Născut în 1891 într-o familie de catolici de origine germană, Henry Miller a copilărit în Williamsburg, Brooklin, loc care i-a inspirat mare parte din romanul *Primăvara neagră.* A urmat o tinereţe tumultuoasă, timp în care Miller a călătorit foarte mult, a schimbat fel de fel de slujbe mărunte şi a abandonat, după două limi, cursurile începute la City College din New York. Şi-a luat în serios cariera de scriitor la 34 de ani, când s-a apucat să scrie poezii, pe care le vindea din uşă în uşă ca să facă rost de bani. împreună cu cea de a doua soţie a sa. June Edith Smith, a călătorit prin Europa, iar în 1930 s-a stabilit singur la Paris, unde a rămas până la izbucnirea celui de al doilea război mondial. Aici a cunoscut elita boemei artistice dintre războaie şi a început o tumultuoasă relaţie cu scriitoarea Anais Nin, cea care i-a şi finanţat prima ediţie a romanului *Tropicul Cancerului,* apărut în Franţa, în 1934. în 1961, când a apărut în SUA, cartea a declanşat o serie de procese pentru obscenitate, însă, în cele din urmă, juraţii au trebuit să ia în calcul argumentul că textul lui Miller este o operă de ficţiune. Doi ani mai târziu, romanul apărea în Anglia, unde a stârnit valuri de entuziasm.

Henry Miller şi-a consolidat poziţia de iconoclast prin romane care insultau pudibonderia primelor decenii ale secolului trecut, printre care trilogia *Crucificarea Trandafirie (Sexus, Plexus, Nexus), Tropicul Capricornului* ('1939), *Zile liniştite la Clichy* (1956) sau *Primăvara Neagră* (1936). Scriitorul a murit în 1980, în Pacific Palisades, unde a fost incinerat.

Tropicul Cancerului, roman considerat de George Orwel cea mai importantă carte a anilor '30, trimite la multe dintre experienţele scriitorului expatriat în Parisul dintre războaie. Stilul frust şi dezinhibat cu care Miller atacă valorile fetişizate ale unui Occident pasiv îi anunţă pe neliniştiţii Burroughs, Kerouac sau Bukowski.

Alina Purcaru

HENRY MIILER

Tropicul Cancerului

Traducere de ANTOANETARALIAN
Colecţiile **Cotidanui.** LiTERATURA
EDITURA 5F UNIVERS Bucureşti • 2007

Coperta colecţiei: **Octavian Cociş**

Coperta: **Marius Matieş**
Redactor: **Ioana Stanciuc**
Tehnoredactare: **Constantin Niţă**
Foto Henry Miller: **Guliver/Roger VioUet**
HENRY MILLER
Tropic of Cancer
Copyright © 1934 by Henry Miller.
The Estate of Henry Miller.
AU rights reserved.
Copyright © 2007 by Universe Publishing House, Iiic. for the Romanian language editjon
Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparţin UNIVERSE PCBLISHING HOUSE, Inc
ISBN(13) 978-l-60257-047-4

Locuiesc la Villa Borghese. Nicăieri nu e nici un fir de praf, nici un scaun mişcat de la locul lui. Simtem singuri aici şi suntem morţi.

Aseară, Boris a descoperit că are păduchi. A trebuit să-l bărbieresc la subţiori şi chiar şi atunci mâncărimea nu i-a dat pace. Cum poate cineva să facă păduchi într-un peisaj atât de ftumos? Dar ce contează? Poate că nu ne-arn fi apropiat niciodată atât de mult unul de altul, Boris şi cu mine, dacă n-ar fi fost păduchii.

Boris tocmai mi-a prezentat pe scurt ideile lui. Prezice starea vremii. Vremea va fi în continuare nefavorabilă, spune el. Or să mai fie calamităţi, moarte, disperare. Nicăieri nu e nici cea mai vagă urmă de schimbare. Cancerul timpului ne mănâncă..; Eroii noştri s-au sinucis sau se sinucid acum. Deci eroul nu este timpul, ci atemporalitatea. Trebuie să ţinem pasul spre puşcăria morţii. Nu există scăpare. Vremea n-o să se schimbe.

E toamna celui de-al doilea an pe care-l petrec la Paris. Am fost trimis aici pentru im motiv pe care n-am fost încă în stare să-l dibui.

N-am bani deloc, nici resurse sau speranţe. Sunt cel mai fericit om de pe pământ. Acum un an, acum şase luni de zile, credeam că sunt artist. Nu mă mai gândesc deloc la treaba asta: pur şi simplu *exist* şi nimic mai mult. Tot ce a fost literatură s-a dezlipit de mine. Nu mai sunt cărţi care trebuie scrise, slavă Domnului!

Atunci, asta ce e? Nu e carte. E calomnie, defăimare, ponegrire. Nu e carte în sensul obişnuit al cuvântului. Nu, e o insultă prelungită, un scuipat în obrazul artei, un şut în fundul lui Ehrainezeu, al omului, al destinului, al timpului, al iubirii, al frumuseţii... a ce vrei tu. O să cânt pentru tine, probabil puţin cam fals, dar o să cânt. O să cânt, în vreme ce tu orăcăi, o să dansez peste leşul tău inurdar.

Ca să cânţi, trebuie mai întâi să deschizi gura. Trebuie să ai doi plămâni şi ceva cunoştinţe de muzică. Nu e nevoie să ai acordeon sau chitară. Esenţialul e

să *vrei* să cânţi. Deci ăsta e un cântec. Aşadar, cânt.

Pentru tine cânt acum, Tania. Tare-aş vrea să cânt mai bine, mai melodios, dar, dac-ar fi fost aşa, probabil că n-ai fi consimţit niciodată să mă asculţi. I-ai auzit pe ceilalţi cântând şi te-au lăsat rece. Au cântat prea fi-umos sau nu destul de frumos.

E trecut de 20 octombrie. Eu, imul, nu mai ţin socoteala timpului. Vrei să spui... visul meu de anul trecut, de pe 14 octombrie? Sunt şi pauze, dar acestea sunt între vise şi nimeni nu mai ştie nimic de ele. Lumea din jurul meu dispare, lăsând ici şi colo urme de timp. Lumea e un cancer care se mănâncă pe el însuşi... Gred că, atunci când marea tăcere va învălui totul peste tot, muzica va ieşi în sfârşit triumfătoare. Când totul se va retrage din nou în pântecele timpului, haosul va fi iar stăpân şi haosul e răbojul pe care se scrie realitatea. Tu, Tania, eşti haosul meu. Iată de ce cânt eu. Nu sunt nici măcar eu, este lumea muribundă care face timpul să năpârlească. Trăiesc încă, lovindu-te cu picioarele în pântece, o realitate despre care trebuie să se scrie.

Moţăi. Fiziologia iubirii. Balena cu penisul lung de şase picioare, în repaos. Liliacul-/?eK/5/i6re.

Animale cu un os în penis, aşadar, un os în... 6

- Din fericire, zice Gourmont, la om a dispărut structura osoasă.

Din fericire? Da, din fericire. Gândeşte-te la bieţii oameni care ar purta un os în penis. Cangurul are un penis dublu: unul pentru zilele de lucru şi unul pentru zilele de sărbătoare. Moţăi. O scrisoare de la o femeie care mă întreba dacă am găsit titluţl pentru carte. Titlul? Cu siguranţă: „încântătoarele lesbiene".

Viaţa ta anecdotică! O expresie de-a lui Borowski. Miercurea mănânc de prânz la Borowski. Nevastă-sa, o vacă stearpă, face pe gazda. Acuma învaţă engleza. Cuvântul ei preferat e „împuţit"* îţi poţi da seama imediat ce nesuferiţi sunt soţii Borowski. Da' stai un pic...

Borowski poartă costume din catifea reiată şi cântă la acordeon. O combinaţie trăsnet, în special când te gândeşti cănu-i un artist prost. Face pe polonezul, dar nu e, bineînţeles. E evreu Borowski şi taică-său a fost colecţionar de timbre. De fapt, aproape tot Monţpamasse-ul e plin de evrei sau pe jumătate evrei, ceea ce e mai rău. Cari şi Paula, Cronstadt şi Boris, Tania şi Sylvester, Moldorf şi Luciile. Toţi, în afară de Fillmore. S-a dovedit că Henry iordan Oswald e şi el evreu. Louis Nicols e evreu. Chiar şi Van Norden şi Cherie sunt evrei. Frances Blake e evreu sau evreică. Titus e evreu. Prin urmare, sunt copleşit de evrei. Scriu asta pentru prietenul meu Cari, al cărui tată e evreu. E important să înţelegi toate lucrurile astea.

Dintre toţi evreii, cea mai fermecătoare e Tania. De dragul ei m-aş face şi eu evreu. Şi de ce nu? Deja vorbesc ca un evreu. Şi sunt urât ca un evreu. Şi, la urma urmelor, cine-i urăşte mai mult pe evrei decât evreul însuşi?

Ceasul înserării. Indigo, apă de sticlă, copaci strălucind umed, gata să se topească. Balustrada dispare în canal la Jaures. Tractorul cu şenile, lung şi lăcuit pe dinafară, apare şi dispare caun cabotier. Nu e Parisul, nu e Coney Island. E un amestec crepuscular al tuturor oraşelor din Europa şi America Centrală. Depoul de vagoane de dedesubt, şinele negre şi năpădite de pânze de păianjen nu sunt aranjate în ordine de un inginer, ci au o înfăţişare cataclismică aidoma acelor fisuri dezolante din gheaţa de la poli, pe care aparatul de fotografiat le redă în diverse intensităţi de negru.

Mâncarea e unul dintre lucrurile care îmi fac o imensă plăcere. Şi în această frumoasă Villa Borghese nu e nici urmă de mâncare. E de-a dreptul înfiorător, uneori. De nu ştiu câte ori i-am spus lui Boris să comande pâine pentru micul dejun, dar el uită întotdeauna. Ia micul dejun în oraş, aşa se pare. Iar când vine înapoi, se scobeşte în dinţi şi o fărâmă de ou îi atârnă în barbişon. Mănâncă la restaurant din consideraţie pentru mine. Zice că nu suportă să se îndoape, în vreme ce eu mă uit la el.

îmi place Van Norden, dar nu-i împărtăşesc părerea despre el însuşi. Nu sunt de acord, de exemplu, că e filozof şi gânditor. E obsedat de femei, atâta tot. Şi n-o să fie niciodată scriitor. Nici Sylvester n-o să fie, deşi numele lui îţi ia ochii în 50.000 de luminiţe roşii. Singurii scriitori din preajmă cărora le port oarecare respect acum sunt Cari şi Boris. Sunt posedaţi amândoi. Ard pe dinăuntru, cu o flacără albă. Sunt nebuni şi surzi. Sunt martirii care suferă.

Pe de altă parte, Moldorf, care suferă şi el în felul lui, nu e nebun. Moldorf e beat de cuvinte. N-are vene sau sânge, inimă sau rinichi. E doar un cufăr portabil, plin de nenumărate sertare, şi în sertare sunt etichete scrise cu cerneală albă, cu cerneală maro, cu cerneală roşie, cu cerneală albastră, stacojie, galbenă ca şofranul, mov, de culoarea piersicii, a peruzelelor, a onixului, a vinului de Anjou, a coclelii, a brânzei de Gorgon^ola...

Mi-am mutat maşina de scris în cealaltă cameră, unde pot să mă văd în oglindă când scriu.

Tania e ca Mne. Aşteaptă scrisori grase. Dar mai e o Tania, o Tania ca d sămânţă uriaşă, care împrăştie polen peste tot... sau, hai sa zicem, un pic dinTolstoi, o scenă din iesle în care fetusul e scos la iveală. Tania e şi ea fierbinţeală... *les voies urinaires.* Cafe de la Liberte, PlacC des Vosges, cravate în culori vii pe Boulevard Montpamasse, băi întunecoase. Porto Sec, ţigări AbduUah, adagio-ul din sonata „Patetica", amplificatori auriculari, şedinţe de spiritism anecdotice, sâni bruni-roşcaţi, jartiere grele, cât e ceasul, fazani aurii umpluţi cu castane, degete de tafta, amurguri aburinde transformân-du-se în acromegalii, cancer şi delirium, văluri calde, aşchii de la vătrai, covoare de sânge şi coapse moi.

- îl iubesc! spune Tania ca s-o audă toată lumea. Stai jos aici! O, Boris... *Rusia...* ce-o să mă fac? Simt că plesnesc! mai zice ea, în vreme ce Boris se opăreşte cu whisky.

Noaptea, când văd barbişonul lui Boris pe pernă, simt că înnebunesc. O, Tania, unde-i acuma pizda ta caldă, unde sunt jartierele alea groase şi grele, unde sunt pulpele alea moi şi pline? în penisul meu e un os lung de 6 inci. O să scormonesc în fiecare cută din adâncul tău ce colcăie de sămânţă, Tania. O să te trimit acasă la Sylvester al tău cu durere în burtă şi cu pântecele întors pe dos. Sylvester al tău! Da, el ştie să aprindă un foc, dar eu ştiu să aprind măruntaie de femeie. împlânt în tine săgeţi de foc, Tania, şi-ţi aduc ovarele la incandescenţă. Sylvester al tău e un pic gelos acuma? Simte ceva, nu-i aşa? Simte urmele membrului meu mare şi tare. Am lărgit malurile şi am netezit cutele. După mine poţi să-ţi iei armăsari, tauri, berbeci, răţoi şi câini St. Bemard şi să te culci cu ei. Poţi să-ţi bagi în rect broaşte râioase, lilieci şi şopârle. Poţi să te căci cu arpegii, dacă-ţi place, sau să-ţi întinzi peste buric corzile de la ţiteră. Te fut, Tania, ca să rămâi bine futută. Şi dacă te temi să te fuţi în pubUc, os-o fac în particular. O să-ţi smulg câţiva peri şi o să-i lipesc lui Boris pe bărbie. O să-ţi muşc clitorisul şi o să scuip piese de 2 fi-anci...

Cer indigo de pe care au dispărut norii lânoşi, copaci sfi-ijiţi, întinşi la infinit, ramurile lor negre gesticulând ca un somnambul. Copaci sumbri, spectrali, cu trixmghiiui palide precum scrumul de havană. O tăcere supremă şi întru totul europeană. Obloane trase, magazine închise. Ici şi colo câte o lumină roşie care marchează o întâlnire amoroasă. Faţadele, aproape respingătoare, imaculate, pătate doar de um^ brele copacilor. Trecând pe lângă Orangerie, îmi vine în minte alt Paris, Parisul lui Maugham, al lui Gauguin, Parisul lui George Moore. Mă gândesc la spaniolul ăla'nemaipomenit, care atunci uimea lumea întreagă cu salturile lui acrobatice de la un stil la altul. Mă gândesc la Spengler şi la declarare lui îngrozitoare şi mă întreb dacă stilul, marele stil, mai stă în picioare. Spun că-mi umblau prin minte gândurile astea, dar nu-i adevărat. Abia mai târziu le-am dat voie să-mi umble nestingherite prin minte, după ce am traversat Sena, după ce am lăsat în urmă carnavalul de lumini. Pentru moment nu pot să mă gândesc la nimic în afară de faptul că sunt o fiinţă înzestrată cu simţire şi înjunghiată de miracolul acestor ape, care reflectă o lume uitată. De-a lungul malurilor, copacii se apleacă greoi peste oglinda înceţoşată. Gând vântul o să înceapă şi-o să-i umple de mipnur foşnitor, copacii or să verse câteva lacrimi şi-or să se-nfioare în vreme ce apa se învolburează. Simt că mă sufoc. Şi nu e nimeni căruia să-i pot comunica fie şi o fi:ântură din sentimentele mele...

Necazul cu Irdne e că are o valiză în loc de sex. Şi vrea scrisori groase ca să le bage în valiză. Imense, *avec des choses imu'ies.* Ei, dar Ilona, să vezi ce are ea între picioare! Ştiu, fiindcă ne-a trimis câteva fire de păr de acplo, de jos, Ilona, un cur dezlănţuit care adulmecă plăcerea din aer. Pe fiecare deal înalt făcea pe curva... şi uneori în cabine telefonice şi în closete. A cumpărat un pat pentru regele Carol şi un lighenaş pentru bărbierit cu iniţialele lui pe el. Stătea lungită pe Totteaiham Court Road, ou rochia suflecată, şi se masturba cu degetul. Folosea lumânări şi clanţe de uşi. Nu găseai în toată ţara un penis destul de mare

pentru ea. Nici unul. Bărbaţii intrau în ea şi se încovrigau. Avea nevoie de penisuri cu prelungitor* rachete care să explodeze singure, ulei fierbinte făcut din ceară şi creozot. Dac-ai lăsa-o, ţi-ar tăia membrul şi l-ar ţine în ea o veşnici^. Ilona, un organ ca al ei apare o dată la vm mileniu! Ilona asta era şi o mare mincinoasă, 10

W

¥'

n-a cumpărat niciodată un pat pentru regele ei Carol. L-a încoronat cu o sticlă goală de whisky şi limba ei era plină de păduchi şi de făgăduinţe. Bietul Carol, nu-i rămânea decât să se încovrige în ea şi să moară. Ea respira adânc şi el cădea afară... ca o scoică moartă. ,

Scrisori enorme, grase, *avec des choses inouîes.* O valiză fără curele. O gaură fără cheie. Avea gură de nemţoaică, urechi de franţuzoaică, cur de rusoaică. Pizda era de tahe internaţională. Gând flutura steagul se înroşea toată până la gât. Intrai pe Boulevard Jules-Feiîy şi ieşeai pe la Porte de la Villette. îţi aruncai momiţele în căruţe... căruţe roşii cu două rdţi, bineînţeles. La confluenţa dintre Ourcq şi Mama, unde apa curge prin stăvilare şi apoi stă liniştită sub poduri de parcă ar fi de sticlă. Ilona zace acum acolo şi canalul e plin de sticlă şi de cioburi- Mimozele plâng şi pe geamuri apare câte o dâră umedă şi înceţoşată. Ilona, un organ ca al ei apare o dată la un mileniu! Toată e numai sex şi un cur de sticlă în care poţi citi istoria evului mediu.

Ce vezi prima dată la Moldorf e caricatura unui om. Ochitiroidieni. Buze de cauciuc Michelin. Glas ca supa de mazăre. Sub vestă are o pară mică. Oricum te uiţi la el, panorama e întotdeauna aceeaşi: tabachera cu tutun de prizat, mânerul de fildeş, piesa de şah, evantaiul, motivul tâmplei. A fermentat aşa de mult că aciim e amorf. Drojdia lipsită de vitamine. Vază fără^planta artificială de cauciuc.

Femeile au fost procreate de două ori, în secolul al IX-lea şi din nou în Renaştere, în timpul marilor împrăştieri, el a fost purtat sub burţi galbene şi albe. Cu mult înainte de Exod, un tătar a scuipat în sângele lui.

Dilema lui e dilema piticului. Cu ochiul lui pineal îşi vede silueta proiectată pe un ecran incomensurabil. Glasul lui, sincronizat cu umbra unei gămălii de ac, îl intoxică. Aude un răcnet acolo iinde alţii aud doarim chiţăit.

Iată şi mintea lui. E un amfiteatru în care un actor dă o reprezentaţie politică. Moldorf, multiform şi fără să dea greş,

11

trece prin roluri: clovn, jongler, contorsionist, preot, desfrânat, saltimbanc. Amfiteatrul e prea mic. El îi pune dinamită. Publicul e drogat. El îl opreşte.

încerc fără succes să mă apropii de Moldorf. E ca şi cum aş încerca să mă apropii de Dumnezeu, căci Moldorf e într-adevăr Dumnezeu. N-a fost niciodată altceva. Eu nu fac decât să pun cuvinte pe hârtie. Nimic mai mult.

Am avut unele păreri despre el, de care m^am scuturat. Şi am avut alte

păreri, pe care le revizuiesc acum. L-am imobilizat numai ca să-mi dau seama că ţineam în mână o libelulă, nu un gândac care umblă prin bălegar. M-a jignit cu grosolănia lui şi pe urmă m-a copleşit cu delicateţea lui. A fost volubil până aproape de sufocare, apoi liniştit ca apa Iordanului. Când îl văd că vine tropăind să mă întâmpine, cu lăbuţele întinse şi cu ochii tmiezi, simt ca am în faţă... Nu, nu aşa trebuie privite lucrurile!

„ Comme un oeuf dansant sur un jet d'eau."

Are doar un baston, nici prea bun, nici prea rău. în btizunar, bileţele cu prescripţii pentru *Weltscmen.* Acum s-a vindecat, iar nemţoaica aia micuţă care l-a spălat pe picioare îşi frânge inima. Parcă ar fi domnul Non^entitate, care*şi plimbă peste tot dicţionarul lui de limbă gujatati. *„Inevitabilpentru toată lumea"* însemnând, fără doar şi poate, *indispensabil. ¥entm* Borowski toate astea ar fi de neînţeles. Borowski are câte un baston pentru fiecare zi din săptămână şi unul pentru Paşte.

Avem atât de multe puncte în comun, încât e ca şi cum m-aş privi într-o oglindă spartă. Mă uit prin manuscrise, pagini mâzgălite cu corecturi. Pagini de *literatură.* Asta mă sperie un pic. Aduce aşa de mult cu Moldorf Numai că eu nu sunt evreu şi cei ca mine au alt fel de a suferi. Suferă fără nevroze şi, aşa cum spune Sylvester, cel care n^a avut niciodată o nevroză nu ştie ce înseamnă suferinţa.

îmi aduc aminte clar cât îmi plăcea să sufăr. Era ca şi cum ai fi luat im pui de animal cu tine în pat. Din când în când îşi înfige ghearele... şi atunci te sperii de-a binelea. în 12

mod normal nu ţi-e fiică... oricând poţi să-i dai drumul să plece sau să-i tai capul.

Sunt oameni care nu pot rezista dorinţei de a ajunge într-o cuşcă cu animale sălbatice şi de a fi mutilaţi. Intră în cuşcă chiar fără revolver sau bici. Frica îi face neînfricaţi. Pentru evreu lumea e o cuşcă plină cu animale sălbatice. Uşa se încuie şi el e acolo fără bici sau revolver. Curajul lui e aşa de mare că nici nu-i miroase murdăria din colţ. Spectatorii aplaudă, dar el nu aude. Drama, gândeşte el, se desfăşoară în cuşcă. Cuşca, gândeşte el, e lumea. Stând acolo singur şi fără ajutor, cu uşa încuiată, îşi dă seama că leii nu înţeleg ce vorbeşte el. Nici un leu măcar n-a axizit vreodată de Spinoza. Spinoza? Nici rtiăcar nu pot să-l înşface cu dinţii.

- Dă-he came! răcnesc ei în vreme ce el stă acolo împietrit, cu ideile parcă înţepenite şi cu *Weltanschauung-ul* lui, ce pare un frapez la care nu poate ajunge.

O singură lovitură dată cu laba de vreim leu şi toată cosmogonia lui se sfărâmă în bucăţele.

Leii sunt şi ei dezamăgiţi. Se aşteptau la sânge, oase, cartilaje, tendoane. Mestecă ei, mestecă întruna, dar vorbele sunt *chicle'* şi *chicle* nu se digeră. *Chicle este o* bază peste care presari zahăr, pepsină, cimbru, lemn dulce. *Chicle,* când e sttâns de *chicleros,* e minunat. *Chicleros* au venit pe creasta unui continent

scuftindat. Au adus cu ei o limbă algebrică, în deşertul Arizona i-au întâlnit pe mongolii nordului, lucioşi ca vinetele. La puţin timp după ce pământul şi-a luat înclinarea giroscopică... când curentul Golfiilui se despărţea de curentul japonez. în inima pământului au găsit tufim vulcanice. Au brodat chiar măruntaiele pământului cu limba lor algebrică. Şi-au mâncat imul altuia măruntaiele şi pădurea i-a înconjurat cuprinzându-i pe ei, oasele şi craniile br, tufurile lor vulcanice de dantelă. Limba lor s-a pierdut. Ici şi

' *Chicle* - substanţă lăptoasă obţinută din latexul unor copaci tropicali, care constituie principalul ingredient în fabricarea gumei de mestecat (n.t).

colo mai găseşti urmele unei menajerii, o placă cerebrală acoperită cu cifre.

Ce-au a face cu tine toate astea, Moldorf? Cuvântul care-ţi stă pe buze e anarhie. Spune-l, Moldorf, îl aştept. Nimeni nu ştie ce râuri curg prin sudoarea noastră când ne strângem mâinile, în vreme ce tu-ţi articulezi cuvintele cu buzele puţin depărtate şi saliva clipocindu-ţi în gură, eu am făcut un salt şi am ajuns la jumătatea drumului spre Asia. Dacă ar fi să-ţi iau bastonul, aşa cum este, nici prea bun, nici prea rău, şi să-ţi fac cu el o găurică între coaste, aş putea strânge destul material ca să umplu British Museum. Stăm cinci minute şi devorăm secole. Tu eşti ciurul prin care se strecoară anarhia mea şi apoi se transformă în cuvinte, în spatele cuvântului e haos. Fiecare cuvânt e o fâşie, o bară, dar nu sunt şi n-or să fie niciodată destule pentru a face o reţea.

în absenţa mea s-au pus perdele la ferestre. Parcă sunt feţe de masă tiroleze muiate în lysol. Camera străluceşte. Stau pe pat cuprins de uimire, gândindu-mă la om înainte de naştere. Deodată încep să bată clopotele, o muzică ciudată, nepământeană, de parcă m-am trezit transportat în stepele din Asia centrală. Unele scot un sunet prelung, persistent, altele erup ca într-o beţie plină de sentimentalism. Şi acum e din nou linişte, numai ultima notă mai zgâlţâie tăcerea nopţii... doar sunetul slab şi înalt al unui gong ce se stinge ca o flacără.

„Am făcut o înţelegere tacită cu mine însumi să nu schimb un rând din ce scriu. Nu mă interesează să-mi aduc la perfecţiune nici gândurile, nici faptele. Alături de perfecţiunea lui Turgheniev, eu pun perfecţiunea lui Dostoievski. (Există ceva mai perfect decât „Soţul etern"?) Aici, deci, îh unul şi acelaişi mediu, avem dOuă feluri de perfecţiune. Dar în scrisorile lui Van Gogh este o perfecţiune care trece cu mult peste fiecare dintre astea dOuă. Este triumful individului asupra artei.

Un singur lucru prezintă acum un interes vital pentru mine, anume înregistrarea a tot ce se omite în cărţi. După 14

I

cum văd, nimeni nu foloseşte acele elemente din aer care dau direcţii şi

motivaţii vieţii noastre. Se pare că numai ucigaşii extrag din viaţă într-o măsură satisfăcătoare ceea ce pun în ea. Epoca cere violenţă, dar noi n-avem decât explozii nereuşite. Revoluţiile simt înăbuşite în germene, căci altfel reuşesc prea repede. Pasiunea se stinge repede. Oamenii recurg la idei, *cpmme d'habitude,* Nimic din Ce se propxme nu poate dura mai mult de 24 de ore. Trăim un miUon de vieţi în cursul unei generaţii. Din studiul entomologiei, al vieţii de pe fundul mării sau al activităţii celulare obţinem mai mult.

Telefonul întrerupe acest gând, pe care n-aş fi fost în stare să-l termin. Vine cineva să închirieze apartamentul...

Pare că s-a terminat viaţa mea la Villa Borghese. Bine, o să-mi iau paginile astea şi o să merg în altă parte. Lucrurile or să se întâmple în altă parte. Totdeauna se întâmplă. Se pare că oriunde merg e o dramă. Oamenii sunt ca păduchii... Iţi intră sub piele şi se cuibăresc acolo. Te scarpini şi iar te scarpini până-ţi dă sângele, dar nu poţi să te despăduchezi întruna. Oriunde merg, văd că oamenii îşi bat joc de viaţa lor. Fiecare e cu tragedia lui. Acuma mi-a intrat în sânge... nenorocirea, plictisul, durerea, sinucidere. Atmosfera e saturată de dezastru, frustrare, inutilitatea Dă-i şi scârpină-te... până nu mai e nici un pic de piele. Totuşi, pe mine toate astea mă fac sâ fiu bine dispus, în loc să fiu descurajat sau deprimat, sunt încântat la culme. Vreau tot mai multe dezastre, calamităţi mai mari, eşecuri mai spectaculoase. Vreau o harababură de nedescris în toată lumea, vreau ca toţi oamenii să moară de atâta scărpinat.

Cu atâta furie şi repeziciune suftt obligat să trăiesc acum, că nu mai am timp să înregistrez nici măcar însemnările astea fragmentare. După telefonul de care v-am spus mai înainte, a sosit un domn cu nevasta. Eu m-am dus sus ca să stau întins cât Va diira tranzacţia. Am stat acolo întrebându-mă care o să fie următoarea mişcare pe care am s-o fac. Bineînţeles că n-am să mă duc înapoi în patul homosexualului ca

să mă zvârcolesc toată noaptea, măcinând firimituri de pâine cu degetele de la picioare. Nenorocitul dracului! Dacă există pe lume ceva mai rău decât să fii homosexual este să fii zgârcit. Un pederast timid şi tremurând ca varga, care trăia permanent cu teama că o să dea faliment într-o bună zi..; pe 18 martie, poate, sau pe 25 mai, precis. Cafea fără lapte sau zahăr. Pâine fără unt. Came fără os sau came deloc. Fără asta, fără cealaltă! Zgârcitul ăla împuţit! Deschid sertaml de la birou într-o zi şi găsesc bani ascunşi într-o şosetă. Peste 2000 de franci... şi cecuri pe care nici măcar nu le încasase. Nici de asta nu mi-ar fi păsat prea mult dacă n-aş fi găsit întotdeauna zaţ de cafea în basca mea şi gunoi pe podea, ca să nu mai vorbesc de borcănelele goale de demachiant, prosoapele soioase şi chiuveta totdeauna înfundată... Nenorocitul mirosea urât... în afară de cazul când îşi dădea din gros cu colonie. Avea murdărie în ureche, avea murdărie în ochi, avea murdărie pe cur. încheieturile îi erau deosebit de flexibile şi suferea

de astm. Avea păduchi, era meschin şi morbid. Aş fi putut să-i iert totul dacă mi-ar fi oferit o masă ca lumea! Dar un om care are 2000 de franci ascunşi într-o şosetă niurdară şi refliză să-şi pună o cămaşă curată sau să întindă puţin unt pe pâine, un asemenea om nu e doar homosexual, nici măcar dpar zgârcit... e un imbecil!

Dar treaba asta cu homosexualul n-are nici p importanţă. Stau cu urechile ciulite s-aud ce se întâmplă jos. Un domn Wren şi nevastă-sa au venit să vadă apartamentul. Vorbesc despre închirierea lui. *Vorbesc* numai, slavă Domnului! Doamna Wren are un râs dezlănţuit... complicaţii la orizont. Acum vorbeşte *domnul* Wren. Are un glas răguşit, temător, care parcă te zgârie pe creier, ca un cuţit greu şi bont care-^şi croieşte dmm prin came, oase şi cartilaje.

Boris mă cheamă jos să mă prezinte, îşi freacă mâinile ca un cămătar. Vorbesc despre o povestire scrisă *de domnul* Wren, o povestire despre un cal şchiop.

- Eu credeam că domnul Wren e pictor. 16

- Bineînţeles, spune Boris cu un licăr de lumină în ochi, dar iama scrie. Şi scrie bine... deosebit de bine.

încerc să-l fac pe domnul Wren să vorbească, să spună ceva, orice, să vorbească despre calul şchiop, dacă e nevoie. Dar domnul Wren aproape că nu e în stare să vorbească articulat. Când încearcă să vorbească despre lunile alea îngrozitoare pe care le petrece cu creionul în mână devine ininteligibil. Trec luni şi luni până pune el im cuvânt pe hârtie. (Şi sunt numai trei luni de iarnă!) Oare la ce s-o gândi în toate aceste luni şi luni de iama? Aşa să m-ajute Dumnezeu, dar eu nu-l văd pe tipul ăsta scriitor. Totuşi doamna Wren spune că povestea începe *să curgă pur şi simplu* când bărbatu*său se-apucă de ea.

Discuţia deviază. E greu să-l urmăreşti pe domnul Wren, fiindcă nu spune *mmic. Gândeşte pe măsură ce înaintează,* aşa zice doamna Wren. Doanrna Wren îl prezintă pe domnul Wren în lumina cea mai plăcută. Gândeşte pe măsură ce înaintează, foarte încântător, cât se poate de încântător, după cum ar spune Borowski, dar într-adevăr foarte dureros, în special când gânditoml nu e altceva decât un cal şchiop.

Boris îmi dă bani ca să cumpăr ceva de băut. Mergând după băutură, simt deja ameţit. Ştiu ctun o să-ncep să fiu când o să mă întorc acasă. Merg pe stradă în jos şi deodată îşi dă drumul marele discurs din mine care gâlgâie ca râsul dezlănţuit al doamnei Wren. Mi se pare că ne-a cam luat-o un pic înainte doamna. AsCultă minunat când e cherchelită. Ies din magazinul de viijuri şi aud apa curgând la pisoar. Totul e diez-lănţuit şi senzaţional. Vreau ca doamna Wren să asculte...

Boris îşi fireacă din nou mâinile. Domnul Wren încă se bâlbâie şi bolboroseşte. Ţin o sticlă între picioare şi împing tirbuşonul. Doamna Wren stă cu gura întredeschisă, parcă în aşteptare. Vinul mi se împrăştie pe jos printre

picioare, soarele îşi împrăştie razele prin fereastră şi în venele mele colcăie şi se împrăştie o mie de lucruri trăsnite, care încep să ţâşnească afară din mine acum, claie peste grămadă le spirn tot ce-mi vine în minte, tot ce a stat închis în mine, lucruri pe

17

care râsul dezlănţuit al doamnei Wren le-a eliberat întrucâtva. Cu sticla aia între picioare şi cu soarele împrăştiindu-şi razele prin fereastră, trăiesc din nou splendoarea acelor zile mizerabile când am sosit pentru prima dată la Paris. Eram vin amărât care, neştiind pe unde s-o apuce, bântuia pe străzi aidoma unei stafii la un banchet. Totul îmi revine năvalnic în minte: toaletele care nu fiincţionau, prinţul care mi-a lustruit pantofii, Cinema Splendide, unde am dormit pe paltonul şefului, gratiile de la fereastră, senzaţia de sufocare, gândacii graşi, chefurile şi chiolhanurile care se făceau din când în când, Rose Cannaque şi Naples dându-şi duhul la lumina soarelui. Băteam străzile pe nemâncate şi din când în când făceam vizite la persoane ciudate... Madame Delorme, de exemplu. Cum am ajuns la Madame Delorme, nu mai ştiu. Dar am ajuns acolo, am intrat cumva, trecând de majordom, trecând de camerista cu şorţuleţul ei alb, am intrat în palat cu pantalonii mei de catifea reiată şi haina mea de vânător... şi n-aveam nici un nasture la prohab. Chiaf şi acum simt din nou ambianţa nemaipomenită a acelei camere unde Madame Delorme stătea pe tron cu ţinuta ei bărbătească, cu peştişorii aurii în vasele rotunde de sticlă, cu hărţile lumii antice şi cărţile frumos legate, îi simt din nou mâna grea sprijinindu-se pe umărul meu şi-o simt pe ea, speriindu-mă un pic cu aerul ei greu de lesbiană. Mai bine era acolo jos, în scursoarea groasă din Gare St. Lazare, cu curvele cate stau în uşă, cu sticlele de apă gazoasă de pe fiecare masă şi cu varul gros de spermă ce inundă rigolele. Nimic mai bun de făcut între 5 şi 7 decât să te laşi dus de mulţimea aia, să urmăreşti un picior sau un bust fitimos, să te mişti cu valul în vreme ce în cap ţi se învârteşte totul. Cani ciudată mulţimea de pe vremea aceea. Fără întâlniri, fără invitaţii la masă, fără program, fără bani. Perioada de aur» când n-aveam nici un prieten, în fiecare dimineaţă, haersul deznădăjduit la American Express şi, în fiecare dimineaţă, răspunsul inevitabil dat de funcţionar. Mă repezeam ici şi colo ca o ploşniţă, adunând chiştoace din când în când, uneori pe fiariş, alteori 18

cu neruşinare. Stăteam pe o bancă şi mă forţam să nurmi aud chiorăiala maţelor sau mergeam prin Jardin des Tuileries şi simţeam cum mi se scoală când mă uitam la statuile mute. Sau hoinăream de-a lungul Senei noaptea, hoinăream şi iar hoinăream, şi mă îmbătăm de frumuseţea ei, cu copacii aplecaţi, cu imaginile lor frânte în apă, cu iureşul curentului ce trece pe sub limiinile însângerate ale podurilor, cu femeile care dorm pe pragul uşii, dorm pe ziare, dorm în ploaie. Peste tot, intrările mucegăite ale catedralelor şi cerşetori şi păduchi. Cărucioare peste unul sau altul, aidoma butoaielor de vin, pe străzile lăturalnice, mirosul fructelor din piaţă şi biserica veche înconjurată de zarzavaturi

şi lumina albastră a lămpilor cu arc, rigolele alunecoase, năpădite de gunoi, şi femei cu pantofi de satin clătinându-se prin murdărie şi vermină la sfârşitul unei beţii care a durat toată noaptea. Place St. Sulpice, aşa de tăcută şi părăsită, unde, spre miezul nopţii, venea în fiecare noapte femeia cu umbrela stricată şi şalul făcut din petice, în fiecare noapte dormea acolo pe bancă sub umbrela ei ruptă, din care atârnau spiţele, cu rochia înver-zindu-i-se, cu degetele osoase şi cu mirosul de putreziciune ce i se scurgea din trup. Şi dimineaţa stăteam şi eu acolo, mo-ţăind liniştit la soare şi blestemându-i pe afurisiţii de porumbei care strângeau firimiturile de pâine de peste tot. St. Sulpice! Clopotniţele umflate, afişele ţipătoare de deasupra uşii, lumânările care ard înăuntru. Piaţa aşa de iubită de Anatole France, cu bâzâitul şi zumzetul ăla de la altar, cu clipocitul fântânii, cu uguitul porumbeilor, cu firimiturile care dispar ca prin farmec şi numai un chiorăit morocănos al maţelor goale. Aici stăteam zi de zi, gândindu-mă la Germaine şi la străduţa aia murdară de lângă Bastilia unde locuia ea, şi bâzâitul ăla de după altar, autobuzele care trec în viteză, soarele carebate în asfaltul care intră în mine şi în Germaine, în asfalt şi tot Parisul în clopotniţele umflate.

Pe Rue Bonaparte obişnuiam să ne plimbăm în fiecare seară Mona şi cu mine, cu numai un an în iirmă, după ce ne despârţiserăm de Borowski. St. Sulpice nu însemna mare

lucru pentru mine atunci, cum de altfel nimic din Paris nu însemna mare lucru. Obosit de vorbărie. Scârbit de figurile oamenilor. Sătul de catedrale, pieţe, menajerii şi mai ştiu eu ce. Iau o carte în mână şi dormitorul roşu şi scaunul împletit e incomod. Sunt obosit de stat în cur o zi întreagă, obosit de tapetul roşu, obosit să văd atâţia oameni care flecăresc despre nimic. Dormitorul roşu şi cufărul deschis întruna. Rochiile ei întinse peste tot într-o dezordine delirantă. Dormitorul roşu cu galoşii şi bastoanele mele, cu carnetele de notiţe pe care nici nu le-am atins, cu manuscrisele care zac reci şi moarte. Parisul! înseamnă *Caf6* Select, D6me, talciocul. American Express. Parisul! înseamnă bastoanele lui Borowski, pălăriile lui Borowski, guaşele lui Borowski, peştele preistoric al lui Borowski... şi glumele lui preistorice. în acel Paris din '28, numai o singură noapte mi-a rămas în minte: noaptea dinaintea îmbarcării pentru America. O noapte fără seamăn, cu Borowski un pic pilit şi uşor dezgustat de mine fiindcă dansam cu toate târâturile de acolo. Da' noi *plecăm dimineaţă!* Exact asta îi spun fiecărei gagici pe care pun mâna: plecăm dimineaţă! Exact asta îi spun blondei cu ochi de culoarea agatelor. Şi în timp ce eu spun asta, ea îmi ia mâna şi mi-o bagă între picioarele ei, ţinându-mi-o acolo strâns. La toaletă stau în faţa closetului cu o erecţie nemaipomenită. Pare uşoară şi grea în acelaşi timp, ca o bucată de plumb cu aripi, în vreme ce stau aşa acolo, intră două târfe, americance. Le salut cordial, cu ştoiul în mână. îmi fac cu ochiul şi trec mai departe. în vestibul, în timp ce mă închei la pantaloni, observ că una dintre ele îşi aşteaptă prietena să iasă

din closet. Muzica încă mai cântă şi poate că Monap să vină să mă ia, sau B6rowski, cu bastonul lui cu măciulie de aur, dar acum sunt în braţele ei, ea mă strânge tare şi nu-mi pasă cine vine şi ce se întâmplă. Ne furişăm în cămăruţă şi acolo o pun în picioare, lipită de perete, şi încerc să i-o bag, dar nu merge. Ne aşezăm pe scaun şi încercăm aşa, dar tot nu merge. Ori^-cum încercăm, tot nu merge. Tot timpul mi-a ţinut membrul în mână, acum mi l-a înşfăcat de parcă ar fi un colac de sal-20

vare, dar fără folos, suntem prea înfierbântaţi, prea plini de dorinţă. Muzica tot mai cântă, aşa că ieşim din cămăruţă valsând şi intrăm în vestibul şi cum dansăm acolo, în căcăstoare, mă slobozesc pe rochia ei fiumoasă şi ea se oftică al dracului. Mă împiedic şi ajung la masă şi acolo e Borowski, roşu în obraji, şi Mona cu o privire plină de dezaprobare.

- Hai să niergem mâine cu toţii la Bruxelles, zice Borowski.

Noi suntem de acord şi când ne întoarcem la hotel, vomit peste tot, în pat, în lighean, peste costume, rochii şi galoşi, peste bastoane, şi peste carnetele de notiţe pe care nici nu le-am atins şi peste manuscrisele reci şi moarte.

Câteva luni mai târziu. Acelaşi hotel, aceeaşi cameră. Avem vedere spre curtea unde sunt bicicletele şi deasupra, sub mansardă, e o cămăruţă, unde im individ tânăr şi deştept a umblat toată ziua la fonograf şi a repetat lucruri deştepte cât l-a ţinut gura. Spun „noi", clar m-a luat gura pe dinainte, fiindcă Mona e plecată de multă vreme şi tocmai azi o aştept la Gare St. Lazare. Spre seară sunt acolo, cu obrajii sprijiniţi de bare, dar nici urmă de Mona. Citesc din nou telegrama, dar fără vreun folos. Vin înapoi şi renunţ la o masă copioasă. Trecând pe lângă Dame un pic mai târziu, deodată văd o faţă palidă cu priviri arzătoare şi costumaşul de catifea pe care îl ador întotdeauna fiindcă sub catifeaua moale întotdeauna simt sânii ei calzi şi picioarele de marmură, reci, drepte şi musculoase. Ea se desprinde din marea de figuri şi mă îmbrăţişează, mă îmbrăţişează cu pasiune. O mie de ochi, nasuri, degete, picioare, sticle, ferestre, poşete, farfurioare, toate se holbează la noi, iar noi stăra unul în braţele celuilalt, uitând de toţi şi de toate din jur. Stau lângă ea şi ea vorbeşte... un potop de vorbe. Note sălbatice şi distrugătoare de isterie, perversiune, lepră. Nu aud nici un Cuvânt fiindcă e fiottnoasă şi-o iubesc şi acuma sunt fericit şi vreau să mor.

Mergem pe Rue du Château în căutarea lui Eugâne. Trecând peste podul de cale ferată, unde stăteam şi urmăream trenurile care plecau şi simţeam că-mi vine rău, tot gândindu-mă

21

unde dracu' o fi ea. Totul e moale şi încântător când trecem peste pod. Fumul vine în sus printte picioarele noastre, şinele scârţâie, semafoarele le avem în sânge, îi simt trupul aproape de al meu - e tot al meu acum - şi mă opresc ca

să mângâi cu palmele catifeaua caldă. Totul înjur se năruie şi trupul cald sub catifeaua caldă ţipă după mine...

înapoi în aceeaşi cameră, avem cu 50 de fi-anci mai mult decât înainte, mulţumită lui Eugâne. Mă uit în cuite, dar fo-nografiil a tăcut. Cufărul e deschis şi lucrurile ei sunt împrăştiate peste tot, ca înainte. Se culcă pe pat cu hainele pe ea. O dată, de două ori, de trei ori, de patru ori... Mi^e fiică să nu înnebvmească... în pat, sub pături, ce bine e sări simt din nou trupul! Dar cât timp o să dureze? O să ţină de data asta? Deja am presentimentul Că nu.

îmi vorbeşte cu înflăcărare... ca şi cum ziua de mâine n-ar mai exista.

- Taci, Mona! Uită-te doar la *mine... nu spune nimic!* în cele din urmă adoarme şi-mi trag braţul de sub ea. Mi se închid ochii. Trupul ei e acolo, lângă mine... şi o să fie acolo până mâine, cu siguranţă... Era în februarie când am plecat din port, pe o fifftună de zăpadă care te orbea. Am văzut-o ultima dată pe fereastră, făcându-mi cu mâna. Un bărbat stă pe cealaltă parte a străzii, în colţ, cu pălăria trasă peste ochi şi cu fălcile atingându-i reverele. Un fetus care mă urmăreşte. Un fetus cu trabuc în gură. Mona, la fereastră, îmi face cu mâna. Faţa albă, somnoroasă, părul cade sălbatic în valuri. Acum o revăd într-un dormitor greoi, respirând ritmic prin branhii, seva prelingându-i-se printre picioare. Un miros cald de felină, îi simt părul în gură. Stau cu ochii închişi. Gură în gură, ne simţim respiraţia caldă. Stăm strânşi imul în altul. Ame-ricae la 3000 de mile depărtare. Nu vreau s-o mai văd nicio^ dată. S-o am pe Mona aici, în pat cu mine, să-i simt respiraţia pe trupul meu, să-i simt părul în gură... Mi se pare ceva de domeniul miracolului. Acuma nu se poate întâmpla nimic până dimineaţă... 22

Mă trezesc dintr-un somn adânc şi mă uit la ea. O lumină palidă se prelinge înăuntru. Mă uit la părul ei firimos şi nesupus. Simt că-mi umblă ceva pe gât. Mă uit din nou la ea, de , aproape. Părul ei e plin de viaţă. Dau cearşaful la o parte... sunt şi altele. Mişună pe pernă.

E puţin după revărsatul zorilor. Ne facem bagajele în grabă şi ieşim pe furiş din hotel. Restaurantele Simt încă închise. Mergem şi în timp ce mergem ne tot scărpinam. Ziua apare într-o lumină albă ca laptele. Se văd fâşii de cer roz. Melcii ies din cochilii. Parisul Parisul. Totul se întâmplă aici. Ziduri vechi, care se năruie, şi sunetul plăcut al apei de la pisoare. Bărbaţii îşi ling mustaţa la bar. Obloanele care se deschid cu zgomot şi pârâiaşe care susură în rigole. *Amar Picon* âcris cu litere stacojii, uriaşe. *Zig-zag.* Pe care drum o s-o apucăm şi de ce sau unde sau ce?

Monei îi e foame, rochia de pe ea e subţire. Nimic în afară de ţoale pentru seară, sticle de parfum, cercei şi brăţări amintind de o modă barbară, depilatOare. Intrăm într-un salon de biliard de pe Avenue du Maine şi comandărn cafea fierbinte. Toaleta e stricată. Va trebui să ne mai ţinem până o să putem merge la alt hotel, între timp ne prindem unul altuia ploşniţele din păr. Nervoasă. Mona se înfime. Trebuie să facă baie. Trebuie să facă asta. Trebuie să facă cealaltă. Trebuie, trebuie şi iar trebuie... - Câţi bani ţi-au rămas? Bani! Am uitat

cu totul de ei!

Hâtel des Etaţs-Unis. Un *ascenseur.* Ne culcăm ziua în , amiaza mare. Când ne şci^lăm, e întuneric şi primul lucru pe , care4 avem de făcut e să strângem destui biştari ca să trimitem o telegramă în America. O telegramă fetusului cu trabucul lung şi suculent în gură. între timp mai e şi spaniola de . pe Boulevard Raspail... e bună întotdeauna când e vorba de ', o mâncare caldă. Până dimineaţă o să se întâmple ceva. Cel .)• puţin, ne culcăm împreună. Acumanu mai sunt ploşniţe. Au ,' început ploile. Cearşafurile sunt imaculate...

23

o viaţă nouă ni se deschide în faţă la Mila Borghese. E abia ora 10 şi noi deja am luat micul dejun şi^am şi fost la plimbare. Acum o avem pe Elsa aici cu noi.

- Ia-o cu binişorul câteva zile, îmi atrage Boris atenţia.

Ziua începe minunat; im cer senin, un vânt proaspăt, casele văruite de curând, în drum spre postă am discutat cu Boris despre carte. „Ultima carte", care va fi scrisă anonim,

începe o zi nouă. Am simţit treaba asta azi-dimineaţă când ne opriserăm în faţa uneia dintre pânzele strălucitoare ale lui Dufiresne, un fel de *d4jeuner intime* fn secolul al XlII-lea, *sans vin.* Un nud minunat şi cărnos, bine făcut, vibrant, roz ca o unghie, o mare de came strălucitoare. Toate caracteristicile secundare şi câteva dintre cele primare. Un trup care cântă şi care are umezeala zorilor de ziuă. O natură moartă, numai că nu e nimic mort >ici. Masa scârţâie de atâta mâncare. E aşa de grea încât alunecă afară din ramă. Un festin din secolul al XlII-lea, cu toate notele despre junglă pe care pictorul le-aţinutminte atât de bine. O familie de gazele şi zebre mănâncă frunzele palmierilor.

Acum o avem pe Elsa. Azi-dimineaţă a cântat ceva pentru noi când eram în pat. *Ia-o cu binişorul câteva zile...* Bine! Elsa e camerista şi eii sunt musafirul. Şi Boris e barosanul, începe o nouă dramă. Râd de unul singur în vreme c^ scriu asta. Ştie el ce-o să se întâmple, guşterul ăla de Boris. *Arenas. Ia-o cu binişorul...*

Boris Stă ca pe ace. în orice clipă nevasţă-sa poate să-şi facă apariţia. A trecut bine de 90 de kilograme, nevastă-sa aia. Şi Bdris e doar o mână de om. Să vezi Situaţie! încearcă să rrii-^d fexplice când ne întoarcem acasă noaptea. E aşa de tragică şi aşa de ridicolă în acelaşi tirhp^ încât mă văd silit să mă opresc din când în când şi să-i râd în faţă.

- De ce râzi aşa? îmi spune cu blândeţe şi apoi începe el însuşi, cu nota aia de scâncet isteric în glas^ ca un amărât lipsit de ajutor, care îşi dă brusc seama că ri-o să fie niciodată bărbat, indiferent câte redingote pune pe el.

Vrea să fugă să-şi ia alt nume. 24

- N-are decât să ia tot, vaca naibii, numai de m-ar lăsa pe mine în pace, scânceşte el.

Dar mai întâi trebuie închiriat apartamentul, trebuie semnate actele şi o

mie de alte amănunte pentru care redingota lui o să fie foarte potrivită. Dar dimensiunile nevesti-sii! Asta-l îngrijorează într-adevăr. Dacă ar fi să dea peste ea deodată în prag când ajungem acasă, ar leşina. Aşa de mult o respectă!

Şi deci trebuie s-o luăm pe Bisa cu binişorul un timp. Elsa e acolo numai ca să pregătească micul dejun şi să arate apartamentul.

Dar Elsa mă compromite deja. Sângele ăla nemţesc. Cântecele alea melancolice, Azi-dimineaţă coboram scările chemat de mirosul de cafea proaspătă şi îngânam încet: *Es wăr' so schon gewesen.* Asta pentru micul dejun. Şi nu peste multă vreme, englezul de la etaj cu Bach-ul lui. După cum spune Elsa, „are nevoie de o femeie". Elsa are şi ea nevoie de ceva. Simt asta. Nu i-am spus nimic lui Boris, dar azi-dimineaţă, când se spăla el pe dinţi, Elsa îmi ţinea im discurs despre Berlin, despre femeile care arată aşa de bine din spate şi când se *întorc... vai, sifilis!*

Mi se pare că Elsa se uită cam cu dor la mine. Ca la ceva rămas de la micul dejun. După-amiază scriam amândoi în studio, spate-n spate. Ea începuse scrisoarea pentru iubitul ei din Italia. Maşina s-a împotmolit. Boris plecase să vadă o cameră ieftină unde o să se mute de îndată ce închiriază cineva apartamentul Nu-mi rămânea decât să fac dragoste cu Elsa. Vroia şi ea. Şi totuşi îmi părea puţin rău de ea. îi scrisese numai primul rând iubitului ei... L-am citit cu coada ochiului când m-am aplecat peste ea, Dar asta era situaţia. N-aveam ce-i face. Nenorocita aia de muzică nemţească, £^a de melancolică, aşa de sentimentala. M-a compromis. Şi apoi ochii ei ca nişte măigeluşe, atât de plini de foc şi de durere în acelaşi timp.

După ce-am terminat, am rugat-o să-mi cânte ceva. Elsa se pricepe să cânte chiar dacă totul sună ca nişte oale sparte şi capete ciocnite. Cânta şi plângea. N-o condamn. Peste tot acelaşi lucru, zice ea. Peste tot apare un bărbat şi pe urmă ea

trebuie să plece:, şi pe urmă vine avortul şi după aia o nouă slujbă, şi pe urmă alt bărbat şi nimeni nu dă doi bani pe ea, decât ca s-o folosească. Şi toate astea după ce mi-a cântat Schumann... Schumann, nenorocitul ăla de neamţ, plângăreţ şi sentimental! într-un fel îmi pare al dracului de rău de ea şi totuşi nu-mi pasă nici cât negru sub unghie. O muiere care ştie să cânte cum cântă ea ar trebui să aibă mai multă niinte şi să nu se lase trântită la pat de fiecare bărbat cu pută limgă care apare pe acolo din întâmplare. Dar Schumann ăla îmi intră în sânge. Elsa se smiorcăie încă, eu sunt, însă, plecat cu gândul undeva, departe. Mă gândesc la Tania şi la felul în care cânta ea adagio-ul. Mă gândesc la o grămadă de lucruri trecute şi pierdute pentru totdeauna. Mă gândesc 1^ o după-amiază de vara la Greenpoint, când nemţii îşi făceau de cap în Belgia, şi noi nu pierduserăm încă destuj bani ca să ne pese de siluirea unei ţări neutre. Un timp când noi eram destul de nevinovaţi ca să-i ascultăm pe poeţi şi să stăm înjurai

unei meşe în amurg, ciocănind în lemn ca să vină spiritele morţilor. Toată după-amiaza aceea şi seara atmosfera e plină de muzică nemţească. Şi toate împrejurimile sunt pline de spiritul german, sunt mai nemţeşti chiar decât Germania. Am crescut cu Schumann, cu Hugo Wblf, cu *sauerkrmt,* cu *kummel* şi găluşti de cartofi. Spre seară stăm în jurul unei mese in£ui> cu perdelele trase şi Vreo proastă bate în masă ca să-i apară spiritul lui Hristos. Ne ţinem de mână pe sub masă şi tipade lângă mine şi-a băgat două degete în prohabul meu. Şlîn cele din urmă ne întindem pe josy după pian, în vrenae ce cineva cântă un cântec Iţigubra. Aerai e sufocant şi ea duhneşte a băutură. Pedala se mişcă în sus şi în jos, automat, ţeapănă, *o* mişcare aiurită şi inutilă, ca un turn de bălegar cate îţi ia 27 de ani ca să'l constraieştij dar merge ca un ceas. O trag peste mine, păstrând în urechi sunetul plăcii de rezonanţă; în cameră e întuneric şi covorul e lipicios de atâta *kummel* cât s-a vărsat pe el Brusc mi se pare că vin zorile. Parcă apa ar curge şopotind peste gheaţă şi gheaţa e albastră de la ceaţa care se ridică, gheţarii scufljndaţi în verdele de smarald, capre 26

negre şi antilope, peştişori de aur, morse care umblă aiurea de colo până colo şi masculul de culoarea chihlimbamlui care sare peste marginea zonei getice...

Elsa stă pe genunchii mei. Ochii îi sunt ca nişte burice mititele. Mă uit la gura ei mare, aşa de umedă şi de strălucitoare, şi i-o acopăr. Acuma fredonează... *Es wăr'so schdn gewesen.* Vai, Elsa, nu ştii încă ce înseamnă astapentm mine, acel *Trompeter von Săckingen* al tău. Societăţile corale nemţeşti, Schnaben Hali, Tumverein... *links ums, rechts ums...* şi pe urmă una peste cur cu capătul funiei.

Vai, nemţii! Te fac să ai indigestie, în aceeaşi noapte nu poţi vedea morga, infirmeria, grădina zoologică, semnele zodiacului, sălaşurile filozofiei, peşterile epistemologiei, teoriile lui Freud şi Stekel... Dacă te urci în căluşei, nu ajungi nicăieri, pe câtă vreme cu nemţii poţi merge de la Vega la Lope de Vega, totul într-o singură noapte, şi să te întorci la fel de nătărău ca Parsifal.

După cum ziceam, ziua a început minunat. Abia în dimineaţa ast^ am devenit conştient din nou de acest Paris fizic, pe care nu-l mai simţeam de săptămâni. Probabil pentra că a început cartea să crească în mine. O duc cu mine peste tot. Merg pe stradă, gravid, şi poliţiştii mă escortează când traversez strada. Femeile se scoală şi-mi oferă locul. Nimeni nu mă mai împinge cu bratalitate. Sxmt însărcinat. Mă clatin cu stângăcie şi burta mea mare împinge

greutatea lumii.

în dimineaţa asta, în drum spre poştă, i-am dat cărţii aprobarea finală. Am elaborat o nouă cosmogonie a literaturii, Boris şi cu mine. Vafi o nouă Biblie, „Ultima carte". Toţi cei care au ceva de spus vof spuiie aici... *anonim.* Vom epuiza epoca. După noi n-o să mai fie altă carte... cel puţin pentra o generaţie. Până acum săpaserăm în întuneric, călăuziţi de instinct numai, de nimic altceva. Acum vom avea un vas în care să turnăm lichidul vital, o bombă care, când o aruncăm, va face lumea să sară în aer. Vom pune în ea destul ca să dăm scriitorilor de mâine intrigile, dramele, poeziile, miturile şi ştiinţele lor. Ltunea se va putea hrăni din ea o mie de ani de

27

acum încolo. E colosală în pretenţiile pe care le are. Simplul gând aproape ne zdruncină.

De o sută de ani şi mai bine lumea, lumea noa^^ra, e pe moarte. Şi nimeni!, în această ultimă sută de ani şi mai bine n-a fost destul de ţicnit ca să pună o bombă în curul lumii şi să o arunce în aer. Lumea putrezeşte, murind bucăţele. Dar are nevoie de acel *coup de grâce.* Trebuie sfărâmată în bucăţele. Nici unul din noi nu e întreg şi totuşi avem în noi toate continentele şi mările dintre continente şi păsările aerului. O să-i punem capăt, o să terminăm cu ea... evoluţia acestei lumi care a murit, dar n-a fost îngropată, înotăm pe faţa pământului şi orice altceva s-a înecat, se îneacă sau o să se înece. Va fi enormă Cartea. Vor fi oceane de spaţiu în care să te mişti, să hoinăreşti, să cânţi, să dansezi, să te caţări, să faci baie, să faci turnbe, să scânceşti, să violezi, să ucizi. O catedrală, o catedrală veritabilă, la a cărei construcţie vor ajuta toţi cei care şi-au pierdut identitatea. Vor fi liturghii pentru morţi, rugăciuni, spovedanii, imnuri, un geamăt şi o trăncăneală, un soi de nepăsare ucigătoare; vor fi ferestre în formă de rozetă şi garguie şi diaconi şi ciocli. Poţi să-ţi aduci caii şi să mergi cu ei în galop prin naos. Poţi să te dai cu capul de pereţi, n-or să cedeze. Poţi să te rogi în orice limbă vrei sau poţi să te faci covrig afară şi să dormi dus. O să dureze cel puţin o mie de ani catedrala asta şi nu o să existe nici 6 copie autentică fiindcă vor fi morţi constructorii şi cu ei şi formula. Vom scoate vederi şi vom organiza excursii. Vom construi un oraş în jijrul ei şi vom înfiinţa o comună liberă. N-avem nevoie de geniu... gfcniul e mort. Avem nevoie de mâini puternice, de spirite doritoare să renunţe la a mai fi stafii şi care vor să pună came pe ele...

Ziua se mişcă într-un tempo minunat. Sxmţ sus, în balcon la Tania. Drama se petrece jos îiv salon. Dra:maturg:ul e bolnav şi, văzută de sus, pielea capului pâre mai scârboasă ca niciodată. Părul îi e feut din paie. Ideile lui sunt paie. Şi ne-vastă-sa e din paie, chiar dacă un pic umede- Toată casa e fă-28

•j, cută din paie. Eu sunt aici sus, pe balcon, şi-l aştept pe Boris ;i să sosească. Ultima mea problemă, *micul dejun,* nu mai e. J Am simplificat totul. Dacă mai sunt alte probleme, le duc în *i* rucsac împreună cu rufele murdare.

Arunc cât colo toţi bănu-' ţii. Ce nevoie am de bani? Sunt o maşină care scrie. A fost i pus ultimul şurub. Totul merge ca pe roate, între mine şi ma-;' şină nu e nici o deosebire. Eu sunt maşina...

Nu mi-au spus încă despre ce dramă e vorba, dar o simt. încearcă să se descotorosească de mine. Şi totuşi iată-mă, am vepit la masă, şi încă un pic mai devreme decât se aşteptau. Le-am spus unde să stea, ce să facă. îi întreb politicos dacă îi deranjez, dar ce vreau să spun într-adevăr - şi eu ştiu , bine treaba ăsta - e că *o să mă deranjaţi voi pe mine!* Nu, gândaci binecuvântaţi ce sunteţi, nu mă deranjaţi. Voi mă *hrăniţi.* Vă văd stând acolo unul lângă altul şi ştiu că între voi e o prăpastie. Apropierea dintre voi e ca apropierea dintre planete. Eu sunt golul dintre voi. Dacă eu mă retrag, n-o să mai aveţi golul în care să înotaţi.

Tania e într-o stare de spirit ostilă... O simt. Nu suportă ’^ ca pe mine să mă preocupe altceva decât propria ei per-', - soană. Ştie după calibrul agitaţiei mele că valoarea ei s-^a re-, dus la zero. Ştie că în seara asta n-ani venit s-o fecundez. , • Ştie că în mine se naşte ceva care o va distruge. Cu greu îşi , dă seama, dar pâiiă la urmă înţelege ea... *,ţ* Sylvester pare mai mulţumit. O s-o îmbrăţişeze în seara -j' asta la masă. Chiar şi acum îmi citeşte manuscrisul, pregă-j'', tindu-se Să-mi aţâţe eul, să-l facă să se ia la harţă cu eul lui. 1$ O să fie o adunare ciudată în seara asta. Se pregăteşte scena. Aud clinchetul paharelor. Este sdos vinul. Se vor goli paharele pline ochi şi Sylvester, care e bolnav, se va face bine.

Abia hoaptea trecută, la Cronstadt, am pus la cale chestia asta. S-a socotit că femeile trebuie să sufere, că în culise să fie mai multă teroare şi violenţă, mai multe dezastre, mai multă suferinţă, mai multă jale şinenorociri.

Nu întâmplător oameni ca noi ajung la Paris. Parisul e pur şi simplu o scenă artificială, o scenă turnantă care îi permite

spectatorului să vadă toate fazele conflictului. Parisul nu porneşte nici o dramă de unul singur. Toate dramele pornesc din altă parte. Parisul e pur şi simplu un instrument de obstetrică ce scoate din pântece embrionul viu şi îl pune în incubator. Parisul e leagănul naşterilor artificiale. Legănându-se aici, fiecare se fiuişează în pământul lui natal şi visează să ajungă din nou la Berlin, New York, Chicago, Viena, Minsk. Viena nu e niciodată mai Viena decât la PariS; Totul atinge înălţimi apocaliptice. Leagănul renunţă la pruncii lui şi alţii noi le iau locul. Poţi citi aici pe pereţi imde au trăit Zola şi Balzae şi Dante şi Strindberg şi toţi cei care au fost vreodată ceva. Toată limiea a trăit aici cândva. Nimeni KM *moare* aici...

Jos se discută. Limba lor e plină de simboluri. Cuvântul „luptă" e unul dintre ele. Sylvester, dramaturgul bolnav, zice:

- Tocmai citesc „Maiiifestul". Iar Tania spune:

-Alcui?

Da, Tania, te-am auzit. Sunt aici sus şi scriu despre tine. Şi tu ghiceşti foarte bine. Vorbeşte mai mult ca să te pot înregistra. Căci, când vom merge la masă, n-o să mai pot nota nimic. Deodată Tania remarcă:

- Nu e nici o sală deosebită pe aici.

Ce-o fi însemnând asta, dacă o fi însemnând într-adevăr ceva? Acum pun tablouri pe pereţi. Şi asta tot ca să mă impresioneze pe mine. Vezi, vor ei să spună, iioi suntem acasă aici şi avem viaţa noastră conjugală. Ne facem căminul Riai atrăgător. O să ne şi certăm puţin pentru tablouri, spre binele iâw. Şi Tania remarcă din nou:

-Cum te ÎQşală ochiul! ,.

Oh, Tania, ce chestii spui! Dă-i înainte, mai ţine-o un pic cu farsa aia. Suiit aici să mănânc cu vpi, aşa cura rai-ai promis, îmi place la nebunie comedia asta. Şi acum Sylvester preifi discuţia, încearcă să explice una din guaşele lui Borowski.

- Vino aici, vezi? Unul din ei cântă la chitară, cşlălah ţine o fată pe genunchi.

30

Adevărat, Sylvester. Foarte adevărat. Borowski şi chitarele lui! Fetele de pe genunchii lui! Numai că n-ai cum să ştii ce ţine el pe genunchi sau dacă cel care cântă la chitară e într-adevăr bărbat...

în curând Moldorf o să-şi facă apariţia în patru labe şi Boris cu râsul ăla prăpădit al lui. G să fie un fazan auriu la masă şi vin de Anjou şi trabucuri scurte şi groase. Şi Cronstadt, când o să afle ultimele ştiri, o să trăiască cu un pic mai multă intensitate cinci minute. Şi pe urmă o să se cufiinde din nou în humusul ideologiei lui şi probabil se va naşte un poem, un clopot mare de aur al unui poem fără limbă.

A trebuit să mă opresc vreo oră şi ceva. Alt client care vrea să vadă apartamentul. Sus, împuţitul de englez cântă întruna Bach. Este imperios necesar ca acum, când vine cineva să se uite la apartament, să dau o fiigă până sus şi să-l rog pe pianist să întrerupă dracului cântatul ăla pentru un timp.

Elsa îi telefonează zarzavagiului. Instalatorul pune un scaun nou la toaletă. De câte ori se aude soneria, Boris îşi pierde echilibrul. De-atâta agitaţie şi-a scăpat ochelarii pe jos. Acuma e în patru labe şi mătură podeaua cu redingota. Seamănă un pic cu Grand Guignol: poetul mort de foame venit să dea lecţii fetei măcelarului. De câte ori sună telefonul, poetului îi lasă gura apă. Mallarm6 sună ca un muşchi de vacă. Victor Hugo *ca foie de veau.* Elsa comandă un delicat dejun pentru Boris.

- Un cotleţel de porc bun şi suculent, spune ea.

Văd o armată întreagă de şunci roz zăcând reci pe marmură, şunci minunat învelite în grăsime albă. Mi-e foame de nu mai pot, deşi doar acum câteva minute am terminat micul dejun. Peste prânz o să trebuiască să sar. Numai miercurea mănânc la prânz, mulţumită lui Borowski. Elsa tot mai telefonează. A uitat să

comande o bucată de slănină.

- Da, o bucăţică flximoasă de slănină, nu prea grasă, zice ca. *Zut alors!* Mai pune nişte momite, mai pune ceva fiidulii,

şi nişte scoici! Şi dacă tot eşti la capitolul ăsta, mai pune-acolo

31

şi nişte câmaţi prăjiţi. Aş fi în stare să înfulec toate cele 1500 de piese ale lui Lope de Vega într-o singură şedinţă.

E frumoasă femeia care a vrut să vadă apartamentul. Americancă, bineînţeles. Stau la fereastră cu spatele la ea şi mă uit la o vrabie care ciuguleşte într-o balegă proaspătă. Uimitor cât de uşor găseşte vrabia de-ale gurii. Plouă puţin, cu stropi foarte mari. Credeam că păsările nu pot să zboare dacă li se udă aripile. Uimitor cum toate tipele astea bogate vin la Paris şi găsesc toate studiourile trăsnet. Un pic de talent şi o pungă doldora de bani. Dacă plouă, au ocazia să-şi etaleze hainele de ploaie nou-nouţe. Mâncarea n-are nici o importanţă. Uneori sunt aşa de preocupate să umble de colo-colo că nici n-au timp pentru masă. Doar un sandvişel, o napolitană la Căfe de la Paix sau la Ritz. „Numai peiitru fiicele celor de condiţie bună", aşa scrie la vechiul studio al lui Puvis de Chavannes. Am trecut din întâmplare pe acolo de curând. Americance bogate cu cutiile de vopsele atârnate pe umăr. Un pic de talent şi o pungă grasă.

Vrabia sare îrmebuhită de la o piatră de pavaj la alta. Eforturi herculeene într-adevăr, dacă stai şi te uiţi de aproape. Peste tot este de mâncare... în rigolă, vreau să spun. Frumoasa amejicancă întreabă unde e toaleta. Toaleta! Stai că-ţi arăt eu unide e, gazeluţo cu năsuc de catifea! La toaletă zici că vrei? *Par ici, Madame, N'oubliez pas que Ies places numeroties sont reservees aux mutiles de guerre.*

Boris îşi freacă mâinile. Afacerea e ca şi încheiată. Câinii latră în curte. Latră ca lupii. Sus, doanina Melyemess mută mobila de colo-colo. N-a avut nimic de fŞput toată ziua. E plictisită, Dacă găseşte un fir de praf undeva, face curăţenie în toată casa. E un ciorchine de struguri pe masă şi o sticlă de vin, VW cfec/jow< 10 grade.

- Da, zice Boris, aş putea să vă fac un lavoar. Veniţi puţin aici, vă rog. Da, asta e toaleta. E una şi sus, bineînţeles. Da, O mie de fi'anci pe lună. Ziceţi că nu vă interesează Utrillo? Nu, asta e. Are nevoie deim spălător mare, atâta tot... 32

Americanca o să plece imediat. Boris nici măcar nu m-a I,' prezentat de data asta. Afiirisitul naibii! De câte ori e o ga-,p gică bogată, uită să mă prezinte, în câteva minute o să pot să i'; stau jos din nou şi să scriu la maşină. Oricum nu mai am ,: chef de aşa ceva pe ziua de azi. Buna mea dispoziţie scade pu-;', ţin câte puţin. Americanca poate să se întoarcă în vreo oră şi

să-mi ia scaunul de sub cur. Cum dracu' poţi să scrii când nu)' ştii unde o să stai peste o jumătate de oră? Dacă împuţita asta ' i bogată închiriază vila, n^O să am nici măcar unde să dorm. '' ■ Când eşti într-o situaţie ea asta e greu de

spus ce e mai rău: să ■' n-ai unde să dormi sau să n-ai imde să lucrezi. De dormit, li; poţi dormi aproape oriunde, dar pentru lucru trebuie să ai un (loc anume. Chiar dacă ceea ce faci tu nu e o capodoperă. Chiar |, şi când scrii un roman prost ai nevoie de un scaun pe care să < stai şi de un pic de singurătate. Muierile astea îmbuibate nu se

gândesc niciodată la aşa ceva. De câte ori vor să-şi odihnească ■ fimdurile moi, totdeauna e un scaun care le aşteaptă...

;'', i Aseară i-am lăsat pe Sylvester şi pe Dumnezeul lui împre-ljj' unã în faţa blocului. Sylvester în pijama, Moldorf cu un tra-*'t* buc în gură. Sylvester curăţă o portocală. Pune coaja pe husa j,'' de la canapea. Moldorf se trage mai aproape de el. Cere voie '', să citească din nou acea nemaipomenită parodie „Porţile ce--''! îului". Noi ne pregătim de plecare, Boris şi cu mine. Suntem l'■ ,prea veseli pentru atmosfera asta de cameră de om bolnav. *k* iTania merge cu noi. E veselă fiindcă o să scape. Boris e vesel f, fiindcă Duţnnezeul lui, Moldorf, a murit. Eu sunt vesel j'i',',i'fiindcă urmează alt act pe care 6 să-l jucăm.

[il Glasul lui Moldorf e plin de respect.

'' - Pot să stau cu tine, Sylvester, până te duci la culcare? Stă cu el de şase zile, cumpără medicamente, duce comi-

isioane pentru Tania, mângâie, consolează, păzeşte intrarea I' de nepoftiţi răuvoitori, ca Boris şi şleahta lui. E ca lin sălba-l'itic care a descoperit că idolul i-a fost mutilat în timpul nop-|; ţii. Şi-acuma iată-l, stă pe picioarele idolului său cu ftuctul '•''; arborelui de pâine, untură şi rugăciuni într-o limbă de neînţe-

les. Are vocea mieroasă. Picioarele îi sunt deja paralizate. Taniei îi vorbeşte de parcă ar fi o preoteasă care a călcat jurământul făcut Domnului.

- Trebuie să te faci demnă. Sylvester e Dumnezeul tău. Şi, în vreme ce Sylvester suferă sus (simte o mică jenă în

piept când respiră), preotul şi preoteasa devorează mâncarea.

-Te pângăreşti singură, îi zice el cu sosul picurându-i din gură.

El are capacitatea de a mânca şi de a suferi în acelaşi timp. în vreme ce-i respinge pe cei periculoşi, întinde mânuţa lui grasă şi'-o rnângâie pe Tania pe cap.

- încep să mă îndrăgostesc de tine. Eşti ca Fanny a mea.

Altfel, a fost o zi minunată pentru Moldorf. A sosit o scrisoare din America. Moe are notele cele mai bune la toate. Murray învaţă să meargă pe bicicletă, Fonograful cel vechi a fost reparat. Se vedea clar după expresia feţei că în scrisoare mai erau şi alte lucruri în afară de situaţia la învăţătură şi de bicicletă. Poţi fi sigur că aşa e fiindcă în după-amiaza asta a cumpărat bijuterii în valoare de 325 de franci pentru Fanny a lui. Pe deasupra i-a scris şi o scrisoare de douăzeci de pagini. *Gargon-ul* i-a adus pagină după pagină, i-a umplut stiloul, i-a servit cafeaua şi trabucurile, i-a făcut puţin vânt când a transpirat, a măturat

firimiturile de pe masă, i-a aprins trabucul când l-a văzut stins, i-a cumpărat timbre, a dansat cum i-a cântat el, a făcut piruete, a făcut temenele... mai'-mai să-şi rupă şira spinării. Bac$işul a fost gras. Mai mare şi mai gras ca de obicei. Probabil că Moldorf a notat asta în jurnalul lui. De dragul lui Fanny. Brăţara şi cerceii făceau toţi banii pe care-i cheltuise. Mai bine să-i cheltuiască pe Fanny decât să-i risipească pe curviştine ca Gerraaine şi Odette. Da, aşa i-a spus Taniei. I-a arătat cufărul. Geme de cadouri... pentru Fanny şi pentru Moe şi Murray.

- Fanny a mea e cea mai inteligentă femeie din lume. Caut de nu ştiu când, caut întruna să-i găsesc un defect... dar n-are. E perfecţiunea întruchipată. O să-ţi spun ce ştie Fanny să facă. Joacă bridge ca uîi rechin. O interesează sionismul. 34

r

l

Dă-i, de exeittplu, o pălărie veche şi să vezi ce face din ea. O răsuceşte puţin aici, îi pune o panglică colo şi *voilă quelque cfiose de beau!* Ştii ce e fericirea adevărată? Să stai lângă Fanny când Moe şi Murray s-au dus la culcare şi să asculţi radio. Ea stă acolo aşa de liniştită. Mă uit numai la ea şi simt că sunt pe deplin răsplătit pentru toată zbaterea şi chinurile mele. Ascultă în mod inteligent. Când mă gândesc la îm^ puţitul vostru de Montpamasse şi apoi la serile petrecute cu Fanny la Bay Ridge, după o masă pe cinste, îmi dau seama că nici nu se compară. Un lucru simplu ca mâncarea, copiii, lămpile cu lumină blândă şi Fanny stând acolo, puţin obosită, dar veselă, mulţumită... Pur şi simplu stăm acolo ore în şir fără să scoatem un cuvâiit. Asta e fericirea! Astăzi îmi scrie o scrisoare, dar nu e ca scrisorile alea plicticoase ca o dare de seamă, îmi scrie din inimă, într-o limbă pe care chiar şi mititelul de Murray ar putea s-o înţeleagă. E delicată în toate cele. Spune că trebuie să înveţe copiii mai departe, dar o îngrijorează cheltuieUle. O să ne coste o mie de dolari ca să-l dăm pe micul Murray la scoală. Moe, bineînţeles, o să aibă bursă. Dar micuţul Murray, geniul ăla mititel, Murray, ce-o să ne facem cu el? I-am scris lui Fanny să nu se necăjească. Trimite-l pe Murray la scoală, i-am spus. Ce mai contează o mie de dolari acolo? Anul ăsta o să scot bani mai ■mulţi ca niciodată. Am să scot pentru micuţul Murray... .fiindcă e un geniu puştiul ăsta.

Aş vrea să fiu acolo când o să deschidă Fanny cufărul.

- Vezi, Fanny, uite ce-am cumpărat la Budapesta de la un evreu bătrân... Asta se poartă în Bulgaria... e lână pură. Asta a fost a ducelui cutare sau cutare... nu, nu trebuie să-l întorci, pune-l la soare... Pe-asta vreau s-o pui când o să mergi la ,operă, Fanny... s-o pui cu pieptenele pe care ţi l-am arătat... Şi pe asta, Fanny, a ales-o Tania... e un pic în genul tău.

Şi Fanny stă acolo pe canapea, exact cum era în oleografie, cu Moe de o parte şi micul Murray, Murray, geniul, de cealaltă parte. Picioarele ei groase sunt un pic prea scurte şi nu ajung la podea. Ochii au un reflex mat de pergament. Sâ-

nii, ca nişte verze roşii ajunse la maturitate, saltă tin pic când se apleacă ea înainte. Dar ce e trist la femeia asta e faptul că nu mai are sevă deloc. Sta acolo ca o baterie descărcată. Chipul ei aproape nu mai prezintă interes. Are nevoie de puţină animaţie, de o ţâşnitură bruscă de sevă care s-o aducă din nou în centrul atenţiei. Moldorf ţopăie în faţa ei ca o broască râioasă dolofană. Carnea tremură pe el. Alunecă şi îi e greu să se rostogolească pe burtă din nou. Ea îl împunge cu degetele ei groase de la picioare; Ochii lui se bulbucă şi mai tare.

- Mai dă o dată, Fanny, a fost foarte bine.

De data asta ea îl împunge zdravăn, lăsându-i o adânci-Uiră în burtă. Faţa lui e aproape de covor, guşa i se mişcă prin pluşul covorului. El se înveseleşte puţin, ţopăie primprejur şi sare de la o mobilă la alta.

- Fanny, eşti nerriaipomenită!

Acuma stă pe umărul ei. îi muşcă o bucăţică din ureche, doar o bucăţică din lob, acolo unde nu doare. Dar ea tot inertă... e, numai bateria, fără pic de sevă. El îi cade în poală şi stă acolo tremurând ca o durere de dinţi. Acum e cald şi neajutorat. Burta îi străluceşte ca un pantof de lac. în orbite are doi nasturi de vestă.

-Deschide-mi ochii, Fanny, vreau să te văd mai bine! Fanny îl duce în pat şi-i picură puţină ceară fierbinte peste ochi. îi pune inele în jurul buricului şi-i bagă un termometru în cur. îl pune în pat şi el tremură din nou. Deodată el se micşorează şi dispare cu totul din faţa ochilor. Ea îl caută peste tot, în intestine, pretutindeni. Simte că o gâdilă ceva, dar nu ştie unde exact. Patul e plin de broaşt6 râioase şi de nasturi de vestă.

- Faimy, unde eşti?

Simte că o gâdilă ceva, dar nu poate să spună unde. Nasturii cad din pat. Broaştele se urcă pe pereţi. O gâdîlătură şi iar o gâdilătură.

- Fanny, scoate-mi ceara din ochi! Vreau să mă uit la tine! Dar Fanny râde, strâmbându-se de râs. E ceva în ea care o gâdilă întruna şi nu-i dă pace deloc. O să moară de râs dacă nu găseşte ce o gâdilă.

>;,

- Fanny, cuSrul e plin de lucruri frumoase. Fanny, mă auzi? Fanny râde şi râde ca un vierme gras. Burta i s-a umflat de râs. Picioarele i se învineţesc,

- O, Doamne, Morris, mă gâdilă ceva... N-am ce face!

E duminică! Am plecat de la Villa Borghese cu puţin înainte de prânz, tocmai când Boris se pregătea să se aşeze la masă. Am plecat din delicateţe fiindcă e într-adevăr dureros pentru Boris să mă vadă cum stau acolo în studio cu

stomacul gol. De ce nu mă invită să mănânc cu el, nu ştiu. Zice că nu-şi poate permite, dar asta nu-i o scuză. Oriciim, ţin cont că e o problemă delicată şi mă port ca atare. Dacă e dureros pentru el să mănânce singur în prezenţa mea, probabil că ar fi şi mai dureros să-şi împartă mâncarea cu mine. Nu sunt eu omu l care să mă amestec în afacerile lui secrete.

Am trecut pe la familia Cronstadt, şi ei mâncau. Pui cu garnitură. M-am prefăcut că mâncasem deja, dar aş fi fost în stare să smulg puiul din mâinile copilului. Nu e falsă modestie, e un fel de perversitate, aşa cred. De două ori m-au întrebat dacă nu vreau să mănânc cu ei. Nu! Nu! N-am acceptat nici măcar o ceaşcă de câfea după masă. Sunt o persoană foarte delicată, asta e! Pornind spre uşă, mă uit lung la oasele de pe farfuria copilului... mai era came pe ele.

Umblii aiurea. O zi frumoasă... pâiiă acum. Rue de Buci e vie şi se mişcă. Barurile stau cu uşile larg deschise şi pe marginea trotuarelor simt mxmai biciclete, toate pieţele de came şi legume sunt în floare. Braţe pline de zarzavaturi învelite în ziare. O duminică frumoasă pentni catolici... dimineaţa, cel puţin.

S-a făcut ora prânzului şi iată-mă, cu stomacul gol, la confluenţa tuturor acestor străduţe care duhnesc a mâncare^ în faţa mea e Hotel de Louisiane. Un han vechi şi îtitunecat pe care-l ştiau băieţii cei răi de pe Rue de Buci în minunatele vremuri de demult. Hoteluri şi mâncare, şi eu umblu ca un le-pros, cu o mie de cleşti care parcă-mi ciupesc din măruntaie. Duminică dimineaţa e mare agitaţie pe străzi. Nicăieri nu e o

asemenea vânzoleală, poate doar în East Side sau pe lângă Chatham Square. Rue de l'Echaude fierbe. Străzile se întorc şi se răsucesc, la fiecare colţ e un nou focar de activitate. Şiruri lungi de oameni cu zarzavaturi în braţe intră când aici, când dincolo, cu pofta de mâncare mereu vie şi scăpărătoare. Mâncare, mâncare şi iar mâncare, îţi vine să înnebuneşti.

Trec pe lângă Square de Furstenberg. Arată altfel acum, la ora prânzului. Cu o noapte în urmă, când am trecut pe aici, era pustie, suinbră, spectrală, în mijlocul pieţii, patru copaci negri care n-au început încă să înflorească. Copaci intelectuali, pe care-i hrănesc pietrele dei pavaj. Ca versurile lui T.S. Eliot. Dacă Mărie Laurencin şi-ar fi Scos vreodată lesbienele în lume, DOanme, Dumnezeule, ăsta ar fi Ibcul unde ar putea să discute între ele. *Tres lesbienne ici.* Sterile, hibride, uscate precum sufletul lui Boris.

în grădiniţa de lângă Eglise St. Germain sunt câteva gar-guie demodate. Monştri care se reped înainte cu o săritură înfricoşătoare. Pe bănci, alţi monştri: bătrâni, idioţi, invalizi, epileptici. Aţipesc acolo liniştiţi, aşteptând să sune clopoţelul care-i cheamă la masă. La Galerie Zak, peste drum, un imbecil a făcut tabloul cosmosului... *plat.* Cosmosul unui pictor! Plin de tot felul de lucruri mărunte, o harababură. Totuşi, în colţul din stânga, jos, e o ancoră... şi-un

clopoţel care simă ora njesei. Salutare! Salutare! O, Cosmpsule!

Tot aiurea umblu. Mijlocul după-amiezei. îmi chiorăie maţele, începe să plouă acum. Notre-Dame se ridică sepul-cral din apă. Garguiele se aplea.că mult peste faţada dantelată. Şi stau acolo atârnate ca o *idee fixe* fn mintea unui obsedat. Un bătrân cu favoriţi galbeni se apropie de mine. Are în mână nişte prostii de-ale lui Javiforslci. Vine spre niine cu capul lăsat pe spate şi ploaia careul loveşte peste faţă preschimbă nisipul auriu în noroi. O librărie cu câteva dintre desenele lui Raoul Dufy în vitrină. Desen reprezentând servitoare cu tufe de trandafiri între picioare. Un tratat despre filozofia lui Joan *Mk6. Filosofia,* ţine minte chestia asta! 38

r-

r

în aceeaşi vitrină: „Un bărbat tăiat în felii"! Capitolul I: bărbatul în ochii familiei sale. Capitolul II: acelaşi în ochii amantei. Capitolul HI: nu există. Trebuie să revin mâine pen-

f tru capitolele III şi IV. în fiecare zi, omul care aranjează vi-

; trina întoarce o altă pagină. Un bărbat tăiat în felii... Nici nu-ţi închipui ce fiirios sunt fiindcă nu mi-a trecut prin cap un titlu ca ăsta! Unde e tipul care scrie „acelaşi în ochii amantei... acelaşi în ochii... acelaşi..."? Unde e individul ăsta? Cine e? Vreau să-l Strâng în braţe. Doamne, ce-aş fi vrut să am atâta cap ca să mă gândesc la un titlu qa ăsta... în loc de „Puia trăsnită" şi alte tâmpenii pe care le^am inventat. Ei, fir-ar să fie! îl felicit ou toate astea. . Oi doresc să aibă noroc cu titlul ăsta minunat. Uite altă felie pentru tine... pentru următoarea ta carte! Sună-măîntr-o zi. Stau la Villa Borghese. Suntem toţi morţi sau muribunzi sau

, pe punctul de a ne da dtihul. Avem nevoie de titluri bune.

, Avem nevoie de came... alte şi alte felii de came - muşchi fil6 suculent, grătar de cea mai bună calitate, rinichi, fudulii, momite, într-o bună zi, când o să stau la colţul dintre 42"'' Street şi Broadway, o să-mi aduc aminte de titlul ăsta şi-am să scriu

' tot ce-mi trece prin dovleac... icre negre, picături de ploaie, unsoare de osii, fidea, câmaţi... alte şi alte feUi din toate astea. Şi n-am să spun nimănui de ce, după ce scrisesem totul., m-am dus deodată acasă şi-am tăiat copilul felii. *Un acte gratuit pour vous, cher monSieur si bien coupe en tranches!*

Cum poate un om să hoinărească o zi întreagă nemâncat

'şi chiar să mai aibă şi câte o erecţie din când în când e imul dintre acele mistere pe care „anatomistii sufletului" le explică cu prea multă uşurinţă, într-o duminică după-amiază,

, eând obloanele sunt trase şi proletariatul a luat strada în stăpânire într-un fel de toropeală mută, există anumite artere care nu-şi amintesc de nimic altceva decât de un ştoi mare şi atins de şancm, tăiat în lungime. Şi tocmai aceste drumuri ca, de exemplu, Rue St. Denis sau Faubourg du Temple, te atog irezistibil

întocmai cum, în vremurile de demult, înjurai lui Union Square sau în partea de sus a cartieralui

39

Bowery, te simţeai atras spre muzeele alea de duzină unde, în vitrine, erau expuse reproduceri din ceară ale diferitelor organe ale corpului mâncate de sifilis şi alte boli venerice. Oraşul se deschide ca un organism gigantic atins peste tot de boală, fhimoasele artere fiind munai un pic mai puţin respingătoare fiindcă din ele s-a stors puroiul.

La Cit6 Nortier, imdeva pe lângă Place du Combat, iţiă opresc câteva minute ca să gust toată mizeria peisajului. E o curte dreptunghiulară ca multe altele pe care le zăreşti prin gangurile joase ce flanchează vechile artere ale Parisului, în mijlocul curţii e o grămadă de clădiri vechi, care s-au deteriorat în asemenea hal încât au căzut una peste alta şi au format im fel de îmbrăţişare intestinală. Pământul e neregulat şi dalele alunecă de mâzgă. Un soi de hazna umană, care a fost umplută cu cenuşă şi gunoi uscat. Soarele apune repede. Culorile dispar. Se schimbă de la mov la culoarea sângelui uscat, de la sidefiu la cafeniu, de la griurile reci şi moarte la culoarea găinaţului de porumbel. Ici şi colo, câte un monstru strâmb şi diform stă în fereastră şi clipeşte ca o bufiiiţă. Se aude cârâitul ascuţit al copiilor cu feţe pahde şi membre osoase, nişte puşlamale mititele şi rahitice, marcate de forceps. Un miros fetid exală din pereţi, mirosul unei saltele în care a intrat mucegaiul Europa medievală, grotescă, monstruoasă: d simfonie în si bemol. Chiar vizavi, Cin^ Combat oferă distinsei sale clientele ,jMetropolis".

Plecând de acolo, mă întorc cii gândul la o carte pe care o citeam nu mai demult decât ieri. „Oraşul era un abator; cadavre, ciopârţite de măcelari şi despuiate de hoţi, stau grămadă pe străzi; lupii s-au furişat de la periferie ca să le mănânce; ciuma neagră şi alte ciume au venit pe fiiriş ca să le ţină companie şi englezii au intrat în pas de marş; în timpul ăsta dansul macabru se învârtea în jurul mormintelor din toate cimitirele..." Parisul de pe vremea lui Carol cel Prost! Minunată carte! Atrăgătoare şi reconfortantă. Sunt încă fermecat de ea. Despre protectorii şi predecesorii Renaşterii ştiu puţine lucruri, dar Madame Pimpemel, *la belle* 40

iboulangere, şi Maître Jehan Crapotte, *l'orfevre,* îmi ocupă ; ,î.încă gândurile hoinare. Fără să-l uit pe Rodin, geniul său din l .;,Jidovul rătăcitor", Rodin care s-a dedat la practicile lui ne-; faste, „până în ziua în care i s-au aprins călcâiele după Ceciiy, cea cu sânge de negresă în vine, care l-a şi păcălit". ! Stând în Square du Temple şi meditând la ce-au făcut tăietorii de cai conduşi de Jean Caboche, m-am gândit multă vreme cu tristeţe la soarta jalnică a lui Carol cel Prost. Un nerod care iraibla de colo până colo prin Hotel St. Paul, îmbrăcat în zdrenţele cele mai murdare, mâncat de răni şi păduchi, rozând câte un os, când îi aruncau vreunul, ca un câine râios. Pe Rue des Lions am căutat pietrele vechii

menajerii unde îşi hrănea cândva animalele. Singura lui distracţie, biet prostănac ce era, în afară de acele jocuri de cărţi, „tovarăşa lui de condiţie proastă", Odette de Champdivers.

Era o după-amiază de duminică, foarte asemănătoare cu asta, câftd am întâlnit-o prima dată pe Germaine. Mă plimbam pe Boulevard Beaimiarchais, mai bogat cu vreo sută de fi-anci pe care nevastă-mea mi-i trimisese înnebunită din America. Era o undă de primăvară în aer, o primăvară otrăvitoare, malefică ce părea să izbucnească din gurile de canal. Noapte de noapte mă întorsesem în cartierul ăsta, atras de anumite străzi rău famate, care îşi scoteau la iveală splendoarea sinistră numai când lumina zilei se scurgea spre asfinţit şi curvele începeau să-şi ia posturile în primire. Rue du Pasteur Wagner e una din străzile de care îmi aduc special aminte, colţ cu Rue Amelot, care se ascunde în spatele bulevardului ca o şopârlă adormită. Aici, la marginea prăpastiei, ca să zic aşa, se adunau întotdeauna ca nişte vulturi care croncăneau şi dădeau din aripile lor murdare, care îşi întindeau ghearele ascuţite şi te duceau cu forţa în faţa unei uşi. Diavoli veseli şi rapace, care nu-ţi lăsau timp nici măcar să te închei la pantaloni după aia. Te duceau într-o cămăruţă din fund, o cameră fără fereastră de obicei şi, stând pe marginea patului cu fustele ridicate, te inspectau la repezeală, îţi scuipau peste penis şi şi-l băgau, ca să te scutească pe tine de

efort. în timp ce te spălai, alta stătea în uşă şi, ţinându-şi victima de mână, se uita nepăsătoare cum îţi terminai toaleta,

Germaine era altfel. Nimic din aspectul ei nu avea darul să mă facă să cred asta. Nimic care s-o facă să se deosebească de celelalte curve adunate la Cafe de l'El^phant în fiecare zi, după-amiaza şi seara. Cum spuneam, era o zi de primăvară şi cei câţiva franci pe care îi agonisise ne-vastă-mea ca să mi-ri trimită îmi zomăiau în buzunar. Aveam un fel de premoniţie vagă că n-o să ajung la Bastilia fără să mă agate unul dintre ulii ăştia. Plimbându-mă pe bulevard, am observat-o venind spre mine cu acel aer curios caracteristic curvelot Tocurile de la pantofi îi erau scâlciate. Purta bijuterii ieftine şi avea faţa palidă, cum p au toate de teapa ei, o paloarepe care rujul nu făcea decât s-o accentueze. N-a fost greu să mă înţeleg cu ea. Ne-am aşezat în fundul unui mic *tabac* numit l'El^phant şi am discutat problema repede. Peste câteva minute eram într-o cameră de cinci franci de pe Rue Amelot, cu perdelele trase şi cu cuvertura dată jos de pe pat. Germaine nu se grăbea. Stăteapei)îc?e/dându-se cu săpun şi vorbea afabil cu mine de una, de alta, îi plăceau pantalonii mei bufanţi. *Tres chici* credea ea. Au fost odată, dar fâcuseră fund de-atâta purtat. Din fericire, haina îmi acoperea curul. Se sculă ca să se şteargă, încă vorbea cu mine afabil. Deodată aruncă prosopul şi, venind alene spre mine, începu să-şi frece drăgăstos şi păsărică, mângâind-o cu amândouă mâinile^ mângâirid-o şi iar mângâind-o. Pălăvrăgelile din moitientul acela aveau ceva ce n-am să uit niciodată, după cum n-am să uit

felul în care mira băgat sub nas tufa aia de trandafiri. Vorbea despre ea ca despre un obiect străin pe care îl dobândise cu mare greutate, un obiect a cărui valoare crescuse cu timpul şi la care ţinea acum mai mult decât la orice pe lume. Vorbele ei îi dădeau o mireasmă aparte. Nu mai era organul ei, ci era o comoară, o coînoară fermecată şi atotputernică, un dar al Domnului... şi cum să nu fie aşa când o vindea zi de zi pentru câţiva arginţi? Se aruncă pe pat cu picioarele desfăcute larg, o prinse cu pal-42

ffl .

'| mele făcute căuş şi-o mai mângâie, murmurând tot timpul cu ţ vocea aia a ei răguşită şi spartă că era bună şi frumoasă, că V' fera o comoară, o mică comoară. Şi era într-adevăr bună tufiţa fei de trandafiri! în după-amiaza aia de duminică, cu adierea ^* otrăvită a primăverii pe care o simţeam în aer, totul s-a potrivit din nou de minune. Când am ieşit din hotel, m-am uitat ^ iar la ea în lumina neiertătoare a zilei şi-am văzut clar o '("-curvă: dinţi de aur, muşcata de la pălărie, tocurile scâlciate)' etc. etc. Chiar şi faptul că mă făcuse s-o invit la masă şi să-i (.^ dau bani de ţigări şi de taxi nu m-a deranjat deloc. De fapt, eu |> am încurajat-o. îmi plăcea aşa de mult, că după masă ne-am I' întors la hotel şi-am mai făcut o rundă. „Din dragoste", de) *]* data asta. Şi din nou tufa aia mare a ei şi-a lăsat fiumuseţea şi '| „vraja. începea să aibă o existenţă independentă... şi pentru mine. Era Germaine şi era tufa aia a ei de trandafiri, îmi plă-, tSea fiecare în parte şi îmi plăceau amândouă împreimă. ' ■ Cum spuneam, Germaine era altfel. Mai târziu, când a descoperit cine eram, m-a tratat cu mare generozitate: mă , lua la băutură, avea încredere în mine, îmi punea lucrurile la |';pasa de amanet, îmi făcea cunoştinţă cu prietenii ei şi aşa iţ tnai departe. Chiar şi-a cerut scuze pentru că nu mi-a împru-> '.tautat bani, lucru pe care l-am înţeles foarte bine după ce mi ''^-'a arătat cineva pe „peştele" ei. Noapte de noapte, o porneam pe Boulevard Beaumarchais în jos până la micul *ta-„ bac* unde se strângeau toate, şi o aşteptam să vină şi să-mi '' | dea câteva minute din timpul ei preţios. /t. Când, peste câtva timp, am ajuns să scriu despre Claude, I 'i^u la Claude mă gândeam, ci la Germaine... „Toţi bărbaţii |^*,şa* care s-a culcat şi acum tu, chiar tu, bărcile care trec, catar-I, i '^^ele şi carenele, toată viaţa aia împuţită care curge prin tine, ;iţ^"prin ea, prin toţi tipii dinaintea ta şi de după tine, florile şi pă-!'|f,sările şi soarele care pătrunde înăimtru şi mireasma care te f],]saifocă şi te distruge". Asta era pentru Germaine. Claude nu »era aşa, deşi am admirat-o enorm... un timp chiar am crezut I'că o iubeam. Claude avea suflet şi conştiin^. Avea şi un rafi-f hament, ceea ce e foarte rău... la o curvă. Claude totdeauna

43

îţi transmitea un sentiment de tristeţe, îţi lăsa impresia, fără să vrea, bineînţeles, că eşti încă o picătură aruncată în şuvoiul pe care soarta îl hărăzise ca s-o distrugă. *Spunjară să vrea,* fiindcă Claude era ultimul om care ar fi creat în mod conştient o asemenea imagine. Era prea delicată, prea sensibilă pentru aşa

ceva. în adâncul fiinţei ei, Claude era doar o fi-anţuzoaică cumsecade cu o inteligenţă medie, pe care viaţa o cam trăsese pe sfoară. Exista ceva în ea care nu era destul de dur ca să reziste la şocul vieţii de zi cu zi. Ei îi erau adresate cuvintele alea îngrozitoare spuse de Ludovic Filip: „şi vine o noapte când se termină totul, când aşa de multe fălci ne-au crănţănit încât nu mai avem putere să rezistăm şi carnea atârnă pe trupurile noastre de parcă ar fi fost mestecată de fiecare gură". Germaine, pe de altă parte, era curvă încă din leagăii. Era pe deplin mulţumită de rolul ei, îi plăcea de fapt, în afară de cazul când îi dădea ghes stomacul sau o lăsau pantofii (lucruri mici, de suprafaţă, fără nici o importanţă), nimic nu-i amăra sufletul, nimic nu o chinuia. *Ennui!* Ăsta era lucrul cel mai rău pe care l-a simţit vreodată, bineînţeles că erau zile când i se acrea, ca să zic aşa, dar nu mai mult de-atât! De cele mai multe ori îi plăcea... sau îţi dădea iluzia că-i place. Fără discuţie, conta cu Cine se ducea... sau cu cine ve«ea. Dar principalul era Wrfcaft*/. Bărbatul! După asta tânjea ea. Bărbatul cu ceva între picioare care putea s-ogâdile, care putea s-6 facă să se zvârcolească în extaz, s-o facă să-şi prindă cu amândouă mâinile tufa aia stufoasă a ei şi s-o firece cu bucurie, cu mândrie, cu lăudăroşenie, cu un sentiment al legăturii, al vieţii. Acolo, ntimai acolo trăia ea cu adevărat... acolo josv unde se prindea cu amândouă mâinile.

Germaine era curvă din creştet până-n tălpi, chiar pânăru fundul sufletului ei bun, al inimii ei bune, a inimii ei de curvă, care nu e neapărat o inimă bună, ci una leneşă, o inimă indiferentă şi fleşcăită, ce poate fi atinsă pentru o clipă, o inimă fără referire la vreun punct fix dinăuntru, o inimă mare şi fleşcăită de curvă, ce se poate muta pentru o clipă 44

if

i'i^j'din locul ei adevărat. Indiferent cât de josnică şi mărginită fpra lumea pe care şi-o crease, Germaine se simţea superb în '^a. Şi ăsta e un lucru tonic în sine. Când, după ce ne cunoscuserăm bine, prietenele ei mă înţepau zicând că eram îndrăgostit de Germaine (o situaţie aproape de neconceput pentru ele), eu le spuneam:

- Sigur, aşa e! Sigur că sunt îndrăgostit de ea! Ba, mai mult, am să-i fiu credincios!

.V Era o minciună, bineînţeles, fiindcă nu mi-ar fi trecut prin cap s-o iubesc pe Germaine, după cimi nu m-aş fi gândit vreodată să iubesc un păianjen. Şi, dacă eram credincios, nu-i eram credincios lui Germaine, ci tufei ăleia stufoase pe ■care o avea între picioare. De câte ori mă uitam la altă fe-''' meie, mă gândeam imediat la Germaine, la tufa aia aprinsă ' care-mi ocupa gândurile şi care părea nepieritoare^ îmi făcea ' plăcere să stau pe *terrasse* a acelui mic *tabac* şi s-o observ cum îşi face meseria, s-o observ cum recurge cu alţii la aceleaşi grimase, la aceleaşi şiretlicuri ca şi cu mine. „îşi face .'' meseria!" Asta simţeam eu şi-i aprobam toate tranzacţiile pe l',^pare le făcea. Mai târziu, când mă încurcasem cu Claude, ,.' şi-o vedeam noapte de noapte stând la locul ei

obişnuit, cu '', bucile ei mici şi rotunde ascunse bucălat în canapeaua de pluş, simţeam o revoltă inexprimabilă faţă de ea. O curvă, , mi se părea mie, n-avea dreptul să stea acolo ca o doamnă, | aşteptând timidă să se apropie cineva şi, în tot timpul ăsta, 'v ^rbindu-şi cumpănit ciocolata. Germaine era o femeie de '" stradă. Ea nu aştepta să te duci la ea... ci ieşea şi te înşfăca ea > de mâna. îmi aduc aşa de bine aminte de găurile pe care le |t ^vea la ciorapi şi de pantofii ei scâlciaţi şi rupţi. Şi-mi mai [/, aduc aminte cum stătea la bar şi cum, cu o sfidare oarbă şi ^1, plină de Curaj, lua o băutură tare, şi-o turna pe gât şi pe urmă pleca din nou. O femeie de stradă! Probabil că nu era aşa de }ţ .plăcut să-i simţi respiraţia care duhnea a băutură, respiraţia * în care se amestecau mirosurile de cafea slabă, coniac, |*i aperitifs,* Pemod şi toate celelalte chestii pe care le înghiţea & între timp fie ca să se încălzească, fie ca să-şi adime puterile

45

şi să prindă curaj, dar focul dorinţei o pătrundea, ardea acolo jos între picioare unde trebuie să ardă femeile şi se stabilea circuitul care te face să simţi din nou pământul sub picioare. Când stătea culcată cu picioarele desfăcute şi gemea, chiar dacă gemea aşa pentru oricine şi pentru toţi, era minimat. Era demonstraţia cea mai potrivită de sentimente. Nu se uita în tavan cu o privire pierdută şi nici nu număra ploşniţele de pe tapet. Era concentrată asupra trebii pe care o făcea şi Vorr bea despre lucrurile pe care vrea să le audă un bărbat când se urcă pe o femeie. Pe câtă vreme, Claude.-: ei, bine, Glaude avea întotdeauna o anumită dehcateţe chiar când intra cu tine în aşternut. Şi delicateţea ei jignea. Cine are nevoie de o curvă *delicată?* Claude ajungea chiar să te roage să nu te Uiţi când stătea pe *bidet.* Mare greşeală! Când e cuprins de dorinţă, un bărbat vrea să vadă. Vrea să vadă *totul,* chiar şi când fac ele pipi. Şi deşi e foarte frumos să ştii că femeia are minte, literatura ce vine de la hoitul rece al unei curve este ultimul lucru de care ai nevoie în pat. Germaine avea concepţia cea mai potrivită: era ignorantă şi robustă şi punea tot sufletul în ceea ce făcea. Era curvă din creştetpână-n tălpi... şi ăsta era marele ei merit!

Pastele a venit ca un iepure îngheţat... dar în pat era destul de cald. Azi e frumos din nou şi Champs-Elysees în amurg pare xui serai în aer liber plin de hurii cu ochi ca noaptea. Copacii au înfrunzit de-a binelea şi frunzele sunt de un verde atât de pur şi atât de intens că par a fi încă umede şi strălucesc sub boabele de rouă. De la Palais du Louvre până la Etoile e ca o bucată pentru pian. De cinci zile nu m-am atins de maşiiia de scris, nici nu m-am uitat la vreo carte. Şi nici nu m-am gândit la altceva decât să mă duc la American Express. Azi-dimineaţă la 9 erani acolo, tocmai când se deschideau uşile, şi din nou la ora 1. Nici o veste. La patru şi jumătate ies ca o furie din hotel, hotărât să mai fac o încercare de ultimă clipă. Cum dau colţul, mă şi frec de Walter Pach. întrucât nu mă recunoaşte şi întrucât n-am nimic să-i spun, 46

Mvi schiţez nici cel mai mic gest ca să-l opresc. Mai târziu, | ţând îmi

dezmorţesc picioarele la Tuileries, figura lui îmi revine în minte. Era un pic adus de spate, gânditor, şi pe chip *WÂ* se vedea un fel de zâmbet senin şi totuşi rezervat. Mă în-"^T itreb, uitându-mă la cerul ăla smălţuit uşor, cu nuanţe aşa de j'fine, care nu se umflă azi cu nori grei de ploaie, ci zâmbeşte |(' fca un porţelan vechi, mă întreb ce se petrece în mintea aces-' tui om, care a tradus cele patru volume groase din *Istoria ar-*' *tei,* când priveşte acest cosmos aducător de fericire. ' ' Pe Champs-Elysees ideile mă potopesc precum sudoa-, rea. Ar trebui să fiu destul de bogat să am o secretară căreia '' Să-i dictez din mers, fiindcă gândurile cele mai valoroase tot-'; deauna îmi vin când simt departe de maşina de scris. ' ': Merg pe Champs-Elysees şi mă gândesc întruna la sănă-feitea mea, care e într-adevăr superbă. Ca să fiu sincer, când • spun „sănătate" înţeleg prin asta optimism. Un optimism incurabil! Mai sunt Cu un picior în secolul al XlX-lea. Sunt un pic întârziat, ca majoritatea americanilor. Lui Cari i se pă-. rea dezgustător acest optimism. - - Nu trebuie decât să vorbesc de masă, zice el, şi începi să radiezi de fericire!

. Aşa şi este. Simplul fapt că mă gândesc la o masă - *încă* p masă - mă întinereşte. O masă! Asta înseamnă ceva care să mă ţină... câteva ore bune de lucru, poate şi o erecţie. Nu neg. Sănătate am, o sănătate bună, solidă, o sănătate de animal. Singurul lucru care mă desparte de un viitor e masa, ' Ifncăomasă.

, • - Cât despre Cari, nu prea e el în apele lui de câteva zile. E întors pe dos, cU nervii la pământ. Zice că e bolnav şi îl cred, ' dar nu mă simt rău din cauza asta.

v' *Nu pot* să mă simt rău. De fapt, toată chestia mă face să '' xâd. Şi asta îl jigneşte, bineînţeles; Totul îl răneşte... râsul |i', meu, foamea mea, perseverenţa mea, indiferenţa mea^ *totul.* 1*1* într-o zi vrea Să-şi zboare creierii fiindcă nu mai poate suporta gaura asta împuţită care e Europa. A doua zi spune că se duce în Arizona „imde toată lumea te priveşte drept în faţă".

■/' ***x***^

- Păi du-te! îi spun eu. Du-te sau stai, măi tâmpitule, dar nu încerca să-mi întuneci vederea mea sănătoasă cu sufletul tău melancolic!

Tocmai asta e! în Emopa te obişnuieşti să nu faci nimic. Stai în cur şi te jeleşti toată ziua. Te molipseşti. Decazi.

De felul lui. Cari e un snob, un prostălău aristocrat, care trăieşte într-o lume numai a lui, într-un tărâm de demenţă precoce.

-- Nu pot să sufăr Parisul! se jeluieşte el. Toţi proştii ăştia care joacă toată ziua cărţi... Uită-tş la ei! Şi .scrisul! Ce rost are să legi cuvintele între ele? Pot să fiu scriitor fără să scriu, nu-i aşa? Ce dovedesc dacă scriu o carte? Ce vreau, de fapt, cu cărţile? Sunt deja prea multe cărţi...

Pe dracu', am trecut şi eu prin astea... cu ani şi ani în urmă. Am avut şi eu

tinereţea mea plină de melancolie. Mă doare-n cot de ce e în urma mea sau în faţa mea. Sunt sănătos. Incurabil de sănătos. Fără supărări, fără regrete. Fără trecut, fără viitor. Prezentu-mi ajunge. Zi de zi. *Ast&zV. Lebel aujourd'hui!*

Are o zi liberă pe săptămână, Cari ăsta al meu, şi în ziua aia e mai tienorocit, dacă-ţi poţi închipui aşa ceva, decât în orice altă zi din săptămână. Deşi pretinde că nu-i pasă de mâncare, singurul fel în Care se pare că se simte bine în ziua lui liberă e să comande o masă pe cinste. Poate c-o face pentru mine..! nu ştiu şi nici nu-l întreb. Dacă îi convine să adauge martirajul la lista lui de vicii, n-are decât... mie-mi convine de minune. Oricum, marţea trecută, după ce-a prăpădit tot ce^^a avut pe o masă pe cinste, mă duce la D6me, ultimul loc pe care l-aş căuta înziua mea liberă. Dar aici nu numai că devii ascultător... te culci, pui mâinile pe piept şi gata!

La barul de la D6me, Marlowe beat criţă, O ţine şnur, cum zice el, de cinci zile. Asta înseamnă o beţie continuă, o peregrinare de la un bar la altul, zi şi rioapte, f&ă întrerupere, şi în cele din urmă o oprire la Spitalul American. Faţa osoasă şi trasă a lui Marlowe nu e altceva decât iin craniu perforat de două orbite adânci în care sunt îngropate două scoici moarte. Pe spate are numai rumeguş... a dormit puţin 48

Lţn closet, în buzunarul de la haină are corectura de la numă-*Mx*| următor. Se oCupa cu corectura când cineva l-a ademenit ||a băutură. Vorbeşte despre asta de parcă s-ar fi întâmplat cu puni în urmă. Scoate corectura şi o întinde pe bar. E plină de fjpete de cafea şi scuipat uscat, încearcă să citească o poezie l'scrisă de el în greceşte, dar corectura e indescifrabilă. Apoi i se hotărăşte să ţină un discurs în franceză, dar e oprit de *ge-^|rant.* Marlowe se simte jignit în amorul propriu: ambiţia lui Jl e să vorbească o fiunceză pe care şi un *gargon%-o* înţeleagă. j)'i Franceza veche o stăpâneşte la perfecţie, din Suprarealişti a i^Vifăcut traduceri nemaipomenite, dar să spxmă un lucru sim-j!î,|ilu ca „ieşi dracului de-aicea, tâmpitule" e peste puterile lui. ra Kimeni nu înţelege franceza pe care o vorbeşte Marlowe, I', ;ftici măcar curvele. De asemenea, e greu să-l înţelegi vor-• bind englezeşte când e un pic pilit. Sporovăieşte întruna şi ,, scuipă ca un bâlbâit sadea... fără cap şi coadă. *„Plăteşte tu!",* ăsta e singurul lucru pe care reuşeşte să-l spună clar. ' Chiar dacă e beat turtă, un minunat instinct de conser-;,,'vare îi spune lui Marlowe când e momentul să facă aşa ceva. 'j(';!pacă are cea mai mică îndoială despre cum se va plăti bău-îv'tura, cu siguranţă că va recurge la un şiretlic. De obicei se ' lipreface că nu mai vede. De acum Cari îi ştie toate şmecheriile şi când Marlowe îşi lipeşte deodată palmele de tâmple şi începe să joace teatru. Cari îi dă un picior în cur şi îi zice: ' - Hei, termină cu chestia asta, nătărăule! La mine nu ţine! Dacă e o răzbunare pusă la cale cu şiretenie sau nu, habar I. ţi-am, dar, oripum, Marlowe i-o plăteşte lui Cari cu aceeaşi {*.monedă. Aplecându-se spre noi confidenţial, ne relatează, cu *h* o voce răguşită şi spartă, o bârfă pe care-a cules-o în timpul 1 ,J)eregrinarilor sale dintr-un loc în altul. Cari se uită cu gura j 'căscată. E galben la faţă. Marlowe repetă povestea, schimbând

câte ceva. De fiecare dată Cari se face mai mic.

- Da' nu se poate! izbucneşte el în cele din urmă.

- Ba se poate, zice dogit Marlowe. O să-ţi pierzi serviciul... Am auzit de la sursă.

49

Cari se uită disperat la mine.

- îşi bate joc de mine dobitocul ăsta? îmi spune el murmurat în ureche, după care zice să audă toată lumea: Ce mă fac acuma? N-o să mai găsesc de lucru. Mi-a trebuit un an până am găsit aici.

Se pare că Marlowe asta aştepta, în sfârşit a dat de cineva care o duce mai rău decât el.

- Vremuri grele! zice el cu glas dogit şi craniul lui osos străluceşte luminat de un foc rece, electric.

Plecând de la Dome, Marlowe explică printre sughiţuri că trebuie să se întoarcă la San Francisco. Acum pare într-adevăr impresionat de situaţia lui Cari. Propune ca eu şi Cari să preluăm revista în lipsa lui.

- Am încredere în tine, Cari, zice el.

Şi apoi, pe neaşteptate, face o criză, una adevărată de data asta. Mai-mai să se prăbuşească în rigolă, îl târâm până la un *bistro* de pe Boulevard Edgar Quinet şi-l aşezăm pe un scaun. De data asta a-ncurcat-o: o durere de cap înfiorătoare care-l face să sughiţe, să grohăie şi să se legene într-o parte şi în alta ca un animal fără grai, lovit de un baros, îi turnăm pe gât câteva pahare de Femet-Branca, îl întindem pe o bancă şi-i acoperim ochii cu fularul lui mare. Stă acolo culcat şi geme. Nu trece mult şi-l auzim curn sforăie.

- Ce zici de propunerea lui? mă întrebă Cari. S-o acceptăm? Spune c-o să-mi dea o mie de franci când se-ntoarce. Ştiu că n-o să mi-i dea, da'ce dacă?

Se uită la Marlowe, care stă tolănit pe bancă, îi ridică fularul de pe ochi şi i-l pune la loc.

- Ascultă, Joe, îmi zice el, făcându-mi semn să vin mai aproape, o să acceptăm. O să preluăm împuţita aia de revistă a lui şi-o să ne căcăm pe el.

-Ce vrei să spui?

- Cum ce? O să ne descotorosim de toţi ceilalţi colaboratori şi o s-o umplem cu gunoiul nostru. Asta e!

- Bine, bine, da ce fel de gunoi?

50

kl

- Orice fel... n-o să poată el să facă nimic. Ne căcăm noi P'pe el. Un număr bun şi după aceea s-a zis cu revista. De ll^acord, Joe?

■. Zâmbind şi chicotind, îl facem pe Marlowe să se ridice în picioare şi-l cărăm la Cari în cameră. Aprindem lumina şi l^vedem în pat o femeie care-l aşteaptă pe Cari. iv. - Am uitat cu totul de ea, zice Cari. ''; îi facem vânt pipiţei şi-l

împingem pe Marlowe în pat. I' Peste vreun minut bate cinctva la uşă. Van Norden. E tare ne-(■';• liniştit. Şi-a pierdut proteza cu dinţi falşi... crede că la Bal ,* Negre. Oricum^ ne ducem la culcare toţi patru. Marlowe

tjputecaunpeşteafiimat. ,,, i;' Dimineaţa Marlowe şi Van Norden pleacă să caute dinţii

■/■ijîalşi. Marlowe se smiorcăie. îşi închipuie că simt dinţii *lui.*

ii;

'; ,< Este ultima mea cină acasă la dramaturg. Tocmai şi-au în-
•s'chiriat im pian nou, unul mare de concert. Mă întâlnesc cu
•' Sylvester ieşind dintr-o florărie Cu o plantă artificială în
K iferaţe. Mă întreabă dacă n-aş vrea să o duc eu, cât dă el o
ijJ^Rigă să cumpere trabucuri. Una după alta, am reuşit să mă
i'Jţ,;iîng pe bot de toate mesele pe gratis plănuite cu atâta grijă.
.1,' tUnul câte unul, soţii s-au întors împotriva mea, sau soţiile.
"(iCum merg acum cu planta asta artificială în braţe, gândul
';. îmi zboară spre acea noapte, de-acum câteva luni, când mi-a
'litecolţit pentru prima dată în minte această idee. Stăteam pe
,if ©bancă lângă Coupole, jucându-mă cu verigheta pe care voi-
i!) Sem s-o amanetez unui *gargonde* la D6me. îmi oferise şase
î&anci şi eram al naibii de fiirios. Dar stomacul devenea tot
^i^'âţnai imperativ. De când o părăsisem pe Mona, purtam veri-
ţjţpieta pe degetul mic. Devenise atât de mult o parte din
// tmine, încât niciodată nu mă gândisem ş-o vând. Avea o mi-
, nusculă floare de portocal din aur alb. Cândva valorase un
.'f'idolar şi jumătate, poate chiar şi mai mult. Trei ani nu purta-
^^\ sem verighetă, până când, într-o bună zi, mergând spre de-
Ij'.barcader s-o întâmpin pe Mona, s-a întâmplat să trec pe
y-lângă un magazin de bijuterii de pe Maiden Lane, şi toată

vitrina era plină de verighete. Când am ajuns la debarcader, Mona nu era de găsit. Am aşteptat până ce şi ultimul călător a coborât pasarela. Mona nicăieri. într-un târziu, am cerut să văd lista pasagerilor. Numele ei nu figura. Mi-am pus verigheta pe degetul mic şi acolo a rămas. G dată, am uitat-o într-o baie publică, dar am recuperat-o. O petală s-a dezlipit şi a căzut. Ei bine, stăteam acolo pe bancă, cu capul plecat şi răsuceam verigheta pe deget, când, deodată, cineva m-a bătut pe spate. Pe scurt, mi-am făcut rost de un prânz şi ceva franci pe deasupra. Şi'atunci, strălfulgerat de un gând, am realizat că nimeni nu ar putea refiaza cuiva o masă, dacă acesta ar avea curajul să i-o ceară. Am intrat de îndată într-o cafenea şi am scris douăzeci de scrisori. „Nu aţi vrea să-mi permiteţi să iau masa cu Dvs. o dată pe săptămână? înştiinţaţi-mă care zi vă convine."

Parc-au fost fermecaţi. Nu numai că am fost îndopat... am fost chiar regalat, în fiecare seară, ffl-am întors acasă beat. Nu mai ştiau ce să-mi ofere, aceste generoase suflete de o zi pe săptămână. Nu-i mai interesa ce se întâmplă cu mine în restul timpului. Din când în când, cei mai atenţi îmi ofereau ţigări sau niscaiva bani de buzunar. Evident, toţi se simţeau uşuraţi la gândul că trebuiau să mă vadă doar o dată pe săptămână. Şi se simţeau şi mai uşuraţi când le spxmeam: „Nu mai e nevoie". Nici nu întrebau de ce. Doar mă felicitau şi cu asta basta. Adesea, motivul era că găsisem o gazdă mai bună; îmi puteam permite să-i şterg de pe listă pe antipatici. La asta însă ei nu se gândiseră niciodată, în cele din urmă, aveam un program bine alcătuit, sohd, cu ore fixe. Marţea, ştiam că va fi acel fel de mâncare, iar vinerea celălalt. Cronstadt, ştiam, îmi va oferi şampanie şi plăcintă cu mere făcută în casă. Iar Cari mă va invita în oraş, de fiecare dată la alt restaurant, va comanda vinuri rare, vom mergd după aceea la teatru sau la Cirque M^drano. Erau curioase gazdele mele, să afle una despre alta. Mă iscodeau să afle care îmi place mai rpult, care e cel mai bun bucătar etc. Cred că la Cronstadt îmi plăcea cel mai mult, poate şi pentru că, de fiecare dată, mâzgălea cu creta pe perete tot meniul. 52

f

fti

) Nu că mi-ar fi uşurat conştiinţa să văd cât îi datorez. Nu |t aveam nici cea mai mică intenţie să-i plătesc, dar nici el nu avea vreo iluzie că şi-ar vedea vreodată banii înapoi. Nu, ci-ţ/ifrele acelea ciudate mă intrigau. Obişnuia să facă socotelile *])^* până la ultima centimă. Dacă ar fi fost să-i achit totul, mi-ar (', fi trebuit ceva bănet. Soţia lui gătea grozav, şi ei puţin îi păsa Ţi de centimele pe care le tot aduna Cronstadt. Le lua înapoi de ';], la mine sub formă de coU de indigo. Pe cuvânt. Dacă nu aveam indigo nou pentru ea când îmi făceam apariţia, era 'V|''de-a dreptul deprimată. Şi ca să îndrept lucrurile, trebuia să *y* mă duc a doua zi în Grădina Luxembourg cu fetiţa lor şi să 1 tnăjoc cu ea vreo două-trei ore, ceea ce mă scotea din minţi, |, j pentru că nu vorbea decât maghiara şi franceza. Erau *xin* soi ' >''aparte gazdele mele... ,, Acasă la Tania, privesc de la balcon spre spaţiul care se întinde sub mine. Moldorf e acolo aşezat lângă idolul său. Işi încălzeşte picioarele la un foc, cu o privire de gratitudine . monstruoasă în ochii lui apoşi. Tania interpreteîiză adagio-ul, jearemie îmi spune foarte clar: nici un cuvânt de dragoste în plus. Sunt din nou lângă fântână, uitându-mă la turturele, ' tum curge din ele un lapte verde. Sylvester tocmai s-a întors jiiepe Broadway cu o inimă debordând de amor. Toată noaptea mi-o petrec pe o bancă, lângă piaţetă, în timp ce globul e ' ^opit cu urină caldă de turturele, iar caii înţepeniţi într-o furie priapică galopează nebuneşte fără să atingă măcar pă-tnântul. Toată noaptea simt în nări parfumul liliacului din ' micuţa şi-ntunecata încăpere unde ea-şi despleteşte părul, li-•^iliacul pe care eu i l-am cumpărat când se ducea să-l întâmpine pe Sylvester. Acesta s-a întors cu o inimă debordând de iViaanor, îmi spune ea, şi liliacul eîn părul ei, în gura ei, îi năpă-.. deşte subţiorik. Camera e inundafâ de amor şi urină de turtu-, ,Me şi liliac cald şi

caii galopează nebuneşte. Dimineaţa, dinţi murdari şi spumă pe pervazul ferestrei. Micuţa poartă ,' 'dinspre piaţetă este închisă. Oamenii se duc la lucru şi obloa-Jţ; riele scârţâie ca o cămaşă de zale... în librăria din faţa fântâ-*]' nii găseşti povestea Lacului Chad, şopârlele tăcute, nuanţe

53

extravagante de galben-portocaliu. Toate scrisorile pe care i le-am scris, unele turmentate cu un ciot de creion bont, altele trăsnite cu bucăţi de cărbune, mici crâmpeie mâzgălite între două bănci, jocuri de artificii; nimicuri, tutti-fiutti. Acum ei le parcurg, împreună, şi va veni o zi când el mă va complimenta. Va spune el, în timp cerşi scutură scrumul ţigării: „Pe cuvânt, scrii chiar bine. Hmm, eşti suprarealist, nu-i aşa?" Şi totul rostit cu o voce seacă, spartă, cu dinţii plini de mătreaţă, solo de la plexul solar, g de la gaga.

Pe balcon, cu planta artificială-n braţe şi adagio-ul prelin-gândurse sub mine. Clapele, negre şi albe, apoi negre, apoi albe, apoi albe şi negre. Vrei să ştii dacă-mi poţi cânta ceva! Da, cântă-mi ceva cu degetele alea mari ale tale. Cântă adagio-ul, oricum e singurul afurisit de lucru pe care ştii să-l cânţi. Cântă-l şi-apoi taie-ţi degetele alea mari şi boante.

Adagio-ul ăsta! Nu ştiu de ce insistă să-l cânte mereu. Pianul cel vechi nu era destul de bun pentru ea. Trebuia să închirieze un pian mare de concert - doar pentru acest adagio! Când văd degetele ei mari cum apasă clapele şi planta asta oribilă de cauciuc, mă simt ca acel nebim din nord care şi-a aruncat hainele de pe el şi, gol în desişul îngheţat, a început să arunce nuci în marea congelată ca un hering. Este ceva exasperant îQ această linie melodică, o melancolie avortată, ca şi cum ar fi scrisă cu lavă, ca şi cum ar avea culoarea plumbului amestecat cu lapte. Iar Sylvester, cu capul sumeţit într-o parte, ca un acţionar la licitaţie, ei bine, Sylvester gră^ ieste: „Cântă cealaltă melodie» aceea pe care o repetai azi". Ce bine-i să fii îmbrăcat în smoking, să fumezi trabuc şi să ai o soţie care-ţi cântă la pian. Atât de relaxant. Ca un emolient. în pauze, ieşi afară la o ţigară şi o gură de aer proaspăt. Da, degetele ei sunt aşa de suple» extraordinar de suple. Lucrează şi macrameuri. Nu vrei să fumezi o ţigară bulgărească? îmi vine să-i spun: Mă, piept de pasăre, ştii tu care-i cealaltă parte care-mi place? Scherzo. Da, scherzo. Excelent, scherzo. Glăsuieşte contele Waldemar von Schwisseneinzug. Ochi reci, plini de mătreaţă. Halenă fetidă. Ciorapi în culori 54

'..ţipătoare. Vă rog, crutoane în supa de mazăre, în fiecare vi-i&eri seară oferim supă de mazăre. Nu vrei şi puţin vin roşu? *JlNiaal* roşu merge cu fiiptura, ştii, nu? O voce spartă, sti-lijfcloasă. Un trabuc? Ei bine, da, îmi place ceea ce fac, dar nu ['îi dau nici o importanţă. Viitoarea mea piesă va avea o con-isepţie pluralistă despre univers. Tobe rotative şi lumini fosfo-'Jf^rescente. O'Neil a murit. Dragă, cred că ar trebui să ridici *Y$oai* des piciorul de pe pedală. Da, pasajul acesta e foarte fi-u-yf'î mos... foarte firumos, nu-i aşa? Da, personajele se plimbă cu ^'i: microfoanele în pantaloni. Acţiunea are loc în Asia, deoarece ir-

atmosfera e mai bună conducătoare. Nu vrei puţin vin de ni ;:ânjou? L-am cumpărat special pentru tine... i;|»i . Flecăreala asta durează tot prânzul. Parcă şi-ar fi scos pe-I,.' nisul lui circumcis şi s-ar fi pişat pe noi. Tania stă să ples-, .flieascâ sub tensiune. De când s-a întors el cu o inimă j,'debordând de amor, monologul ăsta nu mai încetează. Vor-V' beşte şi când se dezbracă, îmi spune ea - un şuvoi continuu ,''de urină caldă, ca şi cum băşica i-ar fi fost perforată. Când •'''Jiiă gândesc la Tania, cum se întinde în pat lângă această bă-(Wilică inflamată, mi se pime o pată pe creier. Când te gândeşti #bă nemernicul ăsta ramolit, cu piesele lui de doi bani de pe i)f/Broadway, se pişă în femeia pe care o iubesc. Comandând |; Vin roşu şi tobe rotative şi Crutoane în supa de mazăre. Ce tu-J-f jţîeu! Şi când te gândeşti că stă întins lângă acel fumai pe care H'îeu l-am ţinut încins pentru el, şi tipul să nu scoată nimic al-*<A* tceva din el decât urină. Dumnezeule, ar trebui să cazi în ge-|]ji'lfimchi, omule, în faţa mea şi să-mi mulţumeşti. Nu vezi că ai jicum în *cas& o femeie?* Nu vezi că e pe punctul să ples-|.aeascâ? îmi spui mie, cu polipii tăi strangulaţi: „Ei bine... ţiunt două modalităţi de a aborda lucrurile..." La naiba cu ;cele două modalităţi de a aborda lucrurile. La naiba cu universul tău pluralist şi acustica ta asiatică. Nu-mi trebuie vinul tău roşu, de Anjou... dă-mi-o pe ea... e a mea. Du-te tu [î?' lângă fântână şi lasă-mă pe mine să miros liliacul. Scoate-ţi lt,'mătreaţă din ochi... şi ia acel blestemat de adagio şi înfă-',şoară-l într-o pereche de izmene flanelate. Şi celelalte

mişcări muzicale... toate micile mişcări pe care le mimezi tu cu băşica ta debilă, îmi zâmbeşti atât de încrezător, de plin de tine. Ce mai, îţi cânt în strună, spune drept. Şi-ntimp ce-ţi ascult tâmpeniile, ea îşi pxme mâna pe mine - dar tu n-ai ochi pentru asta. Crezi că-mi place să sufăr, ăsta-i rolul meu, îmi spui tu. O.K. De ce n-o întrebi şi pe ea? Să-ţi spună ea cum sufăr. „Eşti cancer şi delir", mi-a spus la telefon deunăzi. Cancerul şi delirul sunt acum în ea şi în curând va trebui să dai la o parte crusta. Venele-i explodează, ţi-o spun eu, şi flecăreala ta nu-i decât rumeguş. Nu contează cât te pişi, tot nu vei putea umple toate golurile. Ce spunea domnul Wren? *Cuvintele înseamnă singurătate.* Şi-aro lăsat câteva cuvinte pentru tine pe faţa de masă, aseară. Te-ai aşezat cu coatele pe ele.

A ridicat un gard în jurul ei, ca şi cum ar fi moaştele duhninde ale unei sfinte. Dac-ar avea măcar curajul să-mi spună „Ia-o!" poate s-ar întâmpla un miracol. Doar atât. „Ia-o". Şi jur că totul ar fi perfect. Şi poate că nici n-aş lua-o. S-o fi gândit la asta vreodată? Sau poate că aş lua-o pentru o vreme şi i-aş da-o înapoi îmbunătăţită. Dar să ridice un gard în jurul ei, asta nu se poate. Nu poţi ridica un gard în jurul unei fiinţe umane. Nu-i posibil... Crezi tu, veştejitule, că nu-s bun de ea, că aş putea s-o poluez, s-o parfumez. Tu nici nu ştii cât de atrăgătoare este o femeie poluată, cum o schimbare de sămânţă poate face o femeie să înflorească. Crezi tu că o inimă debordând de amor e de-ajuns, şi poate

este, pentru fe-nieia potrivită, dar tu nu mai ai inimă... nu eşti decât obăşică mare şi goală, îţi ascuţi dinţii şi-ţi exersezi mârâitul. Alergi după ea ca un câine de pază şi-ţi faci nevoile pe unde apuci. Nu casă-i fii câine de pază te-a ales ea... ci pentru că te-a crezut poet. Ei^a cândva poet, îmi spune ea. Şi acum^ ce eşti? Hai, Sylvester, curaj! Scoate-ţi microfonul din pantaloni, lasă-ţi piciorul din spate jos şi încetează săurinezi peste tot. Curaj, îţi spun, pentru că eşti deja aruncat la gunoi. E contaminată,-ţi-o spun eu, şi-ai face foarte bine să dai jos şi gardul. N-are rost să mă întrebi pe mine dacă nu cumva cafeaua nu are gust de acid fenic! Nu mă sperii tu cu aşa ceva. Pune 56

f oricioaică-n cafea şi toarnă şi nişte sticlă pisată. Fierbe ■îţlişte dejecţii umane şi aromează-le cu puţină nucşoară. De câteva săptămâni, îmi duc viaţa în comun. Trebuie să ă împart cu alţii, mai ales cu nişte ruşi trăsniţi, un olandez ll^eţiv şi o zdrahoancă de bulgăroaică pe nume Olga. Dintre f^şi, i-aş numi în special pe Eugdiie şi Anatolei.

N-au trecut multe zile de când Olga a ieşit din spital *mnde* şi-a legat trompele şi-a mai dat jos ceva kilograme. Nu '«l^are totuşi să fi suferit prea mult. Cântăreşte cam cât o cală şi respiră ca o locomotivă. Asudă abundent, are halenă tidă, şi-şi poartă peruca circaziană de parc-ar fi o papa-iljiudă. Pe bărbie tronează doi negi uriaşi, din care răsar feocuri mici de păr. Şi-a lăsat şi mustaţă. *C A* doua zi după ce-a ieşit din spital, Olga a început să facă ■'Vqîn nou pantofi. La şase dimineaţa se apucă de lucru. Dă gata 'if;,|ouă perechi de pantofi pe zi. Eugâne se plânge că Olga e o ••'iSovară, dar adevăru-i că ea îi întreţine pe Eugene şi pe soţia ,' Hiii cu cele două perechi de pantofi pe zi. Dacă Olga nu mun-i^^şte, atunci nu-i nici de mâncare. Aşa că toţi se străduiesc să IB culce pe Olga la timp, să aibă destulă mâncare ca s-o ţină pu-lîSrile etc. Fiecare masă începe cu o supă. Supă de ceapă, supă |,;|le roşii, supă de legume sau mai ştiu eu de care, supa are ace-y^i|aşi gust. De fiertură în care s-a aruncat o cârpă de vase - pu-amară, mucegăioasă, spumoasă. Mă uit la Eugene cum o icunde în dulap, la sfârşitul mesei. Zace acolo, mucegăind, (MSână la masa următoare. Şi untul e ascuns în dulap. După trei '■ *f^jile,* miroase ca degetul cel mare de la piciorul uriui cada-*&u.* Mirosul untului rânced pus la prăjit nu este prea îmbie- ™*&i,* în special când se găteşte într-o cameră lipsită de aerisire |VjS[ici nu deschid bine uşa şi mă apucă greaţa. Eugene, cum ' *ţpm* aude venind, deschide obloanele şi dă la o parte cearşa-[t -fiii care-i întins ca o plasă de pescuit să apere de soare. Săr-i'imanul Eugene! îşi aruncă privirea prin cameră, la cele Câteva piese de mobilă, la cearşafurile murdare de pe pat şi ia ligheanul de spălat încă plin cu apă murdară şi-mi spune:

57

„Sunt sclav!" Spune asta în fiecare zi, şi nu o dată, ci de zece ori. Apoi îşi ia chitara şi începe să cânte.

Mirosul untului rânced... câte asocieri îmi vin în minte. Când mă gândesc la

acest unt rânced, mă şi văd într-o curte mică, dintr-altă lume, o curte putregăioasă, rău mirositoare. Prin crăpăturile obloanelor, figuri ciudate se holbează la mine... bătrâne cu şaluri pe umeri, pitici, proxeneţi cu mutre roşii de şobolani, evrei cocârjaţi, *midinettes,* cheflii bărboşi. Vin bălăbănindu-se în curte să ia apă sau să spele faăldările cu lături. într-o zi. Eugene mi-a cerut să vărs găleata cu lături. M-am dus într-un cotlon al curţii. Era o groapă în pământ şi-n jur erau aruncate hârtii murdare. Totul era alunecos din cauza excrementelor, ceea ce în engleză se numeşte *shit.* Am răsturnat găleata şi s-a auzit o gâlgâială urmată de un plescăit. Când am revenit, supa fiisese pusă în farfurii. Tot prânzul nu m-am gândit decât la periuţa mea de dinţi - a îmbătrânit şi perii îmi rămân în dinţi.

Când mă aşez la masă, am grijă să stau mereu lângă fereastră. Mi-e teamă să mă aşez de partea cealaltă a mesei -e prea aproape de pat şi patul se târăşte spre mine. Se văd pete de sânge pe cearşafiirile cenuşii, dacă privirea mi se duce în acea parte, aşa că încerc din răsputeri să nu mă uit. Mă uit afară în curte, unde se curăţă găleţile de lături.

La masă, parcă nu-i tacâmul complet fără muzică. De-ndată ce brânza e servită, Eugene sare în picioare şi apucă chitara care atârnă deasupra patului. Mereu acelaşi cântec. Spune că are cincisprezece sau şaisprezece cântece în repertoriu, dar eu nu l-am aUzit cântând mai mult de trei. Cântecul *M preferat eCharmânt poeme d'amour.* E plin de *angoisse* şi *tristesse.*

După^amîaza mergem la cinema, unde-i îhtunerie şi răcoare. Eugene stă la pian în fosa orchestrei, iar eu stau pe o bancă în faţă. Sala e goală^ dar Eugene cântă de parcă l-ar asculta numai capete încoronate ale Europei. Uşa spre grădină e deschisă şi mirosul de frunze umede se strecoară înăuntru amestecându-se cu angoasa şi tristeţea lui Eugene. La 58

llîhiezul nopţii, când spectatorii au umplut sala de transpiraţie Şl respiraţie grea, mă întorc să dorm pe bancă. Lampa de la Bşire, plutind într-un halou de fum de ţigară, aruncă o lu-(lină slabă peste colţul de jos al cortinei de azbest; în fiecare l^ară, închid pleoapele peste un ochi artificial...

în picioare, în curte, cu un ochi de sticlă. Doar jumătate lume e inteligibilă. Pietrele sunt umede, acoperite de schi, iar în crăpături se văd ţestoase negre. O uşă imensă fe&reazăintrarea în pivniţă; treptele sunt alunecoase şi pătate excremente de lilieci. Uşa se umflă şi scârţâie, balama-^le-i stau să cadă, în schimb, un panou din *email,* lipit pe ea, perfectă stare, avertizează: „Asiguraţi-vă că aţi închis Sşa!" De ce să închizi uşa? Nu pot înţelege. Mă uit din nou la |anou, dar nu mai este. în locul lui este un geam cu sticlă coală, îmi scot ochiul de sticlă, scuip pe el şi-l lustruiesc cu |âtista. O femeie stă pe un pupitru deasupra unui imens birou jlptat. Un şarpe îi încolăceşte gâtul. Camera întreagă este iţesată de cărţi şi peşti ciudaţi înotând în globuri colorate. *>,* pereţi, hărţi şi diagrame, hărţi ale Parisului înainte de ci-aă, hărţi ale lumii antice, ale Cnossosului şi ale Cartaginei, ^ainte şi după ce-au fost puse la sare. într-un ungher al cămeşi, văd

un pat de fier şi pe el întins un cadavru. Femeia se ri-ică obosită, ia cadavrul de pe pat şi, absentă, îl aruncă pe eastră. Se întoarce la imensul birou sculptat, ia un peştişor Şntr-un glob şi-l înghite. încet, camera începe să se învârtă ivunul câte unul continentele alunecă în mare. A rămas doar bmeia, dar trupul ei este o masă de geografie. Mă aplec pe fe-lastră şi Tumul Eiffel e numai bule de şampanie. E construit numere şi înveşmântat în dantelă neagră. Canalele de feurgere gargarisesc frenetic. Peste tot numai acoperişuri, pşezate cu o execrabilă viclenie geometrică.

Am fost proiectat afară din lume ca un cartuş. O ceaţă gasă s-a aşternut pe pământul sulemenit de o boia îngheaţă. Simt palpitaţia oraşului, ca o inimă abia scoasă |intr-un corp cald. Ferestrele de la hotelul meu sunt so-Sase şi în aer răzbate o duhoare grea, acră, de substanţă

59

chimică arsă. Privind spre Sena, văd noroi şi dezolare, felinare pâlpâind, bărbaţi şi femei asfixiaţi, poduri acoperite de case, abatoare de amor. Un bărbat stă sprijinit de zid cu un acordeon prins în chingi de abdomen. Mâinile-i sunt retezate de la încheieturi, dar acordeonul se mişcă între cioatele lui ca un sac plin de şerpi. Universul s-a micşorat. Nu-i mai mare decât un bloc şi nu mai sunt nici stele, nici copaci, nici râuri. Oamenii care locuiesc aici sunt morţi. Fac scaune pe care stau ceilalţi în visele lor. în my locul străzii, o roată şi în miezul roţii e fixată o spânzurătoare. Oameni morţi se zbat frenetic să se caţere pe spânzurătoare, dar roata se învârte prea repede...

îmi trebuia ceva să mă împac cu mine însumi, Searaţre-cută am aflat ce; *Papini,* Nu contează că e şovin, că e un mic Hristos sau un pedant miop. Ca ratat e fără egal...

Ce cărţi a citit la 18 ani! Nu doar Homer, Dante, Goethe, nu doar Aristotel, Platdn, Epictet, nu doar Rabelais, Cervantes, Swift, nu doar Walt Whitman, Edgar Allan Poe, Baudelaire, Villon, Carducci, Manzoni, Lope de Vega, nu doar Nietzsche, Schopenhauer, Kant, Hegel, Darwin, Spencer, Huxley - nu doar astea, dar şi plevuşcă între timp. Asta la pagina 18. *Alors,|?i* pagina 232 nervii îi cedează şi mărturiseşte. Nu ştiu nimic, recunoaşte el. Ştiu titlurile, am alcătuit bibliografii, am scris eseuri critice, am vorbit de rău şi am defăimat... pot vorbi cinci minute sau cinci zile şi gata, mă simt stors până la ultima picătură.

După care urmează: j,Toţi vor să mă vadă. Toţi insistă să-mi vorbească. Oamenii mă agresează şi-i agresează şi pe alţii ou întrebări despre mine. Ce mai fac? Cum mă simt? Mi-am revenit? Mai fac plimbări la ţară? Lucrez? Am terminat de scris cartea? Mă voi apuca să scriu o alta în curând? O aschimodie de neamţ, slab ca o maimuţă, vrea să-i traduc cărţile. O tânără rusoaică cu o privire sălbatică vrea să-i scriu povestea vieţii mele. O doamnă din America vrea să ştie ultimele veşti despre mine. Un domn din America îmi trimite 60

Ifrăsura să vin să cinez cu el - pentru o conversaţie intimă, Iponfidenţială,

ştii tu bine. Un vechi coleg de şcoală şi bun lic de-al meu, de acum zece ani, vrea să-i citesc ce scriu tot Pitât de repede pe cât de repede scriu. Un prieten pictor m-aş-^aptă să pozez cu ora. Un ziarist vrea adresa mea actuală. O ^imoştinţă, un mistic, mă iscodeşte despre starea mea de spi-|tit, un altul mai practic, despre starea buzunarului meu. Preşedintele clubului mă întreabă dacă nu vreau să ţin o tovântare băieţilor! O doamnă cu înclinaţii spirituale speră i vin să iau ceaiul la ea cât de des posibil. Vrea să ştie păre-S'îrea mea despre Isus Hristos şi ce cred despre noul mediu?... ||, . Dumnezeule sfinte! Ce am devenit? Cu ce drept, oameni JSuni, îmi bulversaţi viaţa, îmi răpiţi timpul, îmi intraţi în su-Ml.et, îmi sugeţi gândurile, mă folosiţi drept companionul, '!'Idnfidentul şi biroul vostru de informaţii? Drept cine mă lu-i^'iţi? Credeţi că sunt angajat pe bani să joc în fiecare seară o >' jfarsă intelectuală sub ochii voştri? Credeţi că svint un sclav, pumpărat cu bani grei, să mă târăsc pe burtă în faţa voastră, ; leneşilor, şi să vă pun la picioare tot ce ştiu şi tot ce simt? iţi^edeţi că sunt o târfă într-un bordel care-i chemată să-şi ri-,i||P.ce fustele Sau să-şi scoată fliroul la cererea primului bărbat V)TObrăcat elegant?

•/' ''^' Sunt un bărbat care-şi doreşte o viaţă eroică şi vrea să ; ftcă lumea mai uşor de suportat în propriii ei ochi. Dacă, în |f linele momente de slăbiciune, de relaxare, de nevoie, îmi ies i;;j^din sărite - o frântură de mânie domină în cuvinte - un vis jijţnfocat, înveşmântat în imagini - ei bine, acceptaţi sau nu - *jv^ţim lăsaţi-mă în pace!*

V'î Sunt un om liber - şi am nevoie de libertatea mea. Am ne-I ,|«^oie să fiu singur. Am nevoie să reflectez la remuşcările şi dis-li'.vperarea mea în singurătate. Am nevoie de soare şi de •ijcaldarâmul străzilor, neîntovărăşit, fără nici o conversaţie, Ţ^!' ,faţă-n faţă cu mine, însoţit doar de muzica sufletului meu. Ce I; «ţreţi de la mine? Gând am ceva de spus, o spun în scris. Când ' '|, am ceva de dat, dau. Curiozitatea voastră bolnăvicioasă îmi în-Ijî toarce stomacul pe dos! Complimentele voastre mă umilesc!

Ceaiul vostru mă otrăveşte! Nu datorez nimănui nimic. Aş fi răspunzător doar în faţa lui Dumnezeu- dacă El ar exista!"

îmi pare mie că Papini pierde ceva din vedere, foarte puţin, atunci când vorbeşte de nevoia de a fi singur. Nu e greu să fii singur dacă eşti sărac şi ratat. Un artist e întotdeauna singur dacă e trist. Nu, de ce are neVoie un artist este *solitudinea în Sine.*

Artist, îmi spun că sunt. Aşa să fie. Un minunat somn de după-amiază care mi-aşteme catifea între vertebre. îmi generează destule idei să-mi ajungă trei zile. Plin ochi de energie şi nimic de făcut cu ea. Hotărăsc să merg la plimbare. Ajung în stradă, mă răzgândesc. Hotărăsc să merg la cinema. Nu pot merge la cinema - lipsă câteva centime. Atunci, o plimbare, în faţa fiecărui cinematograf, mă opresc să mă uit pe afişe, apoi la preţul biletului. Destul de ieftine, cârciumile

astea de opium, numai că n-am câteva centime. Dacă n-ar fi atât de târziu, m-aş întoarcş şi-aş vinde o sticlă goală.

O dată ajuns în Rue Am^lie, nici nu mă gândesc la filme. Rue Am^lie este una din străzile rhele preferate. Este iina dintre acele străzi pe care, din fericire, mimicipalitatea a uitat să o paveze. Imense pietre de caldarâm dispuse convex dintr-o parte în alta a străzii. O stradă scurtă şi strâmtă. Hotel Pretty se află aici. Mai este şi o bisericuţă peRue Am^lie. Parcă ar fi ridicată special pentru preşedintele Republicii şi familia sa. Din când în când e bine să vezi o bisericuţă modestă. Parisul e atât de plin de catedrale pompoase.

Pont Alexandre IE. Un spaţiu întins, bătut de vânt, când te apropii de pod. Copaci stranii, golaşi, fixaţi cu precizie matematică în mijlocul gărduleţelor de fier. Mohoreala de la Invalides ţâşnind din dom şi năpădind străzile aglomerate, întunecate, adiacente pieţii. Morga poeziei, îl au acum acolounde-l vorj pe ma.-rele războinic, pe ultimul mare bărbat al Europei. Doarme adânc în patul său de granit Nici o teamă că s-ar putea răsuci în mormânt. Uşile sunt ferecate, capacul e bine pus. Dormi, Napoleon! Nu ideile tale le vor, ci doar leşul tău! 62

■i(i. Râul este încă umflat, noroios, brăzdat de lumini. Nu ştiu jfce se ridică în mine la vederea acestui curent întunecat, raid, dar mă cuprinde o exaltare imensă care tresare în mine i-mi strigă dorinţa profimdă de-a nu părăsi niciodată acest 'ământ, îmi amintesc că am trecut pe aici ieri dimineaţă în spre American Express, deşi ştiam bine că nu mă aş-;epta nici o corespondenţă, nici xm cec, nici o telegramă, ni-*fţaic,* nimic. Un camion de la Galeriile Lafayette scârţâia pe i^od. Ploaia se oprise şi razele de soare, perforând norii iŞăpunoşi, atingeau ca un foc rece acoperişul caselor, îmi re-l^ine acum în minte privirea cu care şoferul aplecat peste por-ieră se uita dincolo de râu spre drumul către Passy. O rivire atât de sănătoasă, simplă, aprobatoare, ca şi cum ar fi lus: „Hmm, vine primăvara!" Şi Dumnezeu ştie, când pri-lăvara vine la Paris, cel mai umil muritor se simte în para-is. Dar nu a fost doar atât - a fost intimitatea cu care ochiul îmbrăţişa peisajul. Era Parisul lui. Nu trebuie să fii boit, nici măcar cetăţean, ca să simţi asta despre Paris. Pari-e plin de oameni săraci - şleahta cea mai mândră şi lurdară care a fost vreodată pe pământ, mi se pare mie. Şi ituşi ai senzaţia că se simt ca acasă. Asta îl face pe parizian fie diferit de orice alt suflet metropolitan. Când mă îndrăgostesc la New York, sentimentul e dife-l New York-ul îl face să se simtă neimportant şi pe omul ;el mai bogat. New York-ul este rece, sclipitor, malign. Clă-rile domină. Un fel de fi-enezie atomică împinge totul. Cu iăt mai frenetic ritmul, cu atât mai mărunt sufletul. Un fer-lent continuu, deşi la fel de bine s-ar putea ca totul să aibă ic într-o eprubetă. Nimeni nu ştie despre ce e vorba. Ni-leni nu direcţionează energia. Incredibil. Bizar. Aiuritor, ând mă gândesc la oraşul în care m-am născut şi am cres-t, acest Manhattan pe care Whitman l-a cântat, o fiirie , oarbă îmi cuprinde viscerele: New York! închisorile Ibe, trotuarele fojgăind de viermi, cojile de pâine, localu-le de noapte, construite ca nişte palate, ovreii, leproşii, va-;!abonzii, şi peste toate, / *'ennui,* monotonia feţelor, străzilor,

picioarelor, caselor, zgârie-norilor, prânzurilor, afişelor, slujbelor, crimelor, iubirilor... Un oraş întreg ridicat pe nimic. Fără sens. Absolut fără sens. Şi strada Patruzeci-şi-doi! Creştetul lumii, îi spun ei. Unde-o fi atunci fimdul? Umbli cu mâinile întinse şi-ţi pun scrum în pălărie. Bogaţi sau săraci, umblă cu capul pe spate de-şi rup aproape gâtul privind spre fiumoasele închisori albe. Umblă ca nişte gâşte oarbe, iar luminile oraşului le împroaşcă faţa cu rictusim de extaz.

„Viaţa, spunea Emerson, constă din ceea ce un om gândeşte toată ziua". Dacă-i aşa, atunci viaţa mea nu este altceva decât un intestin gros. Nu numai că mă gândesc la mâncare toată ziua, dar o şi visez noaptea.

Cu toate astea, nu vreau să mă întorc în America, să fiu pus din nou la jug să învârt roata la moară. Nu, prefer să rămân om sărac în Europa. Şi Dumnezeu ştie, sunt destul de sărac. Mai rămâne să fiu om. Săptămâna trecută, credeam că problema vieţii e pe punctul de a fi rezolvată, credeam că sunt pe cale să devin independent, întâmplarea a făcut să mă întâlnesc cu un alt rus, pe nume Serge. Locuieşte la Suresnes, unde se află o itiică colonie de *emigrâs* şi artişti rataţi. înainte de revoluţie, Serge era căpitan în garda imperială; măsoară din cap pânăn picioare 1,90 m şi toarnă vodcă în el ca într-un butoi. Tatăl lui a fost amiral, sau cam aşa ceva, pe vasul de război „Potemkin". L-am cunoscut pe Serge în condiţii destul de ciudate. Adulmecând după hrană, m-am trezit ieri la prânz pe lângă Folies-Bergeres - mai bine zis, lângă intrarea din spate, pe micuţa alee cu o poartă de fier la un capăt. Dădeam o raită pe la intrarea actorilor, cu speranţa vagă că din întâmplare voi da peste-un fraier, când un camion fără prelată trase lângă trotuar. Văzându^mă cum stăteam cu mâinile în buzunare, şoferul, adică Serge, mă întrebă dacă nu vreau să-i dau o mână de ajutor să descarce butoaiele de fier. Când află că sunt american şi lefter, aproape că-i dădviră lacrimile de fericire. Căutase în stânga şi-n dreapta un profesor de engleză, pare-se. îl ajut să rostogolească butoaiele cu 64

ffi
r
f,

'Insecticid înăuntru şi-mi imaginez locul meu printre acei ierde-vară mişunând în culise, întâmplarea capătă dimensi- bizare - sala goală, păpuşile din rumeguş ciocnindu-se in colţuri, butoaiele de germicid, vasul de război ŞjlPoterakin" - şi, peste tOate, amabilitatea lui Serge. E mare tandru, bărbat până-n măduva oaselor, dar cu un suflet de meie.

în cafeneaua de alături - Cafâ des Artistes - îmi propune
ediat să mă găzduiască. Va pune o saltea pe duşumea în
,pl. Pentru lecţii, spune că-mi va oferi o niasă în fiecare zi, o
ă bogată, rusească sau dacă, dintr-un motiv oarecare,
a va lipsi, atunci cinci fi-anci. Mie mi se pare minunat- mj-
imt. Singura problemă este cum voi ajunge în fiecare zi din
esnes la American Express? Serge insistă să începem ime-
- îmi dă banii să ajung seara la Suresnes. Sosesc puţin îna-
:e de cină, cu rucsacul meu, să-i dau lui Serge prima lecţie.
|ja sunt câţiva musafiri pe-acolo - de parc-ar mânca întot-
luna în turmă, vârându-şi mâinile cu toţii la grămadă.
Suntem opt la masă - şi tr6i câini. Câinii mănâncă pri-
i. Mănâncă terci de Ovăz. Apoi, începem şi noi. Tot terci
ovăz - ca *hors d'oeuvre. „Chez nous,* spune Serge, cli-
d din *oc)A, c'estpour Ies chiens, Ies Quaker Oats. Ici*
'ur le gentleman. Qa va ". După terci, supă de ciuperci şi
me; după care omletă cu şuncă, fructe, vin roşu, vbdcă,
ea, ţigări. Nu-i deloc rea masa rusească. Fiecare vorbeşte
gura plină. Spre finalul mesei, soţia lui Serge, o armeanca
6şă şi şleariipătă, se trânteşte pe catiapea şi începe să
;dă bomboane. Pescuieşte cu degetele-i butucănoase prin
ţie, apucă o bomboană şi-o terciuieşte să vadă dacă are
plutură, apoi o aruncă pe duşumea la câini.
O dată masa terminată, musafirii dispar în grabă. Atât de
Şecipitat, de parc-ar fugi de ciumă. Serge şi cu mine am ră-
s cu câinii - nevastă-sa a adormit pe canapea. Serge se
mbă nepăsător, râcâind resturile de mâncare pentru câini.
âinilor place foarte mult, spxme el. Foarte bun pentru
iţfâini. Câinele cel mic, el are viermi... e prea mic totuşi." Se
65

apleacă să cerceteze nişte viermi albi zăcând pe covof între labele câinelui, încearcă să-mi explice despre viermi în engleză, dar nu-şi găseşte cuvintele, în cele din urmă, consultă dicţionarul. „Aha, spune el, privindu-mă triumfător, tenie!" Evident, răspunsul meu nu este prea inteligent. Serge s-a zăpăcit. Se lasă în genunchi şi-n coate ca să-i cerceteze mai bine. Prinde unul şi-l aşează pe masă lângă fhicte. „Hmm, el nu prea mare, mormăie el. Lecţia următoare tu mă înveţi viermi, nu? Eşti bun profesor. Progresez cu tine..." •

întins pe saltea în hol, duhoarea germicidului mă sufocă. O duhoare acră, înţepătoare, care parcă-mi intră prin toţi porii corpului. Simt toată mâncarea în gură - terciul de ovăz, ciupercile, şunca, merele coapte. Văd tenia întinsă lângă fhicte şi toate felurile de viermi pe care Serge mi le-a aşezat pe faţa de masă ca

să-mi explice ce-i cu câinele. Văd fosa goală de la Folies-Berg^res şi în fiecare crăpătură sunt gândaci de bucătărie, păduchi şi ploşniţe. Văd oamenii scărpinându-se frenetic, scărpinându-se şi iar scărpinându-se până la sânge. Văd viermii căţărându-se pe scenă ca o armată de fiimici roşii, devorând totul în cale. Văd fetele din cor aruncându-şi tunicile de mătase şi alergând prin culise goale. Văd spectatorii din sală aruncându-şi hainele de pe ei şi scărpinându-se ca nişte maimuţe.

încerc să mă liniştesc. Totuşi, am găsit o casă de locuit şi mă aşteaptă o masă în fiecare zi. Şi Serge e un băiat de zahăr, fără discuţie. Dar nu pot dormi. E ca şi cum te-ai duce să dormi la morgă. Salteaua e saturată cu lichid de îmbălsămare. E morga păduchilor, ploşniţelor, gândacilor, teniilor. Nu mai suport. Nici nu voi suporta. Totuşi, sunt un om, nu păduche. Dimineaţa, aştept ca Serge să încarce camionid, îi cer să mă ducă la Paris. Nu mă lăsă inima să-i spun că-l părăsesc. Las în urmă rucsacul, cu puţinele lucruri care mi-au mai rămas. Când ajungem la Place P^reire, sar jos din maşină. Fără un motiv anume, mă dau jos aici. Fără nici xm fel de motiv pentru nimic. Sunt liber - asta contează. 66

Uşor ca pasărea, hoinăresc dintr-un cartier în altul.
'^arc-aş fi fost eliberat din închisoare. Privesc lumea cu alţi
'iudă. Totul mă interesează în cel mai înalt grad. Chiar şi ni-
lişnicurile. Pe Rue du Faubourg Poissonniâre, mă opresc în
ţa vitrinei unui centru de cultură fizică. Sunt expuse fotogra-
i cu specimene de bărbaţi „înainte şi după". Toţi sunt
■anţuji. Unii sunt goi, exceptând *xmpince-nez* sau o barbă.
,jp.lu pot înţelege cum tipii ăştia se dau în vânt după bare para-
Jl^le şi hahere. Un franţuz trebuie să aibădoar o idee de burtă,
,M Baronul de Charlus. Trebuie să poarte barbă *şipince-nez,*
'1|ar niciodată nu trebuie să fie fotografiat gol. Trebuie să
libarte cizme de piele perfect lustruite, iar din buzunarul de
piept trebuie să răsară nu mai mult de doi centimetri de ba-
stă. Dacă-i posibil, o panglică roşie trebuie să-i treacă prin
tonieră. La culcare, trebuie să se-mbrace în pijama.
||*]p*| Spre seară, apropiindu-mă de Place Clichy, trec pe lângă
icuţa târfă cu un picior de lemn, care, fie zi, fie noapte, stă
; ||ieste drum de Gaumont Place. Nu-i dai o zi peste 18 ani. Pre-
papun că-şi are clienţii ei. După miezul nopţii, îri veşmintele
'toegre, stă ca înfiptă în acel loc. în spatele ei, se întinde o
&e arzând de lumini ca un iad. Trecând acum pe lângă ea
•jlftii inima uşoară, mi se pare că seamănă cu o gâscă legată
ll^-un ţăruş, o gâscă cu ficatul bolnav, ca lumea să-i poată
(jjteânca *le pata defoiegras.* Trebuie să fie straniu să te sui în
iippkt cu ciotul ăla de lemn. îţi imaginezi tot felul de lucruri -
lAa^chii, etc. Totuşi, fiecare cu gusturile lui!

Ii?p! Coborând pe Rue des Dames, dau peste Peckover, un alt ,|'|;|^mian trudind la ziar. Se plânge că doarme doar trei sau pa-i^l'i'lfU ore pe noapte. Trebuie să se scoale la opt dimineaţa să lu-jj^eze la un dentist, Nu face asta pentru bani, îmi explică el. ^iWrea să-şi cumpere un rând de dinţi falşi. „E greu să citeşti M,şpalturi când îţi cade capul de somn, îmi spune el. Soţia "|,ţterede că-mi tai craca de sub picioare. Ce ne-am face dacă Mjţl^ai pierde slujba? îmi spune ea". Dar Peckover nu dă doi *pmi* pe slujba lui. Nu-i permite nici măcar să aibă bani de bu-nar. Trebuie să adune chiştoace pentru tutun de pipă.

Haina-i prinsă în ace. Are halenă fetidă şi mâinile^i asudă. Şi doar trei ore de sonm pe noapte. „Nu aşa trăieşte un om, îmi spune el. Şi şeful ăla al meu scoate şi untul din mine dacă sar o virgulă". Vorbind despre soţia lui, adaugă: „Femeia aia a mea n-are nici pic de recunoştinţă, ţi-o spun eu!"

La plecare, reuşesc să scot un franc juma' de la el. încerc să-i mai storc cincizeci de centime, dar e imposibil. Oricum, am de-ajuns pentru o cafea şi un *croissant.* Lângă Gare St. Lazare e un bar cu preţuri reduse.

Norocul îmi surâde şi găsesc în *Iqyabo* un bilet de concert, Uşor ca pasărea cerului, mă îndrept spre Salle Gaveau. Plasatorul pare deprimat c-am neglijat să-i dau bacşiş. De fiecare dată când trece pe lângă mine se uită întrebător, poate-poate mi-aduc aminte.

A trecut ceva vreme de când n-am mai stat în compania unor oameni bine îmbrăcaţi, aşa că sunt puţin panicat, încă mai simt mirosul formaldehidei. Poate că Serge face livrări şi aici. Dar nimeni nu se scarpină, mulţumescu-ţi Doamne. O adiere de parfum... doar o adiere. N-a-nceput bine muzica şi chipurile oamenilor au deja un aer plictisit. Un ffel politicos de tortură autoimpusă, concertul. O clipă, când dirijorul bate cu mica lui baghetă, se simte pa un spasm de concentrare intensă urmat aproape imediat de o cădere generală, un fel de tihnit repaus vegetal provocat de ploaia mocnită, continuă, venind de la orchestră. în mod ciudat, creierul e în alertă. Parc-aş avea în ţeastă o mie de oglinzi. Nervii îmi sunt întinşi, vibrează! Notele sunt parcă mingi de sticlă dansând pe milioane de jeturi de apă. N-am fost niciodată la un concert pe un stomac atât de gol. Nimic nu-mi scapă, nici zgomotul celui mai minuscul ac în cădere. Ca şi cum aş fi gol şi fiecare por de pe trupul meu ar fi o fereastră şi toate ferestrele ar fi deschise, iar liraiina mi-ar inunda viscerele. Simţ cum lumina se-ndoaie sub bolta coastelor şi coastele formează o stranâ înfiorată de reverberaţii. N-am nici o idee cât timp durează asta. Am pierdut orice senzaţie de timp sau spaţiu. După ceea ce pare a diira o eternitate, urmează o perioadă de

h

iWemiconştienţă cumpănită de un atare Calm, încât simt un lac fMnens în mine, un lac de-un luciu irizat, rece ca gheaţa. Şi !.',PBasupra acestui lac, ridicându-se-n mari spirale, cârduri de .ări migratoare cu picioare subţiri şi lungi, cu penele strălu-.oare. Cârd după cârd răsar din apa rece, nemişcată a lacu-i şi, trecând pe sub claviculă, se pierd în marea albă a zării. Jîapoi, încet, foarte îticet, ca şi cum o femeie bătrână cu o boită albă ar face rondul prin trupul meu, ferestrele se închid / organele mele revin la locurile lor. Deodată, limiinile se irind şi bărbatul din loja albă pe care l-am luat drept ofiţer c se dovedeşte a fi o femeie cu un ghiveci pe cap. Acum e agitaţie şi toţi cei care vor să tuşească o fac după fia inimii. E zgomot de picioare fi'ecate şi scaxme ridicate, zgomot neîntrerupt, mărunt, al oamenilor mişcându-se ţintă, al oamenilor răsfoind programele şi pretinzând că citesc, apoi lăsându-le din mână şi fi-ecându-şi picioarele ib scaun, recunoscători pentru cel mai mic incident care îi ate opri să se întrebe la ce se gândeau, pentru că, dacă ar :veni conştienţi că tiu se gândeau la nimic, ar îimebuni. în ina crudă a candelabrelor, se uită unii la alţii cu o privire alâ. E o tensiune ciudată între ei. în clipa în care dirijorul (tocăneşte din nou cu bagheta în pupitru, se afiuidă din nou *k-o* stare cataleptică. Se scarpină inconştient sau îşi aduc inte de o vitrină unde era expusă o eşarfă sau o pălărie; îşi [uc aminte, cu o claritate uimitoare, de orice detaliu din vitrină, dar unde era cu exactitate, nu-şi pot aminti. Şi i necăjeşte, îi ţine treji de-a binelea şi nu contează cât :' minxmată e muzica, lor nu le iese din minte acea vitrină şi farfa aia care atârnă acolo sati pălăria. *'M* Şi această atenţie feroce se transmite. Până şi orchestra se ite galvanizată de-o vivacitate extraordinară. A doua parte duce ca vântul - atât dC repede încât, atunci când muzica în-•ază şi Ixuninile se aprind, unii stau pironiţi în scaune pre-morcovii, maxilarele mişcându-li-se spasmodic, şi dacă striga brusc în urechea lor *Brahms, Beethoven, Mendeleev, 'erţegovina,* ar răspunde fără a clipi - 4,967,289.

69

Când ajungem la muzica lui Debussy, atmosfera e complet înveninată. Mă gândesc ce simţi în timpul actului sexual când eşti femeie, dacă plăcerea e mai mare etc. încerc să-mi închipui ceva pătrunzându-mi în vintre, dar am doar vaga senzaţie de durere. încerc să mă concentrez, dar muzica e prea alunecoasă. Nu mă pot gândi la o vază învârtindu-se încet şi figurile pierzându-se în spaţiu. în cele din urmă, doar luminile se învârtesc, şi cum se învârtesc oare luminile? mă întreb. Cel de lângă mine doarme adânc. Pare a fi un agent de bursă, cu burta lui proeminentă şi mustaţa cănită, îmi place, îmi place mai ales burdihanul lui şi tot ce a trebuit să bage în el. De ce n-ar dormi adânc? Dacă vrea să asculte, oricând poate să facă rost de un bilet de intrare. Observ că toţi dorm cu atât mai adânc, cu cât sunt mai bine îmbrăcaţi. Bogaţii au conştiinţa uşoară. Dacă un sărac aţipeşte chiar şi preţ de câteva secimde, se simte mortificat; îşi închipuie că a comis o crimă împotriva compozitorului.

La piesa spaniolă, auditoriul a fost electrizat. Toţi stăteau pe marginea scaunului... tobele îi treziseră. Credeam că tobele or să ţină o veşnicie. Mă aşteptam ca oamenii să cadă din loje şi să-şi arunce pălăriile de pe cap. Era ceva eroic şi putea să ne înnebunească de-a binelea, Ravel, dac-ar fi vrut-o. Dar asta nu-i Ravel. Dintr-to dată totul se stinge. Parcă şi-ar fi adus aminte, în mijlocul lucrării, că are pe el un costum retezat la poale. S-a înfirânat. O imensă greşeală, după umila mea părere. Arta înseanană să mergi până la capăt. Dac-ai început cu tobele, trebuie să termini cu dinamită, sau TNT. Ravel a sacrificat ceva de dragul formei, de dragul unei legume pe care oamenii trebuie să o digere înainte de a merge la culcare.

Gândurile mi se-nvolburează. Muzica alunecă pe lângă mine, acum că tobele nu mai bat. Peste tot, oamenii parcă pozează. Sub liraiina de la ieşire, un Werther înecat în disperare stă rezemat pe coate, cu ochii sticloşi. Lângă uşă, înfăşurat într-o capă imensă, stă un spaniol cu un sombrero în mână. Ai zice că pozează pentru „Balzac" al lui Rodin.

70

!De la gât în sus, aduce cu Buffalo Bill. La galeria din faţa mea, în rândul din faţă, stă o femeie cu picioarele larg desfă-Iute; parcă ar avea maxilarul blocat, aşa cum stă cu capul Aruncat pe spate şi gâtul dislocat. Femeia cu pălărie roşie, aţi-|iită peste balustradă - ce minunat dacă ar avea o hemora-ifte! Dacă, brusc, ar vărsa o găleată peste cămăşile scrobite ^e dedesubt. îţi şi închipui pe neica-nimeni ăştia ducându-se l'scasă de la concert cu sânge pe jabouri! •i Somnul e nota de bază. Nimeni nu mai ascultă nimic. Imposibil să mai gândeşti sau să asculţi. Imposibil să visezi |liiar când muzica însăşi nu este decât un vis. O femeie cu iiănuşi albe are în poală o lebădă. Legenda spune că atunci l&id Lebăda a fost fecundată, a dat naştere la gemeni; Toţi *sa* naştere la ceva, toţi cu excepţia leşbienei din rândul de is. Capul îi stă sumeţit, gura şi-o ţine larg deschisă, e în ,, Kertă, fremătând sub ploaia de scântei aruncate de simfonia 'Mil'Momică. Jupiter îi perforează urechile. Mici fi-aze din Cali-prnia, balene cu aripi, Zanzibar, Alcazar. *Pe când de-a lun-Sjul Guadalquivirului o mie de moschei străluce-n soare.* pţrada Banilor cu doi stâlpi de priponit caii. Garguiele... ''!'l|| {)inul cu prostiile lui Jaworski... luminile fluviului...

. d în America, aveam câţiva prieteni hinduşi, unii mai buni, *'" 'ţii mai răi, alţii indiferenţi. Vremurile mă puseseră într-o [I^tuaţie în care, din fericire, puteam să le fiu de ajutor, le fă-..„sam rost de slujbe, îi ocroteam, îi hrăneam când era nevoie. |*i^fm* foarte recunoscători, trebuie s-o spun deschis; în aşa , că-mi făceau viaţa amară cu atenţiile lor. Doi dintre ei rau nişte sfinţi, dacă ştiu ce-i aia un sfânt, în special Gupte &are a fost găsit într-o dimineaţă cu gâtul tăiat de la o ureche ţ,)jîa alta. într-o mică pensiune din Greenwich Village, a fost jjj.^ăsit într-o dimineaţă gol-goluţ, întins pe pat, cu flautul iţlângă el şi cu gâtul tăiat, cum am spus, de la onreche la alta. I'^u s-a aflat niciodată dacă a fost omorât sau dacă s-a sinul/bis. Dar ce importanţă mai are acum...

Mă gândesc înapoi la lanţul de întâmplări care m-au adus în final la locuinţa lui Nanantatee. Cât de ciudat e faptul că am uitat cu totul de Nanantatee, până mai ieri, când lâncezeam într-o cameră de hotel sărăcăcioasă de pe Rue Gels. (Zăceam acolo pe patul de fier, gândindu-mă ce nulitate, ce zero, ce nimeni am devenit, când bingo! răsare cuvântul: NON-ENTITATE! Aşa îi spuneam noi laNewYork: Non-entitate. Do»î«m/Nonentitate.

lată-mă întins pe podeaua splendidului apartament cu care se lăuda el pe când era la New York. Nanantatee face pe bunul samaritean. Mi-a dat două pături aspre, din păr de cal, în care mă înfăşor prin praful de pe jos. La fiecare ceas al zilei am câte o trebuşoară de făcut, asta pentru că sunt destul de prost să rămân în casă. Dimineaţa, mă trezeşte brusc să-i pregătesc legumele pentru prânz: ceapă, usturoi, fasole etc. Prietenul lui, Kfcpi, mă avertizează să nu gust din mâncare -spune că-i rea. Rea sau bună, care-i diferenţa? *Mâncare!* Asta contează. Pentru puţină hrană sunt gata să-i mătur covoarele cu o mătuiră ruptă, să-i spăl hainele şi să-i adun firimiturile de pe podea de îndată ce a terminat de mâncat. A devenit curăţenia personificată de când am venit eu. Acum, fiecare lucru trebuie cîurăţat de praf, scaunele trebuie aranjate într-un anumit fel, ceasul trebuie să sune, la toaletă trebuie să curgă apa ca lumea... Un hindus nebun, dacă s-a pomenit aşa ceva! Şi zgârcit ca o fasole uscată! O să râd pe săturate când o să-i scap din labe, dar acum sunt prizonier, un om fără casă, un lepros...

Dacă cumva nu vin acasă într-o seară să mă înfăşor în păturile de cal, când ajung îmi spune: „O, deci n-ai murit? Credeam c-ai murit". Şi deşi ştie că n-am un chior în buzunar, îmi spune în fiecare zi că tocmai a dat peste o cameră ieftină în împrejurimi. „Nu pot închiria o cameră acum, ştii bine", îi spun. Şi atunci, clipind din ochi ca un chinez, îmi răspunde molatec: „O, da, am uitat că n-ai bani: Uit mereu, Endri... Dar când soseşte telegrama... când domnişoara Mona îţi trimite banii, ei bine atunci, vii cu mine să căutăm o cameră?"

n

i în secunda următoare, mă îndeamnă să stau cât vreau, ase luni... şapte luni, Endri:.. îmi eşti foarte folositor". Nanantatee este unul dintre acei hinduşi pentru care *ţmm* făcut nimic în America. Mi s-a prezentat drept un ne-stor bogat, un negustor de perle, cu un apartament luxos Rue Lafayette, Paris, o vilă la Bombay, un bungalou la arjeeling. De cum l-am văzut, mi-am dat seama că era cam dus mintal, deşi, câteodată, tocmai oameni ca el au geniul strângă averi. N-am ştiut că-şi plătise nota de la hotelul in New York cu două perle mari strecurate-n palma propriul. Mi se pare acum nostim să aflu că răţoiul ăsta se fu-prin holul hotelului new-yorkez cu bastonul lui de anos, învârtindu-i pe degete pe băieţii de serviciu, coman-d dejunuri pentru oaspeţii lui, chemând portarul să-i ia bila teatru, închiriind taxiuri cu ziua etC; etc, totul fără să ibă un sfanţ în buzunar.

Doar o salbă de perle mari la gât, « care a vândut cu trecerea zilelor. Şi felul infatuat, aro-it, în care mă bătea pe spate, mulţumindu-mi că sunt aşa bun cu prietenii lui hinduşi - „Cu toţii sunt nişte ţipi jarte inteligenţi, Endri... foarte inteUgenţi!" Spunându-mi bunul Dumnezeu sau cum l-o fi chemând mă va răsplăti lentru bunătatea mea. Acum înţeleg de ce obişnuiau să chiftească mereu, aceşti inteligenţi ţipi hinduşi, când le su-[^ram să-l tapeze pe Nanantatee de nişte dolari. Ciudat felul în care bunul Dumnezeu sau cum l-o fi che-ad mă răsplăteşte pentru bunătatea mea. Nu-s altceva de-*i* un sclav pentru acest răţoi gras. Sunt mereu la cheremul , Are nevoie de mine aici şi mi-o spune în faţă. Când e pe toset, strigă după mine: „Endri, adu-mi un vas cu apă, te rog. ebuie să mă spăl". Nici nu se gândeşte să folosească hârtie ;îenică, Nanantatee. Trebuie să fie împotriva religiei lui. Aşa l strigă după un vas cu apă şio bucată de cârpă. E delicat, ră-aşcă îndopată ce e el. Uneori, când îmi beau ceaiul slab în l'iţîare aruncă o fi^mză de trandafir, vine lângă mine şi-mi trage pbăşină drept în faţă. Nu spune niciodată „Scuză-mă!" Cu-pântul trebuie că lipseşte din dicţionarul gujarati.

73

în ziua în care ara sosit în apartamentul lui Nanantatee, acesta era pe cale să-şi facă abluţiile, adică era aplecat deasupra unui vas eu apă murdară, încercând să-şi mişte braţul schilod în jurul cefii. Lângă vas era o cănită de alamă pe care o folosea să schimbe apa. Mi-a cerut să păstrez tăcere în timpul ceremoniei. Am stat acolo în tăcere, aşa cum mi s-a cerut, şi l-am privit cum cânta şi se ruga şi scuipa din când în când în vasul de spălat. Deci ăsta era minunatul apartament de care vorbea el la New York! Rue Lafayette! Acolo la New York, mi se părea a fi o stradă importantă. Credeam că doar milionarii şi negustorii de perle locuiau pe aceaslă stradă. Rue Lafayette sună minunat, dacă eşti de cealaltă parte a oceanului. Tot la fel şi Fiflth Avenue, când eşti aicea. E greu să-ţi imaginezi ce dărăpănături pot fi pe aceste străzi nemaipomenite, în orice caz, uite-mă ajtins, în sfârşit, în apartamentul luxos de pe Rue Lafayette. Şi nebunul ăsta cu braţul lui schilod execută un ritual de spălare. Scaunul pe care stau e rupt, patul stă să cadă, tapetul de pe pereţi e zdrenţuit, sub pat o valiză deschisă e plină cu rufe murdare. Din locul în care stau, zăresc curtea unde aristocraţia din Rue Lafayette zace şi filmează din pipe de pământ. Mă întreb acum, în timp ce el psalmodiază doxologia, cum trebuie să arate bungaloul din Darjeeling. Interminabile, rugăciunile şi psalmodierile lui.

îmi explică cum e el obligat să se spele într-un anumit fel prescris, religia i-o cere. în schimb, duminica se spală într-o cadă de tablă. Marele EU SUNT s-ar încrunta dacă ar vedea asta, îmi *spws* el. O dată îmbrăcat, se duce la dulap, îngenunchează în faţa unui idol de pe al treilea raft şi repetă toată poliloghia. Dacă te rogi aşa în fiecare zi, îmi spune el, nimic nu ţi se va întâmpla. Bunul Dumnezeu sau cum l-o fi chemând nu-şi uită niciodată servitorul supus. Şi apoi

îmi arată braţul schilod în urma unui accident de maşină într-o zi în care, neîndoielnic, a neglijat să repete toată cântarea şi dănţuirea. Braţul lui seamănă cu un compas rupt. Nu mai e braţ, ci un os rupt cu o tijă ataşată; De când i-a fost reparat braţul, i-au crescut la subsuoară nişte glande băşicate, mici glande umflate,

74

act ca nişte testicule de câine. Tot plângându-şi soarta, îşi luce aminte brusc că doctorul i^a recomandat o dietă mai li-irală. Mă roagă neîntârziat să iau loc şi să-i fac im meniu cu te şi cu came din abundenţă. „Şi ce zici de nişte stridii, idri - pentru *le petitfr^re?* " Totul e făcut însă să mă impre-oeze pe mine. Nu are nici cea mai mică intenţie să-şi cum-stridii, sau came, sau peşte. Cel puţin nu cât voi fi eu Pentru moment, ne vom hiăni cu linte şi orez şi toate me-dele uscate pe care le-a depozitat în pod. Iar untul, pe care cumpărat săptămâna trecută, va fi şi el drămuit. Când însă topească untul, mirosul e insuportabil. Obişnuiam şterg deîwdatăce se pornea să prăjească untul, acum însă ţin tare. Preai^aş face pe plac să înă vadă vomitând ce-am cat - armai fi ceva de pus bine în dulap, alături de pâinea cată şi brânza mucegăifâ şi micile plăcinte unsuroase pe le face din laptele stricat şi untul rânced, n ultimii cinci ani, se pare, n-a mişcat un deget să câş-im ban. Afacerile s-au dus pe apa sâinbetei, îmi vorbeşte perlele din Oceanul Indian, mari, fhimoase de poţi trăi o ţă din ele. Arabii strică piaţa, îmi spune el. între timp se roagă zi de zi bunului Dumnezeu sau cum l-o fi che-.ând, şi asta îl susţine. Are o relaţie minunată cu dumnezei-tei. Ştie cum ş-o flateze, cum să stoarcă ceva bani de la ea. ' JIJSO relaţie pur comercială. în schimbul vorbăriei zilnice în '.pţa dulapului, îşi capătă raţia de fasole şi usturoi, ca să nu 'jjjg^i pomenim şi de testiculele umflate de sub braţ. E încreză-S,iţC^}Că totul se ya termina cu bine. Perlele se vor vinde din i^j^ji bine într-o bună zi, poate în cinci ani, poate douăzeci, l'fUţIţMi va voi zeul Boomaropm. „Şi când afacerile vor merge, '.'Ifedri, vei avea zece la sută, pentru scrierea scrisorilor. Dar, | Jpi^inte, Endri, trebuie să scrii scrisoarea să afli dacă putem obţine credit din India. Va dura cam şase luni să vină răspun-lul, poate şapte..: vapoarele nu sunt prea rapide în India". *WL* liîreu'e noţiunea timpului răţoiul ăsta. Când îl întreb dacă a •' iăormit bine, îmi răspunde: „O, da, Endri, am dormit foarte |.;,)jine... Uneori, dorm nouăzeci şi două de ore în trei zile".

75

Dimineaţa este de regulă prea slăbit să poată fece ceva. Braţul lui! Gârja aia şontâie de braţ! Mă întreb uneori când îl văd răsucind-o în jtirul cefii de va putea vreodată s-o pună la loc. Dacă n-ar avea burtă ai zice că-i un contorsionist de la Cirque Medrano. Nu-i lipseşte decât un picior rupt. Când mă vede măturând covoarele, când mă vede ce iiori de praf ridic, începe să cârâie ca un pigmeu., Aşa! Foarte bine, Endri. Şi acum eu o să şterg scaunele". Adică mai sunt câteva fire de praf pe care eu nu le-am văzut. E felul lui politicos de a fi sarcastic.

După-amiază, apar câţiva amici negustori de perle care se opresc să-i facă o vizită. Nişte nemernici suavi, mieroşi, cu ochi de căprioară. Stau în jurul mesei, bând ceaiul parfii-mat cu un şuierat strident, timp în care Nanantatee ţopăie de colo-colo ca \m hopa-mitică sau arată spre o firimitură de pe podea şi-mi spune cu o voce caldă, alvmecoasă: „Nu vrei s-o ridici tu, En(to". Când sosesc musafirii, se duce onctuos la dulap şi scoate cojile uscate de pâine pe care le-a prăjit poate acum o săptămână şi care au acum gust de lemn mucegăit. Nici o firimitură nu se pierde. Dacă pâinea e prea acră, o duce jos la portar care, după cum spune, a fost foarte bun cu el. După cum afirmă, portarul e încântat să primească pâinea stricată - face budincă de pâine.

într-o zi vine să mă vadă prietenul meu Anatole. Nanantatee e încântat. Iftsistă ca Anatole să rămâtiă la ceai. Insistă să guste diti micuţele plăcinte unsuroase şi din pâinea acră. „Trebuie să vii în fiecare zi, spune d, şi să mă-nveţi rusa. Frumoasă limbă, rusa... vreau s-o pot vorbi. Cum spui, Endri -borşt? Scrie pe hârtie, Endri, te rog"... Şi trebuie să scriu asta lamaşinade scris* musai, să-mi vadă tehnica. A cumpărat maşina de scris, după ce a luat ceva bani* pentru braţul rupt, pentru că doctorul i-a recomandat-o ca exerciţiu. S*a plictisit însă repede de maşina de scris. Era engfezeoscâ.

Când a auzit că Anatole cântă la mandolină, a glăsuit: „Foarte bine! Trebuie să vii în fiecare zi să mă înveţi muzică. O să cumpăr o mandolină de îndată ce-mi merg afacerile. E bună pentru braţul meu". A doua zi, împrumută 76

Q

')i

mograful de la portar. „Te rog să mă înveţi să dansez,
Indri. Am burta prea mare". Sper ca-ntr-o bună zi să cum-
re o fleică, numai ca să-i pot spune: „Te rog, muşcă tu în
cui meu, *domnule* Nonentitate. Dinţii mei nu-s prea tari!"
Cum am mai spus adineauri, de când am sosit, a devenit
;traordinar de meticulos, „Ieri, îmi spune el, ai făcut trei
şeii, Endri. Prima, ai uitat să închizi uşa de la WC, aşa că
iată noaptea face bum-bum. A doua, ai uitat uşa de la bucă-
e deschisă, aşa că am găsit fereastra crăpată dimineaţă.
% ai uitat să dai afară sticla de lapte goală! întotdeauna vei
afară sticla de lapte, te rog, înainte de a te culca, iar dimi-
;a|a vei aduce, te rog, pâinea".
în fiecare zi, prietenul lui, Kepi, îşi face apariţia să
dă dacă n-a venit vreun oaspete din India. Aşteaptă ca
r^antatee să iasă din cameră şi dă fijga la dulap şi devo-
f^ă pâinea uscată ascunsă într-un borcan. Mâncarea nu-i
iŞ^ă, insistă el, dar o înghite ca un şobolan. Kepi e un man-
"" tor, un soi de căpuşă umană care se agaţă şi de pielea celui
i sărman compatriot. Din punctul lui de vedere, toţi sunt

te nababi. Pentru un trabuc de Manila şi preţul unei bău-
e gata să lingă fiindul oricărui hindus: Al unui hindus,
zi bine, nu al unui englez. Are adresele tuturor bordelurilor
fel Paris şi tarifele. Chiar şi de la |*m* local de zece firanci îşi
Scoate un comision. Şi Unde mai pui că ştie cel mai scurt
,#um, oriunde merge. Te va întreba mai întâi dacă vrei să
Hiergi cu taxiul; dacă spui nu, îţi va sugera autobuzul, şi dacă
|rţ|i ăsta e prea scimi^, atunci tramvaiul său metroul. Sau se va
|'*Mhn.* să te însoţească acolo, să economiseşti un fi*anc-doi, şti-
[f^â foarte bine că, în drum, va trebui să treci pe lângă un *ta-*
'•j'Şitfc şi vei fi, te rog, atât de bun să-mi cimiperi un trabuc.
'' 1^' Kepi e un om interesant, într-un anume fel, pentru că nu
pi are decât o singură anibiţie, să reguleze în fiecare noapte. Fi-
I «care ban pe care-l câştigă, şi-s al naibii de puţini, îl cheltu-
'' isşte prin baruri. Are soţie şi opt copii în Bombay, dar asta
l'i nu-l împiedică să ceară în căsătorie pe orice *femme de*
chambre care e destul de stupidă şi naivă să-l creadă. Are o

micuţă încăpere în Rue Condorcet pentru care plăteşte şaizeci de franci pe lună. A lipit singur tapetul pe pereţi. Foarte mândru de asta. Pune cerneală violetă în stilou pentru că ţine mai mult. îşi lustruieşte singur pantofii, îşi calcă singur pantalonii, îşi spală singur rufele. Pentru un trabuc, un *cheroot,* mă rog/ te însoţeşte prin tot Parisul. Dacă te opreşti să te uiţi la o cămaşă sau la nişte butoni, ochii îi sclipesc. „Nu cumpăraţi de aici, va spune el. Cer prea lilult. Vă arăt eu un loc mai ieftin." Şi înainte de a avea tinip să răspunzi, te va duce în faţa unui magazin cu aceleaşi cravate şi cămăşi şi butoni. Poate e acelaşi magazin! Dar nu-ţi dai seama. Când Kepi te aude spunând că vrei să cumperi ceva, inima lui bate mai tare. îţi va pune atâtea întrebări şi te va duce prin atâtea locuri încât e musai să ţi se facă sete, şi astfel te vei trezi într-un *tabac* - poate acelaşi *tabac!-* iar Kepi vorbeşte din nou cu vocea lui onctuoasă: „Vreţi să fiţi atât de bun să-mi cumpăiuţi *vmchewot?* " Nu contează ce vrei să faci, chiar şi pentru o mică plimbare, Kepi e gata să economisească pentru tine. Kepi îţi va arăta cel mai scurt drum, cel mai ieftin loc, cea mai consistentă mâncare, pentru că orice ai de făcut trebuie să treci pe lângă un *tabac,* şi poate să fie revoluţie, grevă sau carantină, Kepi trebuie să fie la Moulin Rouge sau la Olympia sau la Ange Rouge când se aud primele acorduri ale muzicii.

Mai deunăzi, mi-a adus o carte să citesc. Era despre im proces celebru între un bigot şi editorul imui ziar indian. Se pare că editorul îl acuzase pe faţă pe bigot că duce o viaţă de scandal. Chiar mai mult, îl acuzase pe bigot că e bolnav. Kepi spune că trebuie să fi fost variolă franţuzească. Dar Nanantatee adevereşte că e blenoragie japoneză. Nanantatee trebuie să exagereze totul. Oricum, spime

Nanantatee vesel: „îmi vei spune tu despre ce e vorba, Endri. Nu pot citi cartea, îmi face rău la braţ." Apoi, ca o încurajare, „ e o carte despre amor, Endri. Kepi a adus-o pentru tine. Nu se gândeşte decât la femei. Câte femei regulează ăsta, întocmai precum Krishna. Noi nu credem în asta, Endri..." 78

Ceva mai târziu, mă ia cu el sus în podul care-i plin cu jConserve şi alte lucruri aduse din India, înfăşurate în pânză *'ţi* hârtie de artificii., Aici aduc femei", spune el. Şi apoi, gân-fjditor: „Nu-s un futăreţ prea grozav, Endri. Nu mă mai culc !u nici o femeie. Doar le ţin în braţe şi le vorbesc. Acxrai îmi ►lace doar să le vorbesc". Nu mai e nevoie să-l ascult în con-linuare, ştiu că are de gând să-mi vorbească despre braţul li. îl şi văd întins acolo cu balamaua aia a lui ruptă atârnând »e marginea patului. Spre surprinderea mea, însă, adaugă: |Nu-s un futăreţ grozav, Endri. Niciodată n-am fost. Fratele leu, el e bun! De trei ori pe zi, în fiecare zi! Şi Kepi, şi el e i, întocmai precum Krishna".

Mintea lui e fixjată acum pe „treaba cu regulatul". Jos, în licuţa încăpere în care îngenunchează în faţa dulapului des-lis, îmi explică cum era când avea bani şi soţia şi copiii iu cu el. în zilele de sărbătoare, îşi lua soţia la Casa Naţiu-ilor unde închiria o cameră peste noapte. Fiecare cameră lyea un alt stil. Soţiei lui îi plăcea foarte mult. „Un loc minu-it pentru futut, Endri. Ştiu toate încăperile..." Pereţii micuţei încăperi în care stăm acum sunt acoperiţi fotografii. Fiecare ramură a familiei e reprezentată, parc-ar o secţiune din Imperiul Indian. Marea majoritate a membri-Sr acestui arbore genealogic seamănă cu nişte fiiinze vesteşte. Femeile simt firave şi au o privire mirată, speriată, îărbaţii au priviri pătrunzătoare, inteligente, ca nişte cimpan-îi şcoliţi. Cu toţii sunt acolo, vreo nouăzeci, cu boii lor albi, Igăniţi, cu grămezile de balegă, cu picioarele lor slăbă-| ioage, cu ochelarii lor demodaţi, în fundal, ici şi colo, se ză-|f!şte o palmă de pământ arid, un fronton căzut, un idol cu jraţele răsucite, un soi de centiped uman. E ceva atât de fan-L%stic, de nepotrivit în această galerie de oamem încât gân-îf Sîjl te duce inevitabil la mulţimea de temple care se întinde Kdin Himalaya până în Ceylon, o vastă îngrămădire arhitecta tonică, de o fiumuseţe răpitoare şi totuşi monstruoasă, hi-(v, dos de monstruoasă pentru că fecunditatea care clocoteşte şi

79

fermentează în miriadele de ramificaţii arhitectonice pare să fi istovit însăşi fibra internă a Indiei. Privind la roiul în mişcare al figurilor care se învălmăşesc pe faţada templelor^ eşti copleşit de potenţa acestor oameni frumoşi, cu pielea neagră, care şi-au amestecat torentele misterioase într-o îmbrăţişare erotică ce durează de peste treizeci de veacuri. Aceşti oameni firavi cu ochi pătrunzători care mă privesc din fotografii seamănă cu umbrele emaciate ale acelor figuri virile, masive, care s-au încarnat în piatră şi firescă dintr-b parte în cealaltă a Indiei pentru ca miturile eroice ale raselor care s-ău amestecat aici să rămână de-a pururi îmbrăţişate în inimile conaţionalilor lor. Când privesc doar o frântură din

aceste spaţioase visuri de piatră, aceste edificii rostogolite, trândave, încărcate de pietre preţioase. Coagulate cu spermă umană, sunt copleşit de splendoarea uirtiitoare a acestor zboruri imaginare care au dat şansa unor sute de milioane de oameni de diverse rase să încarneze astfel cele mai fiigare expresii ale sufletului lor.

E un amestec ciudat, inexplicabil, de sentimente care mă asaltează acum, în timp ce NanantateC îmi vorbeşte încontinuu despre sora lui care a murit dând naştere unui copil. Uite-o acolo, pe perete, o fiinţă mică de doisprezece sau treisprezece ani agăţându-se de braţul unul bătrân. La zece ani fiisese dată de nevastă acestui pervers care îngropase deja cinci neveste. A avut şapte copii, doar uniil supravieţuindu-i. Fusese dată gorilei bătrâne ca să păstreze afacerea cu perlele în familie. Gând îşi dădea Sufletul, spune Nanantatee, îi şoptise doctorului: ‚JSd-am săturat deratâta regulat... NU mai vreau să mă regulez, doctore!" în timp ce-mi spune astea, se scarpină solemn în cap cu braţul lui veştejit., Afacerea cu regulatul nu-i bună, Endri, zice el. Dar îţi voi spune un cuvânt care te va face mereu norocos; trebuie să4 spui în fiecafe zi, fără întrerupere, de-un milion de ori trebuie să-l spui. E cel mai bun cuvânt, Endri... spune-lacum... OOMAHARUMOOMA!"„OOMAMBOO..." ‚J^^u, Endri... aşa... OOMAHARUMOOMA"

80

„OOMAMABOOMBA..." „Nu, Endri... aşa...

...Dar lumina aia obscură, tiparul cârpăcit, coperta zdrenţu-
, pagina mişcată, degetele tremurânde, puricii săltăreţi, pă-
chii din pat, spuma de pe limbă, pleoapa căzută, nodul din
it, băutura din pahar, mâncărimea din pahnă, vaietul vântu-
i, durerea din glas, ceaţa din creier, mustrările conştiinţei, ve-
iementa mâniei, vânturile, focul din piept, mişcarea cozii,
5bolanii din pod, zgomotul şi praîfiil din urechile lui, pentru
i-a trebuit o lună să se dumirească, ei bine, acum îi venea
'eu sa memoreze mai mult de un cuvânt pe săptămână.
p. Presupun că n-aş fi scăpat niciodată din strânsoarea lui
ftoantatee dacă destinul n-ar fi intervenit. într-o seară, aşa
ifost să fie, Kepi m-a întrebat dacă nu vreau să mă duc cu
ui din clienţii lui la un bordel din apropiere. Tânărul toc-
|. Ifeţâi sosise din India şi nu avea mulţi bani de cheltuit. Era
"Ijfeul dintre oamenii lui Gandhi, unul din micul grup care a
WTtnt acel marş istoric spre mare în timpul crizei sării. Un
fiscipol foarte vesel al lui Gandhi, trebuie să recunosc, în
|,uda legământului de abstinenţă făcut. Evident, nu mai vă-
^se o femeie de secole. Nu l-am putut duce mai departe de
iue Laferriere. Umbla ca un câine cu limba scoasă. Şi pe
Ipisupra mai era şi-un tip al naibii de încrezut şi orgolios, îşi

şese pe el un costum de catifea, beretă, baston, cravată tip i'îndsor. îşi cumpărase doua stilouri, un kodak şi lenjerie ^ă de corp. Banii pe care-i cheltuia îi primise în dar de la sgustorii din Bombay, îl trimiseseră la Londra să răşpân-ească învăţătura lui Gandhi.

i',(Odată intraţi în localul domnişoarei Hamilton, începu ■■şi piardă/e *sang-froid.* Când se văzu înconjurat de un roi ! femei gpale, se uită la mine constemat. „Alege una, i-am piUs. După plac!" Era atât de buimăcit încât de-abia se putea ţita la ele. .Alege tu pentru mine", murmură înroşindu-se vi-llent. M-am uitat la ele cu un ochi rece şi am ales o ţipă dur-ijulie, plină de nuri. Ne-am aşezat în salon şi am comandat băuturile. Madam vroia să ştie de ce nu am ales şi eu o fată.

„Da, alege şi tu una, spuse tânărul hindus. Nu vreau să fiu singur cu ea." Aşa că au fost aduse din nou fetele şi am ales şi eu una, înăltuţă, subţire, cu ochi melancolici. Am fost lăsaţi singuri, toţi patru în salon. După câteva minute, tânărul meu Gandhi se apleacă spe mine şi-mi şopteşte ceva la ureche. „Bineînţeles, dacă-ţi place mai mult, ia-o", îi spun şi, destul de stângaci şi vădit jenat, le explic fetelor că am vrea să schimbăm perechile. Mi-am dat seama imediat că am făcut *m.fauxpas,* dar tânărul meu prieten devenise vesşl şi libidinos şi acum nu mai era nimic de făcut decât să meargă sus şi să termine odată cu asta.

Am luat camere alăturate legate printr-o uşă. Cred că tovarăşul meu avea de gând să mai facă o schimbare rapidă de parteneră de îndată ce-şi satisfăcea foamea chinuitoare. Oricum, nici nu ieşiseră bine fetele să se pregătească, că-l aud bătând în uşă. „Unde-i toaleta, te rog?" mă întreabă el. Crezând că nu-i nimic important, îi spun să folosească bideul. Fetele se întorc cu prosoapele în mână. îl aud chicotind în camera vecină.

Pe când îmi trăgeam pantalonii, aud deodată o hărmălaie în camera alăturată. Fata îi striga să iasă, spimându-i că-i un porc, un porc nenorocit. Nu-mi dau seama ce-a făcut să merite aşa tratament. Stau cu un picior în pantaloni ascultând atent. încearcă să-i explice în engleză, ridicând vocea până ce ajunge la ţipăt.

Aud o uşă trântindu-se şi în momentul următor Madam dă buzna în cameră, cu faţa roşie ca sfecla, cu braţele gesticulând sălbatic.,Ar trebui să-ţi fie ruşine, zbiară ea, să-mi aduci un astfel de om în local! E un barbar... un porc... un...!" Tovarăşul meu stă în spatele ei, în prag, cu o expresie de maximă jenă pe chip. „Ce-ai făcut?" îl întreb.

~ Ce-a făcut? zbiară Madam. îţi arăt eu ţie;.. Vino aici! Şi înhăţându-mă de braţ, mă trage în camera alăturată. Uite! Uite! strigă ea, arătând spre *bidet.*

- Hai să ieşim, zice hindusul.

- Stai puţin, nu poţi scăpa aşa uşor!

82

Madam stă lângă bideu, trăsnind şi fiilgerând. Fetele stau i,şi ele acolo, cu prosoapele în mână. Toţi cinci stăm acolo 'holbându-ne la *bidet.* Douăguguloaie enorme plutesc în apă. Madam se apleacă şi pune un prosop peste ele. „Groaz-ic! Groaznic! se lamentează ea. Niciodată n-am văzut aşa î|Ceva! Un porc! Un porc nenorocit!"

Hindusul se uită spre mine cu reproş., Ar fi trebuit să-mi ipui! N-am ştiut că o să rămână acolo. Te-am întrebat unde să 'ţnă duc, şi tu mi-ai spus să fac aici!" E aproape în lacrimi.

în cele din urmă, Madam mă ia de-o parte. A devenit jîeva mai rezonabilă. N-a fost decât o greşeală. Poate că dom-lUl vrea să coboare şi să comande băuturi - pentru fete. Fele au fost şocate. Nu sunt obişnuite cu astfel de lucruri. Şi că domnul va fi atât de amabil să-şi amintească şi *de mme de chambre...* Nu e prea plăcut pentru *ofemme de '0iambre* - porcăria aia, porcăria aia afimsită. Dă din umeri clipeşte din ochi. Un incident lamentabil. Dar un accident. p>acă domnul va aştepta câteva clipe, vin şi băuturile. N-ar ■ea domnul nişte şampanie? Da? ?' -As vrea să plec de-aici, spune cu voce slabă hindusul. - Nu-ţi face atâtea probleme, spune Madam. Acum totul ^a terminat. Se mai fac greşeli uneori. Data viitoare să în-;!il!ebi de toaletă. (Şi explică mai departe despre toalete - ima fiecare etaj, se pare. Şi baie.) Am o mulţime de clienţi en-ezi, spune ea. Toţi simt nişte domni. Domnul e hindus? Fer-ecători oameni, hinduşii. Atât de inteligenţi. De eleganţi. Când ajungem în stradă, fermecătorului domn i-au dat la-ile, îi pare rău că a cumpărat un costum de catifea şi bas-(ttul şi stilourile. Vorbeşte de cele opt jurăminte făcute, firânarea poftelor etfc. în timpul marşului către Dandi, era rzis să mănânci şi o îngheţată, îmi vorbeşte despre roata tors - cum micul grup de satyagrahişti imitau devoţiunea aestrului, îmi relatează cum mergea alături de maestru şi inversa cu el. Am iluzia că mă aflu în prezenţa unuia dintre i doisprezece apostoH.

83

în zilele următoare, ne vedem destul de des. Trebuie organizate interviuri cu ziarişti, ţinute discursuri în faţa hinduşi^ lor din Paris. E uimitor cum drăcuşorii ăştia fără coloană vertebrală îşi ordonă unul altuia, uimitor cât de ineficienţi sunt în orice problemă practică. Şi gelozia şi intrigile, micile şi măruntele rivalităţi. Oriunde se află împreună hinduşi, acolo e India cu sectele şi schismele ei, cu antagonismele ei etnice, lingvistice, religioase, politice. în persoana lui Gandhi, trăiesc pentru moment în miracolul unităţii, dar când el se va duce, va fi o prăbuşire, o recădere abruptă în frământările şi haosul atât de caracteristice poporului indian.

Tânărul hindus, desigur, e optimist. A fost în America şi s-a lăsat contaminat de idealismul ieftin american, contaminat de omniprezenta cadă de baie, de magazinele de solduri, de forfotă, de eficienţă, de salariile ridicate, de tehnicism, de bibliotecile gratuite etc. etc. Idealul lui este să americanizeze India. Nu-i place deloc mania paseistă a lui Gandhi. înainte! spune el, exact ca un tip de la YMCA. Aseultându-î poveştile din America, înţeleg acum cât de absurd e să se aştepte de la Gandhi acel miracol care să schimbe cursul istoriei. Adversarul Indiei nu e Anglia, ci America. Adversarul Indiei e spiritul timpului, minutarul care nu poate fi dat înapoi. Nimic nu va putea opri acest virus care otrăveşte lumea întreagă. America e încarnarea însăşi a blestemului. Va târî lumea întreagă în jos în groapa fără fund.

Crede că americanii sunt nişte ţipi foarte naivi, îmi spune mie de sufletele naive care l-au ajutat pe el acolo - quakerii, unitarienii, teosofiştii, noii gânditori, adventiştii de ziua a şaptea etc. Ştia pe unde şă-şi mâne barca acest tânăr sclipitor. Ştia cum să facă să-i vină lacrimile în ochi la momentul potrivit, ştia cum să admire o colecţie, cum să vorbească soţiei pastorului, cum să facă curte mamei şi fiicei deodată. Privindu4, CTC-deai că-iun sfânt. Şi e un sfânt, în sensul modem al cuvântului, un sfânt contaminat care vorbeşte în acelaşi timp de dragoste, fi-ăţie, căzi de baie, igienă, eficienţă etc. 84

Ultima noapte a sejurului său parizian e consacrată„regu-tului". A avut program toată ziua - conferinţe, telegrame, iterviuri, fotografii pentru ziare, emoţionante luări de bun as, sfaturi credincioşilor etc. etc. La cină, se hotărăşte să se deoparte necazurile. Comandă şampanie la masă, poC' este din degete *garţon* şi se poartă în general ca ţăranul .fecioplit care este. Şi pentru că şi-a umplut pipota numai cu ;&curi fiaimoase, îmi sugerează acum să-i arăt ceva mai primi-|/llv. Ar vrea să meargă la un local ieftin, să aibă două sau trei e deodată, îl ghidonez pe Boulevard de la Chapelle, aver-,ându-l tot timpul să fie atent la buzunare. Pe lângă ubervilliers, ne vârâm într-o bombă ieftină şi imediat ne po-enim cu un cârd de fete în braţe. Cât ai clipi, începe să dan-'ffee cu o ţipă goală, o blondă imensă cu gropiţe în obraji, îi j'jVăd fundul reflectat de zeci de ori în oglinzile din jurul încă-flferii - şi degetele lui negre, osoase, strângând-o cu tenaci-"^te. Masa e plină de pahare cu bere, pianul mecanic şuieră şi jMâfâie. Fetele libere stau nepăsătoare pe banchetele din piele, ' Iteărpinându-se paŞnic ca o familie de cimpanzei. Şi totuşi, i un clocot stăpânit în aer, o notă de violenţă reprimată, şi cum aşteptata explozie are nevoie de un detaliu ieftin, 7|;^va microscopic, dar complet nepremeditat, absolut nepre-];i|?Măzut. în acea semi-reverie care-ţi permite să iei parte la eve-"^^teiente şi totuşi să rămâi distant, micul detaliu care lipsea acepe obscur, dar insistent, să prindă contur, să capete acea ^rmă ciudată, cristalină, ca gheaţa care se adună pe ferestre. ^^a cum ac6le tipare de gheaţă care par bizare, absolut libere liş '^tastice în formă, dar care totuşi sunt determinate de cele rtai rigide legi, tot aşa această senzaţie care începea să capete lltotur în mine pare să se supună şi ea unor legi ineluctabile,

n^ţreaga mea fiinţă răspimde dictatului unei ambianţe pe care |i^-am mai trăit-o niciodată. Ceea ce puteam spune că sunt eu hisumi pare să se contracteze, condenseze, retracteze din gra-§^iţele obişnuite, stătute ale cărnii, al dărei perimetru nu cu-Iţnoaşte decât modulaţiile terminaţiilor nervoase.

85

Şi cu cât e mai substanţial, mai solid miezul meu, cu atât mai delicată şi extravagantă apare realitatea imediată, palpabilă din care eram izgonit. Pe măsură ce devin mai metalic, scena din faţa mea se inflamează. Starea de tensiune e atât de fin conturată încât introducerea unei singure particule străine, chiar şi microscopice, cum spuneam mai devreme, ar distruge totul. Pentru o fi-acţiune de secundă, poate, trăiesc cu o claritate absolută, pe care, se spune, doar epilepticului îi e dat s-o cunoască. în acea secundă, pierd complet orice noţiune de spaţiu şi timp: lumea îşi deapănă drama simultan pe un meridian fără axă. în acea eternitate suspendată de un fir de păr, simt că orice are o justificare, o supremă justificare, simt războaiele din mine care lăsaseră în urmă tot camagiul ăsta, simt crimele care dospeau aici pentru a ră-bufiii mâine cu nişte urlete sfâşietoare, simt mizeria care se macină pe sine cu mortar şi var, mizeria nesfârşită şi mohorâtă care se scurge în batiste murdare. Pe meridianul timpului nu există nedreptăţi: există doar poezia mişcării care creează iluzia adevărului şi dramei. Dacă undeva, cândva, vei da ochii cu absolutul, acea mare simfonie care face oameni ca Gautama şi Isus să apară divini va îngheţa de îndată. Partea monstruoasă nu e că oamenii au creat trandafiri din bălegar, ci că, dintr-un motiv sau altul, ei *au dorit* trandafirii. Pentru un motiv sau altul, omul caută miracolul, şi pentru a-l atinge trece prin sânge. Se va deprava cu idei, se va reduce la o umbră, dacă, doar pentru o secundă din viaţa lui, va putea închide ochii în faţa urâţeniei lumii. Totul poate fi îndurat - dizgraţia, umilinţa, sărăcia, războiul, crima, *ennui* -în speranţa că ceva se va întâmpla peste noapte, un miracol, care va face viaţa suportabilă. Şi, în tot acest tiinp, un contor fimcţionează înăuntru şi nimeni nu poate ajunge la el să-l oprească. Şi-n tot acest timp, cineva mănâncă pâinea vieţii şi bea vinul, im gândac murdar şi burtos de popă care se as-cunde-n pivniţă şi înghite pe nerăsuflate, în timp ce deasupra, în lumina străzii, un oaspete fantomă abia atinge buzele, iar 86

tigele e palid ca apa. Şi din acest nesfârşit chin şi această jizerie nu iese nici un miracol, nici măcar cea mai microsco-dcă relicvă de izbăvire. Doar idei, idei palide şi anemiate, re trebuie îngrăşate la abator, idei care ţâşnesc ca fierea, ca piaţele unui porc când îl înjunghii şi-i tai burta. sh. Aşa că mă gândesc ce miracol ar fi dacă acest miracol pe ^are omul îl aşteaptă de-o veşnicie s-ar dovedi că nu-i nimic teeva decât acele două guguloaie pe care le-a făcut credin-f^osul discipol în *bidet.* Ce-ar fi dacă în această clipă, când aasa de ceremonii e aranjată şi talgerele bat, ar apărea brusc Ifi complet neaşteptat im platou de argint pe care până şi orii ar putea vedea că nu-i mai mult, nici mai puţin decât

^ouă enorme grămezi de căc^t. Asta, cred eu, ar fi mai miraculos decât la orice s-ar fi aşteptat omul. Ar fi miraculos pen- ^*pi* că ar fi ceva de neînchipuit. Ar fi şi mai miraculos decât fel mai grozav vis, pentru că oricine-şi poate imagina posibi- [|ăllatea, dar nimeni nu şi-a închipuit realitatea şi probabil ni-liţieni nu şi-o va mai închipui vreodată. M'î Gândul că nimic nu mai e de sperat a avut un efect salutar isupra mea. De săptămâni, de luni, de ani, de fapt întreaga lea viaţă, am aşteptat să se întâmple ceva, un eveniment ex-erior care să-mi modifice viaţa, şi acum, brusc inspirat de ădejdea absolută din jur, mă simt uşurat, ca şi cum o pia-lji^ă mare mi s-a luat de pe inimă, în zori, mi-am luat la reve-l^fere de la tânărul hindus, după ce l-am tapat de câţiva franci, lestul pentru o cameră, îndreptându-mă spre Montpamasse, liotărăsc să mă las dus de curent, să nu mă mai opun destinu-' ai, sub orice formă mi s-ar arăta. Nimic din ce mi s-a întâmplat nu a putut să mă distrugă, nimic nu s-a distrus în afara ijuziilor mele. Eu însumi sunt intact. Lumea e intactă; Mâine sate e o revoluţie, o ciumă, un cutremur, mâine, poate nu dai rămâne o fiinţă la care să apekzi pentru credin^, ajutor, simpatie, îmi pare că marea calamitate s-a manifestat deja, că ftaş putea fi mai sigur decât în această clipă. Mă hotărăsc să |feiu mă mai agăţ de nimic, să nu mai aştept nimic, de-acum îna-ll^te să trăiesc ca un animal, un animal de pradă, un hoinar, un

hoţ. Chiar şi dacă s-ar declara război şi soarta mi-ar spune să merg acolo, aş lua baioneta şi aş înfige-o, aş înfige-o până la plasele. Şi dacă violul ar fi ordinul zilei, viol aş comite, cu vârf şi îndesat. în această clipă, în zorii liniştiţi ai unei noi zile, nu-i oare pământul buimac de atâtea crime şi atâta deznădejde? A fost un singur element din natura umană modificat vital, fundamental modificat de mersul neîncetat al istoriei? în ceea ce el numeşte cea mai bună parte a lui, omul a fost trădat, asta-i. La limitele extreme ale spiritualităţii sale, omul se găseşte din nou gol ca un sălbatic. Când îl găseşte pe Dumnezeu, aşa cum se întâmplă, n-a mai rămas nimic din el, doar un schelet. Trebuie să te afiinzi din nou în viaţă să pui ceva came pe tine. Cuvântul trebuie să devină came, sufletul e-nsetat. Pe orice firimitură îmi vor cădea ochii, voi sări şi-o voi devora. Dacă viaţa e lucrai primordial, atunci voi trăi, chiar dacă trebuie să devin canibal. Până acum, am încercat să-mi salvez pielea, am încercat să conserv cele câteva bucăţele de came ce-mi ascund oasele. S-a terminat cu asta. Am atins ultimul prag de suportabilitate. Sunt cu spatele la zid, n-am unde să mă mai retrag. Din perspectiva istoriei, sunt mort. Dacă mai e ceva dincolo, va trebui să sar înapoi. L-am găsit pe Dumnezeu, dar nu-mi ajunge. Doar spiritul meu e mort. Fizic, sunt viu. Moral, sunt liber. Lumea de care m-am despărţit e o menajerie. Zorii luminează o lume nouă, o junglă lumească în care spiritele slăbă-noage cutreieră cu gheare ascuţite. Oi fi eu o hienă, dar o hienă slăbănoagă şi flămândă: am plecat la îngrăşat

La unu şi jumătate, am trecut pe la Van Norden, aşa cum ne înţeleseserăm. Mă avertizase că dacă n-o să-mi răspundă, înseamnă că e cu una în pat, probabil cu gagica lui din Georgia.

Oricum, acolo era, instalat confortabil, dar arborând, ca de obicei, un aer plictisit. Se trezeşte totdeauna blestemân-du-se pe sine sau blestemându-şi slujba sau blestemând viaţa. Se trezeşte sastisit şi descumpănit la culme, îndurerat la gândul că n-a murit în timpul nopţii. Stau la fereastră şi-l 88

jlncia-ajez cât pot. Este o treabă anostă. Trebuie de fapt să-l |(x)nvingi prin linguşire să se dea jos din pat. Dimineaţa - el fînţelege prin diihineaţă orice răstimp între unu şi cinci după l&miază - precum spuneam, dimineaţa se lasă pradă reveriilor. De cele mai multe ori visează despre trecut. Despre muicile cu care s-a culcat. Se străduieşte să-şi aducă aminte cum leacţionau, ce-i spuneau în unele momente critice, unde le Ipântise şi aşa mai departe. Şi ciim zace aşa în pat, rânjind şi nd, îşi mişcă degetele a lehamite în felul acela al lui ftiudat, vrând parcă să-ţi lase impresia că dezgustul lui este Iferea mare pentra a şi-l putea exprima în cuvinte. Deasupra patului a agăţat un irigator, pentru cazuri de urgenţă, pentru teginele pe care le depistează ca un copoi. Chiar şi după pe ie culcă cu una dintre aceste creaturi mitice, el tot virgină îi ipune, nu-i spune aproape niciodată pe nume. „Virgina mea", lice el, exact cum zice şi „târfa mea din Georgia". Când se quce la toaletă, îmi atrage atenţia:

f, - Vezi, dacă sună târfa mea din Georgia, spune-i să aş-fe>te. Spune-i că aşa am zis eu. Şi, auzi, poţi să-i faci felul, acă ai chef. Eu m-am săturat de ea. Aruncă o privire pe geam, ca să vadă cum e vremea, şi of-ză din rărunchi. Dacă plouă, zice: „O bag în mă-sa de Smă! Te-mbolnăveşte!" Iar dacă e soare: „îl bag în mă-sa _,„,jftB soare! Te orbeşte!" Când începe să se bărbierească, îşi i;;j.| piînteşte deodată că n-are un prosop curat: „îl bag în tnă-sa te'hotel nenorocit, că-s aşa de scârţani de nu catadicsesc să l^himbe prosoapele în fiecare zi". Orice ar face şi oriunde '|f'ar duce desfcoperă cusururi peste tot. Ori e o bag în mă-sa *'■$s* ţară, ori o bag în mă-sa de slujbă, ori o bag în mă-sa de *pL^* care l-a lăsat cu buzele umflate. 'fr - Dinţii mi-s toţi stricaţi, se plânge el făcând gargară,, îi l^ag în mă-sa cu pâinea lor cu tot, că din pricina asta mi s-au [paradit dinţii. Ia uită-te aici, îmi spune el deschizând larg jjiira şi trăgându-şi buza de jos, şase mi-au scos ieri. Curând 1 toi să am nevoie de încă o proteză. Cu asta te alegi când mun-(f ieşti ca să-ţi câştigi pâinea. Când umblam brambura, aveam

89

toţi dinţii în gură şi ochii luminoşi şi limpezi. Şi acum, uită-te cum arăt! E o minime că mai pot face rost de câte-o coardă. Doamne Dumnezeule, ce n-aş da să găsesc şi eu una mai cu cheag, ca şmecherul ăla de Cari. Ţi-a arătat cumva scrisorile pe care i le trimite ea? Ştii cine e? Nu vrea să-mi spimă cum o cheamă, afurisitul! Se teme să nu i-o suflu. Tu eşti fericit, zice el trist, ftcând iar gargară şi uitându-se îndelung la găurile în care fuseseră dinţii. Gel puţin tu ai prieteni. Eu

n-am pe nimeni, în afară de şmecherul ăla, care-mi împuiază mereu capul cu coarda aia a lui cu cheag. Ascultă, mai zice el, cunoşti din întâmplare o curvă pe nurhe Norma? îşi face toată ziua veacul pe lângă D6me. Cred că-i cam ciudată. Am adus-o ieri aici şi i-am gâdilat curul. Dar nu m-a lăsat să-i fac nimic... Am pus-o să stea pe pat... i-am scos până şi chiloţii... după aia mi s-a făcut scârbă. M-am săturat să mă tot lupt cu ele. Nu merită. Orj vor, ori nu. E nebunie curată să-ţi pierzi timpul luptându-te cu o căţea ca aSta, când, poate, pe *terrasse,* vreo zece abia aşteaptă să le faci felul. Da, aşa e. Toate numai pentru asta vin aici. Ele cred că aici domneşte corupţia - toantele! Unele din învăţătoarele astea din vest simt chiar virgine... vorbesc serios! Stau toată ziua în cur şi numai la asta se gândesc. Nici nu-i nevoie să insişti prea mult. Mor după bărbaţi. Alaltăieri am avut una măritată care mi-a spus că de şase luni nu se mai regulase, poţi să-ţi închipui aşa ceva? Mamă, mamă, ce mai ardea! Mi-era fiică să nu-mi rupă ştoiuL Şi gemea tot timpul: Juisezi? Juisezi? Hai! Tot timpul numai asta spunea, parcă înnebunise de tot. Şi ştii ce-i trecuse prin cap căţelei ăsteia? Nici mai mult, nici mai puţin, decât să se mute aici. închipuie-ţi. Mă întreba dacă o iubesc. Şi eu nu ştiam nici măcar cum o cheamă! Niciodată nu le ştiu numele. Nu vreau să le ştiu. Astea, măritatele! Dumnezeule, dacă le-ai vedea pe toate muierile astea măritate pe care le aduc aici, nu ţi-ai mai face nici un fel de iluzii. Sunt mai rele ca virginele, astea măritatele. Nici nu aşteaptă să începi tu - ţi-o scot din pantaloni chiar ele. Şi, după 90

^ia, îţi vorbesc de dragoste. E dezgustător. Zău c-am început i urăsc putorile!;

Se uită iar pe fereastră. Burniţează. Burniţează aşa de reo cinci zile. - Mergem la Dome, Joe?

îi spun Joe, fiindcă şi el îmi spune mie tot Joe. Când Cari e

||m noi, şi el e tot Joe. Fiecare este Joe, că-i mai uşor aşa. Ches-

i asta îţi mai şi reaminteşte să nu te prea iei în serios... şi încă

I modul plăcut. Oricum, Joe nu vrea să se ducă la D6me... Are

iţrea multe datorii acolo, Vrea să se ducă la Coupole. Dar mai

atâi vrea să facă o scurtă plimbare înjurai blocului.

• Bine, Joe, dar plouă.

• Ştiu şi eu că plouă, dar ce naiba! Trebuie să-mi fac tabi-lliţul cu plimbarea. Trebuie să-mi spăl murdăria din maţe.

\J!^A. spune asta, am impresia că toată lumea este împache-

^tă în pântecele lui şi putrezeşte acolo. *%jd* în timp ce se îmbracă, recade într-o stare de semicomă. ,, ^4 cu o mână în mâneca de la haină şi cu pălăria alandala,

Ittcepând să viseze cu voce tare - despre Riviera, despre

Mţare, despre o viaţă de plăcut trândăvie.

|k -^ Tot ce vreau de la viaţă, zice el, e să-mi dea nişte cărţi, 'j'jîlîşte vise şi nişte pizde.

' * ţj. Mormâind meditativ aceste cuvinte, se uită la mine cu ţ'iţl^ zâmbet cât se poate de candid şi insidios. *0* - îţi place zâmbetul ăsta al meu? mă întreabă, şi apoi i;|pcc dezgustat: Isuse Hristoase, măcar de-aş da de o gagică 'Jii;cheag căreia să-i pot zâmbi în felul ăsta! Numai o muiere il'jpi cheag mă mai poate salva, decretează el cu un aer de su-|lâ|femă lehamite. Oboseşti tot alergând după gagici. Devine lijiftchestie mecanică. Necazul este, vezi tu, că nu sunt în stare ';'||^; mă îndrăgostesc. Sunt mult prea egoist. Femeile nu fac ni-l' Ipiic altceva decât să mă ajute să visez. E un viciu, ca băutura 1; llşu opiul. Musai să am câte una nouă în fiecare zi. Dacă nu, ' ,|nă îmbolnăvesc. Gândesc prea mult. Uneori mă mir şi eu ^j ţlât de repede pun mâna pe una şi cât de puţin înseamnă asta,

fle fapt. E ca un fel de autonjatism.

■ 91

Uneori nici nu mă gândesc măcar la o femeie, dar brusc observ că una se uită la mine, şi atunci - bang! - o iau de la început, înainte de a-mi da seama ce fac, am şi dus-o sus în camera mea. Nici nu-mi aduc aminte ce naiba le spun. Le duc sus în cameră, le dau o palmă duioasă peste cur şi înainte de a şti despre ce e vorba, totul s-a şi terminat. E ca într-un vis... înţelegi ce vreau să spun?

Nu-l prea atrag franţuzoaicele. Nu le suportă.

- Ori vor bani, ori să te însori cu ele. în străfUndul fiinţei lor, toate simt nişte curve. Mai degrabă prefer să mă lupt cu o virgină, zice el. îţi lasă măcar o iluzie. Măcar îţi opune puţină rezistentă.

Totuşi, aruncându-ne privirea pe *terrasse,* ne e greu să găsim vreo eurvă pe care să n-o fi fiitut el cândva. Stând la bar, mi le arată pe rând, una câte una, mi le disecă anatomic şi-mi descrie părţile lor bune şi rele.

- Toate-s frigide, decretează el şi începe să-şi frământe mâinile, gândindu-se la virginele drăguţe şi suculente care mor să încerce şi ele.

în toiul reveriilor, se opreşte brusc şi-mi arată cu degetul, apucându-mă agitat de braţ, o balenă de femeie care tocmai se aşază pe un scaun.

- Asta-i daneza mea, gâfâie el. Vezi ce cur are? *Danez!* Măi, ce-i mai place ăsteia să se reguleze! Pur şi simplu, mă roagă. Ia vino mai încoace... uită-te la ea aciim, din profil! Uite ce cur are, vezi? E enorm! Zău, când mă încalecă, abia de i-l pot cuprinde cu braţele, îţi astupă vederea şi nu mai vezi nimic. Mă face să mă simt ca un gândac care se târăşte înăuntrul ei. Nu ştiu ce naiba «lă atrage la ea... poate curul ăla. E atât de absurd! Şi pliurile din cur. Nu poţi uita un cur ca al ei. E o certitudine... o certitudine cât se poate de solidă. Celielâlte... pot să te plictisească sau să-ţi dea o iluzie de o clipă, dar asta... cu curul ei! Pe asta n-o poţi uita... e ca şi cum te-ai culca ţinând un monument deasupra ta.

Daneza parcă l-a electrizat. Toată puturoşenia lui s-a spulberat. Ochii îi ies din orbite. Şi, bineînţeles, un lucru îi 92

linteşte de altul. Vrea să plece din împuţitul ăsta de hotel, indcă-l

deranjează zgomotul. Mai vrea să scrie şi o carte, işa, ca să aibă cu ce să-şi ocupe intelectul. Dar îi stă în cale ipită aia de slujbă.

- îţi stoarce toată vlaga, o bag în mă-sa de slujbă. Eu nu reau să scriu despre Montpamasse... Vreau să scriu despre iaţa mea, despre gândurile mele. Vreau să-mi spăl murdă-ia din maţe...Auzi, agaţ-o pe aia de-acolo! Am avut-o o ată, demult! îşi făcea veacul pe la Les Halles. E nostimă că-leaua. Se culca pe marginea patului şi-şi ridica rochia. Ai încercat vreodată în felul ăsta? Nu-i deloc rău. Nici ea nu mă răbea. Stătea aşa acolo şi se juca cu pălăria în vreme ce eu 1 lucram din greu. Iar când terminam, mă întreba cu lin aer |lictisit: „Gata, ai terminat?" De parcă nici nu-i păsa. Bine-aţeles, nici n-avea de ce să-i pese, ştiu şi eu chestia asta -|ăr atâta sânge rece... zău că-mi plăcea într-un fel... ştii, mi | părea fantastic. Când se ducea să se şteargă, începea să |ânte. Când ieşea din hotel, tot cânta. Nici măcar nu mi-ă pus *Au revoir!* Pleca învârtindu-şi pălăria în mână şi fredo-ad ceva pentru ea însăşi. Ar fi grozavă pentru tine! Şi să te i atuncea! Cred că mi-a plăcut mai mult decât virgina mea. ^i o senzaţie de destrăbălare când regulezi o fiifă căreia i se âlfâie de ce-i faci. îţi încinge sângele... Poţi să-ţi închipui |6m ar fi dacă ar şi simţi ceva? mai zice el după o clipă de ândire. Auzi, îmi propime el, vreau să vii cu mine la Club lâine după masă... e dans acolo. *W* - Nu pot mâine, Joe. I-am promis lui Cari că-l ajut să... ■ Ia ascultă, mai lasă-l dracului pe nătăfleţul ăla! Vreau rmi faci o favoare. Uite care-i chestia, şi începe iar să-şi aânte mâinile, am făcut rost de-o coardă... mi-a promis |Jo să vină în noaptea mea liberă. Dar încă nu-s sigur de ea. |tii, are o mamă, im căcat de pictoriţă sau cam aşa ceva, îmi iipuie urechile de câte ori o întâlnesc. Mă bate gândul că baică-sa o fi geloasă. Nu cred c-ar zice ceva dacă aş cordi-o I ea întâi. Ştii cum e... Oricum, m-am gândit că poate nu ?L-ar displăcea s-o iei tu pe mamă... nu-i chiar de lepădat...

93

dacă n-aş fi văzut-o pe fiică, poate că m-aş fi dat chiar eu la ea. Fata-i drăguţă, tânără, o trufanda, pricepi ce vreau să spun? Miroase a curat...

- Auzi, Joe, mai bine ţi-ai găsi pe altcineva... -A, dar n-o lua chiar aşa! îmi dau seama ce simţi. Dar eu te rog să-mi faci doar o mică favoare. Nu ştiu cum să mă descotorosesc de curca aia bătrână. La început mă gândisein să mă îmbăt cui şi să-i fac felul, dar nu cred că ăleia mici i-ar fi plăcut. Sunt cam sentimetitale. Au venit din Minnesota sau de prin părţile alea. Oricum, vino mâine la mine şi trezeşte-mă. Vii? Dacă nu vii, am să dorm prea mult. 'Apoi, vreau să mă ajuţi să^mi găsesc o cameră altundeva. Ştii că sunt neajutorat în privinţa asta. Găseşte-mi o cameră pe o stradă liniştită, undeva prin apropiere. Trebuie să rămân în perimetrul ăsta... Aici am credit. Ascultă, promite-mi că ai să faci asta pentru mine. O să te invit la masă din când în când. Oricum, vino, că mă apucă năbădăile când trebuie să vorbesc cu şcrântitele astea. Vreau să-ţi vorbesc despre Havelock EUis. Drace, am cartea de trei săptămâni şi încă nici nu m-am

uitat prin ea. Putrezeşti aici. îţi vine să crezi că încă n-am fost niciodată la Louvre şi nici la Comedie Franţaise? Merită să vezi chestiile astea? Poate că-ţi mai fiiră gândurile de la alte probleme. Tu ce faci toată ziua? Nu te plictiseşti? Ce faci ca să mai pui mâna pe câte-o gagicuţă? Auzi, vino aici. Nu pleca încă, mă simt singur. Ştii ceva? Dacă-mi merge tot aşa un an, Q să înnebunesc de-a binelea. Trebuie să scap din ţara asta blestemată. Nu găsesc nimic pentru mine aici. Ştiu că situaţia-i nasoală acum în America... şi, totuşi... aici duci o viaţă aiurită... toţi căţeii ăştia de două parale care stau toată sşiua în pur grozăvindu-se cu ce scriu ei şi care nu fac nici cât o ceapă degerată. Toţi sunt nişte rataţi, de-aia vin aici. Auzi, Joe^ ţie nu ţi se face niciodată dor de casă? Eşti un tip curios... se pare că-ţi place aici. Ce găseşti în ţara asta?... Aş vrea să-mi spui şi mie. Pe Dumnezeul meu dacă n-aş vrea să nu mă gândesc la mine. Sunt 94

ators pe dos... simt ceva, ca un nod în stomac... Auzi, ştiu

1 te plictisesc al dracului, dar trebuie să mai schimb şi eu o

|brbă cu cineva. Nu pot să vorbesc cu tipii ăia de sus... ştii

tu cum sunt nenorociţii ăia... toţi semnează câte-un arti-ăl. Iar Cari, nătărăul ăla, e aşa al naibii de egoist. Eu sunt Igocentrist, dar nu egoist. Asta-i deosebirea. Eu sunt xm ne-fopat, aşa cred. Nu mă pot opri să nu mă gândesc la mine ^sumi. Şi asta nu pentru că m-aş crede un tip grozav de im-Iprtant... Pur şi simplu, nu mă pot gândi la nimic altceva, $ta-i. Dacă m-aş putea îndrăgosti de vreo femeie, poate că ji-ar fi de folos. Dar nu găsesc nici o femeie care să mă in-fereseze. Sunt într-o încurcătură nemaipomenită, îţi dai

ama, nu? Ce mă sfătuieşti să fac? Ce ai face tu în locul ieu? Ascultă, nu vreau să te mai reţin, dar vino mâine şi tre-^şte-mă - la unu jumate - vii? O să-ţi ofer ceva extra

:ă-mi lustruieşti pantofii. Şi, auzi, dacă ai cumva o că-i de rezervă, una curată, adă-mi-o... Bine? Căcat! îmi to-

sc coaiele cu slujba asta şi nu mă aleg de pe urma ei nici

sicar cu o cămaşă curată. Ne tratează de parcă am fi o adu-^tură de negri. Mda, bine, căcat! Mă duc să fac o plim-

re... să-mi spăl murdăria din maţe. Nu uita, *mâine!*

iS|mt mai bine de şase lirni de când corespondează regu-

. muierea aia cu bani, Mne. De câtva timp începusem

An la Cari în fiecare zi, ca să fac să se aleagă ceva de rela-

t lor, fiindcă în ceea ce o priveşte pe Irene, lucrurile puteau

! aşa la infinit. în ultimele zile fiisese schimbată o ade-

ată avalanşă de scrisori. Ultima scrisoare pe care o trimi-

^serăm noi avea aproape patruzeci de pagini şi era scrisă în

ei limbi. Era un adevărat potpuriu, această scrisoare; plină

te citate banale din romane vechi, fiugmente din suplimentul

Jciduminică, versuri refăcute ale unor scrisori trimise cândva

Jonei şi Taniei, transcrieri denaturate din Rabelais şi

Iţfetronius... pe scurt, ne epuizaserăm amândoi. în cele din
lă, Irâne hotărăşte să iasă din cochilie, în sfârşit, soseşte o
95

scrisoare în care îi dădea rendez-vous la hotelul ei. Cari se pişă pe el. Una e să-i scrii imei femei pe care nu o cunoşti şi cu totul altceva să te duci în vizită şi să faci dragoste cu ea. în ultima clipă Cari tremură atât de tare încât mai că mă tem că va trebui să-l înlocuiesc. Când coborâm din taxi, în faţa hotelului la care trăsese ea, Cari tremură într-un asemenea hal încât trebuie mai întâi să-l plimb câtva timp în jurul clădirii, încercase deja să-şi facă un pic de curaj cu două pahare de Pemod, dar nu avuseseră nici cel mai mic efect asupra lui. Vederea hotelului e de ajuns ca să-l zdrobească: e un hotel pretenţios, cu unul dintre holurile acelea imense şi pustii, în care englezoaicele stau ore în şir privind în gol. Ca să mă asigur că n-o să dea bir cu fugiţii, stau lângă portar cât acesta îi anunţă sosirea la telefon. Ir^ne era în camera ei şi-l aştepta. Când urcă în lift, Cari îmi aruncă o privire disperată, o rugăminte mută ca a unui câine când îi petreci un laţ pe după gât. Ieşind prin uşa turnantă, m-am gândit la Van Norden...

Mă întorc la hotel şi aştept un telefon de la el. N-avea mai mult de o oră la dispoziţie şi-mi promisese că o să mă ţină la curent cu rezultatele înainte de a se duce la lucru. Mă uit la copiile scrisorilor pe care i le trimiseserăm. încerc să-mi imaginez situaţia aşa cum este în realitate, dar mă depăşeşte. Scrisorile ei sunt mult mai bune decât ale noastre... sunt sincere, asta-i clar. Până acum probabil că s-au cântărit reciptoc din ochi. Mă întreb dacă amicUl meu se mai pişă şi acuma pe el. Sună telefonul. Vocea lui are un sunet ciudat, e piţigăiată... parcă ar fi speriat şi ar jubila în acelaşi timp. Mă roagă să4 înlocuiesc la serviciu.

- Spune-i dobitocului ăluia ce-ţi trece prin cap! Spune-i că-s pe moarte...

- Ascultă Cari, poţi să-mi spui cum...?

- Alo! Dumneata eşti Henry Miller?

E o voce de femeie. E Irâne. Doreşte să mă salute. Vocea ei e plăcută, foarte plăcută la telefon. Pentru o clipă, sunt cuprins de o panică totală. Nu ştiu ce să-i răspund. Mi-ar 96

îlăcea să-i spun: „Ascultă, Mne, cred că eşti frumoasă... ||3red că eşti minunată". Mi-ar plăcea să-i spun ceva adevă-, n-are importanţă cât de tâmpit sună, căci acuma că-i aud wcea totul se schimbă. Dar, înainte ca eu să-mi revin în fire, Darl pusese iar mâna pe telefon şi acum îmi spunea cu vocea ai ciudată, piţigăiată: - Te place, Joe. I-am povestit totul despre tine... La birou, trebuie să transcriu ceva pentru Van Norden. în lipauză, mă trage deoparte. Arată mohorât şi răvăşit.

-Aşadar, e pe moarte nătărăul ăla? Ascultă, spune-mi -i adevărul?

- Cred că s-a dus să-şi vadă gagica, pe aia cu bani, îi răs-tJund eu calm.

Ce? Vrei să spui că i-a dat telefon? (Pare să nu fie în Ipele lui.) Ascultă, unde stă? Cum o cheamă? (Fac pe ^iznaiul.) Ascultă, insistă el, eşti un băiat

cumsecade. De ce fiu mă bagi şi pe mine în distracţia asta?

Ca să-l liniştesc, îi promit până la urmă că o să-i poves-sc totul pe măsură ce o să aflu amănimtele de la Cari. Şi eu [de nerăbdare să-l văd pe Cari. A doua zi, pe la amiază, ciocănesc la uşa lui. S-a trezit ja şi îşi săpuneşte barba. Din expresia feţei lui nu pot deduce nimic. Nu pot nici măcar să-mi dau seama dacă va : sau nu adevărul. Soarele năvăleşte prin fereastra des-isă, păsările ciripesc şi totuşi, nu ştiu cum şi de ce, camera |aire mai pustie şi mai sărăcăcioasă ca oricând. Pe jos e nu-i spumă de ras, iar pe suport sunt cele două prosoape mur-î pe care nu le schimbă nimeni niciodată. într-un fel, nici rl nu s-a schimbat deloc şi treaba asta mă uimeşte mai lult ca orice. în dimineaţa asta toată lumea ar trebui să se limbe, în bine sau în rău, dar să se schimbe radical. Şi to-şi Cari stă acolo şi se săpuneşte pe faţă şi nimic nu s-a limbat câtuşi de puţin.

■ Stai jos... Stai pe pat, mă pofteşte el. O să-ţi povestesc al... dar ai răbdare... mai aşteaptă puţin.

97

începe din nou să se săpunească pe faţă, apoi îşi ascute briciul. Ba chiar face observaţii în privinţa apei, iar nu e apă caldă.

- Ascultă, Cari, stau ca pe ghimpi. Poţi să mă chinuieşti după aceea, dacă ai chef, dar spune-mi acum, spune-mi un singur lucru: a ieşit bine sau nu?

Se întoarce de la oglindă cu pămătuflil în mână şi-mi zâmbeşte ciudat.

- Aşteaptă, stai un pic... am să-ţi spun totul...

- înseamnă că chestia-i ratată.

- Nu, nu-i ratată, zice el de parcă şi-ar scoate Cuvintele cu cleştele din gurâ, nu-i ratată, dar nici uti succes nu e... Apropo, ai aranjat treaba pentru mine la slujbă? Ce le-ai spus?

Văd că n-are rost să încerc să-i smulg vorbele din gură. Când o să termine cu bărbieritul, o să-mi spună el totul, de-a fir-a-păr. Dar nu înainte. Mă întind iar pe pat, mut ca un melc. El îi dă înainte cu bărbieritul.

Pe neaşteptate, fără vreo legătură aparentă cu ceva, începe să vorbească, întâi dezlânat, apoi din ce în ce mai limpede, mai energic, mai hotărât. E o luptă cu sine să-şi dea drumul, dar pare hotărât să spună totul. O face de parcă ar vrea să-şi uşureze conştiinţa, îmi reaminteşte chiar de privirea pe care mi-o aruncase din cabina lift:ului. Stăruie asupra acestui fapt îndelung, parcă ar vrea să sugereze că totul fusese înglobat în acel ultim moment, ca şi cum, dacă ar fi avut puterea să schimbe lucrurile, n-ar fi ieşit niciodată din lift.

îl aşteptase în neglijeu. Pe măsuţa de toaletă era o baterie de şampanie. Camera era cam întunecoasă şi vocea ei plăcută, îmi descrie amănunţit camera, vorbeşte despre şampanie, despre cum o deschisese *gargon-u[,* ce igomot a făcut, felul cum îi foşnise neglijeulcând se apropiase să-l salute, îmi vorbeşte despre toate cele, dar nu despre ce vreau eu să aud.

Intrase la ea pe la opt. La opt şi jumătate era nervos, cu gândul la slujbă.

- Pe tine te-am sunat pe la nouă, nu? întreabă el.

98

- Da, cam pe la nouă...

- Ştii, eram nervos...

- Ştiu, mi-ai mai spus-o... Continuă. Nu ştiu dacă să-l cred sau nu, mai ales după scrisorile

|Mea pe care le scriseserăm împreună. Nici măcar nu ştiu |dacă l-am auzit cum trebuie, întrucât ceea ce-mi spime sună absolut fantastic. Şi, totuşi, sună şi adevărat, ştiind ce fel de este. Apoi îmi aduc aminte şi de ce voce avusese la te-Ijlefon, de acel ciudat amestec de spaimă şi triumf Dar de ce l^u mai e şi acum triumfător? Zâmbeşte tot timpul, zâmbeşte ţ'f a o mică ploşniţă rozalie care şi-a făcut plinul.

Era ora nouă când te-am sunat la telefon, nu-i aşa? re-

IlBetă el întrebarea. 1.' Plictisit, dau afirmativ din cap. Da, era ora nouă. Acum Iji^ sigur şi el că fusese nouă, întrucât îşi aminteşte că se ui-ll^se la ceas. Oricum, cârid se mai uitase o data la ceas, era „''i^ce. La zece ea stătea întinsă pe divan, stoarsă de orice re-'i|îstenţă. Aşa-mi serveşte chestia, cu târâita. La unsprezece, ^tiil era aranjat: o să fugă împreună în Bomeo. Dă-l în ^ă-sa pe bărbatu-său! Oricum, tot nu l-a iubit niciodată, -ar fi scris prima scrisoare, dacă bărbatul ei n-ar fi fost bă-rân şi lipsit de temperament. *H',* - Şi atunci m-a întrebat: „Ascultă, scumpule, dar de -|tode ştii tu că n-o să te plictiseşti de mine?" ' {|, Auzind asta, pufnesc în râs. Chestia mi se pare atât de ă noimă că nu mă pot stăpâni. .,,-Şi tu ce i-ai răspuns?

7 - Ce te aşteptai să-i răspund? I-am spus: j,Vai, dar cum ţj^ar putea plictisi cineva de tine?" *Sifi* începe să-mi povestească ce-a mai urmat, cum s-a aple-t şi i-a sărutat sânii şi cum, după ce-i sărutase pătimaş, îi lesuise la loc în corsaj sau cum naiba i-o fi spunând, ipă asta, încă o cupă de şampanie. Pe la miezul nopţii, *gargon-ul* vine cu bere şi sandvişuri, IBndvişuri cu icre negre. Şi, tot timpul - aşa zice el - i-a

99

venit să facă pipi. I se sculase o dată, dar îi trecuse repede. Tot timpul, băşica mai-mai să-i facă explozie, dar îşi închipuia, idiotul de el, că situaţia cerea să dea dovadă de delicateţe.

La unu şi jumătate, ea avusese chef să închirieze o trăsură şi să facă o plimbare prin Bois. Iar lui nu-i era gândul decât la pişare.

- Te iubesc, te ador, îi tot zicea el, mă duc unde vrei, la Istanbul, la Singapore, în Honolulu... Numai că acum trebuie să plec... s-a fecut târziu.

îmi povesteşte toate astea în camera lui murdară, cu soarele dând năvală pe fereastră şi cu păsărelele ciripind afară ca nebunele, încă nu ştiam dacă achiziţia lui era frumoasă sau urâtă. Nu ştie nici măcar el, imbecilul. Mai degrabă ar zice că nu-i frumoasă, în cameră era cam întuneric, apoi venise şampania, iar

el era cu nervii ferfeniţă.

- Dar ar trebui să ştii ceva despre ea, dacă toată povestea asta nu-i o minciună gogonată!

- Stai o clipă, zice el. Stai... lasă-mă să mă gândesc... Nu, nu e frumoasă. Are o şuviţă de păr cărunt deasupra frunţii, îmi amintesc de asta, dar nu-i o catastrofă, vezi, eu şi uitasem. Nu la păr, la braţele ei mă gândesc... sunt subţiri, plăpânde.

începe să umble încolo şi încoace, apoi se opreşte ca

trăsnit.

-De-ar fi măcar cu zece ani mai tânără! exclamă el... De-ar fi cu zece ani mai tânăiă, nu m-aş mai gândi la şuviţa aia de păr cărunt - şi nici la braţele sfiijite. Dar e prea bătrână. Vezi tu, la o muiere ca asta fiecare an contează. Anul viitor nu va fi doar cu xm an, ci cu zece ani mai bătrână. Iar, peste doi ani, cu douăzeci de ani mai bătrână. Iar eu am să arăt tot mai tânăr faţă de ea, cel puţin în următorii cinci ani... - Dar cum s-a terminat? îl întrerup eu; -Păi, tocmai asta-i, că nu s-a terminat. I-am promis c-am să vin marţi, pe la cinci după-amiază. Asta nu-i deloc bine, îţi dai seama. Are nişte zbârcituri pe faţă care or să arate şi mai rău la lumina zilei. Cred că vrea s-o flit marţi. Dacă e să fixţi la lumina zilei, n-o faci cu una ca ea. Mai ales 100

|într-un hotel ca ăla. Aş face-o, mai degrabă, în noaptea mea s^liberă... dar noaptea de marţi nu sunt liber... Şi asta încă nu e Itntul. I-am promis că, între timp, o să-i scriu o scrisoare. fCum naiba aş mai putea acimi să-i scriu? N-am nimic să-i |spun... Căcat! Măcar de-ar avea cu zece ani mai puţin! Crezi -ar fi bine să mă duc cu ea... în Bomeo sau oriunde ar vrea |sa mă care după ea? Ce să fac eu cu o bogătaşă ca asta? Nici |du ştiu să trag cupuşca şi mi-e fiicăde pistoale şi orice ches-*mi* de soiul ăsta. In plus, o să vrea s-o cordesc zi şi noapte... uşă nu fac nimic altceva decât să regulez şi să vânez tot tim-llpul... Ei bine, nu pot!

II. - Poate că nu-i chiar aşa de râu cum îţi închipui. O să-ţi |eumpere Cravatele şi tot felul de lucruri...

■ Poate c-ai vrea să vii cu noi, ce zici? I-am povestit to-l^1 despre tine...

I-ai spus că-s sărac lipit? I-ai spus că am nevoie de fel |e fel de chestii?

k' -I-am spus totul... Căcat! Tottil ar fi în regulă, numai -ar fi cu câţiva ani mai tânără. Zicea că are înjur de patru-|eci. Asta înseamnă vreo cincizeci sau şaizeci. E ca şi cum -ai regula propria mamă... nu se poate... e imposibil.

- Dar trebuie să aibă şi ea nişte farmece personale... zi-âai că i-ai sărutat sânii...

f" - Că i-am sărutat sânii! Şi ce-i cu asta? în plus, mai era ^'pe întuneric, ţi-am mai spus-o.

Când îşi trage pantalonii, îi cade un nasture.

- Uită-te, vezi? Se duce dracului şi nenorocitul ăsta de *istum.* De şapte ani îl port... şi nici măcar nu l-am plătit. A

: un costum fain, dar acum pute. Şi tipa aia mi-ar curaşi costume, probabil

tot ce mi-aş dori. Şi tocmai asta -mi place, să fiu peştele unei muieri. N-am făcut aşa ceva vviaţa mea. A ta a fost ideea! Mai bine trăiesc singur. |ăcat! Ce, camera asta nu-i bună? Ce hibă are? Arată-n -sa mai bine decât camera ei. Nu-mi place hotelul ei de Sunt împotriva hotelurilor de genul ăsta. I-am şi spus i^ta. Ea zicea că nu-i pasă unde stă ^ că e gata să vină cu

101

mine irnde vreau eu. Poţi să ţi-o imaginezi mutându-se aici cu cuferele alea ale ei uriaşe, cu cutiile pentru pălării şi cu tot calabalâcul pe care-l cară cu ea? Are prea multe lucruri, prea multe boarfe şi sticluţe şi mai ştiu eu ce. Camera ei arată ca o clinică. Dacă se zgârie la un deget e ceva grav. Apoi mai trebuie să-şi facă masaje, să-şi onduleze părul, să nu mănânce ima, să nu mănânce alta. Auzi, Joe, totul ar fi în regulă, de-ar fi un pic mai tinerică. Uneia tinere îi treci orice cu vederea. O faţă tânără n-are nevoie de minte. Ba e chiar mai bună dacă n-o are. Dar una stătută, chiar dacă e strălucită, chiar dacă este cea mai încântătoare femeie din lume, nu face doi bani. O gagică flragedă e o investiţie, pe una stătută poţi s-o treci la capitolul pierderi. Tot ce pot face babe-tele astea pentru tine este să^ţi cumpere fel de fel de flecuşteţe. Dar asta nu le pune came pe braţe sau miere între picioare. Nu e chiar de lepădat, *Irbm-* De fapt, cred că ţie ţi-ar plăcea. Tu eşti în altă situaţie. Tu nu trebuie s-o fiiţi. îţi poţi permite să-ţi placă. Poate că nu ţi-ar plăcea toate rochiile, toate sticluţele ei şi mai ştiu eu ce altele, dar ai putea fi tolerant. Nu te-ar phctisi, te asigur. Pot să spun că e chiar interesantă. Dar e veştejită. Sânii mai merg, dar braţele... I-am spus că o să te aduc cu mine într-o zi. I-am vorbit o groază despre tine... Nu ştiam ce să-i spun. Poate că o să-ţi placă, mai ales îmbrăcată. Nu ştiu...

-Ascultă, Cari, zici că-i bogată? Atunci, sigur o să-mi placă! Nu-mi pasă cât e de bătrână, nunjai să nu fie chiar

muma-pădurii.

-Nu-i deloc muma-pădurii. Ge-ţi trece prin cap? E chiar încântătoare, ascultă^mă pe mine. Vorbeşte frumos. Arată bine... doar braţele alea...

- Dă-le-nmă-sa de braţe! Dacă-i vorba numai de asta, am s-o regulez eu, dacă tu nu vrei. Spune-i mai pe ocolite. Cu o femeie ca ea trebuie să te porţi cu mănuşi, s-o ieicuîncetişorul. Du-mă la ea şi lasă lucrurile să se desfăşoare de la sine. Dă-mă mare, domnule. Fă şi pe gelosul... Căeat! Poate-o fiitem amândoi... şi-o să mergem toţi trei prin străinătăţuri 102

h, şi-o să stăm la masă împreună... şi-o să mergem cu maşina, şi-o să vânăm, şi-o să ne îmbrăcăm gigea. Dacă vrea să se l'ducă în Bomeo, las-o să-şi facă damblaua, dar să ne ia şi pe j,noi. Nici eu nu ştiu să trag cu puşca, dar ce importanţă are f asta? Crezi că pe ea asta o doare? Tot ce vrea e să se reguleze. ţ Vorbeşti tot timpul de braţele ei. Da ce, trebuie să te uiţi tot 'timpul la braţe? Uită-te la cuvertura asta! Uită-te la oglindă! / Asta înseamnă pentru tine viaţă? Vrei să continui să fii delicat |şi să trăieşti până la moarte ca un păduche? Nu eşti

în stare ii nici măcar să-ţi plăteşti hotelul, cu toate că ai o slujbă. Ce, mă, 'JUsta crezi tu că-i viaţă? Puţin îmi pasă mie că are şaptezeci de lani... oricum, am duce-o mai bine decât acum...

- Auzi, Joe, reguleaz-o tu în locul meu... şi atunci totul o *Hă* fie cât se poate de bine... Poate c-am să umblu şi eu pe la i|a din când în când, în noaptea mea liberă. Auzi, de vreo pa-zile nu m-am căcat ca lumea... Mă înţeapă ceva la cur, l'j^redcăamtrânji...

- Ai trânji, na, şi ce-i cu asta?

- îmi cade şi păml, mai trebuie să mă duc şi la dentist... ^|lă simt la pământ, mă. I-am spus ce tip grozav eşti tu... jaci tu ce te-am mgat? Tu nu eşti chiar atât de dehcat, nu?

)acă ne ducem în Bomeo, poate scap de hemoroizi. Poate îă molipsesc de altceva... ceva mai rău... malarie, poate... au holeră. Căcat! Mai bine să mori de boală cinstită ca asta, să duc o viaţă de căcat lucrând la un ziar ca ăsta, cu nji în cur şi cu nasturii de la pantaloni căzându-ţi. Aş pre-pra să fiu bogat, fie şi numai pentru o săptămână - şi apoi să kă duc la spital, cu o boală ca lumea, una fatală, dar să am *m* în jur şi surori de caritate umblând în pas de dans şi te-bgrame după telegrame, îţi poartă grozav de grijă dacă eşti bo-. Te spală cu vatelină, te piaptănă... Căcat! Da ce, nu ştiu că şa este? Poate c-aş putea avea noroc şi n-aş muri... Aş deveni |oar olog pe viaţă... ori, poate paralitic, să stau într-un scaun i rotile... Dar tot ar avea grijă de mine... chiar dacă n-aş mai ^vea bani deloc. Dacă eşti invalid, unul autentic, nu te lasă să

mori de foame. Şi dormi într-un pat curat... şi-ţi schimbă prosoapele în fiecare zi. Altfel nu faci nici cât un căcat în ochii lumii, mai ales dacă ai şi o slujbă, îşi închipuie că dacă ai o slujbă eşti musai fericit. Tu ce-ai prefera? Să fii olog pe viaţă, să ai o slujbă sau să ai o ţipă bogată? îmi dau prea bine seama că ai prefera o nevastă cu bani. Tu nu te gândeşti decât la halealâ. Dar gândeşte-te că te-ai însura cu ea şi nu ţi s-ar mai scula - se întâmplă uneori - atunci ce-ai face? Ai fi la cheremul ei. Ai ajunge să-i mănânci din palmă ca un ţ)udel, ţi-ar plăcea, nu? Sau poate că nici nu te gândeşti la chestiile astea? Eu mă gândesc la toate! Mă gândesc la hainele cu care m-ar cadorisi, la ţările pe care aş dori să le văd, dar şi la chestia cealaltă. Asta contează. La ce-ţi folosesc crăvăţelele şi boarfele fiumoase dacă e să nu ţi se mai scoale? N-ai putea nici măcar s-o înşeli - că s-ar ţine tot timpul pe urmele tale. Nu, nu, cel mai bine ar fi s-o iei de nevastă şi apoi să contractezi o boală gravă. Dar nu sifiUs. Să zicem holeră sau fiiguri galbene. Aşa încât, dacă se întâmplă o mintme, dacă scapi cu viaţă, să rămâi olog câte zile-i mai avea. Atunci n-armai trebui să-ţi faci probleme cu regulatul, şi nici cu chiria. Probabil c-o să-ţi cumpere un scaun pe rotile grozav, cu roţi de cauciuc şi fel de fel de mânere şi mai ştiu eu ce pe-acolo. Poate c-o să te mai şi poţi folosi de mâini - destul ca să poţi scrie. Sau ţi-ar pune la dispoziţie o secretară pentru

chestia ăsta. Ce, n-ar fi cea mai bună soluţie pentru un scriitor? La urma urmei, la ce-i trebuie unui om mâinile şi picioarele? Ga să scrie n-are nevoie de mâini şi de picioare. Are nevoie de o viaţă asigurată... de linişte,., de protecţie. Păcat de toţi ăia care umblă în scaune cu rotile că nu sunt scriitori. Dacă as putea fi sigur că, ducându-mă la război, mi-aş pierde numai picioarele... dacă aş fi chiar sigur de chestia asta* păi, aş zice, hai să facem un război chiar mâine. M-ar durea-n cot de medahi - n-ar avea decât să şi le ţină pentru ei. Tot ce mi-aş dori ar fi un scaun pe rotile şi trei mese pe zi. Şi atunci le-aş da eu ceva de cititţâm-piţilor ăstora. 104

A doua zi, la unu jumătate, mă duc la Van Norden. E ziua ^lui liberă sau, mai bine zis, noaptea lui liberă. Mi-a lăsat Fvorbă la Cari că trebuie să-l ajut astăzi să se mute. fi», II găsesc într-o stare depresivă neobişnuită, îmi spune că In-a lipit geană de geană toată noaptea. Ceva îl râcâie pe cre-lijier, ceva îl roade. Nu-mi ia prea mult timp ca să aflu despre Ijpe e vorba: mă aşteptase nerăbdător să-şi verse sacul.

Individul ăsta, începe el, gândindu-se la Cari, individul Săsta e un artist. Mi-a povestit totul amănimţit. Mi-a povestit Itotul cu atâta acurateţe, încât mi-am dat seama că nu făcea foecât să-mi toarne gogoşi... dar mă obsedează... Tu ştii cum Kmi merge mie mintea!

ij^ Se opreşte să mă întrebe dacă dobitocul de Cari mi-a po-restit şi mie tot ce se întâmplase. Nu se îndoieşte câtuşi de ^uţin că amicul Cari poate îi povestise lui una şi mie alta. ^are convins că ppvestea fusese născocită numai ca să-l chi-fjuiască pe el. Nu pare să-i pese prea mult că totul nu e decât >,;tiăscocire. Ceea ce-l doare sunt „imaginile" pe care Cari i -a lăsat în minte, aşa declară. Imaginile sunt reale, chiar acâ faptele nu sunt decât o ficţiune. Şi, pe urmă, nu se sate tăgădui că a intrat în scenă o târfă cu bani şi că nenoro- *iîtal* de Cari a fost la ea. Ce s-a întâmplat cu adevărat nici a-are importanţă. E sigur că dobitocul pusese mâna pe ea. î)ar ceea ce-l aduce în pragul disperării este gândul că tot |îe-i povestise Cari s-ar putea să fi fost posibil. ^'^ - Seamănă leit cu dobitocul, zice el, să-mi spună că i-a is şase-şapte numere. Ştiu câ mănâncă d groază de căcat, ■ când îmi spune că ea a închiriat o maşină şi l-a dus la Bois i s-au regulat pe paltonul de blană al bărbatului ei, asta-i lea de tot! Presupun că ţi-a povestit cum şoferul stătea şi aş-pta respectuos... şi, ascultă, ţi-a spus cumva cum zumzăia totorul tot timpul? Fir-ar să fie, zău că a brodit-o bine! Nu-lai unul ca el se putea gândi la un amănunt ca ăsta... e o ches-; măruntă, dar care face ca un fapt să apară real din punct de Mere psihologic... după aceea, nu ţi-l mai poţi scoate din ap. Şi povesteşte totul atât de domol, atât de firesc... Mă

105

întreb: oare rumegase chestia dinainte, sau i-o fi venit aşa, spontan? E un mincinos aşa de şmecher, că te duce cu muia... e ca şi cum ţi-ar scrie o scrisoare, unul din ghivecele alea pe care le caca peste noapte. Nu pot pricepe cum poate fi

cineva în stare să compună asemenea scrisori... nu percep mentalitatea unui astfel de tip... o fi o formă de masturbaţie, ce crezi? Dar, înainte de a avea prilejul să avansez şi eu o părere de-a mea sau măcar să-i râd în faţă. Van Norden îşi continuă monologul:

-Auzi, presupun că ţi-a povestit totul... ţi-a povestit cumva şi cum stătea pe balcon la lumina lunii şi-o săruta? Sună banal când relatezi faptul ca atare... dar felul în care individul îl descrie... pot să-l şi văd pe tâmpitul ăsta stând pe balcon, cu ea în braţe, ba scriindu-i deja şi o scrisoare, un alt ghiveci despre acoperişuri şi toate aiurelile alea pe care le spicuieşte din scriitorii francezi pe care-i citeşte. Mi-am dat seatna că dobitocul n-are nimic original... trebuie să-i prinzi cheia... să ştii ce cărţi a citit în ultima vreme şi e greu să afli care sunt, că-i al dracului de secretos. Auzi, dacă n-aş şti că l-ai condus până acolo, nici n-aş fi crezut că această femeie există. Un individ ca el putea să-şi scrie scrisori lui însuşi. Şi, al dracului, e o jăvruţă norocoasă... e atât de puţintel... atât de plăpând.. pare atât de romantic încât, din când în când, femeile pică-n cur după el... într-un fel, îl adoră... cred că U se face milă de el. Şi sunt pe lumea asta unele ţipe cărora le place să primească ghivece... le fape să se simtă importante... Dar femeia asta e inteligentă... cel puţin aşa susţine el. Ar trebui să ştii... doar i-ai văzut scrisorile, nu? Ce crezi că a putut găsi la el o femeie ca asta? Pot înţelege că i-au plăcut grozav scrisorile... dar cum crezi că s-a simţit când l-a văzut pe el în came şi oase? Bine, bine, hai să lăsăm asta. Ce mă mteresează pe mine este felul în care îmi povesteşte toată tărăşenia. Doar ştii prea bine cum obişnuieşte el să fardeze realitatea... mă rog, după scena aia de pe balcon -pe care mi-a servit-o ca pe un *hors d'oeuvre* - mă rog, după 106

aceea, aşa zice el, au intrat în cameră şi el a început să-i dezbrace fiiroul. De ce zâmbeşti? Iar mă duce cu muia?

- Vai, nu, nu! Repeţi exact ceea ce mi-a spus şi mie. Continuă...

- După aceea, aici Van Norden se simte şi el obligat să zâmbească, după aceea, închipuie-ţi, îmi spune că ea s-a aşe-

ijzat cu picioarele în sus... goală puşcă... iar el stătea pe jos şi şe uita în sus la ea, spunându-i ce grozav arată... Ţi-a spus că ^arăta ca într-un tablou de Matisse?... Stai... stai puţin... Aş vrea să-mi amintesc exact ce spunea. O şmecherise cumva, .,cred că făcea o comparaţie... cu o odaliscă... ce mă-sa o mai fi asta, o odaliscă? Mi-o spusese pe franţuzeşte, de-aia mi-e greu să-mi amintesc ce-a spus... dar suna bine. Suna exact pe .tipicul lui. Iar ea, probabil, crede că e un original... că e un [^poet... sau cam aşa ceva. Dar, ascultă, chestiile astea nu con-ftează. Ştiu că are putere imaginativă. Ce s-a întâmplat după i'aceea mă înnebuneşte. Toată noaptea m-am zbuciumat fîgândindu-mă la asta, jucându-mă cu imaginile pe care mi ţ1e-:a lăsat în minte. Nu mi le mai pot scoate din cap. Toate mi

;^ par aşa de reale încât, dacă nu s-au întâmplat cu adevărat,
;|ţaş putea gâtui pe nenorocitul ăsta. Nimeni n-are dreptul să
Iftăscocească asemenea chestii. Ori, dacă o face, înseamnă
*^-*i* sărit de pe fix... Mă refer, continuă el, la momentul în
ii^e el s-a pus în genunchi şi, cu degetele lui subţirele, i-a des-
icut pizda. îţi aminteşti de scena asta? Zice că ea stătea cu
iicioarele larg desfăcute, atâmându-i peste braţele fotoliului,
id, brusc, zice el, a avut o inspiraţie. Asta s-a întâmplat
ă ce deja o regulase de câteva ori... după ce făcuse şpilul
â la Matisse. Se lasă în genunchi - fii foarte atent! - şi cu
luă degete - numai cu vârfUl degetelor - auzi chestie! i-a
fesfăcut petalele una de alta... Sş-fâş... uite-aşa. Un zgomot
işor fâsâit, aproape neauzit, Dumnezeule, şi am auzit fâsâi-
idul ăsta toată noaptea! Fâş-fâş! Apoi, mi-a zis, ca şi cum
!te-mi spusese până atunci nu-mi *fasese* de ajuns - mi-a spus
iărşi îngropase capul între picioarele ei. Iar când a fâcut asta,
107

aşa să m-ajute Dumnezeu, ea şi-a petrecut picioarele pe după gâtul lui, strângându-l ca într-un cleşte. Asta chiar că ffl*a dat gata! închipuie-ţi scena! închipuie-ţi o femeie fină, sensibilă ca asta, petrecându-şi picioarele pe după gâtul ăstuia! E ceva otrăvit în toată tărăşenia. Povestea e atât de fantastică încât pare convingătoare. Dacă mi-ar fi descris numai scena cu şampania şi plimbarea prin Bois şi chiar scena de pe balcon, încă-i mai puteam pime la îndoială spusele. Dar trăsnaia asta din urmă este atât de incredibilă încât nu mai sună a minciună. Nu-mi vine să cred că ar fi citit aşa ceva prin cărţile lui şi nu văd cum i-ar fi putut trece lui prin cap ideea asta, dacă n-ar fi în ea un dram de adevăr. Cu un dobitoc de teapa lui, ştii, orice se poate întâmpla. Poate că nici n-a regulat-o deloc, dar poate că ea l-a lăsat s-o gâdile... nu ştii niciodată ce-ar vrea muierile astea bogate să le faci...

Când, în sfârşit, catadicseşte să se extragă din pat şi începe să se bărbierească, a trecut o bună parte din după-ami-ază. Am izbutit până la urmă să-i abat gândurile spre alte treburi, mai ales spre faptul că trebuia să se mute. Camerista vine să vadă dacă-i gata - trebuia să fi eliberat camera până-n prânz. Intră tocmai în clipa când el îşi trage pantalonii. Sunt un pic surprins că nu se scuză sau măcar mi se întoarce cu spatele la ea. Văzându-l cum stă în faţa ei nepăsător, încheindu-şi nasturii la prohab, mă pufiieşte un râsînfiindat.

-N-o băga în seamă, zice el aruncându-i fetei o privire de suprem dispreţ, nu-i decât o scroafă babană. Pişc-o de cur, dacă vrei, n-o să zică nimic. Hai, târfo, pune mâna aici! îi spune el cameristei în englezeşte.

Nu mă mai pot stăpâni şi izbucnesc în hohote de râs, uii râs isteric, care o molipseşte şi pe cameristă, eu toate că nu-şi dă seama despre ce e vorba. Fata

începe să ia tablourile şi fotografiile de pe pereţi, cele mai multe reprezentându4 pe el însuşi. -Tu, strigă elj fâcând un gest cu degetul mare, vi-no-ncoace! Uite ceva ce-o să-ţi aducă aminte de mine, zice, 108

l^smulgând o fotografie de pe perete. După ce plec, poţi să te ptergi cu ea la cur.

Apoi, întorcându-se către mine: - O vezi, e o târfa toantă. N-ar fi făcut o mutră mai ititeli-|gentă nici dacă i-aş fi vorbit în firanţuzeşte.

Camerista rămăsese locului, cu gura căscată, evident con-|1nnsă că 1 ui Van Norden îi lipseşte o doagă.

Hei, tu, latrăel la ea, ca şi cum ar fi fost tare de urechi, la, tu! Uite-aşa...

Şi-i ia din mână fotografia, propria lui fotografie, şi se terge cu ea la cur.

Comme ţa! Ai priceput? Trebuie să pictezi nişte tablouri pentru ea, zice el, iţindu-şi buza de jos a scârbă.

O priveşte neajutorat cum îi aruncă lucrurile în valizele priaşe.

" - Pune-le şi pe-astea, îi zice, întinzându-i periuţa de dinţi şi irigatorul.

Jiunătate din lucrurile lui zac azvârlite pe jos. Valizele încărcate până la refuz şi nu mai e loc în ele pentru ta-louri, cărţi şi sticle pe jumătate goale.

Stai jos puţin, mă îndeamnă el, avem timp berechet, rebuie să ne gândim cum să procedăm. Dacă nu veneai -mi dai o mână de ajutor, n-o scoteam nicicum la capăt, cât sunt de neajutorat. Să-mi aduci aminte să iau şi ^curile... sunt ale mele. Şi coşul ăsta de gunoi e tot al meu. |enorociţii ăştia vor să trăieşti ca în cocină. (Camerista s-a i până jos să aducă nişte sfoaiU.) Aşteaptă şi-ai să vezi... o fmi pună şi sfoara asta la socoteală, chiar dacă nu face de-ât trei piţule... Nu ţi-ar coase nici un nasture la pantalon fără lţi-l pună la socoteală. Găinarii ăştia păduchioşi şi murdari! i Q sticlă de calvados de pe policioara de deasupra căminului şi-mi face semn să iau şi eu una). N-are nici un rost să le răm şi pe-astea la noua locuinţă. Să le dăm gata pe loc. Nu IjBpmva să-i oferi şi ăsteia o duşcă! Nenorocitei ăsteia nu i-aş isanici măcar o bucăţică de hârtie igienică. Aş avea chef să

109

fac praf totul înainte de a pleca de-aici. Ascultă, pişă-te pe jos, dacă-ţi vine. Aş vrea să mă cac în sertarul de la birou.

Este atât de evident dezgustat de el însuşi şi de toate cele, încât nici nu mai ştie cum să-şi reverse simţămintele. Se duce spre pat, cu sticla în mână, dă la o parte aşternutul şi împrăştie calvados pe saltea. Nemulţumit cu atâta, îşi înfige tocul de la pantof în ea. Din fericire, tocurile nu-i sunt murdare. Până la urmă, ia cearşaful şi-şi lustruieşte pantofii cu el.

- Asta o să le dea ceva de lucru! murmură el răzbunător. Apoi, trăgând o duşcă zdravănă, îşi dă capul pe spate, face gargară şi scuipă pe oglindă.

- Na-vă, zgârciţi nenorociţi! Să aveţi ce şterge după ce plec!

Umblă prin cameră de colo-colo, murmurând ceva pentru sine. Văzându-şi

şosetele găurite aruncate pe jos, le ia şi le rupe, făcându-le bucăţi-bucăţele. Tablourile îl fac şi ele să turbeze. Ridică unul - un portret de-al lui, făcut de nu ştiu care lesbiană - şi-şi bagă piciorul prin el.

- Târfa aia! Ştii ce-a avut neobrăzarea să-mi ceară? Să-i pasez ei fufele mele, după ce mă satur de ele. Nu mi-a dat un sfanţ pentru câte articole am scris despre ea. Credea că-i admiram cu adevărat lucrările. N-aş fi pupat eu tabloul ăsta de la ea, dacă nu i-aş fi promis să-i aranjez trampa cu tipa aia din Minnesota. Era nebxmă după ea... se ţinea după noi ca o căţea în călduri... nu mai puteam scăpa de curva asta! Mă secă la rărunchi. Ajunsesem până să mă şi tem să mai aduc o gagică aici, ca să nu dea năvală peste mine. Mă strecuram în propria mea cameră ca un hoţ şi încuiam imediat uşa după mine... Ea şi curva aia din Georgia mă fac să îimebunesc, nu alta. Una-i tot timpul în călduri, cealaltă-i naoartă de foame. Mă dezgustă Să regulez o femeie flămândă. E ca şi ctim ai în-dopa-o şi apoi i-ai iscoate din burtă ce i-ai dat să mănânce. Dumnezeule, asta-mi aduce aminte de ceVa... unde naiba am pus pornăda aia albastră? E de mare preţ pentru mine. Te-ai ales vreodată cu o belea ca asta? E mai rău decât un sculament. Nici nu ştiu de unde m-am căptuşit cu boala asta.

110

; în ultima săptămână au trecut pe-aici atâtea fufe că le-am Kpierdut socoteala. Culmea-i că toate păreau aşa de cură-I ţele!... Dar ştii cum dă beleaua peSte om...

Camerista i-a pus lucrurile claie peste grămadă pe tro-îţtuar. Patronul se uită la ele posac. Când tot calabalâcul e în-l'cărcat în taxi, constatăm că nu mai rămâne loc decât pentru liunul din noi. De îndată ce pornim, Van Norden scoate un î'iziar şi începe să-şi învelească oalele şi cratiţele. La noua lo-'^cuinţă e strict interzis să gătească. Când ajungem la destina-||ie, tot bagajul e vraişte. Chestia nu ne-ar fi pus într-o pncurcătură chiar aşa de mare, dacă, în momentul în care fJOpream, madama nu şi-ar fi scos capul pe uşă.

Sfinte Dumnezeule, exclamă ea. Ce naiba-i asta? Ce în-l'feeamnă asta?

p Van Norden e atât de intimidat încât nici nu-i trece prin |(«iap nimic altceva decât:

- *Cest moi, c 'est moi, Madamei* Şi, întorcându-se spre mine, mormăie sălbatic:

- Scorpia naibii! Ai văzut-o la faţă? O să-mi facă viaţa i. Hotelul e situat în spatele unui pasaj murdar şi are forma

tiui dreptunghi, fapt ce-l face să semene leit cu un peniten-iar modem. *Le bureau* e spaţios şi întunecos, în ciuda refle-iŞelor puternice ale pereţilor îmbrăcaţi în faianţă. La ferestre ^tâmă colivii pentru păsări şi peste tot sunt agăţate plăcuţe lailate cu inscripţii prin care oaspeţii sunt rugaţi, într-un limbaj demodat, să nu facă aia, să nu uite cealaltă. Totul este roape de o curăţenie imaculată, dar arată extrem de sărăcăcios, uzat, mohorât. Scaunele capitonate sunt ţinute, să nu se âsfacă, de benzi întărite cu sârmă; îţi amintesc în mod

neplă-^t de scaiuitil electric. Camera în care urmează să stea se află letajul cinci. în timp ce urcăm scările, Van Norden mă inferează că Maupassant a locuit cândva aici. Şi, în acelaşi timp, atrage atenţia că holul emană un miros ciudat. La etajul tici lipsesc mai multe geamuri. Ne oprim o clipă şi ne uităm rchiriaşii risipiţi prin curte. Suntem aproape de ora cinei şi lenii se îndreaptă pe rând spre camerele lor, cu aerul acela

111

plictisit, deprimat al unora care-şi câştigă viaţa muncind cinstit. Multe din ferestre sunt larg deschise: camerele sărăcăcioase îţi dau impresia că sunt tot atâtea guri larg deschise. Ocupanţii lor cască şi ei sau se scarpină. Se mişcă apatici de colo-colo, aparent fără vreun ţel precis; ar putea să fie, tot atât de bine, nişte lunatici.

Când cotim pe coridor spre camera 57, o uşă se deschide brusc în faţa noastră şi o zgripţuroaică cu părUl încâlcit şi priviri de nebună se zgâieşte la noi. Ne sperie aşa de tare încât rămânem pironiţi locului. Timp de un minut, rămânem toţi trei ca încremeniţi, incapabih să ne mişcăm sau măcar să facem vreun gest inteligent. în spatele bătrânei zgripţuroaice dau cu ochii de o masă de bucătărie, iar pe masă zace un copil în pielea goală, un mormoloc plăpând, nu mai mare decât un pui jumulit, în sfârşit, bătrâna înhaţă o găleată de lături şi face câţiva paşi înainte. Ne dăm la o parte, ca să-i facem loc să treacă, iar când uşa se deschide, copilul scoate un ţipăt strident. Asta e camera 56, iar între camerele 56 şi 57 se aâă toaleta, în care bătrâna zgripţuroaică îşi goleşte găleata cu zoaie.

De când începuserăm să urcăm scările, Van Norden amuţise. Dar privirile lui spun multe. Când deschide uşa de la camera 57, am^ pentru o frântură de secundă, senzaţia c-am îimebunit. O oglindă imeiisă, acoperită cu un tifon verde şi înclinată la un unghi de 45 de grade atârnă chiar în faţa intrării peste un cărucior de copil plin cu cărţi. Van Norden nu schiţează măcar un zâmbet, în schimb, se îndreaptă degajat spre cărucior, ia o carte şi începe s-o răsfoiască^ aşa cum ar face cineva care intră într-o bibliotecă publică şi se îndreaptă automat spre raftul cel mai la îndemână. Şi poate faptul nu mi-ar fi părut chiar aşa de absurd dacă, în acelaşi timp, ochii nu mi-ar fi căzut întâmplător pe o pereche de ghidoane de bicicletă ce zăceau aruncate într-un colţ. Ghidoanele astea par atât de împăcate şi mulţumite de sine, de parcă ar fi moţăit acolo de ani de zile, încât pe neaşteptate am senzaţia că stăteam în camera asta, exact în această poziţie, de un timp nedefinit, că era o poză în care încremeniserăm în timpul unui 112

[vis din care nu mai ieşiserăm, un vis pe care cel mai mic
|,gest, până şi *xm* clipit de gene, l-ar destrăma. Dar cel mai
Mult mă impresionează amintirea bruscă a unui vis pe care
|l-am avut alaltăieri noapte, un vis în care îl văzusem pe Van
«[orden într-un colţ întru totul asemănător cu cel ocupat
acum de ghidoanele de bicicletă, doar că în locul ghidoane-

|or era o femeie cu picioarele larg desfăcute, îl văd şi acum
^tând deasupra ei, în ochi cu privirea aceea vie, pofiticioasă,
^e care o are când doreşte ceva peste măsură de mult. Strada
pe care se întâmplă toate astea e învăluită ca într-o ceaţă -
|iu se vede limpede decât unghiul format de cele două ziduri
1 femeia cu picioarele desfăcute, îl văd apropiindu-se de ea
i stilul lui brutal, animalic, nepăsându-i de ce se întâmplă
1 jurul lui, hotărât doar să-şi facă poftele. Şi în ochi cu privi-
ba aceea care parcă spimea: „Poţi Să mă omori după aia, dar
cum lasă-mă să ţi-o bag... trebuie să ţi-o bag!"
Şi iată-l acolo, aplecat deasupra ei, capetele lor se izbesc
|e zid, dar el are o erecţie atât de formidabilă încât îi este im-
il s-o pătrundă. Brusc, cu aerul acela dezgustat pe care
rea bine ştie să-l arboreze, se ridică şi-şi aranjează hainele.
'i gata să plece, când, deodată, îşi dă seama că penisul lui e
|s, pe trotuar. E cam de dimensiunile unei cozi de mătură re-
|zată, îl ridică nepăsător şi şi-l pxme sub braţ. Când începe
i meargă, observ că, la un capăt al cozii de mătură, atârnă
^i bulbi mari, cât nişte bulbi de lalele.
Un gargon vine în fugă, gâfâind şi leoarcă de sudoare.
in Norden se uită la el neînţelegând despre ce putea fi
rba. Apare şi ttiâdama şi se duce drept la el, îi smulge car-
idinmână, o aruncă în cărucior şi, f&'ă sa rostească im cu-
^nt, împinge căruţul spre coridor.
' - Asta-i o casă de nebuni, remarcă Van Norden cu tristeţe.
Zâmbetul lui e atât de stins, atât de indescriptibil, încât
eiizaţia de vis îmi revine şi mi se pare că stăm într-un cori-
: lung, la capătul căruia străjuieşte o oglindă ondulată. Iar
-a lungul acestui coridor, agitându-şi amărăciunea ca pe
felinar murdar, Van Norden se bălăngăneşte încolo
113

şi-ncoace, pe măsură ce o uşă se deschide şi câte o mână îl înhaţă sau o copită îl împinge afară. Şi, cu cât înaintează pe coridor, cu atât tristeţea lui devine mai lugubră. Şi-o poartă ca pe im felinar pe care bicicliştii îl ţin între dinţi într-o noapte când pavajul e umed şi alunecos. Se bălăngăne de la o cameră sordidă la alta, iar când se aşază scaunul se desface în bucăţi şi când îşi deschide valiza nu găseşte în ea decât periuţa de dinţi. în fiecare cameră se află câte o oglindă, în faţa căreia el se opreşte îndelung, rumegându-şi turbarea şi, din pricina rumegatului, din pricina mormăielilor, bombăneli-lor, bolboroselilor şi înjurăturilor necontenite, fălcile i s-au dislocat şi-i atârnă urât, iar când îşi fteacă barba, frânturi din falcă îi cad pe jos şi el este aşa de dezgustat de şine încât îşi

striveşte falca în picioare şi o sfărâmă bucăţele cu tocul lui mare de la pantof

între timp, bagajele sunt aduse în cameră. Şi lucrurile încep să capete un aspect şi mai nebunesc, mai ales când îşi leagă aparatul de gimnastică de pat şi se apucă să facă exerciţiile Sandow.

- îmi place aici, zice el zâmbindu-i *gargon-ului.*

îşi scoate haina şi vesta. *Garţon-ul* îl priveşte cu o mutră aiurită. Are într-o mână o valiză, în cealaltă irigatorul. Eu am rămas în anticameră să ţin în mâini oglinda acoperită cu tifonul verde. Nici un obiect nu pare să aibă o utilitate practică, Chiar şi anticamera pare fără rost, un fel de vestibul la o şură. Am exact aceeaşi senzaţie atunci când intru la Comedie Fran9aise sau la teatrul de la Palais Royal; e o lume de lucruri alandala, plină de chepenguri, braţe, busturi şi parchete ceruite, candelabre şi bărbaţi în armură, statui fără ochi şi scrisori de dragoste păstrate în cutii de sticlă. Ceva se întâmplă, dar ceva ftră noiiîiă. E ca golirea unei sticle pe jumătate goală de calvados, pentru că n-avea loc în vaUză.

Când urcam scările, aşa cum am mai zis. Van Norden spusese că şi Maupassant a stat aici. Coincidenţa se pare că-l impresionase. I-ar plăcea să creadă că tocmai în această 114

l'cameră Maupassant zămislise unele din acele povestiri de Igroază pe care i se bazează reputaţia.

- Trăiau ca porcii, nenorociţii ăştia, remarcă el. Stăm în jurul mesei rotunde cufundaţi în nişte fotolii co-||node, consolidate cu chingi şi proptele. Patul e chiar lângă |hoi, atât de aproape încât ne putem întinde picioarele pe el. *ţl'armoire* e şi el la o distanţă convenabilă, la îndemână, Intr-un colţ, în spatele nostru. Van Norden îşi deşertase rufă-pa murdară pe masă; stăm cu picioarele îngropate în ciorapii fo cămăşile lui murdare şi fumăm satisfăcuţi. Aspectul sordid |jsl hotelului pare să-l fi vrăjit: e mulţumit aici. Când mă ridic lisă aprind lumina, îmi propune un joc de cărţi înainte de a ieşi |ln târg să mâncăm. Şi iată-ne stând amândoi în faţa ferestrei,

ieste rufăria murdară împrăştiată pe jos şi cu aparatul

îandow agăţat de candelabru. Jucăm câteva partide de tonacle. Van Norden renunţase la pipă şi-şi vârâse un cocoloş fţie tutun de prizat între buză şi dinţii de jos. Din când în când, ji scuipă pe fereastră o flegmă groasă, maronie, care cade cu ppiocnet pe pavajul din curte. Pare grozav de satisfăcut. ||>'f - în America, zice el, nici nu ţi-ar trece prin cap că ai pu-

ba locui într-o cocină ca asta. Chiar când am fost la mare piîanghie am loctjit în camere mai bune ca asta. Dar aici fap-Işkil pare normal... e ca şi cărţile pe care le citeşti. Dacă o să mă

ptorc vreodată în America, am să uit totul despre viaţa de-aici,

1^ cum uiţi un vis urât. Probabil c^o să-mi reiau vechea mea

pată exact de unde am lăsat-o... dacă o să mă întorc vreodată.

iJneori stau întins pe pat visând despre trecut şi trecutul mi se

hfăţişează în culori atât de vii în faţa ochilor, încât trebuie să *i* scutur ca să-

mi dau seama unde mă aflu. Mai ales când am f^tfemeie lângă mine. O femeie nepoate face să mă simt mai j^etaşat decât OTice altceva. Altceva nici nu vreau de la ele, de-

It să mă facă să uit de mine. Uneori mă pierd aşa de adânc în feveriile mele, încât uit nximele curvei sau unde naiba am pes-l^tiit-o. Nostimă chestie, nu? E plăcut să simţi lângă tine un |îtriq) cald şi proaspăt, dimineaţa, când te trezeşti. Iţi dă o senza-l'jie de curăţenie. Parcă te spiritualizezi... Până ce fufa începe

115

să-ţi îndruge fantasmagoriile ei despre dragoste şi alte aiureli. Poţi să-mi spui de ce coardele astea pălăvrăgesc atât de mult despre dragoste? Se pare că nu le ajunge un regulat zdravăn... îţi vor şi sufletul pe deasupra...

La început, cuvântul „suflet", care apare atât de des în monologurile lui Van Norden, avea asupra mea un efect ciudat. De câte ori îl auzeam rostit de buzele lui, mă apuca isteria: suna ca o monedă falsă, mai ales că era de obicei însoţit de o flegmă maronie care îi lăsa o dâră în colţul buzelor. Şi cum niciodată nu ezitam să-i râd în faţă, se întâmpla invariabil acelaşi lucru: de câte ori spunea cuvinţelul asta, Van Norden făcea o pauză destul de lungă tocmai ca eu să izbucnesc în râs pentru ca, apoi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, să-şi continue monologul repetând cuvântul din ce în ce mai des şi de fiecare dată cu şi mai mult aplomb. Sufletul i-I vroiau femeile, nu altceva, şi mi-a explicat treaba asta foarte clar. Mi-a explicat treaba asta de nu ştiu câte ori, dar mereu revine la ea ca un paranoic la obsesia lui. într-un fel, Van Norden e nebun, de asta sunt convins. Singura lui teamă e să nu rămână cumva singur, şi această teamă e aşa de adânc înrădăcinată în sufletul lui şi aşa de persistentă, încâtchiar şi când e peste o femeie, chiar când e adânc implântat în ea, nu poate scăpa de această închisoare pe care singur şi-a făcut-o.

- încerc în toate felurile, îmi mărturiseşte el, uneori chiar număr sau încerc să mă gândesc la o problemă de filozofie, dar degeaba. E ca şi cum eu aş fi făcut din doi oameni şi unul din ei stă şi măvtrmăreşte tot timpul. Starea asta mă înnebuneşte într-un asemenea hal, încât de multe ori îmi vine să mă sinucid... şi, într-un fel, chiar asta fac ori de câte ori juisez. Pentru o clipă, parcă m-aş transforma în neant, în clipa aceea nu mai există nici măcar un singur eu... nu mai există nimic, nici măcar târfa de lângă mine. E ca şi cum aş primi sfânta împărtăşanie. Zău, chiar aşa*i, crede-mă. Pentru câteva clipe am o aură spirituală... şi poate c-ar putea dăinui la infinit aşa... parcă poţi să ştii? - numai de n-ar fi femeia del lângă tine, apoi irigatorul, şi zgomotul apei care

116

eurge... toate mărunţişurile astea care te fac disperat de con-jŞtient, disperat de însingurat. Şi pentru astă infimă clipă de llibertate sunt obligat să ascult toate sporovăiehle alea des-vpre dragoste... uneori îmi vine să-mi iau

câmpii... să le dau (afară cu un picior în cur... Uneori chiar asta şi fac. Dar nici l'asta nu le împiedică să mai vină. De fapt, chiar le place. Cu isât te sinchiseşti mai puţin de ele, cu atât se ţin mai mult de Ipoada ta. E ceva pervers la femeile astea, în adâncul fiinţei |S|or toate sunt nişte masochiste.

- Dar atunci la ce te aştepţi din partea unei femei? îl în-Ifreb eu.

începe să-şi frământe mâinile. Buza de jos îi atârnă. Barată total fiiistrat. Când, în cele din urmă, izbuteşte să llogaime câteva vorbe disparate, o face cu convingerea că în l^ipatele cuvintelor lui se află o copleşitoare zădărnicie.

- Aş vrea să fiu în stare să mă abandonpz cu totul unei fe-lei, izbucneşte el. Aş vrea să mă poată scoate din mine în-umi. Dar ca să facă asta, trebuie să fie mai bună decât mine,

Ipr trebui să aibă şi minte, nu numai sex. Ar trebui să mă facă l cred că am nevoie de ea, că nu pot trăi fără ea. Găseşte-mi o asemenea fiinţă, poţi? Dac-ai face-o, ţi-ăş da slujba aea. Atuaci nu mi-ar mai păsa ce se întâmplă cu mine: n-as îi avea nevoie de o slujbă, de prieteni, de cărţi, de nimic al-beva. Numai de-âr putea să mă convingă că există pe lume |eva mai important decât propria mea persoană. Dumneze-|le, mi-e silă de mine! Dar mi-e şi mai silă de fâţele astea ne-Iferocite... cănu-s bime de nimic.

Crezi că sunt tnort după mine tosumi, continuă el. Asta demonstrează cât de puţin mă cunoşti. Ştiu că sunt un tip mare... ^aş avea problemele astea dacă n-ar fi ceva de capul meu. ^tir ce mă roade e că nu pot să mă exprim. Toţi cred că nu-s cât un curvar, un vânător de ftiste. Până în halul ăsta sunt de ţiperficiali pedanţii ăia cu pretenţii intelectuale care stau ată ziua pe *terasse* mestecându-şi rumegătura psihologică, |vi? Noteaz-o undeva. Am s-o folosesc în articolul meu de săp-lâna viitoare... Apropo, l-ai citit cumva pe Stekel? Ţi se

pare bun, cât de cât? După mine, nu face decât un istoric al bolilor. Pe Dumnezeul meu dacă n-aş vrea să am destulă tărie să mă duc la un aîialist... la unul foarte bun^ vreau să zic. Nu-mi place să-i văd pe şarlatanii ăia cu barbişon şi redingotă, de teapa prietenului tău Boris. Cum de-i poţi suporta pe indivizii ăştia? Nu te plictisesc de moarte? Constat că vorbeşti cu toată lumea. Nici că-ţi pasă. Poate că ai dreptate să procedezi aşa. Aş vrea să nu fiu nici eu atât de afurisit de cusurgiu. Dar ovreii ăia puchinoşi care-şi fac veacul pe la D6me, zău dacă nti-mi fac pielea de găină. Tot ce spun sună ca nişte versete din scriptură. Dacă aş sta de vorbă cu tine în flecare zi, poate că aş izbuti să-mi mai uşurez sufletul. Tu ştii să asculţi. Ştiu că nu dai doi bani pe mine, dar ai multă răbdare. Şi, apoi, n-ai nici o teorie pe care s-o exploatezi. Bănuiesc că, după aia, scrii totul în carnetul ăla al tău de notiţe. Auzi, puţin îmi pasă ce scrii despre mine... dar nu mă face un vânător de filste... ar fl prea simplist. Cândva o să scriu o carte despre mine, despre gândurile mele. Nu doar o analiză introspectivă. Vreau să spun c-o să mă pun pe mine însumi pe masa de operaţie - şi-o să-mi disec toate

măruntaiele - până la ultima scârnăvie. A mai făcut cineva aşa ceva? Ce naiba zâmbeşti? Sună naiv ce spun?

Zâmbesc pentru că ori de câte ori atingem subiectul cărţii pe care os-o scrie cândva, lucrurile capătă un aspect vecin cu absurdul. Ajunge doar să spună „cartea mea", că toată lumea se reduce pe loc la dimensiunile lui Van Norden şi compania. Cartea asta trebuie să fie absolut originală, absolut perfectă. Tocmai de aceea, printre alte motive, nu se poate apuca de ea. De cum îi vine o idee, musai să despice firu-n patru, îşi aminteşte (?ă ideea asta o avuseseră şi Dostoievski, şi Hamsun, sau mai ştiu eu cine.

- Nu zic că vreau să flu mai bun ca ei, dar vreau să flu altfel, mă lămureşte el.

Şi astfel, în loc să se apuce cu nădejde să lucreze la cartea lui, citeşte un autor după altul, ca să fie absolut sigur că n-o să intre în parohia altcuiva. Şi cu cât citeşte mai mult, cu 118

I atât devine mai dispreţuitor faţă de toţi. Nici unul nu-l satis-
rface. Nici unul nu atinge gradul de perfecţiune pe care şi l-a
|;impus sieşi. Şi uitând cu desăvârşire că el însuşi n-a scris
Imci măcar un capitol de carte, vorbeşte despre ei cu condes-
jcendenţă, ca şi cum ar exista un raft întreg de cărţi purtând
işemnătura lui, cărţi familiare oricui şi ale căror titluri, deci.
Iar fi inutil să le mai menţioneze. Cu toate că nu minţise nicio-
idată că le-ar avea, este totuşi evident că cei pe care-i ţine de
lasture ca să le împuie capul cu filozofia lui, spiritul lui critic
şi suferinţele lui sunt convinşi că în spatele observaţiilor lui
|deznădăjduite stă o operă solidă. Sunt convinse de asta mai
Igu seamă virginele tinerele şi prostuţe pe care le ademeneşte
camera lui sub pretext că vrea să le citească poeme, sau
^ub pretextul încă şi mai bun că vrea să le afle părerea. Fără
^ici o urmă de stânjeneală sau de jenă, le vâră în mână un pe-
ec de hârtie soioasă pe care a mâzgălit câteva versuri - baza
tiui nou poem, le explică el - şi, cu o moacă serioasă, le
|î:ere să-şi dea o părere sinceră. Cxun de obicei nu sunt în
stare să facă nici un fel de comentariu, total uluite de lipsa
|e sens a acestor rânduri. Van Norden prinde din zbor ocazia
! a le expune concepţia lui despre artă, o concepţie, nu este
Nevoie s-o mai spunem, născocită pe loc pe potriva situaţiei.
devenit aşa de expert în acest rol încât trecerea de la
Fflwtos-urile lui Ezra Pound la pat se face la fel de uşor ca

tbdulaţia de la o tonalitate la alta. într-adevăr, dacă trecerea ta nu s-ar face, ar apărea o discordanţă, ceea ce se şi îiitâm-•lâ uneori, când o dă în bară cu vreutia dintre aceste ne* |ţiioabe cărora le spune „toante". Bineînţeles că, flind făcut fa cum este, totdeauna vorbeşte cu vădită neplăcere despre sste fatale

erori de judecată. Dar când se hdtărăştfe să-şi re-loască o greşeală de acest gen, o face cu desăvârşită &an-pieţe. De fapt, pare să încerce o plăcere perversă insistând 'liupra neputinţelor lui. Există, de pildă, o femeie pe care se răduieşte de aproape 10 ani s-o aducă în patul lui, întâi în iLmerica şi în ultimul timp aici, la Paris. E singura persoană Je sex opus cu care întreţine relaţii cordiale, prieteneşti. Par

nu numai să se placă, ci chiar se şi înţeleg unul pe altul. La început mi s-a părut că dacă ar reuşi să se culce cu fiinţă asta, problema lui s-ar rezolva. Existau toate elementele necesare unei combinaţii reuşite - în afară de cea fundamentală. în felul ei, Bessie era un personaj tot aşa de ieşit din comun ca şi el. îi păsa tot atât de puţin că se culca cu un bărbat cât îi păsa d6 desertul ce urmează la masă. De obicei îşi alegea ea singură partenerul şi-i şi făceapropunerea. N-arăta rău, dar nici nu se putea spune că arăta bine. Avea corp frumos, asta-i chestia esenţială... şi-i plăcea să Se dea, cum se zice.

Erau aşa de buni prieteni ăştia doi încât, uneori, ca să-i satisfacă curiozitatea (şi, de asemenea, în speranţa deşartă c-o s-o inspire prin isprăvile lui), Van Norden o ascundea în dulap ca să poată asista la oficierile lui. După ce se termina, Bessie ieşea din ascunzătoare şi începeaU să discute degajaţi, asta înseamnă aproape indiferenţi faţă de orice, în afară de „tehnică". Cuvântul „tehnică" era unul dintre termenii ei favoriţi, cel puţin în discuţiile la care am avut privilegiul să asist.

- Da' ce hibă are tehnica mea? întreba el.

- Eşti prea din topor. Dacă te aştepţi să te culci vreodată cu mine, trebuie să fii mai subtil, îi răspundea Bessie.

Exista între ei o înţelegere atât de perfectă, încât adesea, când veneam la Van Norden la unu şi jumătate, o găseam pe Bessie stând în pat, cu cuverturile date la o parte, iar Van Norden o invita să-i mângâie penisul.

- Doar câteva mângâieri mătăsoase, zicea el, ca să-mi facă curaj să mă scol din pat.

Sau o îndemna să-i sufle peste peiiis, ori, dacă n-o făcea, şi-l lua singur în mână şi-l scutura de parcă ar fi fpşt clopoţelul care te cheamă la masă, în timp ce amândoi râdeau să se prăpădească.

- O vezi pe curva asta. N-am să-i fac felul niciodată, zicea el. N-are nici un pic de respect faţă de mine. Şi asta drept răsplată ca am făcut-o confidenta mea.,

Apoi, abrupt, putea adăuga: 120

1^' - Ce părere ai despre blonda aia pe care ţi-am arătat-o ^eri? Vorbea, bineînţeles, cu Bessie. Iar Bessie îi râdea în aas, spunându-i că n-are pic de gust.

•Ei, nu mă lua aşa, îi răspundea el. Apoi, în glumă, p.oate pentra a mia oară, căci de acum devenise un banc obiş-ftuit pentru ei:

-Ascultă Bessie, ce-ai zice de-un futai rapid? Unul Icurt... ai?

Şi, după ce-şi debita gluma după tipicul obişnuit, adăuga, pe acelaşi ton:

- Bine, dar cu el ce faci? Nu-i dai şi lui o bucăţică? Toată problema cu Bessie este că nu putea sau nu voia să se i pe ea însăşi în postura de curvă. Vorbea despre pasiune, ca

i cum ar fi fost un cuvânt nou-nouţ. O pasionau toate lucrurile, chiar şi un lucru aşa de puţin important cum era un regulat. Trebuia să pună suflet în asta.

■ Şi pe mine mă pasionează uneori lucrurile, susţinea /an Norden.

- Pe cine? Pe tine? exclama Bessie. Tu nu eşti decât un atir îmbătrânit în rele. Habar n-ai ce-i aia pasiune. Când ai I erecţie, îţi închipui că, gata, eşti plin de pasiune.

■ Mă rog, mă rog, poate nu-i chiar pasiune... dar nu poţi i fii pasionat fără să ai o erecţie, nu?

Toate întâmplările astea cu Bessie şi cu alte femei pe re le cară în camera lui zi de zi îmi ocupă gândurile în |mp ce mergem spre restaurant. M-am mulat atât de bine pe nonologurile lui încât, fără să-mi întrerup propriile reverii, ac automat orice comentariu necesar, exact în momentul în |are el a încetat să vorbească. E un duet şi, ca în cazul celor aai multe duete, nu eşti atent decât la semnalul care te liunţă că trebuie să intri cu propria ta voce. Cum este noap- L lui liberă şi cum i-am promis să-i ţin tovărăşie, m-am re- lemnat să fac faţă întrebărilor lui. Ştiu că nici ti-o să termin seara şi o să fiu complet epuizat. Dacă am noroc, adică dacă *f* să pot să-l tapez de câţiva franci sub un pretext sau altul, o

să-i trag chiulul când o să se ducă la toaletă. Dar îmi cunoaşte înclinaţia spre uşcheală şi, în loc să se simtă jignit, pur şi simplu îşi ia măsurile de precauţie necesare pentru a-mi dejuca planurile. Dacă-i cer bani de ţigări, insistă să mă însoţească şi să le cumpărăm împreună. Nu vrea să fie lăsat singur, nici măcar o clipă. Chiar când izbuteşte să agate o femeie, chiar şi atunci e îngrozit de ideea că ar trebui să rămână singur cu ea. Dacă s-ar putea, m-ar ţine şi pe mine în cameră să asist la performanţele lui. Ar fi ca şi cum mi-ar cere să aştept puţin până se bărbiereşte.

Pentru noaptea lui liberă, Van Norden reuşeşte în general să aibă cel puţin cincizeci de firanci în buzunar, ceea ce nu-l împiedică să tapeze pe cineva ori de câte ori se iveşte ocazia.

- Bună, zice el^ dă-mi un pol... am nevoie. Are şi darul de a se arăta cuprins de panică în acelaşi timp. Iar dacă i se refiiză, nu pregetă să spună pe un ton jignitor:

- Mă rog, cel puţin dă-mi ceva de băut.

Dacă obţine trataţia, cere pe un ton mai dulceag:

-Auzi, dă-mi atunci cinci franci... dă-mi doi fi-anci... Mergem din bar în bar, încercând să ne distrăm cât de cât şi învârtindu-ne mereu de câţiva fi-anci.

La Goupole, dăm peste unul de la ziar beat criţă. Unul dintre tipii de la etaj. Tocmai a fost un accident la birou, ne informează el. Unul dintre corectori a căzut în gaura liftului. Nu prea mai erau speranţe să scape cu viaţă.

La început, Van Norden e şocat, profiind şocat. Dar, când aude că victima e Peckover, englezul, pare uşurat.

- Nenorocitul, zice el, mai binecâ-i mort. Mai alaltăieri şi-apus dinţi falşi...

Aluzia la dinţii falşi îl mişcă pe tipul de la etaj până la lacrimi. Ne povesteşte smiorcăindu^se un mic incident în legătură cu nenorocirea. Suferă din pricina asta, suferă din pricina micului incident mai mult decât din pricina catastrofei propriu-zise. Se pare că Peckover, când se lovise de fluidul găurii de lift, îşi recăpătase pentru o clipă cunoştinţa, 122

I înainte de a-l găsi cineva. în ciuda faptului că avea picioa-i rele rupte şi coastele zdrobite, izbutise să se ridice în patru | labe şi să orbecăie în căutarea dinţilor falşi. în ambulanţă, de-*i* lirând, striga tot timpul că şi-a pierdut dinţii. Incidentul era, |în acelaşi timp, patetic şi caraghios. Tipul de la etaj nici nu i'iştia dacă să plângă sau să râdă în timp ce ne povestea toată |f tărăşenia, Era un moment delicat întrucât, în starea de beţie l'în care se afla; dacă rosteai im cuvânt nepotrivit te puteai po-imeni că-ţi sparge o sticlă în cap. Adevărul era că nu fiisese f niciodată foarte prieten cu Peckover, de fapt rar pusese pici-f 6rul în secţia de corectură: fexista un fel de zid invizibil între |iipii de la etaj şi cei de la parter. Dar acum, simţind apropie-Hcea morţii care-i răpise colegul, ţinea morţiş să facă paradă l'de camaraderie. Dacă era posibil, voia chiar să şi plângă, ca ||ă demonstreze că el e un tip cumsecade. Iar eu şi Joe, care-l Ibunoşteam bine pe Peckover şi ştiam că nu făcea nici cât o I ceapă degerată, că nu merita nici măcar câteva lacrimi, sim-ţ/jeam că ni se face lehamite de atâta sentimentalism muiat în |bâutură. Voiam să i-o spunem şi lui, dar cu un tip ca ăsta nu-ţi lippţi permite să fii sincer. Trebuie să cumperi o jerbă de flori, ||ă te duci la înmormântare şi să te prefaci deznădăjduit. Şi lai trebuie să-l feliciţi pentru ferparul plin de simţire pe care iţîa scris. O să umble luni fn şir cu ferparul ăsta plin de simţire i buzunar, grozăvindurse până la Dumnezeu cum a reuşit el se descurce cu acel prilej. Simţeam care e situaţia, eu şi Ipe, fără să fi schimbat un cuvânt între noi. Stăteam doar în |şţa lui şi-l ascultam cu un dispreţ ucigaş, tăcut. Şi, îndată ce li se oferi şansa să scăpăm de el, o şterserăm, lăsându-l să bolborosească singur la bar, în faţa paharului cu Pemod.

O dată ieşiţi din câmpul lui vizual, izbucnim într-un râs [|;ecin cu isteria. Dinţii falşi. Indiferent ce spuneam despre bietul om - spimeam şi lucruri de laudă - mereu reveneam la roteza lui dentară. Sunt pe lumea asta oameni care fac o fi-atât de grotescă, încât până şi moartea îi face să apară ||idicoli. Şi, cu cât mai îngrozitoare Ie este moartea, cu atât

ne apar mai ridicoli. N-are rost să conferi sfârşitului lor *rni* dram de demnitate - trebuie să fii mincinos şi ipocrit ca să descoperi ceva tragic în trecerea lor în nefiinţă. Şi cum noi doi n-aveam nici xin motiv să ne prefacem, ne puteam îngădui să râdem după pofta inimii. Ne-am prăpădit de râs toată noaptea, manifestându-ne din când în când dispreţul şi dezgustul pentru tipii de la redacţie, imbecilii ăia care se străduiau să se convingă pe ei înşişi că, fără îndoiedă, Peckoyer fusese un camarad extraordinar şi că moartea lui era o catastrofă. Ne veneau în minte amintiri care de care mai caraghioase: punctul şi virgula care-i scăpau şi pentni care-l luau la refec de maj-mai să se scape pe ^1. îi făceau viaţa amară cu nenorocitele lor senrne de punctuaţie şi cu despărţi' rile în silabe care totdeauna îi ieşeau prost, La un moment dat, era chiar şi să-l dea afară, din pricină că venise la slujbă mirosind a băutură. îl dişpreţuiau pentru că arăta tot timpul aşa de mizer şi pentru că avea o eczemă şi mătreaţă. Era pur şi simplu un nimic, în concepţia lor, dar acum, că murise, toţi vor face chetă să-i cumpere o jerbă de fiori enormă şi-i vor scrie numele cu litere de-o şchioapă la rubrica de decese. Orice, nutaai să arunce un pic de strălucire asupra propriilor lor persoane; l-ar fi făcut şi un mare căcat, dacă ar fi putut. Dar, din nefericire pentru ei, se putea inventa prea puţin despre Peckover. Era un zero - şi nici măcar faptul că murise M putea adăuga o cifră la acest zero.

-^ Chestia asta are un singur aspect pozitiv - îmi spune Joe. Poţi să-i iei tu slujba. Şi poate că, dacă ai puţin noroc, ai să te prăbuşeşti Şi tu în gaura liftului şi-ai să-ţi rupi gâtul. O să-ţi cumpărăm o jerbă pe cinste, pe cuvânt.

Spre ziuă, stăm pe *terrasse,* la D6me. Am Uitat demult de bietul Peckover. Ne-am distrat un pic la Bal N6gre şi gândurile lui Joe au alunecat iar spre veşnica lui preocupare: femeile. Tocmai la această oră, când noaptea lui liberă e pe sfârşite, neliniştea îi ajunge la punctul culminant, Se gândeşte la femeile pe lângă care trecuse în timpul serii şi la 124

cele cu care are relaţii constante, deci pe care le-ar fi putut , chema oricând, dar era sătul de ele. îşi aminteşte inevitabil de târfa lui din Georgia... se ţinuse scai de el în ultimul timp, rugându-l s-o ia la el, măcar până şi-ar găsi o slujbă.

- Mă rog, nu mă deranjează să mă culc cu ea din când în *'!* când, zice el, dar nu pot s-o ţin tot timpul la mine... mi-ar 1 strica toate şustele cu celelalte ţipe.

Ceea ce-l enervează cel mai mult este faptul că nu pune I pe ea nici un pic de came.

- E ca şi cum te-ai culca în pat cu xm schelet, se plânge pel. Noaptea trecută am luat-o aşa, din milă... şi ce crezi că fă-l'euse curva asta idioată? Auzi, domnule, şi-o răsese... nu-şi

lai lăsase nici Un fir de păr. Ai avut vreodată o femeie care |«ă-şi fi ras pelvisul? E respingătoare, nu? Şi e şi caraghioasă, iînseamnă c-a înnebunit. NÎi

mai arată a păsărică, arată ca o işcoică moartă sau ceva în genul ăsta.

îmi descrie cum, stâmindu-i-se curiozitatea, se dăduse Ijos din pat, ducându-se să-şi caute lanterna. *h* - Am făcut-o să şi-o ţină deschisă şi am luminat-o cu lan-|iema. Trebuia să mă fi văzut... eram de un comic! Mă preo-yipa aşa de mult, că şi uitasem de individă, în viaţa mea -am cercetat o pizdă cu atâta seriozitate. Ţi-ai fi putut închipui că nu mai văzusem aşa ceva până atunci. Şi cu cât mă ui-i mai mult, cu atât devenea mai puţin interesantă. Nu face decât sătţi aducă dovada că nu înseamnă mare lucru, mai ales ^ând e şi rasă. Părul o face să pară ceva misterios. Tocmai de aceea o statuie te lasă rece, O singură dată am văzut un sex Bvărat la o statuie... era o statuie de Rodin. Ar trebui s-o ezi o dată... are picioarele larg desfăcute.,. Nu cred că avea ap. Poţi să spui că nu era decât o pizdă. Dumnezeule, era eva îngrozitor. Asta-i chestia-* toate arată la fel. Gând te uiţi |a, ele îmbrăcate, îţi imaginezi tot felul de lucruri. Le dai un ai de individualitate, pe care bineînţeles că ele n-o au. E |oar despicătura aia dintre picioare, care te face să iei foc... |umătate din timp, nici nu te uiţi la ea măcar. Ştii că-i acolo şi i te gândeşti decât cunl să-ţi vâri ştromeleagul în ea; e ca şi

cum ştoiul ar gândi în locul tău; nu-i decât o iluzie. Te încingi pentru nimic... pentru o despicătura cu sau fără păr. E ceva atât de fără noimă că mă fascina să mă uit la ea. Trebuie s-o fi studiat zece minute - sau mai mult. Când te uiţi aşa la ea, iaproăpe cu totală detaşare, îţi trec prin cap tot felul de aiureli. Te gândeşti la tot misterul sexului şi pe urmă descoperi că nu e nimic, că nu e decât un gol, o gaură. N-ar fi nostim să găseşti înăuntru o muzicuţă... sau un calendar? Dar nu e nimic acolo, absolut nimic. E dezgustător. Mă adusese aproape în pragul nebunie... Auzi, ştii ce-am făcut după aia? I-am făcut rapid felul şi, după aia, m-am întors cu spatele la ea. Da, da, am luat o carte şi m-am apucat să citesc. Poţi să te alegi cu ceva dintr-o carte, fie şi dintr^-o carte proastă... dar o crăpătură între picioare e curată pierdere de vreme...

S-a întâmplat că, tocmai când isprăvea el de vorbit, o târfă ne-a făcut cu ochiul. Fără să pregătească în vreun fel această trecere, Van Norden m-a întrebat:

- N-ai avea chef s-^o răstomi? N-o să coste prea mult... o să ne ia pe amândoi.

Şi, fără să mai aştepte răspunsul meu, se ridică şi se îndreptă spre ea, clătinându-se. Peste câteva minute, se întoarse.

- S-a făcut, îmi zice el, termină-ţi berea. E înfometată, dar laora asta nu mai pică nimic... o să ne ia pe amândoi pentru cinsprezece franci... Mergem la mine în cameră.;. ieşim mai ieftin.

în drum spre hotele fata tremură în asemenea hal încât ne vedem siliţi să ne oprim şi să^i dăm o cafea; E o fată blândă şi nu arată deloc rău. E limpede că*l cunoaşte pe Van Norden şi ştie prea bine că nu se poate aştepta de la el la

nimic altceva, în afară de cei cincisprezece franci:

- Tu n-ai un sfanţ, auzi? îmi şopteşte el la ureche. Cum chiar că n-am nici o centimă în buzunar, nu înţeleg rostul recomandării, pâtiă când nu izbucneşte el:

- Pentru IXimnezeu, adu-ţi aminte că simtem pe drojdie. Să nu cimiva să mi te dovedeşti slab de înger când ajungem 126

isus! O să-ţi ceară, sigur, ceva în plus. O cunosc pe curva [asta. Dacă voiam, puteam s-o am şi pentru zece franci. [N-are rost să aruncăm banii pe gârlă...

-// *est mechant, celui-lâ,* îmi spune ea, prinzând sensul |spuselor lui în felul ei apatic de-a fi.

- *Npn, ii n 'est pas mechant, ii est tres gentil. ^f* Fata clătină din cap râzând.

- *Je le connais bien, ce type.* Şi începe să ne depene o poveste tristă, despre spital, chi-

j-ia neplătită şi copilul de la ţară. Dar nu întrece măsura. Ştie că suntem surzi la nenorocirile ei. Numai că mizeria se află ^colo, în fiinţa ei, ca un pietroi, şi nu mşii e loc pentru alte gânduri. Nu încearcă să facă apel la compătimirea noastră, vfu face decât să schimbe greutatea dinlăuntrul ei dintr-un ; într-altul. Chiar îmi place de ea. Sper, pentru Dumnezeu, |ă n-aibă vreo boală...

Ajunşi în cameră, începe să se pregătească cu gesturi Bânecanice:

- N-aveţi, din întâmplare, vreo bucată de pâine? ne întreabă, în timp ce se aşază pe *bidet.* Van Norden râde.

- Na, mai bine trage o duşcă, o îndeamnă el, împingând f sticlă spre ea.

Dar fata nu vrea să bea nimic; stomacul i-a pornit deja cu ^erşitul, ni se plânge ea.

N-o poţi lua pe asta decât într-un singur fel, îmi zice Făn Norden. Să n-o laşi să-ţi stârnească nici un pic compătimirea. Aş vrea să vorbească despre altceva. Cum naiba să

ci drăgioste focoasă cu o curvă flămândă? K* Chiar aşa şi era! Nici unul dintre noi nu simţeam nici un abold. Cât despre ea, mai degrabă ar fi scos la iveală un co-^er de diamante decât un dram de pasiune. Numai că erau în ?c cei cincisprezece franci şi trebuia să ne aldgem cu ceva ! pe urma lor. E ca o stare de război: din clipa când eveni-sentele se precipită, nimeni nu se mai gândeşte decât la iiace, să se termine odată. Şi, totuşi, nimeni n-are ciurajul să Repună armele şi să strige:

127

- M-am săturat... mi-a ajuns până-n gât!

Nu, pentru că, undeva, sunt în joc cei cincisprezece franci, de care pe toţi îi doare-n cot şi pe care oricum n-o să-i ia nimeni la sfârşit, dar aceşti cincispirezece franci sunt ca o cauză primordială a tuturor lucrurilor şi, decât să-ţi asculţi propria voce, decât să abandonezi cauza primordială, te supui situaţiei şi

continui să măcelăreşti şi, cu cât te simţi mai laş, cu atât te comporţi mai eroic, până într-o zi când motivaţia se spulberă şi, deodată, toate tunurile amuţesc, iar brancardierii îi aditoă pe eroii însângeraţi şi mutilaţi şi le prind medalii pe piept. Atunci ai la dispoziţie toată viaţa ca să te gândeşti la cei cincisprezece franci. Nu mai ai ochi sau mâini ori picioare, dar ai consolarea de a putea visa tot restul zilelor ce-ţi mai rămân de trăit la cei cincisprezece franci, de care toată lumea a uitat.

Este exact ca o stare de război. Ideea asta nu-mi iese din cap. Felul în care se străduieşte ea să mă facă să simt ceva, să stârnească în mine o pâlpâire de pasiune mă duce cu gândul la ce biet soldat nenorocit aş fi eu dacă aş fi destul de idiot să mă las prins în capcană şi să mă duc pe front. în ce mă priveşte, ştiu că aş fi renunţat la orice, inclusiv la onoare, numai să scap de belea. N-am nici un chef şi cu asta basta. Dar ea şi-a băgat în cap ideea cu cei cincisprezece franci şi, dacă eu nu vreau să lupt, mă va face ea să lupt. Dar pe un bărbat care n-are chef să lupte nu4 poţi faceşă lupte. Există printre noi unii atât de laşi, încât nu poţi face eroi din ei nici dacă-i sperii de moarte. Poate că ştim prea multe. Sunt unii printre noi care nu trăiesc în prezent, ci puţin în viitor sau în trecut. Tot timpul mă gândesc numai la tratatul de pace. Nu pot uita că nenorociţii ăia de cincisprezece franci îmi făcuseră pocinogul. Cincisprezece fiwici! Dar ce naiba înseamnă cincisprezece franci pentru mine, mai ales că nu-s francii mei?

Van Norden pare să adopte o atitudine mai normală în faţa situaţiei. Nici lui nu-i mai pasă acum de cei cincisprezece franci; îl intrigă situaţia în sine. Pare să incite la o 128

I demonstraţie de forţă, E în joc chiar virilitatea lui. Cei cincis-|prezece franci s-au dus pe gârlă, fie că reuşim noi sau nu. E |în joc, poate, ceva mai mult decât virilitatea: voinţa. Iarăşi e Iceva asemănător cu situaţia soldatului din tranşee: nu ştie de |ce trebuie să mai trăiască, fiindcă, dacă scapă acum, nu 1 scapă decât pentru a fi prins iar mai târziu, dar continuă să pe lupte pentru viaţă şi, chiar dacă are un suflet de libarcă şi l^cunoaşte asta în sinea lui, dă-i o puşcă sau un cuţit, sau Ilasă-i măcar unghiile, şi va continua să măcelărească, să tot |»itnăcelărească, mai degrabă măcelăreşte un milion de oa-leni decât să se oprească şi să se întrebe de ce o face. Când mă uit la Van Norden cum o smotoceşte, mă uit de |fept la o maşinărie căfeia i s-au dereglat angrenajele. Lăsate i voia lor, pot să fimcţioneze aşa la infinit, scrâşnind şi lu-||nd-o razna, fără să se întâmple ceva cândva. Până când o aână opreşte motorul. Când îi văd împreunaţi ca nişte capre, i să pună un dram de pasiune în ceea ce fac, tot zbătându-se ră nici un motiv, în afară de cei cincisprezece franci, simt i mi se spulberă până şi cea mai infimă urmă de simţire, afară de o inumană poftă de a-mi satisface curiozitatea. ^ata stă culcată pe marginea patului, iar Van Norden e aplecat |easupra ei ca un satir, cu picioarele bine înfipte în pământ. ^u stau pe un scaun în spatele lui urmărindu-le mişcările cu o Ifetaşare rece, ştiinţifică. Nu-mi pasă că s-ar putea să dureze l^eşnicie. E ca şi cum m-aş uita la una din

maşinile alea tarate care scuipă din ele ziarele, milioane, miliarde, trilioane s ziare cu titlurile lor lipsite de sens. Maşina pare mai sensi-, aşa turbată cum e, şi îţi apare mai fascinantă decât fiinţa tiană şi întâmplările care i-au dat viaţă. Interesul meu pen-. Van Norden şi fată este nul: dacă aş putea să stau cum i acum şi să cuprind eu privirea fiecare împreunare ce are ; exact în acest minut pe toată suprafaţa pământului, intere-l meu ar fi încă şi mai scăzut. N-aş fi în stare să văd dife-^nţa dintre acest fenomen şi căderea ploii sau erupţia unui lilcan. Atâta timp cât scânteia pasiunii lipseşte, spectacolul

129

n-are nici o semnificaţie umană. E mai plăcut să te uiţi la maşină. Iar ăştia doi arată ca o maşină căreia i s-au dereglat angrenajele. E nevoie de mâna omului ca s-o pună la punct. E nevoie de un mecanic.

Mă las în genunchi în spatele lui Van Norden şi examinez maşina mai îndeaproape. Fata, aruncându-şi capul într-o parte, mă priveşte disperată:

- N-are rost, zice ea, nu merge.

La care Van Norden se îndârjeşte, muncind cu energie reînnoită, exact ca un ţap bătrân. E aşa de încăpăţânat că preferă să-şi rupă coarnele decât să se dea bătut. E şi enervat acum, pentru că-l gâdil la noadă.

- Pentru Dumnezeu, Joe, las-o baltă! Ai s-o omori pe bi-atafată!

- Lasă-mă-n pace, mormăie el, aproape c-am dat drumul.

Postura şi felul hotărât în care lasă să-i scape aceste cuvinte îmi readuc brusc în minte, pentru a doua oară, visul pe care l-am descris. Doar că de data asta se pare că acea coadă de mătură pe care şi-o băgase aşa de indiferent sub braţ a dispărut pentru totdeauna. E o continuare a visului: acelaşi Van Norden, dar minus cauza primordială. E ca un erou întors de la război, un nenorocit mutilat care trăieşte din realitatea viselor sale. Oriunde se-aşază, scaunul de sub el se prăbuşeşte; dacă deschide o uşă, camera în care vrea să intre e pustie; tot ce înghite îi lasă în gură un gust neplăcut. Totul este exact cum a fost mai înainte. Elementele sunt neschimbate, visul nu diferă de realitate. Doar că, între momentul în care s-a dus la culcare şi cel în care s-a trezit din somn, trupul i-a fost furat. E o maşină care azvârle din ea ziare, milioane şi miliarde de ziare în fiecare zi, iar prima pagină e înţesată de catastrofe, scandaluri, crime, explozii, ciocniri, dar maşina nu simte nimic. Dacă nu vine cineva să întoarcă butonul, n-o să ştie niciodată ce înseamnă să mori. Nu poţi muri când propriul trup ţi-a fost fiirat. Poţi să dai de-o târfa şi să munceşti la ea, ca un ţap în călduri, o veşnicie. Poţi să te 130

; îngropi în tranşee şi să fii sfârtecat în bucăţi de o explozie. Nimic n-o să creeze acea scânteie de pasiune fără intervenţia ' omului. Cineva trebuie să pună mâna pe maşină şi s-o lase să i se desfacă în bucăţi, dacă vrea să-i poată monta piesele la 1 loc. Şi cineva trebuie să facă asta fără să spere în vreo răs-•'platâ, fără să-i pese de cei cincisprezece franci; cineva al căprui piept este atât de

plăpând încât o medalie l-ar cocoşă. Şi *[* cineva trebuie să hrănească o târfă flămândă fără să se teamă I că o să i se ceară acest lucru din nou. Altfel, spectacolul va |xontinua la infinit. Nu există ieşire din acest cerc vicios.

După ce l-am lins în cur pe şef o săptămână întreagă - aşa llJrebuie procedat aici- am izbutit să-l conving să mă angajeze j'în locul lui Peckover Bietul nenorocit a murit cu adevărat, la Pcâteva ore după ce s-a prăbuşit în gaura liftului. Şi, exact cum Iprevăzusem, a avut parte de o înmormântare extra, cu slujbă feligioasă solemnă, imense jerbe de flori şi tot tipicul. Tow^ *mcompris.* Iar după ceremonie, tipii de la etaj s-au regalat la un *i^istro.* Mare păcat că Peckover n-a putut lua măcar o gustare. fi-ar fi plăcut să-şi audă numele pomenit aşa de des!

jjj; Trebuie să spun, de la bun început, că n-am deloc de ce tea mă plâng. E ca şi cum te-ai afla într-un azil de nebuni, lâvând permisiunea să te masturbezi pentru tot restul zilelor fele. Lumea îmi este adusă sub nas şi tot ce am de făcut este te pun senine de punctuaţie calamităţilor. Nu există nimic în pere băieţii ăia şmecheri de la etaj să nu-şi bage nasul: nici o Wcurie, nici o mizerie nu le scapă. Trăiesc printre lucrurile |ui-e ale vieţii, ale realităţii, cum i se spune. Este realitatea unei |ăltoace, iar ei sunt broaştele care n-au nimic bun de făcut de-ât să orăcăie. Cu cât orăcăie mai mult, cu atât viaţa devine Piai reală. Avocaţii, popii, doctorii, politicienii, ziariştii - ăştia ut şarlatanii care simt pulsul lumii. O atmosferă constantă |â^ calamitate, E formidabil. E ca şi cum acul barometrului nu Mfrar mişca niciodată din loc, ca şi cum drapelul ar fi ţinut tot ll^pul în bemă. Aici poţi să-ţi dai seama cum ideea raiului ^une stăpânire pe conştiinţa oamenilor şi cum câştigă teren

chiar dacă toate proptelele i-au fost înlăturate. Trebuie neapărat să existe o altă lume dincolo de mocirla asta în care toate sunt scufundate talmeş-bahnes. E greu de imaginat cum poate arăta cerul acesta pe care oamenii îl visează necontenit. Un cer al broaştelor, fără îndoială. Miasme, mâzgă, nuferi, apă stătută. Să stai nederanjat de nimeni pe o frunză de nufăr şi să oră-căi cât e ziua de lungă. Cam aşa mi-l închipui eu.

Catastrofele din şpalturile pe care le corectez au asupra mea un efect terapeutic extraordinar. închipuiţi-vă o stare de totală imunitate, o existenţă ca de vrajă, o viaţă în absolută siguranţă în mijlocul unorbacili otrăvitori. Nimic nu mă atinge, nici cutremurele de pământ, nici exploziile, nici scandalurile, nici foametea, nici ciocnirile, nici războaiele, nici revoluţiile. Sunt vaccinat împotriva oricărei boli, oricărei calamităţi, oricărei suferinţe, oricărei nenorociri. Este

apoteoza unei vieţi de rezistenţă morală, în nişa în care stau, toate otrăvurile pe care lumea le emană zi de zi trec prin mâinile mele. Dar nu mă aleg nici măcar cu o unghie pătată. Sunt total imun. Stau chiar mai bine decât un asistent de laborator, căci aici n-am parte de mirosuri urâte, în afară de cel de plumb ars. Lumea asta poate să sară în aer - eu rămân tot aici, să pun la locul lor o virgulă sau un punct şi virgulă. Chiar pot să adun nişte venituri suplimentare, întrucât, la un eveninient de asemenea proporţii, pot să mă aştept, în final, la o primă. După ce lumea ya fi sărit în aer şi ultima ediţie va fi luat drumul tipografiei, corectorii îşi vor strânge liniştiţi virgulele, cratimele, asteriscurile, parantezele, punctele, semnele de exclamare etc, în cutia de pe *biroul Kdac^elComme ca tqut est regie...*

Nici unul dintre colegii mei nu pare să înţeleagă de ce arăt atât de mulţumit. Ei bombăne tot timpul, au ambiţii, vor să-şi arate mândria şi spleen-ul. Un bun corector n-are mândrie, n-are ambiţii, n-are spleen. Un bun corector seamănă puţin cu Dumnezeu Atotputernicul, este în lume, dar nu face parte dih ea. E doar pentru duminică. Duminica este noaptea lui liberă. Duminica se dă jos de pe piedestalul lui şi îşi arată curul 132

credincioşilor. O dată pe săptămână, îşi pleacă urechea la toată / durerea şi mizeria acestei lumi; e suficient ca să-i ajungă pen^ tru tot restul săptămânii. Tot restul săptămânii rămâne în băltoaca îngheţată a iernii, un absoluţi un absolut impecabil, doar cu semnul unei vaccine care să-l deosebească de vidul imens. Gqa mai mare calamitate pentru un corector este teama că o să-şi piardă slujba. Când ne adunăm, în pauză, întrebarea care ne dă fiori este: ce-o să ne facem dacă ne pierdem ;slujba? Pentru lucrătorul de la grajduri, a cărui datorie este să strângă bălegmil, suprema teroare este aceea a uilei lumi fără cai. Să-i spui că e o treabă respingătoare să aduni toată tziua bşlegi de cal aburinde este, pentru el, o imbecilitate. iţPoţi ajunge să iubeşti căcatul, dacă viaţa ta depinde de el, dacă în asta este implicată fericirea ta. , Viaţa aceasta, care mi-ar părea, dacă încă aş mai avea mân-jljdrie, onoare şi aşa mai departe, ultima treaptă a degradării, mă Ppcântă acum, aşa cum îl încântă pe mutilat venirea morţii. ||ste o realitate negativă, exact ca moartea - un soi de cer fără iâurerea şi groaza dinaintea morţii. în această lume chtonică, îngurele lucruri importante sunt ortografia şi punctuaţia. Nu ibntează natura calamităţii, contează doar dacă e scrisă co-ict. Toate sunt la acelaşi nivel, fie că este vorba despre ultima lodă a rochiilor de seară, un nou vas de război, o molimă; un ploziv înspăimântător, 6 descoperire astronomică, un fali-ibnt bancar, un accident de cale ferată, un obor de vite, o exe-iii^ţie, o grevă, un asasin sau orice altceva. Nimic nu-i scapă *ţămlui* corectorului, dar nimic nu-i pătrunde Vesta anti-glonţ. adame Scheer (fostă domnişoara Esteve) îi scrie hindusului igha Mir că e cât se poate de satisfăcută de rezultate: ‚JV[-am sătorit pe data de 6 iunie $i vă mulţumesc. Suntem fericiţi şi i'er că, datorită puterii dumneavoastră, vom fi mereu fericiţi. ă trimit telegrafic... suma de... drept răsplată..." Hindusul l^a Mir prezice viitorul şi vă citeşte toate

gândurile pe căi iSxplicabile. Vă dă sfaturi şi vă ajută să scăpaţi de toate gri-şi necazurile de toate felurile etc. *Sunaţi sau scrieţi pe iltkesa Avenue Mac Mahon 20i Paris.*

133

Vă citeşte toate gândurile pe căi miraculoase! înţeleg prin asta că le citeşte pe toate, fără excepţie, de la cele mai triviale, la cele mai neruşinate. Trebuie să aibă o groază de timp la dispoziţie, Agha Mir ăsta. Ori se concentrează doar asupra acelora care pot să-i trimită bani prin mandat telegrafic? în acelaşi număr de ziar dau peste un titlu care ne anunţă că „universul se dilată cu atâta repeziciune încât poate să explodeze", iar dedesubt este o fotografie înfăţişând un cap care crapă de durere. Apoi e un discurs despre perle, semnat Tecla. Scoica le produce pe amândouă, ne informează Tecla, atât peria „sălbatică", orientală, cât şi peria „de cultură". în aceeaşi zi, la catedrală din Trier, nemţii expun cămaşa lui Hristos. A fost scoasă de la naftalină pentru prima oară, după patruzeci şi doi de ani. Nu se vorbeşte nimic despre pantaloni şi vestă. Tot în aceeaşi zi, la Saizburg, doi şoareci s-au născut în stomacul unui bărbat. Dacă vreţi s-o credeţi, bine, dacă nu, iarăşi bine. O vestită stea de cinematograf este înfăţişată stând picior peste picior; se odihneşte în Hyde Park, iar dedesubt vm pictor cunoscut remarcă:

„Admit că doamna Coolidge are atâta farmec şi personalitate încât ar putea fi una dintre cele douăsprezece mari personalităţi ale lumii americane, chiar dacă soţul ei n-ar fi fost preşedinte". Dintr-un interviu cu domnul Humhal, din Viena, spicuiesc cele ce urmează: „înainte de a sfârşi, a declarat domnul Humhal, aş vrea să spun că o croială impecabilă şi o linie desăvârşită încă nu şimt suficiente; dovada că un costum e perfect apare abia când este purtat. Un costum se ajustează după corp, dar îşi păstrează linia chiar şi când purtătorul merge sau stă pe scaun", Şi ori de Câte ori are loc o explozie într-o mină - o mină englezească - observaţi, vă rog, că de fiecare dată regele şi regina îşi transmit prompt condoleanţele/?m *telegraf.* Şi totdeauna participă la cursele mai importante, chiar dacă alaltăieri, după cum glăsUia şpaltul, cred că era la Derby - „a început să plouă cu găleata, spre marea surpriză a regelui şi ă reginei". Dar şi mai mult îţi rupe inima o mostră ca asta: 134

I „Se susţine, în Italia, că nu există persecuţii împotriva bisericii I şi totuşi aceste persecuţii se exercită împotriva elementelor de ^ vârf ale bisericii. Se susţine că nu sunt împotriva Papei, dar l'sunt împotriva a tot ce înseamnă spirit papal".

Trebuia să fac, practic, înconjurul lumii ca să găsesc până lîa urmă tm colţ atât de confortabil şi de plăcut ca acesta. Pare laproape incredibil. Cum dracu' puteam eu să prevăd, în Ame-l'rica, unde-ţi pun petarde la cur ca să-ţi dea elan şi curaj, că Iţpostul ideal pentru un om de temperamentul meu era acela în Icare mi se cerea să vânez greşelile de ortografie? Acolo nu te Igândeşti la nimic altcCva

decât la ideea că, într-o zi, vei de-l^eni preşedintele Statelor Unite. Potenţial, orice om are stofă Ide preşedinte. Aici totul este altfel. Aici orice om este, poten-Ifial, un zero. Dacă devii ceva sau cineva, asta nu-i decât un pccident, un miracol. Şansele sunt o mie la una că n-o să-ţi pă-Ijpăseşti satul natal. Şansele sunt o mie la una c-o să ţi se taie Ipin picior sau o să ţi se scoată ochii. Dar dacă apare miracolul pî te pomeneşti ajuns gefleral sau amiral!

Tocmai din pricină că sorţii sunt împotrivă ta, tocmai din pricină că există atât de puţină speranţă, viaţa e dulce aici. Zi îe zi. Nu există nici ieri, nici mâine. Acul barometrului nu Se schimbă niciodată, drapelul e mereu în bemă. Porţi o banderolă de crep negru la braţ, ai o panglică la butonieră şi, acă eşti destul de norocos ca să ţi-o îngădui, îţi cumperi o pereche de picioare artificiale uşoare, preferabil din alumi-|iiu. Ceea ce nu te împiedică să te bucuri de un *aperitif sau* ă'te uiţi la animalele din grădina zodlogică ori să flirtezi cu lăsările de pradă ce mişună în sUsul şi în josul bulevardelor aereu în căutare de hoituri proaspete. Timpul trece. Dacă şti străin şi eşti cu actele în regulă, poţi să te expui infecţiei i teamă c-o să te molipseşti. E mai bine, dacă este posibil, |ă ai o slujbă de corector. *Comme ga tout s 'arrange.* Asta în-ffeamnă că, dacă ţi se întâmplă să te îndrepţi spre casă pe la rei noaptea şi întâlneşti îti drum nişte copoi pe bicicletă, ^oţi să le dai cu tifla. Dimineaţa, când piaţa fierbe de lume,

poţi să-ţi cumperi ouă belgiene la preţul de cincizeci de centime bucata. Un corector nu se trezeşte din somn de obicei decât pe la prânz sau ceva njai târziu. E bine să-ţi alegi *xm* hotel în apropierea unui cinematograf, întrucât, dacă ai tendinţa să dormi prea mult, clopoţeii te vor trezi la timp pentru matineu. Iar dacă nu-ţi poţi găsi un hotel aproape de un cinematograf, caută-ţi unul situat în apropierea unui cimitir, că tot acolo ajungi. Mai presus de orice, să nu te laşi niciodată *pmâ&disperăni. Il ne fautjamaisdesesperer.*

Asta încerc eu să le bag în cap lui Cari şi Van Norden în fiecare noapte. O lume fără speranţă, dar şi fără disperare. E ca şi cum aş fi fost convertit la o nouă religie şi m-aş închina cu osârdie Sfintei Fecioare a Milostiviri. Nu-mi pot imagina ce-aş fi avut de câştigat dacă aş fi devenit patronul ziarului sau chiar preşedintele Statelor Unite. Mă aflu într-o fundătură, dar pentru mine e un loc tihnit şi comod. Cu un şpalt în faţă, ascult muzica din jurul meu, zumzetul şi bâzâitul glasurilor, ţăcănitul linotipurilor, ca şi cum mii de brăţări de argint ar trece printr-un storcător de rufe; din când în când, un şobolan se strecoară printre picioarele noastre sau o libarcă, mişcându-se agilă şi cu băgare de seamă pe picioarele-i deU-cate, coboară pe peretele din faţa noastră. Evenimentele zilei ne sunt băgate sub nas, în linişte, fără ostentaţie, purtând totuşi, din când în când, şi câte o semnătură, ca pentru a marca prezenţa unei mâini omeneşti, a unui ego, a unei urme de vanitate. Procesiunea trece senină, ca un cortegiu care intră pe poarta cimitirului. Hârtia de sub birou e atât de groasă, încât o simţi sub picioare cape

un covor de puf moale. Sub biroul lui Van Norden hârtiile sunt mânjite cu flegmă maronie. în jurul orelor unsprezece, vine vânzătorul de alxine, un armean tâmp, care este şi el nlulţuţnit de viaţa pe care o duce.

Din când în când primesc câte o telegramă de la Mona. Zice că vine cu vaporul următor. „Urmează scrisoare", aşa încheie ea totdeauna. De luni de zile o ţine tot aşa, dar niciodată nu-i văd numele pe listele de pasageri şi nici garf o«-ul

136

nu-mi aduce vreodată o scrisoare pe tavă de argint. Nici în privinţa asta nu mai am nici un fel de speranţă. Dacă totuşi ! vine, n-are decât să mă caute jos, lângă spălător. Probabil că imediat îmi va spune că e neigienic. Âsta-i primul lucru pCare o şochează pe o americancă în Europa - că totul e *[* neigienic. E imposibil pentru ele să-şi imagineze un paradis ! lipsit de instalaţii sanitare modeme. Dacă găsesc o ploşniţă, ^ sunt gata să scrie imediat o scrisoare de protest adresată Ca-f merei de comerţ. Cum aş putea s-o conving vreodată că eu i'sunt mulţumit aici? Va zice c-am ajuns xm degenerat. îi cu-l.nosc reacţiile, de la alfa la omega. Va dori să caute un ate-jlier cu grădină - şi, bineînţeles, cu o baie cu cadă. Vrea să ifie săracă la modul romantic. O cunosc eu prea bine. Numai | *că de data asta sunt pregătit să-i fac faţă. f< Sunt, totuşi, unele zile cu soare puternic când mă abat de l}a drumul meu bătătorit şi mă gândesc hămesit la ea. Din *icând* în când, în ciuda satisfacţiei mele macabre, încep să mă Ifgândesc la un alt mod de viaţă, să mă întreb care ar fi deose-teirea dacă aş avea alături de mine o făptură tânără şi zburdalnică. Necazul meu este că nu-mi aduc decât vag aminte cum Ikrată şi nici ce simţeam când o strângeam în braţele mele. Tot fee ţine de trecut pare să se fi înecat în mare. Am amintiri, dar pEnaginile par să-şi fi pierdut prospeţimea, par moarte şi inco-rentSj ca nişte mumii roase de vreme aruncate într-un smârc. |>acă încerc să-mi reaminteisc ceva din viaţa pe care am as-o la New York, îmi apar în faţă scene fragmentare, ca de 3şmar, învăluite într-un soi de mâzgă verzuie. E ca şi cum opria mea existenţă s-a sfârşit undeva, dar nu pot descoperi iide anume. Nu mai sunt american, nu mai sunt nici new-l&orkez, şi chiar mai puţin european sau parizian. N-am nici IfUţi fel de îndatoriri, nici un fel de responsabilităţi, sunt lipsit ^e ură, de griji, de prejudecăţi, de orice fel de patimi. Nu sunt &ici împotrivă, nici pentru. Sunt neutru. Când, după o noapte Ji^de lucru, ne ducem toţi trei spre casă, adesea ni se întâmplă |„î'.«a, după primele tresăriri de dezgust, să începem să vorbim

137

despre starea de lucruri cu un entuziasm pe care doar cei ce nu iau parte activă la viaţă îl pot avea. Ceea ce mi se pare ciudat uneori, când mă vâr în pat, este gândul că tot acest entuziasm prinde viaţă doar ca să ne omoram timpul, ca să anihilăm acele trei sferturi de ceas de care avem nevoie ca să parcurgem drumul de la slujbă până la Monţpamasse. Putem avea cele mai strălucite şi mai realizabile idei privitoare la ameliorarea unei stări sau a alteia, dar nu există nici

un vehicul care să le ducă spre ţel. Iar ceea ce este încă şi mai ciudat e faptul că absenţa oricărei relaţii între idei şi viaţă nu ne zbuciumă şi nu ne incomodează câtuşi de puţin. Ne-am adaptat într-o asemenea măsură încât, dacă mâine ni s-ar porunci să mergem în mâini, am face-o fără să schiţăm cel mai mic gest de protest. Cu condiţia, bineînţeles, ca ziarul să apară ca de obicei. Şi ca noi să ne luăm regulat salariul. Altfel, nimic n-are importanţă. Nimic. Ne-am orientalizat. Am devenit nişte culi, nişte culi cu gulere albe, cărora li se astupă gura cu un pumn de orez pe zi. O caracteristică specială a craniului americanilor, citeam undeva mai zilele trecute, este prezenţa osului epactal sau *os Incae,* fti zona occipitală. Prezenţa acestui os, continua savantul, se datorează unei persistenţe a suturii transversale occipitale care se închide de obicei în timpul vieţii intrauterine. Prin urmare^ este un semn al unei dezvoltări întârziate, un indiciu al unei rase inferioare. „Volumul mediu al craniului american, continua el, este mai mic decât cel al albilor şi mai mare decât al negrilor. Luând în consideraţie ambele sexe, parizienii de azi au un volimi cranian de 1.448 centimetri cubi, negrii 1.344 centimetri cubi, iar amerindienii, 1.376 centimetri cubi". Din toate astea eu nu pot deduce ni-nlic, întrucât eu sunt american şi nu indian. Dar e mare şmecherie să explici lucrurile în felul ăsta, printr-un os, os *Incae,* de exemplu. Nu-l deranjează cu nimic să admită, în cadrul acestei teorii, cazul unic al unui craniu de indian care s-a dovedit a avea un volum cu totul neobişnuit, 1.920 centimetri cubi, un volum neîntrecut de nici o altă rasă. Ceea ce observ 138

; cu satisfacţie este faptul că parizienii de ambele sexe par să Laibă un volum cranian normal. Este evident că, la ei, sutura [occipitală transversală nu este atât de persistentă. Ştiu cum |să se delecteze cu un *aperîtifşi-i* doare în cot că nu-s văruite rcasele. Craniul lor n-are nimic ieşit în comun, daca e să ne liuam după indicii ştiinţifice. Trebuie găsită o explicaţie pen-|tru arta vieţii, pe care ei au ştiut s-o aducă la un asemenea |grad de perfecţiune.

La Monsîeur Paul, la fewfra^ul de peste drum, există mai |fn fund o cameră rezervată pentru ziarişti, unde putem tânca pe credit. Este o cămăruţă plăcută, cu rumeguş pe Ips, cu muşte Şi în plin sezion şi în extra-sezon. Dacă spun că *%* rezervată pentru Ziarişti, asta nu îriseamnă că luăm masa în mtimitate. Dimpotrivă, îriseamnă că avem privilegiul de a ^e putea amesteca oricând cu curvele şi cu peştii lor, care ionstituie elementul esenţial al clientelei lui Monsieur Paul. |Aranjamentul le convine perfect băieţilor de la etaj, care sunt mereu la pândă, chiar şi cei care au câte o metresă fi-an-Mzoaică permanentă, căci nu le strică să mai schimbe din când în când. Esenţialul este să nu se încalţe cu vreo boală lenerică. Uneoi^ pare că o molimă a pustiit birourile sau |6ate se expUcă prin faptul că toţi se culcă cu aceeaşi fe-feieie. Oricum, e plăcut să observi cât pot să arate de nenoro-wi când sunt siliţi să stea alături de vreun peşte care, în | uda micilor greutăţi cărora trebuie să le facă faţă în profe-L lui, duce, în comparaţie cu ei, o viaţă de huzur. Mă gândesc &i special la un individ înalt, blond, care distri-lie mesajele Havas pe bicicletă. Ajunge întotdeauna târziu

imasă, totdeauna asudând din greu şi cu faţa murdară. Are 1^ fel plăcut, stângaci, de a intra în local, salutându-i pe toţi Ş>j prezenţi prin ridicarea a două degete şi ducându-se de-a jfeptul la spălătorul dintre toaletă şi bucătărie. în timp ce-şi Piţerge faţa, inspectează rapid cu privirea mâncărurile. Dacă fîjede pe blatul de marmură un muşchi pe cinste, îl ia şi-l mi-|)fease sau bagă polonicul în oala mare cu supă şi gustă din ea.

139

E ca un copoi mare şi frumos, amuşinând tot timpul cu nasul în pământ. După aceste preliminarii, după ce a făcut pipi şi şi-a suflat tare nasul, se todreaptă nepăsător spre tipa lui şi o sărută cu un ţocăit zgomotos, dându-i în acelaşi timp o palmă plină de afecţiune peste fimd. Pe ea, pe ţipă, n-am văzut-o niciodată altfel decât într-o ţinută impecabilă, până şi la trei dimineaţa, după o noapte de muncă. Arată de parcă tocmai ar fi ieşit dintr-o saună. Este o plăcere să te uiţi la nişte animale aşa de sănătoase, să vezi o asemenea tihnă, afecţiunea şi pofta de mâncare de care, day dovadă. Vorbesc acum despre cină, despre mica ei gustare de dinainte de a se duce să-şi facă meseria. Peste câteva clipe va fi nevoită să se despartă de animalul ei blond şi să facă trotuarul undeva, pe bulevard, sugându-şi *digestif-ui* Dacă munca ei este plictisitoare, istovitoare sau ingrată, acest lucru nu se vede pe chipul ei. Când tipul eisoUd îşi face apariţia cu o foame de lup, îl îmbrăţişează şi-l sărută hămesită - îl sărută pe ochi, pe nas, pe Qbraji, păr, ceaffi... l-ar săruta şi-n cur, dacă ar fi posibil s^o facă în public. Clar, îi e recunoscătoare. Nu este o sclavă plătită. Tot timpul mesei râde cu poftă. Ai crede că n-are nici o grijă pe lumea asta. Şi, din când în când, în semn de afecţiune, îi trage câte o palmă în plin pbraz, o palmă aşa de zdravănă că l-ar dot)orî pe un biet corector, făcându-l să se ducă de-a dura.

Par să nu fie conştienţi deCât de ei înşişi şi de mâncarea pe care o bagă în ei cu lopata. O asemenea ţierfectă star? de mulţumire, atâta armonie, atâta înţelegere reciprocă îl fac pe Van Norden să turbeze de ciudă. Mai ales când ea îşi strecoară mâtia în prohabiil tânărului şi i-6 mârigâie, gest la care el răspunde, îii general, apucându-i sfârctil între degete şi strângându-l în joacă.

Mai e un cuplu care-şi face apariţia cam pe la aceeaşi oră şi se comportă întocmai ca o pereche căsătorita, îşi au ciondănelile lor, îşi spală rufele mnrdare în public şi, după ce au cfeat o atmosferă dezagreabilă pentru ei înşişi şi pentru toţi cei prezenţi, după ameninţări, înjurături, reproşuri şi insulte reciproce, sfârşesc prin a se giugiuli, gungurind şi uguind 140

f întocmai ca două turturele. Lucienne, cum îi spune el, este o

Îblondă platinată corpolentă, cu o mutră întunecată şi crudă. iBuza de jos, răsfrântă şi cărnoasă, şi-o mozoleşte plină de venin, ori de câte ori îşi iese din ţâţâni. Şi nişte ochi reci, ca nişte mărgele, de un albastru pal ca de porţelan, care-l fac ;să-l treacă sudorile când şi-i aţinteşte asupra lui. Altfel e fată bună, această Lucienne, în ciuda profilului de condor pe sare-l arborează când

izbucneşte cearta. Poşeta ei e tot tim-Ipul doldora de bani şi dacă îi dă cu târâita e numai ca să nu-l pncurajeze în deprinderile lui rele. E slab din fire şi e în stare pă cheltuiască cincizeci de fi-anci pe seară, dacă e să iei în se-|rios tiradele lui Lucienne. Când chelneriţa vine să ia co-landa, el n-are nici un pic de poftă de mâncare.

-A, iar nu-ţi e foame! mormăie Lucienne. Hm! Presu-*paa* că m-ai aşteptat în Faubourg Monttnartre. Te-ai distrat line, sper, în timp ce eu robeam pentru tine. Spune, idiotule, ide mi-ai fost?

Când ea se aprinde aşa, când turbează de furie, el se uită la i timid şi, apoi, ca şi cum şi-ar fi dat seama că tăcerea este salvatoare, îşi lasă capul în jos şi începe să-şi frământe în mâini şervetul. Dar acest gest mărunt, pe care ea, bineînţeles, i-l cu-l^aşte prea bine şi, în secret, îi şi place, întrucât acum este con-ânsă de vinovăţia lui, nu face decât să-i înteţească mânia.

- Vorbeşte odată, idiotule! ţipă ea ascuţit. *%i* Şi cu o voce piţigăiată, timidă, stinsă, el îi explică mâhnit , tot stând s-o aştepte, i se făcuse aşa de foame încât se vă-jse nevoit să intre undeva şi să ia un sandviş şi o bere. A &t de-ajuns ca să-i strice pofta de mâncare - zice el pe un iţn tânguios, cu toate că e limpede că mâncarea este ultimul p:ru cu care-şi bate capul acum.

|ifi - Da - şi se străduieşte ca glasul lui să sune mai convin-itor - te-am aşteptat tot timpul! izbucneşte el.

Mincinosule! ţipă ea. Mincinosule! Ah, din fericire şi
l^^s mincinoasă... dar una cum trebuie. Mă scoţi din pepeni
minciunile tale de doi bani! De ce nu eşti în stare de o
linciună ca lumea? El îşi lasă iarăşi capul în jos şi, absent,
141

adună câteva firimituri de pe masă şi le bagă în gură. Drept care ea îl loveşte peste mână.

-Nu face asta! Mă scoţi din sărite. Eştiiin idiot cum n-am mai văzut. Mincinosule! Aşteaptă nxmiai! Mai am eu nişte vorbe să-ţi spun. Şi eu sunt mincinoasă, dar măcar nu suntidioată.

Şi totuşi, peste câteva clipe, stau strânşi unul lângă altul, mână în mână, iar ea-i şopteşte duios:

- Ah, iepuraşul meu, mi-e greu să te las acum. Hai, dă-mi un pupic! Unde te duci în seara asta? Spxme-mi adevărul, iu-biţelule... îmi pare rău că am o fire aşa de năbădăioasă.

El o sărută sfios, întocmai ca im iepuraş cu urechiuşe lungi, trandafirii. Abia-i atinge buzele, parcă s-ar apropia şovăind de o fiunză de varză. în acelaşi timp, ochii lui mici, scăpărători, alunecă lacomi spre poşeta pe care ea o lăsase deschisă alături, pe banchetă. Abia aşteaptă clipă în care să-i poată trage graţios chiulul. Moare să plece de-acolo, să stea xjndeva într-o cafenea liniştită de pe Rue du Faubourg Montmartre.

îl cunosc pe drăcuşorul ăsta nevinovat, cu ochii lui rotunzi, speriaţi, ca de iepure. Şi ştiu prea bine şi ce fel de stradă este Faubourg Montmartre, cu fimiele şi articolele ei de cauciuc, cu luminile pâlpâind toată noaptea şi sexualitatea scurgându'-se de-a lungul ei caprintr-un canal colector. Să mergi pe jos de la Rue Lafayette până la bulevard îiiseamnă să treci printre două rânduri de vergi: se lipesc de tine ca lipitorile, te ronţăie ca fior-nicile, te măgulesc, te ademenesc, te linguşesc, te imploră, te roagă, te iau pe nemţeşte, pe englezeşte, pe spariioleşte, îţi arată inimile lor z;drobite şi pantofii lor scâlciaţi, şi încă, multă vreme după ce le-ai îndepărtat tentaculele, nlultă vreme după ce şuierăturile şi râgâielile s-au stins, mireasma lavaboului îţi stăruie încă în nări - este mirosul acelui *Parfum de Dame* a cărui eficienţă este garantată numai de la o distanţă de douăzeci de centimetri. Poţi să-ţi mănânci toată viaţa pe porţiunea asta cuprinsă între bulevard şi Rue Lafayette. Toate barurile sunt pline de via^ palpită, tripourile sunt arhipline; casierii sunt cocoţaţi ca nişte vulturi pe scaunele lor înalte şi banii pe care-i 142

' mânuiesc sunt îmbibaţi de duhoare omenească. Nu există echi-| valent la Banque de France pentru banii însângeraţi care sunt * aici valută forte, bani lucind de sudoare umană, care trec din I mână în mână ca un incendiu din pădure şi lasă în urma lor mi-|*to&* de fiom şi împuţiciune. Un bărbat care poate trece prin IFaubourg Montmartre, noaptea, &ră şă gâfâie sau să asude, Ifără o rugăciune sau o înjurătură pe buze, un astfel de bărbat |n-are coaie, iar dacă le are, ar trebui să fie jugănit.

Şi ce dacă iepuraşul ăla timid face praf cincizeci de franci j)e seară aşteptând-o pe Lucienne a lui? Şi ce dacă, facându-i-se |lbame, îşi cumpără un sandviş şi o halbă cu bere sau se tepreşte undeva să stea de vorbă cu curva altui peşte? Credeţi |oă ar trebui să se plictisească să facă asta noapte de noapte? 5per că nu credeţi că im peşte n-ar fi şi el om. Un peşte îşi are si el suferinţele şi mizeriile lui personale, nu uitaţi asta. Poate şă i-ar plăcea mai bine să stea într-un colţ toată noaptea cu o jereche de câini albi şi să se uite la ei cum se udă. Poate că ||-ar plăcea, când deschide uşa, s-o vadă în cameră citind *Pa-Hs-Soir,* cu ochii un pic greoi de somn. Poate că nu-i chiar atât ! grozav pentru el, când se apleacă peste Lucienne a lui, să dmtă mirosul altui bărbat. Poate că-i mai bine să n-ai decât rei fi-anci în buzunar şi o pereche de câini albi care să se ude i fiecare colţ decât să guşti nişte buze învineţite. Pariez că. Infamei când ea îl strânge tare în braţe, când îi cerşeşte acea inimă cantitate de iubire pe care numai el ştie cum Să iro dăru-fecă, pariez că el se luptă cât o mie de diavoli s-o pompeze, > facă să uite regimentul care i-a mărşăluit printre picioare. [)ate că, în clipele când îi posedă trupul şi o ia altfel decât ce-Iţi, poate că la el nu este vorba doar de curiozitate şi pasi-, ci de o luptă în întuneric, o luptă de unul singur împotriva aatei care a forţat porţile, a armatei care a trecut peste ea, a ftlcat-o în picioare şi a lăsat-o cu o asemenea foame devora-! că riici un Rudolph Valentino n-ar fi în stare să i-o poto-şască. Când aud reproşuri făcute iţnei fete ca Lucienne, când ud

că e denigrată sau dispreţuită fiindcă e rece şi mercantilă, îindcă face totul prea mecanic sau fiindcă se grăbeşte prea

143

tare ori fiindcă face una sau alta, îmi spun întotdeauna, stai niţel, omule, n-o lua aşa de repede. Nu uita că tu eşti undeva la coada alaiului, nu uita că un întreg corp de armată a asediat-o, că a fost pustiită, jefuită şi prădată. îmi spun, ascultă, omule, să nu-ţi pară rău de cei 50 de franci pe care i-i dai fiindcă ştii că peştele ei îi mănâncă pe FauboUrg Montmârtre. Sunt banii ei şi peştele ei. Sunt bani însângeraţi. Sunt bani care nu vor fi niciodată retraşi din circulaţie fiindcă la Banque de France nu există nimic cu care să fie răscumpăraţi.

Cam aşa gândesc adesea când stau în colţişorul meu şi mă joc cu rapoartele Havas sau descarc telegramele din Chicago, Londra şi Montreal. între rapoartele pieţelor de cauciuc şi de mătase şi piaţa de cereale din Winnipeg se strecoară ceva din zumzetul şi forfota Faubourg-ului Montmârtre. Când mi se înmoaie balamalele şi îmi cedează grinzile şi îmi simt mintea ca de câlţi şi totul îmi joacă în faţă ochilor, când piaţa de cereale alunecă şi se dă de-a rostogolul, iar taurii încep să ragă, după ce-am pus virgulele şi punctele la toate calamităţile, reclamele, reportajele de sport, articolele de modă, sosirile de vapoare în port, notele de călătorie, bârfele şi scandalurile, după ce le-am verificat, revizuit, bătut în ţinte şi fixat în cătuşe de argint, după ce aud cum prima pagină e zdravăn ciocănită în tipar, şi broscoii ţopăie în jurul ei ca nişte trepăduşi beţi, atunci parcă o văd pe Lucienne plutind de-a lungul bulevardului, cu aripile larg desfăcute, ca un enorm condor aj'gintiu, suspendat peste traficul ce se mişcă alene, o pasăre stranie de pe piscurile Anzilor, cu pântec alb trandafiriu şi căpşor încăpăţânat. Uneori mă duc spre casă singur, pe jos, şi-o urmăresc prin curtea Luvrului, peste Pont des Arts, pe sub arcadă, prin intrânduri şi fundături, prin vălul somnolenţei, prin albeaţa lăptoasă, otrăvită, de-a lungul grilajului de la Jardin de Luxembourg, pe sub ramurile încâlcite, printre sforăituri şi gemete, jaluzele verzi, zdrăngăneli şi clinchete, colţurile stelelor, paietele, cheiurile, tendele cu dungi albastre şi albe pe care ea le mătură cu vârful aripilor. 144

în albastrul unei electrice revărsări a zorilor, cojile de araphide par decolorate şi boţite; de-a lungul plajei de la ÎMontpamasse, nuferi se încovoaie şi se fiâng. La ceasul refluixului, când doar câteva sirene sifilitice mai rămân împotmollite în nămol, Domul arată ca un poUgon de tir bântuit de un iciclon. Totul se scurge domol spre canalul colector. Timp de |aproape un ceas domneşte o acalmie de moarte, în timpul căeia borâturile sunt curăţate. Pe neaşteptate, copacii încep să pe. De la un capăt la altul al bulevardului, se înalţă un cântec demenţial. E ca un semnal ce anunţă închiderea tranzacţiilor i bursă. Speranţele ultimelor clipe sunt spulberate. A venit

plipa când trebuie golite ultimele băşici pline de urină. Ziua se
Revarsă, furişându-se ca o leproasă...
li Unul dintre lucrurile de care trebuie să te fereşti când lu-
|rezi noaptea este să nu-ţi respecţi programul personal.
?acă nu te duci la culcare înainte ca păsările să înceapă să
îipe, degeaba te mai bagi în pat. în dimineaţa asta, neavând
*ceva mai bun de făcut, ni-am dus la Jardin des Plantes.
lunt acolo nişte minunaţi pelicani din Chapultepec şi nişte
ăuni cu cozi multicolore care se uită la tine cu ochi tâmpi.
; neaşteptate, a început să plouă.
întorcându-mă în Montpamasse cu autobuzul, mi-a atras
enţia o femeie, o franţuzoaică micuţă din faţa mea, care stă-
pa atât de dreaptă şi de ţeapănă de parcă se pregătea să-şi
lianjeze penele. Stătea pe marginea scaunului, ca şi cum
: fi temut să nu-şi şifoneze coada minunată. Ar fi grozav,
-am zis eu, dacă din al său *d&rriere,* când s-ar scula, ar
şni o imensă coadă evantai, cu pene lungi şi mătăsoase.

La CaK de r Avenue, unde mă opresc pentru o mică gus-re, o femeie cu burta la gură mă acostează încercând să mă Ipânte cu farmecele stării ei. Ar vrea s-o duC într-o cameră flde să petrecem în doi *xxa.* ceas sau două. E pentru prima ră că primesc o asemenea propunere din partea unei femei ^sărcinate: mai că m-ar tenta să încerc. Zice că îndată ce va Sişte copilul şi-l va preda autorităţilor, se va întoarce la

meseria ei. Face pălării. Observând că interesul meu pentru ea slăbeşte, îmi ia mâna şi mi-o apasă pe abdomenul ei. Simt ceva mişcându-se înăuntru. Pe loc îmi piere pofta.

N-am văzut niciodată vreun loc care să egaleze Parisul în privinţa atracţiilor sexuale. De cum o femeie îşi pierde un dinte din faţă, un ochi sau un picior, o ia razna. în America, ar muri de foame dacă n-ar avea de oferit decât un trup mutilat. Aici e cu totul altfel. Un dinte lipsă, un nas mâncat de vreo boală sau un uter căzut, orice nenorocire care agravează lipsa de farmec a unei femei pare să fie privită Ca o picanterie în plus, un stimulent pentru poftele sleite ale masculului. Vorbesc, bineînţeles, de fauna umană specifică marilor metropole, de lumea unor bărbaţi şi femei a căror ui- -timă picătură de vlagă a fost stoarsă de maşină, martiri ai programului modem. Peste aceste grămezi de oase şi nasturi de gulere le este atât de greu pictorilor să pună ceva cantţe? Abia mai târziu, după-amiază, când mă aflu la galeria de pe Rue de Seze, încurajat de bărbaţii şi femeile lui Matisse, mă circumscriu iarăşi în limitele propriu-zise ale lumii omeneşti, în pragul acestei săli imense, ai cărei pereţi sunt acum cuprinşi de vâlvătăi, mă opresc pentru o clipă ca să-mi revin din şocul pe care îl trăieşti când

cenuşiul obişnuit al lumii se sfâşie şi culorile vieţii dau năvală în cântec şi poezie. Mă aflu într-o lume atât de firească, atât de completă, încât mă simt pierdut. Am impresia că mă aflu în îtisuşi plexul solar al vieţii, în plin focar, indiferent de ce poziţie sau atitudine aş adopta. Mă simt la fel ca altădată, când mă adâncisem în inima unui crâng înflorit stând în sufi'ageria acelei imense lumi a lui Balbec şi prinzând pentru prima oară înţelesul profimd al acelor încremeniri lăuntrice care-şi manifestă prezenţa prin exorcizarea văzului şi pipăitului, stând în pragul acestei lumi pe care Matisse o plăsmuise, am retrăit puterea revelaţiei care i-a îngăduit lui Proust să deformeze într^atât tabloul Vieţii încât doar cei care, asemenea lui, sunt sensibili la alchimia sunetului şi a simţurilor pot transfortna realitatea negativă a vieţii în 146

I' conturile substanţiale şi pline de semnificaţii ale artei. Numai cei care-i îngăduie luminii să pătrundă m măruntaiele lor pot tălmăci ce se ascunde în adâncul inimii. Văd şi azi, cu aceeaşi |; pregnanţă, cum scăpărările şi licăririle de lumină se preling *[* din masivele candelabre, se fac ţăndări şi se preschimbă îti ^ sânge, pătând coamele valurilor ce bat monoton în aurul tem Ide dincolo de geamuri. Pe ţărm, o învălmăşeală de catarge, co-ţşuri şi, ca o umbră fimiegândă, figura Albertinei lunecând Iprintre bizanţi, topindu-se în caleidoscopul unui tărâm proto-Iplasmatic, unindu-şi umbra cu visul şi presimţirea morţii. O l^tă cu lăsarea amurgului, suferinţa suind din pământ ca o peaţă, apropiindu-se, estompând nemărginita panoramă a mă-ii şi cemlui. Două mâini de ceară, zăcând apatice pe pat, iar -a lungul vinişoarelor decolorate, murmuml susurat al unei şpoici repetându-şi legenda propriei naşteri. *ţf* în fiecare poem al lui Matisse există povestea imei pârtiile de came de om ce refiiză să se lase devorată de moarte. iiSpectul cărnii, în întregime, de la păr până în vârfid unghii-r, exprimă miracolul respiraţiei, ca şi cum un ochi lăuntric* . setea lui după o realitate mai minunată, ar fi preschimbat ^.prii cămii în flămânde guri văzătoare. Orice imagine pe igă care treci te face să simţi miresmele şi să auzi sunetele lătorilor. E cu neputinţă să contempli fie şi un colţişor al ^selor lui, fără să simţi înălţarea imui val şi răcoarea unor iropi zburători. El sţă la cârmă, sfi-edelind cu ochii lui al-liiştri şi ficşi visteria timpului. în ce cotloane întunecoase nu i aruncat, oare, privirea piezişă? Lăsând privirea să-i alunec de-a lungul vastului promontoriu al nasului, văzuse to-*/,* Cordilierii prăbuşindu-se în Pacific, istoria Diasporei ligranată pe pergament subţire, jaluzele imitând zumzetele ; pe plajă, pianul curbându-se ca un ghioc, corole scoţând di-pfazoane de lumină, cameleoni foşnind sub teancuri de cărţi, raiuri pierzându-se în oceane de praf, muzica ţâşnind ca o sără din tainica cromosferă a durerii, spori şi madrepore şcundând pământul, burice vomitându-şi strălucitoarea

147

progenitură de suferinţă... Matisse este un înţelept luminat, un vizionar care dansează şi care, dintr-o trăsătură de penel, dărâmă hidoasa schelărie în

care faptele incontestabile ale vieţii ferecă trupul omului. El este acela care -^ dacă astăzi există vrexm om înzestrat cu acest dar ~ ştie unde să dizolve făptura umană şi are curajul de a sacrifica o linie armonioasă, cu scopul de a detecta ritmul şi murmurul sângelui, acela care ia lumina refractată înlăimtrul lui şi o lasă să inunde claviatura culorilor. Dincolo de infimele detalii, de haosul şi mizeria vieţii, el surprinde matricea invizibilă, îşi anunţă descoperirile prin pigmentul metafizic al spaţiului. Nici o căutare de formule, nici o crucificare a ideilor, nici o altă obligaţie decât aceea de a crea. Chiar dacă lumea e pe cale să piară, în miezul ei tot rămâne utl om, rămâne şi mai solid fixat şi ancorat, cu atât mai centrifug cu cât procesul disoluţiei se accelerează.

Lumea seamănă din ce în ce mai mult cu visul unui entomolog. Pământul deviază de la orbita lui, axa i se mută. Dinspre nord, zăpada dă năvală în rafale de un albastru de oţel. începe o nouă perioadă glaciară, suturile transversale se închid şi, peste tot, de la un capăt la altul al zonei cerealelor, lumea fetală piere, preschimbându-se într-un mastoid uscat. Centimetru cu centimetru, deltele seacă şi albiile fluviilor devin netede ca sticla. Se arată zorii unei zile noi, ai unei zile metalurgice, în cursul căreia pământul va răpăi de averse de minereu de un galben strălucitor. Pe măsură ce mercurul ter-mometrului scade, contururile lumii se estompează. Osmoza mai este încă posibilă şi, pe ici, pe colo, articulaţiile mai fimcţionează, dar la periferie venele sunt toate varicoase, la periferie undele luminoase se încovoaie şi soarele sângerează ca un rect sfârtecat.

Chiar la butucul roţii ce se desface în bucăţi, se află Matisse. Şi el se va roti până când tot ceea ce a contribuit la formarea roţii se va dezintegra. A şi trecut învârtindu-se peste o bună parte a globului, peste Persia, India şi China şi, asemeni unui 148

rtnagnet, a atras particule microscopice din Timbuktu, Soma-|lia, Belucistan, Angkor, Tierra del Fuego. Odaliscele şi le-a împodobit cumalachit şi jasp, le-a acoperit carnea cu văluri cu iii de ochi, ochi parfumaţi şi cufundaţi în sperma balenelor, iunde se stârneşte o adiere, există sâni reci ca gheaţa şipo-abei albi vin fâliîind din aripi să se drăgostească în venele ; un albastru glaciar ale Munţilor Himalaya.

Tapetul cu care oamenii de ştiinţă au acoperit lumea rea-
ului se desprinde şi cade sfâşiat. Grandiosul lupanar în care
fei au schimbat viaţa n-are nevoie de decoraţii. Esenţial este
fe toate canalele de scurgere să funcţioneze normal. Frumu-
pe^ea, acea frumuseţe felină care ne strânge cu uşa în Ame-
dca, s-a spulberat. Ca să pătrunzi noua realitate este necesar,
pitâi de toate, să demontezi ţevăria şi să cureţi conductele
iigrenate ale sistemului genito-urinar care alimentează ex-
l^eţiile artei. Ziua nu miroase decât a hipermanganat şi a al-
ehidă formică. Canalele de scurgere sunt astupate cu
llgrobrioni sugrumaţi.

Lumea lui Matisse mai este frumoasă şi în stilul unui doritor demodat. Nu găseşti în ea nici un rulment, nici un ca-i de baie, nici un piston, nici o cheie franceză. Este aceeaşi ae veche care se duce veselă la Bois în zilele pastorale ale nului şi petrecerilor deşuchiate. Găsesc că e calmant şi învi-Itor să te mişti printre aceste făpturi cu pori vii, respirând psc şi al căror mediu este stabil şi solid ca lumina însăşi, at cu acuitate acest lucru când mă plimb pe Boulevard de ^Madeleine şi prostituatele mă ating, în trecere, cu rochiile |ir foşnitoare, iar eu, numai privinduTle, încep să tremur. ; pentru că sunt exotice sau bine hrănite? Nu^ căci rar dai 1^ o femeie fiiimoasă pe Boulevard de la Madeleine. Dar la ^tisse, în explorările penelului său, există strălucirea tremurare a unei lumi care nu cere decât prezenţa femeii pentru |l?ristaliza cele mai fugitive aspiraţii. Să dai de o femeie care be oferă lângă un pisoar pe care apar reclame pentru foiţă î'ţigară, rom, acrobaţi; curse de cai, unde fiunzişul greu al

149

copacilor sparge masa compactă a zidurilor şi acoperişurilor, este o experienţă care începe în punctul unde hotarele lumii cunoscute se destramă. Uneori, seara, când trec pe lângă cimitir, mă poticnesc de odaliscele fantomatice ale lui Matisse proptite de copaci, cu coamele lor încâlcite mustind a sevă. Puţin mai departe, la o distanţă de incalculabili eoni de timp, înfiişurată ca o mumie, zace la pământ fantoma lui Baudelaire, fantoma unei lumi căreia în veci nu-i va mai fi dat să vomite. Prin colţurile obscure ale cafenelelor stau bărbaţi şi femei cu mâinile rigide, cu şalele stropite de mari cantităţi de spumă. Alături, *legargon,* cu şorţul plin de bani, aşteaptă nerăbdător antractul, ca apoi să dea năvală peste nevastă-sa şi s-o tapeze de bani... Şi chiar dacă lumea sei năruie, Parisul care-i aparţine lui Matisse e cutremurat de orgasme luminoase, gâfâi-toare, chiar aerul este impregnat de o spermă stătută, iar copacii sunt răvăşiţi ca nişte plete. Pe axul ei nesigur, roata se învârte necontenit, luând-o la vale; n-are fiine, n-are rulmenţi, n-are pneuri. Roata se desface în bucăţi, dar rostogolirea ei este de neoprit...

într-o zi cu cer senin, iată că mă pomenesc cu o scrisoare de la Boris, pe care nu4 mai văzusem de câteva luni. E un document ciudat şi n-am pretenţia să-l înţeleg limpede de la cap la coadă. „Ceea ce s-a întânaplat între noi - cel puţin în ce mă priveşte pe mine - este că i-ai dat vieţii mele o lovitură de graţie, vreau să spun că m-ai lovit în singurul loc unde încă mai sunt viu: în moartea mea. Datorită acestui curent emoţional, am trecut prin al doilea botez. Am trăit din nou; ca un om viu. Şi nu din amintiri, cum mi se întâmplă cu alţii, ci trăind."

Aşa începea scrisoarea. Nici o formulă de salut, nici o dată, nici o adresă. O mâzgălitură fină şi pompoasă în acelaşi timp, însăilată pe o foiţă liniată, ruptă dintr-un carneţel. „Iată de ce, indiferent dacă-ţi plac sau nu (în adâncul sufletului cred că mă deteşti) eşti foarte aproape de mine. Prin tine ştiu cum am murit: şi mă văd murind încă o dată: *mor.* Asta 150

înseamnă ceva. Mai mult decât să fii pur şi simplu mort. Acesta trebuie să fie motivul pentru care mă tem atât de mult să te revăd. S-ar putea să-mi fi jucat festa asta şi să fi murit! Evenimentele se desfăşoară atât de repede astăzi!" îi recitesc scrisoarea, rând cu rând, lângă statui. Tot ce în-l drugă despre viaţă, şi moarte şi despre evenimentele care se desfăşoară atât de repede mi se pare o aiurealâ! Nimic nu se întâmplă, după câte văd eu, în afară de calamităţile ce se prezintă pe prima pagină a ziarului. De şase luni stă singur-sin-I gurel, înghesuit într-o cămăruţă ieftină, comunicând, probabil, prin telepatie, cu Cronstadt. îmi vorbeşte de bate-?rea în retragere, de evacuarea sectorului etc. etc, ca şi cum ţ ar fi îngropat într-o tranşee şi ar întocmi un raport către sta-| ,tul-major. Probabil că era eu redingota pe el când se apucase i să caligrafieze această misivă şi probabil că-şi fi-ecase mâi-l,nile de două-trei ori, aşa cum făcea de fiecare dată când se iprezenta vreun client ca să închiriez apartamentul. „Motivul Mentru care doream ca tu să te sinucizi...", începe el un alt pa-lyagraf Citind asta mă pufneşte râsul. Obişnuia să se plimbe pie colo-colo, cu mâna înfundată sub pulpana redingotei, la |Mlla Borghese sau la Cronstadt, oriunde avea spaţiu, ca să Izicem aşa - şi depăna, după pofta inimii, toate absurdităţile stea despre viaţă şi moarte. Nu pricepusem niciodată o iotă, ^ărturisesc, dar merita să asişti la spectacol şi, în calitatea llfiea de ne-evreu, normal că mă interesa ce se petrecea în me-|ajeria din cutia lui cranianâ. Uneori, se întindea cât era de Ijong pe divan, epuizat de noianul de idei ce i se perindau nă-plnic prin căpăţână. Tălpile picioarelor lui atingeau raftul ! cărţi în care şi-i ţinea pe Platon şi pe Spinoza.... nu putea pricepe cum de nu mă interesau şi pe mine. Trebuie să recu-3SC că ştia să-i facă interesanţi, chiar dacă eu n-aveam idee DJespre ce era vorba. Mai aruncam câte o privire pe fiiriş prin |âte unul din volume, doar-doar oi prinde ceva din ideile ex-ţavagante pe care Boris le atribuia acestora, dar legătura era agilă, subţire. Avea un limbaj cât se poate de personal,

acest Boris, când eram de faţă numai noi doi: dar când îl auzeam vorbind pe Cronstadt, mi se părea că Boris plagiase minunatele idei ale acestuia. Amândoi vorbeau în stilul matematicilor superioare. Nu lăsau să se strecoare nici un pic de came, nici un strop de sânge. Totul era sinistru, spectral, lugubru prin abstracţie. Când atacau problema morţii, deveneau mai concreţi: la urma urniei, toporul sau satârul trebuie să aibă o coadă. îmi plăceau grozav discuţiile astea. Era pentru prima dată în viaţa mea când moartea mi se părea fascinantă - toate aceste morţi abstracte ce implicau nti ştiu ce agonie lipsită de sânge. Din când în când mă complimenta pentru faptul că sunt viu, dar cu atâta insistenţă încât mă simţeam încurcat. Mă făceau să simt că trăiesc în secolul al XlX-lea, că nu eram decât o rămăşiţă atavică, o zdreanţă romantică, un Pitecantropus Erectus

înzestrat cu suflet. Boris, mai ales, părea încântat când mă atingea; voia ca eu să fiu viu, pentru ca el să poată muri după pofta inimii. îţi venea să crezi că toate milioanele astea de oameni de pe străzi nu sunt decât nişte vaci moarte după felul în care mă privea şi mă pipăia: Dar scrisoarea... uit de scrisoare...

„Motivul pentru care doream să te sinucizi; în seara aceea, la Cronstadt, când Moldorf devenise Dumnezeu, era că atunci eram foarte apropiat de tine. Probabil că mai aproape decât voi fi vreodată. Şi mi-era fiică, O fiică grozavă, că într-o bună zi ai să te întorci înjpotriva mea şi ai să mori de mâna mea. Şi aş fi rămas to aer, doar cu ideea mea despre tine, fără nimic care s-o susţină. Nu ţi-aş fi iertat-o niciodată."

Poate că vi-l puteţi închipui spunând aceste cuvinte! Cât despre mine, eu nu văd limpede ce idee îşi fifcea el despre persoana mea sau, cel puţin, este evident că nu eram altceva decât o idee pură, o idee care se putea menţine în viaţă fără să mănânce. Boris niciodată nu acordase prea mare atenţie problemei mâncării, încerca să mă hrănească cu idei. Totul era idee. To,tuşi, când avea la inimă ideea închirierii apartamentului, nu uita niciodată să înlocuiască garniturile la toaletă. în 152

ibrice caz, nu vroia să mor de mâna lui. „Tu trebuie să fii în via-pi pentru mine până în ultima clipă, îmi scria el. Este singura (lodalitate de a continua să susţii ideea mea despre tine. întrupat ai ajuns, după cum vezi, legat de ceva extrem de vital pen-i mine, nu cred că mă vOi putea debarasa vreodată de tine. ifici n-aş vrea asta. Vreau să trăieşti zi. de zi, încă şi mai plin ! vitalitate, să fii viu în măsura în care eu sunt mort. Iată de l^e, când le vorbesc altora despre tine, mă ruşinez întrucâtva. i greu să vorbeşti atât de intim despre tine însuţi."

Vă închipuiţi probabil că murea de dor să mă vadă sau că : fi vrut să afle ce mai fac. Dar nu, nici un rând despre ceva sonal sau concret, în afară de acest limbaj de viaţă-moarte, Iiimic altceva decât acest scurt comunicat din tranşee, această fală de gaze otrăvitoare prin care dădea de ştire tuturor că zboiul continuă. Uneori mă întreb cum se face că nu atrag 1 jurul meu decât indivizi într-o doagă, neurastenici, nevro-aţi, psihopaţi şi, mai cu seamă, evrei. Trebuie să fie ceva, la pn goi plesnind de sănătate, ceva ce excită mintea unui reu, ca atunci când vede o pâine acră de secară. Uitaţi-vă, î pildă, la Moldorf care, după spusele Iui Boris şi Cronstadt, i făcuse Dumnezeu. Această mică viperă mă detesta, sunt Hbnvins, dar nu putea fără mine. Venea regulat să-şi încaseze iica doză de insulte. Erau ca un tonic pentru el. La început, i- adevărat, fusesem tolerant cu el. La urma urmei, mă plătea a să-l ascult. Şi, cu toate că nu manifestasem prea mare simpatie pentru el, ştiam să tac dacă în joc erau o masă sau ceva li de buzunar. După un timp, totuşi, văzând cât era de ma-Kichist, nu mă mai jenam să-i râdimeori înnas. Erao şfichi-pFe de bici pentru el, durerea şi suferinţa îi ţâşneau cti şi mai Mtă vigoare. Şi poate că relaţiile dintre noi s-ar fi desfăşurat e>fmal, dacă n-ar fi crezut că este de datoria lui s-o protejeze *i* Tania. Dar faptul că Tania era evreică ridica o problemă de |lMin moral. Voia să mă mulţumesc cu

domnişoara Claude pffentru care, mărturisesc, nutream o sinceră afecţiune. Uneori ai dădea chiar şi bani ca să mă culc cu ea. Până în ziua în

153

care şi-a dat seama că eram un destrăbălat înveterat. O pomenesc acum pe Tania pentru că tocmai s-a întors din Rusia, doar de câteva zile. Sylvester a rămas acolo, ea să încerce să-şi facă o situaţie. A renunţat definitiv la literatură. S-a dăruit cu totul noii Utopii. Tania vrea să mă întorc cu ea, de preferinţă în Crimeea, şi să începem o viaţă nouă. Cu o zi înainte, făcuserăm un chef pe cinste, în camera lui Cari, discutând posibilităţile ce ni se ofereau. Voiam să ştiu cum mi-aş fi putut câştiga existenţa acolo, dacă, de exemplu, aş fi putut obţine un post de corector. Ea zicea că nu trebuie să-mi bat capul cu ce anume voi facei îmi vor găsi ei o slujbă, doar să fiu serios şi sincer. Am încercat să mă arăt serios, dar n-am izbutit decât să par patetic. în Rusia nu le place să vadă figuri triste. Vor să fii vesel, entuziast, cu inima uşoară, optimist. Semăna grozav cu America după cât mi se părea mie. Dar eu nu mă născusem înzestrat cu acest soi de entuziasm. Bineînţeles că n-am lăsat-o să-şi dea seama de asta, dar în secret mă rugam să fiu lăsat în pace, să mă întorc în colţişorul meu şi să rămân acolo până va izbucjii războiul. Tot acest hocus-pocus despre Rusia mă tulbura într-o oarecare măsură. Tania se încinsese aşa de tare că nu ne-am lăsat până n-am golit vreo şase sticle de vin *ordinaire.* Cari ţopăia ca o libarcă. Avea destul dintr-un evreu pentru a-şi pierde capul în faţa unei idei ca aceea despre Rusia. Salvarea era să ne căsătorim -^ şi fără a mai sta nici măcar a clipă pe gânduri!

- Daţi-i bătaie! ne îndemnă. N-aveţi nimic de pierdut!

Apoi se prefăcuse că are puţină treabă undeva, ca să ne lase singuri pentru un număr rapid. Tania era, desigur, doritoare de aşa ceva, dar povestea asta cu Rusia se înrădăcinase atât de solid în căpşorul ei, încât şi-a irosit tot timpul ce ne fusese acordat pisându-mă întruna, drept care m-am ales cu o proastă dispoziţie şi o ţâfiiă de nedescris. Oricuni, trebuia să ne gândim să luăm masa undeva, ca apoi eu să mă duc la redacţie, aşa că ne îngrămădirăm într-un taxi pe Boulevard Edgar Quinet şi ţuşti, la drum, de la nici o aruncătură de 154

piatră de cimitir. Era ora cea mai potrivită să străbatem Parisul într-o maşină deschisă şi vinul ce ne încălzea burdihanele ţficea ca totul să ni se pară mai mimmat decât de obicei. Cari stătea în faţa noastră, pe *strapontîn,* roşu în obraji ca sfecla. Era fericit, bietul de el, gândihdu-se la ce viaţă nouă şi nemaipomenită va duce la celălalt capăt al Europei. în acelaşi timp, 'încerca şi uri sentiment de tristeţe, intuiam eu prea bine. De fept, ca şi mine, n-avea nici un chef să plece din Paris. N-o dusese grozav aici, cum n-o duseserii nici eu, dar abia după ce !^ îndurat vitregii şi suferinţe cu nemiluita. Parisul pune stă-(Jpânire pe toată fiinţa ta. S-ar putea zice că te strânge de testi-'Wle, ca o ştoarfă în călduri, care mai bine ar mxiri decât să te

f scape din gheare. Aşa îi părea lui Parisul, îmi dădeam seama ,,„4e asta.

Pe când treceam peste Sena, un râs idiot îi schimono-'•'sea trăsăturile. Se uita la clădirile şi la statuile pe lângă care şjfreceam în goană ca şi curh le-ar fi văzut în vis. Şi pentru tiiîiine totul era ca un vis: îmi băgasem mâna în sânul Taniei |ii-i strângeam sfârcurile aproape să i le strivesc, vedeam apa pe sub poduri şi barjele şi catedrala Notre-Dame, departe, |bs, exact cum o înfăţişează cărţile poştale ilustrate, şi mă leam, beat cum mă simţeam, că aşa şi-o face omul cu &âna lui, dar eu eram şmecher şi în chestia asta şi ştiam că *%'Q* să schimb acest vârtej din jurul meu pentru Rusia sau pen-iji rai sau pentru nimic altceva pe lume. Mă gândeam că e o \după-amiază fiumbasă, că în curând o să ne băgăm ceva ha-'ială în stomac şi ce specialitate extra o să ne comandăm... vin generos, ţâre, care va spulbera toate basmele astea cu usia. Cu o femeie ca Tania* plină de zvâc şi de toate cele, ||;ii că, o dată ce şi-a băgat ceva în cap, puţin îi mai pasă ce se itâmplă cu tine. Lasă-i ei frânele şi e în stare să-ţi scoată chi-iţii chiar în taxi. Oricum e grozav să circuli cu viteză mjcă irintre alte maşini, când amândoi avem feţele mânjite de ruj, vinul ne bolboroseşte în stomac ca într-o gură de canal de iurgere, mai ales când virăm spre Rue Laflfitte, stradă destul largă ca să poată încadra micul templu de la capătul ei, iar

deasupra, Sacre-Coeur, un soi de amalgam arhitectural exotic, o idee franţuzească lucidă, care-ţi despică beţia şi te lasă să pluteşti pierdut în trecut, într-un vis fluid ce te trezeşte de tot, dar fără să-ţi zdruncine nervii.

Cu Tania reintrată în scenă, cu o slujbă stabilă, cu discuţiile beţivăneşti despre Rusia, cu întoarcerile acasăpe jos în timpul nopţii, cu un Paris în toiul verii, viaţa pare să-şi ridice capul un pic mai sus. Tocmai de asta, poate, o scrisoare ca a lui Boris mi se pare complet aiurită. Aproape zi de zi mă întâlnesc cu Tania la ora cinci, ca să luăm un Porto împreună, cum zice ea. O las să mă ducă în locuri unde n-am fost niciodată, la barurile elegante din jurul lui Champs-Elys6eş, unde sunetul jazz-ului şi glasurile de tineri fredonând cu gura închisă par să îmbie până şi mahonul lemnăriilor. Chiar şi când te duci la *lavabo* aceste accente cărnoase, pline de sevă, te unnă-resc, intră în cabină parcă plutind printre ventilatoare şi-ţi fac viaţa mişto, toată numai clăbuci irizaţi de săpun. Şi, fie din pricină că Sylvester e altundeva şi ea se simte liberă, fie naiba ştie de ce, Tania încearcă din răsputeri să se poarte îngereşte. - Te-ai purtat urât cu mine, înainte să plec, îmi reproşează ea. De ce-ai făcut-o? Doar eu nu te-anl jignit cu nimic, nu?

Deveniserăm sentimentali, poate din pricina luminilor di-fiize sau a acestei muzici smântânoase, de mahon, ce împânzeşte totul îti jur. Era aproape ora când trebuia să mă duc la slujbă şi nu mâncaserăm încă. Cartonaşele cu preţurile erau sub nasul nostru -^ şase franci, patru cincizeci, şapte fi^ci, doi cincizeci - făceam mecanic socoteala, întrebându-mă, în acelaşi timp, dacă nu mi-ar fi plăcut mai mult să fiu barman. Adesea, în situaţii similare, când ea nu contenea să îndruge verzi şi uscate despre Rusia, viitor, dragoste şi tot tacâmul, mi se întâmpla să mă

gândesc la chestii cu totul aiurea, să mă fac văcsuitor de ghete sau om de serviciu la toalete, mai cu seamă, cred eu, pentru că mă simţeam atât de bine în barurile pe la care mă ducea - şi nici nu-mi trecea prin cap că s-ar putea să ajung treaz ca lumina zilei, bătrân şi, poate, chiar gârbovit. Nu, îmi închipuiam mereu că viitorul, oricât 156

3e modest, se va desfăşura tocmai într-o ambianţă ca aceasta, Isu aceleaşi melodii zumzăindu-mi în cap, un clinchet de pa-ţiare şi, în urma oricărui cur apetisant, o undă de parfiim lă la un metru distanţă, bun să scape viaţa de putoare până jos, la/ovaĂo.

Ciudat este că hălăduiala asta prin baruri de lux n-a făcut |in mine un răzgâiat. Desigur, îmi venea greu să mă despart

! ea. Obişnuiam s-o conduc până la poarta unei biserici din Ipropierea redacţiei şi să stăm puţin acolo pentru o ultimă

abrăţişare, în timpul căreia îmi şoptea: - Doamne, şi ce-o să mă fac acum? *y* Vroia să-mi las slujba, ca să putem face dragoste zi şi

aapte. Nici nu-i mai păsa de Rusia, numai să fim împreună. ^ar în clipa când mă despărţeam de ea, creierul mi se limpe-^a. De cum treceam de uşa batantă, urechile îmi erau mângâ-|ţe de un alt soi de muzică, poate nu chiar atât de languroasă, p»tuşi plăcută. Şi un alt soi de parfum îmi inunda nările, ceva titre sudoare şi paciuli, emanând dinspre maşini. Cum ve-|eam de obicei bme afumat, era ca şi cum aş fi căzut de la o *kare* înălţime. De cele mai multe ori mă duceam drept la toa-|tă, şi mă mai remontam puţin. Acolo era ceva mai răcoare, |u, cel puţin, susurul apei care curgea mă făcea să cred asta.

(ivabo-unle erau totdeauna ca un duş rece pentru mine. ^şţa era situaţia. înainte de a ajunge acolo, trebuia să irec Vintre nişte rânduri de franţuji care se dezbrăcau. Pfui, aamă-doamne, ce mai puţeau porcii ăia! Şi mai erau şi bine pitiţi. Oricum, erau acolo pe jumătate goi, unii în izmene ^gi, alţii cu barbă, cei mai mulţi palizi, şobolani numai pile şi os, cu plumb în vine. în cabine puteai să faci un inven-al gândurilor lor hoinare. Toţi pereţii erau acoperiţi cu

Uene şi inscripţii obscene şi totodată nostime, uşor de înţe-

i şi, în ultimă instanţă, destul de amuzante şi simpatice. Tre-

tie să fi avut nevoie de o scară ca să ajungă în xmele locuri, presupun că merita, chiar dacă le considerai doar din ict de vedere psihologic. Uneori, pe când mă pişam, mă fktrebam ce impresie le-ar fi făcut toate astea acelor doamne

157

şic pe care le văzusem intrând în magnificele toalete de pe Ghamps-Elysees. Mă întreb dacă ar mai fi umblat atât de cu nasul pe sus ştiind ce se gândeşte pe-aici despre nişte cururi, în lumea lor, desigur, totul este numai voaluri şi catifele... Sau, cel puţin, asta te lasă să crezi când lunecă pe lângă tine învăluite în parfum. Nici ele nu fiiseseră toate şi dintotdeauna nişte doamne atât de distinse. Unele se tot fâţâiau spre toaletă şi înapoi mai mult ca să-şi facă

reclamă. Şi poate că, în momentele când se simţeau în largul lor, când vorbeau cu voce tare în intimitatea budoarului, le mai scăpa şi lor de pe buze câte un cuvânt ciudat. Căci în lumea lor, la fel ca în orice altă lume, mai toate lucrurile ce se întâmplă sunt rahat şi murdărie, la fel de scârboase ca orice gunoaie, doar că, iată, ele gustă fericirea de a putea pvme un capac peste pubelă.

Precum spuneam, după-âmiezile petrecute în tovărăşia Taniei n-au nici un efect rău asupra mea. Mi se întâmpla xme-ori să mă îmbăt prea rău şi trebuia să-mi vâr degetul în gâtlej, căci e greu să corectezi şpalturile când nu poţi să lucrezi ca lumea. Descoperirea unei virgule care lipseşte îţi cere mai multă putere de concentrare decât încercarea de a rezuma filozofia lui NietzscHe. Poţi fi scânteietor în stare de beţie, dar e deplasat să fii astfel în biroul de corectură. Datele, despărţirile în silabe, semnele de punctuaţie, asta sunt chestii care contează. Şi tocmai astea sunt cel mai greu de urmărit când eşti cu mintea înfierbântată. Mai făceam, din când în câiid, şi gafe rele de tot şi dacă n-aş fi învăţat să-l pup-în-cur pe şef, cu siguranţă m-aş fi trezit aruncat pe drumuri.

într-o zi am primito scrisoare din partea şefului cel mare, de sus, pe care nici măcar nu-l văzusem vreodată, aşa dei sus era, în care, pe lângă câteva firaze sarcastice despre inteligenţa mea peste medie, îmi dădea destul de limpede de înţeles c-aş face mai bine să stau la locul meu şi să-mi cunosc lungul nasului, că altfel am să văd eu pe dracu'. Recunosc că mai că am făcut pe mine de fiică. Drept care am început samă feresc să mai folosesc cuvintele plurisilabice în conversaţie. De fapt, 158

lici nu mai deschideam gura toată noaptea. Făceam pe pros-
l de mare clasă, căci asta ni se cerea. Din când în când, ca
^ă-l perii cumva pe şef, mă duceam la el să-l întreb politicos
ţe putea să însemne cutare sau cutare cuvânt. Faptul îi făcea
păcere. Şi tipul chiar era un soi de dicţionar viu sau un mers
1 trenurilor. Nu conta câtă bere dădea pe gât în timpul pauze-
aor- şi mai făcea şi pauze personale, ca să zicem aşa, şi asta
i vedea din felul cum se manifesta - era unposibil să-l prinzi
reşind o dată sau o definiţie. Era născut pentru meseria asta.
iât despre mine, regretam doar că ştiam prea multe. Şi-mi
ai scăpau uneori cunoştinţele de sub control, oricâte precau-
i îmi luanl. Dacă mi se întânlpla să vin la slujbă cu o carte
ab braţ, şeful meu remarca asta şi, dacă era o carte bună, se
cea tot numai venin. Dar eu nu făceam niciodată nimic inten-
|bnat ca să-i displac. Slujba îmi plăcea prea mult ca să-mi
ag singur capul în laţ. E totuşi greu să-i vorbeşti unui om
id n-ai nimic în comun cu el. Te trădezi, chiar dacă folo-
bşti numai cuvinte monosilabice. Ştia al dracului de bine bo-
l că nu dădeam doi bani pe fi'azele lui sforăitoare. Şi totuşi,
Î£plicaţi-o cum vreţi, îi făcea o plăcere sadică să mă smulgă

! reveriile mele şi să-mi umple capul cu date şi fapte isto-
. Presupun că acesta era felul lui de a se răzbuna.
Rezultatul a fost că am devenit puţin cam neurastenic. în-
^tă ce ieşeam la aer, începeam să mă comport extravagant.
icare era subiectul conversaţiei. Când, în zori, ne îndreptam
■ spre Montpamasse, slobozeam asupră-i furtunul de stins
Itcendii, ca să-l înăbuş în faşă, ca să las drum liber visurilor
bfele perverse. Cel mai mult îmi plăcea să abat discuţia spre
i despre care nici unul dintre noi nu ştia nimic. Cultiva-
^m un fel de nebunie inofensivă, ecolalie cred că i se spune.
ăate sfârşiturile de fi-ază din tunpul muncii mele de noapte
i stăteau pe vârfijl limbii. Dalmaţia - avusesem în mână şpal-
1 unui anunţ despre această bijuterie turistică. Perfect, Dalma-
ţ^. Iei trenul şi în zori transpiri prin toţi porii, iar strugurii
|rOcnesc în coaja lor. Puteam perora despre Dalmaţia de la
159

marele bulevard până la palatul lui Mazarin, ba chiar şi mai departe, dacă aveam chef. Nici măcar n-am habar unde se află pe hartă, şi nici nu vreau să aflu, dar la ceasurile trei dimineaţa, cu tot plumbul în vine şi cu hainele îmbibate de sudoare şi paciuli şi cu clinchetul brăţărilor trecând prin storcător, cu poveştile băutorilor de bere prin care mi se ridica moralul ca să prind curaj, nişte bagatele ca geografia, costumaţia, discursurile, arhitectura, nu făceau nici cât o ceapă degerată. Dalmaţia aparţine unui ceas din noapte *ckid* dangătele marilor clopote au amuţit, iar curtea Luvrului pare atât de minunat de ridicolă încât îţi vine să plângi, aşa, fără nici un motiv, numai pentru că este atât de fiumos de tăcută, atât de pustie, atât de total diferită de pagina întâi şi de tipii de sus care tot stau şi joacă zaruri. Cu bucăţica asta de Dalmaţie ca o lamă rece de cuţit peste nervii mei încordaţi încercam cea mai minunată senzaţie de călătorie. Şi nostimada este că puteam face ocolul pământului fără ca gândurile mele să se oprească vreodată la America. Era chiar mai departe de mine decât un continent pierdut, căci cu continentele pierdute simt că am nişte misterioase afinităţi, pe când pentru America nu simt absolut nimic. E adevărat că, din când în când, mă mai.gândeam la Mona, nu ca la o persoană într-o aură definită în timp şi spaţiu, ci separată, detaşată, ca şi cum ar fi luat forma unui nor uriaş care a şters tot trecutul. Nu-mi puteam îngădui să mă gândesc prea mult la ea. Dacă aş fi făcut-o, aş fi sărit de pe un pod. E ciudat. Mă împăcasem atât de bine cu viaţa asta fără ea şi totuşi, dacă mă gândeam la ea fie şi un minut, acest minut era suficient pentru a-mi despica bucuria până în măduvă şi a mă azvârli din nou în cloaca trecutului meu mizerabil

Timp de şapte ani îmi văzusem de treabă, zi şi noapte, cu un singur lucru în minte - *ea.* Dacă ar exista vreun creştin atât de credincios faţă de Dumnezeul

lui cimi am fost eu faţă de Mona, toţi am fi acum nişte Hristoşi. Mă gândeam la ea zi şi noapte, chiar şi când o înşelam. Chiar şi astăzi, preocupat cum sunt de atâtea lucruri, mi se întâmplă uneori ca, pe 160

leaşteptate, poate dând colţul unei străzi, să-mi răsară în faţă
mică piaţetă, câţiva copaci şi o bancă, un loc pustiu unde ştă-
ierăm şi ne drăgostiserăni în lege, înnebunindu-ne reciproc
amărându-ne viaţa cu scehele noastre de gelozie. Musai să
un loc pustiu, ca, de pildă, Place de l'Estrapade sau strade-

Jle sordide, lugubre din apropierea moscheii sau de-a lungul !lui mormânt căscat care este Avenue de Breteuil, care, la ile zece seara, este atât de tăcută, atât de moartă încât te

(ce să te gândeşti la crimă sau la sinucidere, la orice âr pu-crea un vestigiu de dramă umană. Când îmi dau seama i plecat, şi poate pentru totdeauna, un hău imens se cască

ft) mine şi simt cum cad, cad, cad într-un abis negru, fără id. Şi asta e mai rău decât lacrimile, niai profund decât re-

retele, durerea sau suferinţa. E abisul în care a fost azvârlit

ftan. E CM neputinţă să mai ieşi la suprafaţă, nu vezi nici o îă de lumină, n-auzi vreun glas, nu simţi atingerea unei iini omeneşti.

De câte mii şi mii de ori, plimbându-mă pe străzi în toiul
)ţii, nu m-am întrebat dacă va mai veni o zi în care s-o am
Ituri de mine: toate privirile pline de dor care mi-au întâr-
îndelung asupra clădirilor şi statuilor, căci le-am privit cu

Şhi atât de flămânzi şi cu atâta disperare încât trebuie ca fi-mea să fi şi devenit parte din aceste clădiri şi statui, toate iţea sunt îmbibate de zbuciumul meu. Şi nu mă pot stăpâni ;i să-mi aduc aminte cum, plimbându-ne în doi de-a lungul itor străzi sordide, mohorâte, atât de îmbibate acum de vi-şi de dorul meu, ea nu observa nimic, nu simţea nimic: pen-ea nu erau decât nişte străzi ca oricare altele, poate ceva sordide, şi asta era tot. Nu-şi amintea că nu ştiu la ce colţ stradă eu mă oprisem ca să-i cnleg de pe jos agrafa sau că, !cându-mă să-i leg şireturile, privirea mea rămăsese ţintu-

felde locul unde fusese piciorul ei şi mă gândisem că urma pi-ilui ei va rămâne acolo pentru totdeauna, chiar şi după ce lele se vor surpa şi toată civilizaţia latină va fi ştearsă itru vecie de pe faţa pământului.

161

Coborând într-o noapte pe Rue Lhomond, într-o stare de nelinişte şi disperare neobişnuită, câteva lucruri mi se revelară cu o limpezime surprinzătoare. Fie din pricină că adesea mersesem pe această stradă pradă amărăciunii şi deznădejdii, fie că-mi amintisem de o fi:ază care-i scăpase într-o noapte câiid stăteam în Place Lucien-Herr, nu ştiu, dar mâ întrebase:

- De ce nu-mi arăţi şi mie Parisul ăsta despre care ai tot scris?

Ştiu cu certitudine doar că, amintindu-mi de aceste cuvinte ale ei, mi-am dat brusc seama de imposibilitatea de a-i revela vreodată acest Paris pe care eu ajunsesem să-l cunosc, Parisul ale cărui *armndissements* sunt nedefinite, un Paris care niciodată nu existase decât datorită singurătăţii mele, dorinţei mele nestăpânite pentru ea. Un Paris aşa de imens! Ar fi nevoie de o viaţă de om ca să-l mai explorezi o dată. A.cest Paris, a cărui cheie nutnai eu o deţin, greu se lasă vizitat în fiigă, chiar dacă vizitatorul vine cu cele mai bune intenţii. Este un Paris care trebuie să fie trăit, experimentat zi de zi sub mii de diferite forme de tortură, un Paris care creşte în tine ca un cancer şi creşte, şi creşte până te devorează de tot.

Hoinărind pe Rue Mouffetard, cu gândurile astea învârtejin-du-mi-se în cap, mi-am amintit de o altă întâmplare ciudată din trecut, de ghidul acela pe care rnă rugase ea să-l răsfoiesc dar pe care, întrucât coperţile erau foarte grele, nu izbutisem să4 deschid atunci. Şi fără nici un motiv - căci în clipa aceea gândurile îmi erau ocupate de Salavin, ale cărui sacre incinlie incmai le străbăteam - fără nici un motiv, zic, mi-ăm reamintit de o zi când, inspirat de placa pe lângă care treceam zilnic, m-am simţit îmboldit să intru în Pensiunea Orfila şi să cer să mi se arate camera în care locuise Strindberg. Până atunci nimic prea groaznic nu mi se întâmplase, chiar dacă îmi pierdusena toate bunurile pământeşti şi învăţasem ce înseamnă să rătăceşti pe străzi lihnit de foame şi cu fiica de poliţie, încă nu-mi găsisem nici un prieten la Paris, împrejurare mai mult uimitoare decât deprimantă, căci oriunde ajunsesem prin lume lucrul cel mai uşor fiisese să-mi descopăr câte un prieten. Adevărul este că 162

nimic cumplit nu mi se întâmplase până atunci. Poţi trăi fără prieteni, aşa cum poţi trăi şi fără dragoste, şi chiar şi firă bani,

itoate că banii sunt consideraţi indispensabili. La Paris poţi

ăi - iată ce-am descoperit eu! - numai din zbucium şi sufe-pţă. E o hrană amară, desigur, dar poate cea mai potrivită ientru unii oameni. Oricum, n-ajunsesem încă la capătul vici-|itudinilor, încă nu făceam altceva decât să flirtez cu dezas-■ ui. Aveam suficient timp şi destulă sensibilitate ca să dau Itenţie vieţilor altora, să mă distrez pe seama materiei moarte |.;unei întâmplări romantice care, oricât ar fi de morbidă, dacă ste cuprinsă între coperţile unei cărţi, pare delicios de înde-

" rtată şi anonimă. Ieşind de acolo, eram conştient de un zâm-

t ironic ce-mi flutura pe buze, ca şi cum mi-aş fi spus mie ttsumi: „încă n-am ajuns la Pensiunea Orfila!" Din clipa aceea am învăţat, bineînţeles, ceea ce orice ne-

n din Paris descoperă mai devreme sau mai târziu: că nu ş:istă infemuri gata făcute pentru cei căzniţi. Mi se pare că acum înţeleg un pic mai bine de ce pe ea o

îlecta atât de muk lectura lui Strindberg. O văd şi acum

licându-şi privirea de pe cartea din care tocmai citise un Isaj *delicios* şi

spunându-mi râzând cu lacrimi: I - Eşti la fel de nebun că el... tu *vrei* să fii pedepsit! Ce desfătare trebuie să încerce o sadică descoperihdu-şi

opriul ei masochist! Când se muşcă singură - ca să zicem - ca să-şi încerce ascuţişul dinţilor. în zilele acelea, când pepusem s-o cunosc, era săturată de Strindberg. Vârtejul llbatic de larve în care se complăcea, acest veşhic duel al senior, acea ferocitate de păianjen care-l făcuse să fie îndrăgit ţhecioplţii abrutizaţi ai Scandinavici, acestea sunt elemen-|ig care ne apropiaseră. Intraserăm împreună într-un dans al '^^ii şi eu fusesem aşa de repede înghiţit de vârtej încât,

tid ieşisem iar la suprafaţă, nu mai putusem recunoaşte lu-'. Când mă trezisem iar liber, muzica amuţise. Carnavalul l^iterminase, iar eu rămăsesem despuiat de tot...

în după-amia2a aceea,^eşmd de la pensiunea Orfila, m-am Iţisla bibliotecă şi acolo, după ce m-am scăldat în Gange şi

163

am cugetat la semnele zodiacului, am început să reflectez la semnificaţia acelui infern pe care Strindberg îl descrisese atât de necruţător. Şi, tot stând şi rumegându-mi ideile, deodată mi s-a limpezit misterul pelerinajului lui, zborul poetului peste faţa pământului şi, apoi, ca şi cum i s-ar fi poruncit să rejoace o dramă pierdută, coborârea eroică până în măruntaiele pământului, întunecata şi înspăimântătoarea şedere în pântecul unei balene, lupta sângeroasă pentru a se elibera, pentru a ieşi curat şi nevătămat din trecut, un Zeu-Soare strălucitor şi însângerat, aruncat pe un ţărm străin. Acum nu mai era un mister pentru mine de ce el şi alţii (Dante, Rabelais, Van Gogh etc. etc.) au venit în pelerinaj la Paris. Atunci am înţeles de ce Parisul îi atrage pe toţi cei chinuiţi, pe cei pradă halHcinaţiilor, pe marii maniaci ai iubirii. Am înţeles de ce tocmai aici, la butucul roţii, poţi îmbrăţişa teoriile cele mai fantastice şi mai imposibile, fără ca ele să ţi se pară deloc stranii. Aici este locul unde îţi reciteşti cărţile din tinereţe şi unde enigmele dobândesc noi semnificaţii, câte una peiitru flecare fir de păr alb. Hoinăreşti pe străzi ştiind că eşti nebun, posedat, fiindu-ţi clar că aceste chipuri reci, indiferente, sunt ale gardienilor tăi. Aici, toate graniţele se şterg şi lumea ţi se revelează sub adevărata ei înfăţişare de groaznic abator. Roata de ocnă se întinde nemărginită, gura de mină este surpată, iar logica se avântă cabrându-şe şi fluturându-şi toporişca însângerată Nicăieri, nici un semn care să indice ieşirea; nici o altă scăpare decât moartea. O fundătură la capătul căreia se înalţă un eşafod. O cetate eternă, acest Paris.

O cetate mai eternă decât Roma, mai strălucitpare decât Ninive. E însuşi buricul lumii spre care te târşâi în patru labe ca un idiot orb şi şovăitor. Şi, asemenea unui dop care ar fi plutit în derivă pâjiă în centrul mort al oceanului* pluteşti şi tu aici prin spuma şi printre epavele mărilor, apatic, indiferent, lipsit de speranţă, neîntorcând capul nici măcar spre un Columb care ar trece pe aproape.

Leagănele civilizaţiei sunt cloacele putride ale lumii, gropniţa căreia pântecele împuţite îi 164

icredinţează pachetele lor însângerate de came şi oase. Stră-ile erau refugiul meu. Şi nimeni nu poate înţelege farmecul ilor câtă vreme nu este silit să-şi afle reftigiu acolo, câtă eme n-a devenit un pai purtat de colo-colo de suflul celei i slabe adieri. Treci pe o stradă în zi de iarnă şi, văzând un e scos la vân2are, te emoţionezi până la lacrimi. Iar peste , veselă ca un cimitir, se ridică o coşmelie mizerabilă care autodenumit ,yHotel du Tombeau des Lapins". Chestia asta face să te prăpădeşti de râs. Până când observi că sunt hote-peste tot, pentru iepuri, câini, împăraţi; miniştri, păduchi, lămătari, hingheri şi toate cele. Şi aproape unul din două se (lieamă „Hotel de l'Avenir". Asta te isterizează şi mai tare! tâtea hoteluri ale viitorului! Nici un hotel la participiul trecut, ci unul la modul conjxmctiv, nici o conjunctivită! Totul e ifers, cenuşiu, hidos, umflat de viitor ca un abces la gingie, eat de această eczemă lubrică a viitorului, merg dătinându-mă Place Violet, toată movuri şi ardezie, cu porţile atât de ase încât doar piticii şi spiriduşii pot iţitra pe ele într-un pi-.6r. Peste craniul întunecat al lui Zola, coşurile revarsă cocs în timp ce Madona Sandvişurilor ascultă cu urechile ei în •rmă de varză fierberea rezervoarelor de gaz, magnifice laşte umflate şi chincite la marginea drumului. De ce-mi aduc pe neaşteptate aminte de Passage des irmopyles? Pentru că în ziua aceea o femeie îi vorbea căţe-i sale în limbajul apocaliptic al abatorului, *iat* potaia înţe-iea ce-i spunea matroana aceea unsuroasă şi şleampătă. «tde mult m-a deprimat această scenă! Chiar mai mult de-spectacolul acelor javre scheunătoare care erau vândute îRue Brancion, căci nu câinii erau aceia care-mi stârneau la, ci acel imens grilaj de fier, ţepii aceia ruginiţi, ce păreau se ridice între mine şi viaţa mea legitimă. Pe plăcuta strâ-iţă de lângă Abattoir de Vaugirard (Abattoir Hippophagique), se cheamă Rue des PerichaiK, observasem ici şi colo e de sânge. Aşa cum Strindberg, în nebunia lui, descopere preziceri sinistre în chiar lâncezeala de la Pensiunea

165

Orfila, tot aşa fiagmente de trecut se desprind şi plutesc la întâmplare prin faţa ochilor mei, hărţuindu-mă cu cele mai înfiorătoare presimţiri, în vreme ce eu hoinăream fără ţel pe această stradă noroioasă stropită cu sânge. Mi-am văzut propriul sânge împrăştiat pe jos, tot drumul noroios pătat până unde mă putea duce amintirea, pătat de sânge, şi încă, fără nici o îndoită, chiar de la începuturi. Eşti aruncat în lumea asta ca o mică mumie murdară. Drumurile sunt alunecoase din pricină sângelui şi nimeni nu ştie de ce. Fiecare meige pe propria lui cărare şi, chiar dacă pământul putrezeşte de atâtea lucruri bune, n-ai timp să culegi roadele. Procesiunea se îmbulzeşte spre semnul care indică ieşirea şi toată lumea este cuprinsă de o asemenea panică, de o asemenea dorinţă de a scăpa, încât cei slabi şi neputincioşi sunt călcaţi în picioare în glod şi nimeni nu le aude strigătele.

Lumea mea de fiinţe vii pierise. Eram absolut singur şi n-aveam alţi prieteni decât străzile, şi străzile îmi vorbeau în limbajul acela trist alcătuit din tttizerie umană, năzuinţe, regrete, eşecuri, eforturi zadarnice. într-o noapte, trecând prin Rue Broca, pe sub viaduct, după ce fusesem anunţat că Mona era bolnavă şi murea de foame, mi-am amintit brusc că tocmai aici, în mizeria acestei străzi sordide şi mohorâte, terorizată poate de o premoniţie a viitorului, Mona se agăţase de mine şi mă rugase cu o voce tremurătoare să-i promit că n-am s-o părăsesc niciodată, niciodată, orice s-ar întâmpla! Şi, la nimiai câteva zile după această întâmplare, mă aflam în Gare St. Lazare, privind trenul care pleca, trenul care o ducea departe de mine. Se apleca afară pe fereastră, la fel cum se aplecase când o lăsasem eu la New York, arborând acelaşi zâmbet trist şi indescifiabil, aruncându-mi aceeaşi privire de ultimă clipă care ar fi trebuit să spună atât de multe, dar care, de fapt, nu este decât o mască schimonosită de un surâs gol. Abia cu câteva zile în urmă, se agăţase de mine deznădăjduită şi apoi se întâmplase ceva, ceva ce nu-mi este clar nici azi, şi de bună voie se xurcase într-un tren şi mă privise pentru a 166

I; doua oară cu acel zâmbet trist şi enigmatic ce mă dă peste *i* cap, un zâmbet nedrept, artificial şi în care nu cred din toată j|ţ)uterea sufletului meu. Şi acimi iată că eu sunt acela care, |«tând în umbra acestui viaduct, îmi întind mâna după ea şi Itoă agăţ de ea cu disperare, cu acelaşi soi de zâmbet inexpli-leabil pe buze, cu această mască pe care am tras-o peste dure-i mea. Dar pot eu să stau şi să tot stau aici, zâmbind cu rivirea în gol, şi rugile mele pot fi oricât de fierbinţi, şi dorul tieu oricât de deznădăjduit, căci un ocean se întinde între toi. Ea va rămâne acolo şi va crăpa de foame, iar eu, aici, voi lîălădui din stradă în stradă, cu chipul ars de lacrimi de foc. ' Acesta este soiul de cruzime ce îmbibă străzile. *Asta* este , ce ne priveşte din ziduri şi ne umple de groază când, brusc, dăm răspuns unei spaime fără nume, când, brusc, su-||ăetele ne sunt năpădite de o panică bolnăvicioasă. *Asta* este Şeea ce face reflectoarele să se contorsioneze sinistru, îndem-tiându-le să ne facă semn pentru a ne atrage în îmbrăţişarea lor sufocantă, yi^to este ceea ce face ca unele case să pară paznice ale unor crime secrete, iar ferestrele lor oarbe, orbi-ble găunoase ale unor ochi care au văzut prea multe. Aces-ea sunt, scrise în fizionomia umană a străzilor, lucrurile re mă fac s-b iau la goană când, pe neaşteptate, văd scris peasupra mea „Impasse Satan". Este lucrul care mă face să jeţnur când, chiaf la intrarea moscheii, văd că stă scris: „Lu-*asa.* şi joia, *tuberculoză; raiercwea.* şi vinerea, *Sifilis ".* în fie-jeiare staţie de metrou te întâmpină cranii rânjitoare care te ilută prin inscripţia *„Defşndez-vous contre la syphilis!"* de sunt ziduri există şi mari afişe cu crabi strălucitori i; veninoşi anunţând apropierea cancerului. Oriunde te-ai pce, pe orice ai pune mâna, eşti ameninţat de cancer şi de Iţfilis. E scris pe cer. Dansează şi se înyârtejeşte ca o vâlvă-lie, ca o prezicere sinistră, Ne roade sufletele şi noi nu sun-i nimic altceva decât o lume moartă, ca luna. Cred că era patru iulie când mi-au luat iar scaunul de sub r. Fără nici un preaviz. Unul dintre marii mahări de

de ocean se hotărâse să facă economii. Concediind câţiva corectori şi nişte biete dactilografe neajutorate, îşi putea achita costul călătoriilor la Paris şi al fastuoaselor apartamente pe care le ocupa la Ritz. După ce-mi achitasem micile datorii făcute printre linotipişti şi lăsasem un aconto la *bistro-ul* de peste drum, ca să-mi asigur creditul în continuare, rămăsesem cu mai nimic din ultimul meu salariu. Trebuia să-l anunţ şi pe patronul hotelului la care stăteam că voi pleca în curând. Nu i-am spus de ce, fiindcă şi-ar fi făcut griji pentru nenorociţii de două sute de franci ai lui.

„Ce te faci dacă-ţi pierzi slujba?" Asta fusese fraza care-mi răsunase tot timpul în iurechi. *^ay eşt maintenant! Ausgespielt!*

Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să ies iar în stradă, să umblu lelea, să casc gura, să stau pe câte o bancă, să-mi omor vremea cum oi şti. Bineînţeles că acum figura mea era cunoscută prin Montpamasse. Câtva timp puteam să mă fac că mai lucram încă la ziar. Asta mă putea ajuta să mă mai aleg din când în când cu un mic dejun sau o cină. Era vară şi turiştii veneau cu nemiluita. Puteam recurge la mii de tertipuri ca să-i tapez. „Ce te faci dacă...?" Mă rog, întâi de toate n-am să mor de foame - asta era esenţialul. Dacă voi izbuti să mă concentrez numai asupra mâncării, n-o să mă prăpădesc. Timp de o săptămână-două mă mai puteam încă duce la Monsieur Paul şi puteam ăă mănânc bine seara. N-avea de unde să ştie dacă mai lucrez sau nu. Esenţial este să ai ce mância, în rest, facă-se voia Domnului.

Biiieînţeles că stăteam cu urechile ciulite la tot ce mă putea ajuta să împuşc un ban. Am început să cultiv o liotă de noi cunoştinţe; pisălogi pe care până acum îi evitasem cu grijă, beţivi pe care-i detestam, artişti care trăiau de azi pe mâine, laureaţi ai Premiului Guggenheim etc. Nu e greu să-ţi faci rost de prieteni când lâncezeşti pe o terasă douăsprezece ore pe zi. Ajungi să-i cunoşti pe toţi beţivii diii Montpamasse. Se ţin de tine ca păduchii, chiar dacă n-ai să le oferi nimic altceva decât două urechi de ascultat, 168

Acum că-mi pierdusem slujba. Cari şi Van Norden găsi-|seră o altă expresie pentru mine: „Ce faci dacă pică ne-pastă-ta?" Ei, şi ce dacă? Două guri de hrănit în loc de una. ?i aş mai avea un tovarăş de mizerie. Şi, dacă încă mai arăta |ţ)ine, probabil că m-aş fi simţit mai bine în ham alături de ea |decât singur; lumea nu-i îngăduie niciodată unei femei atrăgătoare să moară de foame. Nu mă puteam baza prea mult pe Fania. Ea îi trimitea bani lui Sylvester. La început îmi făcusem iluzia că voi putea sta la ea, dar îi era teamă să nu se compromită, în plus, trebuia să mai fie drăguţă şi cu şeful ei. Primii oameni cărora U te poţi adresa când eşti la pământ ut evreii. Şi eu am avut trei la dispoziţie încă de la început. Suflete înţelegătoare. Unul dintre ei era un fost negustor de îlănuri, acum pensionar, care murea să-şi vadă numele în iiar. Mi-a propus să scriu o serie de

articole, care urmau Să sub semnătura lui, pentru xm cotidian evreiesc din few York. A trebuit să străbat în lung şi în lat pe la Dame şi Soupole în căutare de evrei proeminenţi. Primul de caie am |at era un celebru matematician. Nu ştia boabă englezeşte, trebuit să dizerfez despre teoria şocului, călăuzindu-mă pupă nişte diagrame pe care mi le schiţa pe şerveţele de hâr-, Mi se cerea să descriu mişcările corpurilor cereşti şi, în îlaşi timp, să demolez teoria lui Einstein. Şi totul pentru Jouăzeci şi cinci de fi-anei. Gând mi-?am văzut articolele în liar, nu le-am putut citi. Arătau totuşi grozav, mai ales cu |seudonimul fostului negustor de blănuri la coadă. *: E o perioadă în care am publicat o groază sub pseudonim, ad s-a deschis bordelul cel mare şi nou pe Boulevard Edgar aet, mram ales cu câte ceva pentru că le-am scris prospec-3. Adică m-am ales cu o sticlă de şampanie şi un futai pe atis într-una din camerele în stil egiptean. Dacă le-aş fi adus i nou client, aş fi primit şi eu comisionul meu, aşa cum şi-l imea Kepi pe vremuri, într-o noapte, l-am adus pe Van lorden; puteam să mă aleg şi eu cu câţiva franci de pe urma '^ptalui că el îşi făcea damblalele sus, la etaj. Când Madame ^.aflat că e ziarist, n-a vrut să-i ia bani nici în ruptul capului. A

trebuit să mă mulţumesc tot cu o sticlă de şampanie şi un ftitai pe gratis. Nu mi-a ieşit nimic la chestia asta. în plus, a trebuit să scriu în locul lui şi articolul despre stabiliment, căci el nu-şi putea imagina cum să atace subiectul fără să menţioneze ce se întâmpla acolo de fapt. Chestiile de genul ăsta se ţineau lanţ. Toţi îşi băteau joc de mine în stil mare.

Cel mai rău pentru mine a fost când am acceptat să scriu o teză pentru un psiholog siirdo-mut. Era vorba despre un tratat privitor la îngrijirea copiilor infirmi. Capul îmi era plin de boli, proteze, calapoade şiteorii despre aerul curat. A trebuit să mă chinuiesc cu daravela asta şase săptămâni în şir şi, ca tacâmul să fie complet, să mai corectez şi şpalturile. Tratatul era scris în firanceză, dar într-o franceză pe care nici n-o mai auzisem, nici n-o mai citisem în viaţa mea. Dar aiureala asta îmi asigurase câte un mic dejun pe cinste, zi de zi, im mic dejun americănesc, cu suc de portocale, cereale, fiişcă şi cafea şi, din când în când, ouă cu şuncă pentru a face meniul mai variat. A fost singura perioadă a şederii mele la Paris când am mâncat decent pe socoteala copiilor infirmi de pe Rockway Beach, East Side şi toate golfiileţele şi braţele de mare din jurul acestor locuri mizerabile.

Apoi, într-o zi, am întâkit din întâmplare un fotograf Făcea o colecţie de fotografii de prin toate localurile rău famate de doi bani din Paris, pentru un degenerat din Mtinchen. M-a întrebat dacă aş fi de acord să-i pozez cu pantalonii în vine şi în alte poziţii. Mă gândeam la năpârstocii ăia sfi'ijiţi cum arătau ca nişte servitori sau comisionari de hotel, pe care poţi uneori să-i vezi pe cărţile poştale pornografice expuse în vitrinele unor librării minuscule, la misterioasele fantome de pe Rue de la Lune şi de prin alte cartiere urât mirositoare ale oraşului. Nu mă

prea încânta ideea de a-mi plimba farmecele trupeşti în tovărăşia acestei elite. Dar, cum fiisesem asigurat că pozele erau destinate unei colecţii strict private şi încă din Munchen, am acceptat. Când nu te afli în oraşul tău natal, îţi poţi îngădui unele mici libertăţi, măi ales când e vorba să-ţi câştigi onorabil pâinea cea de 170

l'sjtoate zilele. La urma urmei, dacă stau să mă gândesc bine, nici la New York nu făcusem pe mironosiţa în această privinţă. Erau nopţi când, de disperare, trebuise să ies la cerşit i propriul meu cartier. Nu ne duceam în localurile familiare turiştilor, ci prin mi-Ipile bombe imde atmosfera era mai plăcută şi imde puteam i o partidă de cărţi, după-amiaza, înainte de a ne apuca de ucni. Era un bun partener fotograful ăsta. Cunoştea oraşul |a pe propriile-i buzunare, zidurile mai eu seamă. îmi vorbea desea despre Goelhe, despre zilele dinastiei Hohenstaufen despre masacrarea evreilor în timpul ciumei negre. Subiecte interesante şi totdeauna legate în mod obscur de i ce *făcea.* el. Avea şi idei pentru scenarii, idei stupefiante, r nimeni n-avea curajul să le realizeze. Vederea unui cal cu burta deschisă ca o uşă de câreiimiă îl inspuB să vorbească e Dante, Leonardo da Vinci sau Rembrandt. De la aba-loaiele de la La \^llette, sărea într-un taxi şi mă ducea val-vâr-la Muzeul Trocadero, ca să-mi arate un craniu sau o oiumie care-l fascinase. Am explorat împrexmă arondismen-sle cinci, treisprezece, nouăsprezece şi douăzeci în toate sen-piorile. Când făceam o pauză, locurile noastre favorite erau âişte colţuri lugubre Şi strâmte, ca Place Naţionale, Place des ?eupliers. Place de la Gontrescarpe, Place Paul Verlaine. lulte din locurile astea îmi erau deja familiare, dar acum le Şedeam pe toate într-o altă lumină, datorită conversaţiei sale |e o rară savoare. Dacă astăzi, de pildă, mi s-ar întâmpla să obor, plimbându^mă pe Rue du Château des Rentiers, ca să Bspir izul fetid de paturi de spital ce împânzea al treispreze-elea arondisment, fără îndoială că nările mele s-ar dilata de Băcere, întrucât, amestecate cu mirosul de urină şi formalde-ădă, aş simţi şi mirosurile călătoriilor noastre imaginare prin avoul Europei, pe care ciuma neagră îl făurise. i!\ Graţie lui, am ajuns să cunosc un individ cât se poate de lijiritual, pe nume Kruger, sculptor şi pictor. îi căzusem cu etnc dintr-im motiv sau altul. Mi-a fost imposibil să mai ^âap de ely după ce descoperise că eram gata să-l ascult

171

expunându-şi ideile lui „ezoterice". Există pe lumea asta oameni asupra cărora cuvântul „ezoteric" pare să acţioneze ca o licoare divină. Ca „rezolvat" pentru Herr Peeperkom din *Muntele vrăjit.* Kruger era unul dintre acei sfinţi care o luaseră razna, im masochist, un tip anal a cărui lege înseamnă scrupul, rectitudine şi conştiinţă şi care, într-o zi, când se scapă pe sine din Mu, e în stare să-i mute unuia falca din loc fără să aibă nici o remuşcare. Părea să creadă că eu eram gata copt pentru a trece într-un alt plan, un „plan superior", cum zicea el. Iar eu chiar că eram gata să trec în orice plan mi-ar fi propus el, cu condiţia să nu avem mai puţin de mâncat şi de băut. îmi împuia capul cu ,4irul sufletului",

„corpul cauzal" ,Jertfă", Upanişadele, Plotin, Krishnamurti, „veşmântul kharmic al sufletului", „conştiinţa nirvanică", mă rog, cu toate fantasmagoriile astea pe care Orientul le exală asemenea unei răsuflări emanate de ciumă. Uneori intra în transă şi divaga despre încarnările anterioare, său cel puţin despre cum îşi imagina el că or fi fost. Sau, dacă nu, îşi povestea visele care, după părerea mea, erau total stupide, insipide, prozaice, neînstare nici măcar să atragă atenţia vreunui fi-eudian, dar pentru el existau, ascunse în profimzimile lor, nemaipomenite minuni ezoterice pe care eu trebuia să-l ajut să le des-cifi'eze. Se întorsese pe dos, ca o haină roasă.

încetul cu încetul, pe măsură ce-i câştigam încrederea, mă băgăm în sufletul lui. îl cucerisem în asemenea măswă încât era în stare să alerge după mine pe Stradă ca să mă întrebe dacă n-aş vrea să-mi împrumute câţiva fi;anci. Voia să mă menţină într-o stare perfectă, în aşa fel încât să-i pot supravieţui trecerii într-un plan superior. Eram ca para care se coace în păr. Din când în când îmi aveam şi eu căderile mele şi-mi mărturiseam nevoia de mai multă hrană pământească - o vizită la Sphyiix sau pe Rue Saint-ApoUinej unde ştiam ca poposea în momentele sale de slăbiciune când cerinţele cărnii deveneau prea vehemente;

Ca pictor, era zero; ca sculptor, mai puţin decât zero. Ce pot spune pozitiv despre el este că era bun gospodar. Şi încă 172

IJjnul econom. Nimic nu se arunca în casa lui, nici măcar hâr-Itia în care era împachetată carnea. în fiecare vineri seară, îşi deschidea larg studioul pentru colegii lui plasticiehi. Era totdeauna băutoră din belşug, sandvişuri bune, iar dacă mai ră-riânea ceva, veneam eu a doua zi şi rădeam totul.

în spatele lui Bal Bullier era un alt studio pe care mă de-plrinsesem să-l frecventez, al lui Mark Swift. Dacă nu era |hiar geniu, în orice caz irlandezul ăsta caustic era un excen-ric. Avea drept model o evreică cu care trăia de ani de zile. ^e săturase de ea şi acum căuta uri pretext ca să-i facă vânt. Dar cum îi mâncase toată zestrea adusă la început, acum |e afla într-o mare încurcătură, neştiind cum să se debara-Bze de ea fără a-i restitui zestrea. Cea mai simplă metodă la Sare putea recurge era aceea de a o maltrata într-un hal fără |e hal, încât să ajimgă să prefere să moară de foame decât l-i mai îndure cruzimile.

De fapt, era drăguţă metresa asta a lui; cel mai rău lucru [iare se putea spune despre ea este că-şi cam pierduse forjele şi, mai cu seamă, posibilităţile de a-l întreţine. Era şi ea Ijctoriţă şi, printre cei de meserie, se spxmea că estş mult i talentată decât el Dar oricât de mizerabilă îi făcea el via-|i, ea nu-şi îngăduia să-l nedreptăţească. N-ar fi acceptat să pună cineva că el nu este un mare pictor. Tocmai pentru că ica cu adevărat un geniu, susţinea ea, era atât de insuportabil individ. Nimeni nu văzuse vreodată pânzele ei atârnate |e pereţi - doar pe ale lui. Lucrurile ei erau îngrămădite în |icătărie. Se întâmplase o dată ca, în prezenţa mea, cineva iinsiste să-i vadă lucrările. Rezultatul fusese penibil. ■ îl vedeţi pe tipul ăsta? întrebase el arătând cu laba mare ipiciomlui spre una din pânze. Stă în

pragul uşii şi tocmai se Ijregăteşte să se ducă să se pişe. Dar n-o să poată reveni, căci iiapul îi este prost plasat... Bine, şi acum uitaţi-vă la nudul |ila... Totul era în ordine, până ce a început să-i picteze sexul. lifu ştiu ce naiba era în capul ei, dar l-a făcut atât de mare în-păt pensula i-a căzut înăuntru şi n-a mai putut-o scoate.

173

Ca să ne arate cum trebuie făcut un nud, scosese la iveală o pânză imensă pe care tocmai o terminase. Era un nud al ei, o splendidă dovadă de răzbunare inspirată de o conştiinţă vinovată. Opera unui nebun vicios, meschin, plin de răutate, strălucitor. Aveai impresia că o pândise prin gaura cheii, că o surprinsese într-un moment de relaxare, când se scobea distrată în nas sau se scărpina în cur. Stătea pe sofaua tapi-ţată cu păr de cal, într-o cameră lipsită de ventilaţie, o încăpere imensă, fără nici o fereastră. Putea la fel de bine să fi fost lobul anterior al glandei pineale. în spatele ei, nişte scări în zig-zag, ducând spre balcon. Scările erau acoperite cu un covor verde ca fierea, de un verde ce nu putea emana decât dintr-un univers destrăMat. Ceea ce ieşea cel mai mult în evidenţă erau bucile ei, pline de cruste, una puţin ridicată. Parcă şi-o ridicase ca să sloboadă o băşină zdravănă. în schimb, faţa i-o idealizase: arăta dulce şi virginală, pură ca o picătură contra tusei. Dar sânii îi erau lăsaţi, ca umflaţi cu gaz Părea că pluteşte într-o mare menstruală, un fetus uriaş cu chipul anost şi dulceag al unui înger.

Totuşi, era imposibil să nu-l iubeşti pe Swift. Era un muncitor neobosit, un om care n-ayea în cap decât un singur gând, acela de a picta. Şi mai era şi viclean ca un linx, pe deasupra. El este cel care mi-a băgat în cap să-l cultiv pe Fillmore, un tânăr diplomat care pătrunsese în micul grup ce-iînconjura pe Kruger şi pe Swift.

- Lasă-l să te ajute, mă sfătuise el, că nu ştie pe ce să-şi mai cheltuiască banii.

Când cheltuieşti ce ai cu tine, când te distrezi în lege pe propriii tăi bani, oamenii se consideră îndreptăţiţi să spună despre tine: „Asta nu tnai ştie pe ce să-şi cheltuiască paralele". Din parte-mi, eu nu cunosc o modalitate mai bimă de a-ţi investi banii. Despre asemenea indivizi nu pot spune că sunt generoşi sau zgârciţi. Ei fac banii să circule şi asta-i esenţialul. Fillmore ştia că zilele lui în Franţa erau numărate şi era hotărât să se bucure de ele. Şi cUm totdeauna te distrezi mai bine în tovărăşia unui prieten, era normal ca el să 174

ipună ochii pe unul ca mine, care putea consacra destul timp picestei tovărăşii de care avea nevoie. Lumea zicea despre el pă-i un pisălog, şi cred că era, dar când ai nevoie de haleală, Şşti gata să accepţi şi lucruri mai rele decât să fii pisălogit. La ia urmei, chiar dacă vorbea fără oprire, şi de obicei despre ^1 însuşi sau despre autorii pe care-i admira slugamic - orătănii de genul lui Anatole France şi Joseph Conrad - îmi fă-^ea, totuşi, nopţile interesante într-alt fel. îi plăcea să iseze, îi plăceau vinurile de soi, îi plăceau femeile. Puteai ă-i ierţi că-i mai plăceau şi Byron sau Victor Hugo; absolvise colegiul abia de câţiva ani şi

avea în faţa lui destul timp să se vindece de asemenea gusturi. Ce-mi plăcea mai Qult la el era simţul aventurii.

Ne-am cunoscut mai bine, am devenit mai intimi, pot să *jc,* datorită unui incident survenit în timpul scurtei mele şe-^ri la Kruger. Faptul se petrecuse îndată după sosirea lui JoUins, un marinar pe care Fillmore îl cunoscuse în cursul i;kversării oceanului spre Europa. Toţi trei obişnuiam să ne ^ţâlnim pe *terrasse,* la Rotonde, înainte de a ne duce să am masa. începeam totdeauna cu un Pemod, o licoare |re-l binedispunea pe CoUins şi punea baza - ca să zicem |a - pentru bere, vinuri şi *lesfines* etc, pe care le ingurgi-după aceea. Tot timpul şederii lui Collins la Paris am ăit ca un duce: doar came d6 pasăre şi vinuri alese şi nişte bserturi de care nici riu auzisem până atunci. O liină de ast-*f*| de regim şi ar fi trebuit să fiu trimis la Baden- Baden, ' Ichy sau Aix-les-Bains. în tot acest timp, am stat la Kruger l'atelier. începusem să devin o povară pentru el, căci nicio-^tă nu veneam acasă mai devreme de trei dimineaţa, şi era |feu să tnă scoată cineva din pat înainte de prânz. Pe faţă, liger nu-aii reproşase niciodată nimic, dar din comportamentul lui puteam deduce că mă considera un derbedeu. ;"' într-o bună zi, m-am îmbolnăvit. Dieta prea îmbelşugată |i. făcuse efectul asupra mea. Nu ştiu ce anume mă supăra, : nu eram în stare nici să mă dau jos din pat. îmi pierdu-*ţ&m* toată vlaga şi, o dată cu ea, tot curajul. Kruger se văzu

nevoit să mă îngrijească, să-mi facă supe şi ceaiuri, şi aşa mai departe. Era o perioadă de grea încercare pentru el, mai ales că tocmai se pregătea să organizeze o mare expoziţie la atelier, o expoziţie pentru nişte cunoscători bogaţi de la care aştepta ajutor. Dormeza pe care zăceam eu era în atelier şi nu exista alt spaţiu unde să mă poată ţine.

în dimineaţa zilei în care trebuia să aibă loc expoziţia, Kruger se trezise extrem de prost dispus. Ştiam că, dacă aş fi fost în stare să înă ţin pe picioare, mi-ar fi dat un pumn zdravăn în faţă şi un picior în cur. Dâr eu eram neputincios şi vlăguit ca o mâţă. încercă să mă facă să mă dau jos din pat vorbindu-mi cu blândeţe, cu gândul să mă încuie în bucătărie când or să sosească vizitatorii. îmi dau seama că-l încurcam nemaipomenit de mult. Nu poţi admira cu entuziasm nişte picturi şi statui când un om trage Să moară sub ochii tăi. Iar Kruger credea sincer că sunt pe moarte. Şi eu credeam. Şi tocmai de aceea, în pofida sentimentului meu de culpabilitate, nu m-am putut arăta deloc entuziasmat când mi-a propus să cheme salvarea şi să mă ducă la Spitalul American. Vroiam să mor confortabil, aici, în atelier, Nu acceptam să fiii silit să mă scol din pat şi să-mi aflu un loc mai bun unde să dau ortul popii. Nu-mi păsa unde mor, zău că nu-mi păsa, câtă vreme nu trebuia să mă dau jos din pat.

Auzindu-mă vorbind aşa, Kruger se alamiă. E rău să-ţi primeşti oaspeţii într-un atelier unde cineva e pe moarte, dar şi mai rău să-i primeşti în prezenţa unui mort. Asta putea să-i strice toate proiectele, oricât erau ele de firave;

bineînţeles că nu mi-a înfăţişat problema în felul ăsta, dar vedeam după cât era de agitat că asta îl neliniştea. Drept care m-am încăpăţânat şi mai abitir. Am refiizat să-i dau voie să sune la spital. Am re-fiizat să-i dau voie să cheme un doctor. Am reflizat orice.

îl exasperasem atât de mult încât, în ciuda protestelor mele, începu să mă îmbrace. Eram prea slab ca să opun vreo rezistenţă. Tot ce puteam face era să murmur cu glas sleit: „Ti-călosule!... Lepră!" Cu toate că afară era cald, eu tremuram ca 176

varga. După ce mă îmbrăcă, aruncă peste mine un pardesiu i ieşi să dea un telefon.

- Nu plec! Nu plec! continuam eu să protestez, dar el şi itise uşa în urma lui. Se întoarse peste câteva minute şi, fără să-mi dea nici o

enţie, se apucă să trebăluiască prin atelier. Ultimele aranja-aente. Curând, se auziră bătăi în uşă. Era Fillmore. Gollins

pşteaptă jos, mă informă el. Amândoi, Fillmore şi Kruger, dă luară de subţiori şi mă ridicară în picioare. în timp ce mă

Suceau spre lift, Kruger se înmuiase:

- E spre binele tău, îmi zise el. Şi apoi, n-ar fi fost fin-oos să te porţi aşa cu mine. Ştii doar cât m-am luptat toţi Mi ăştia. Trebuie să te gândeşti un pic la mine. Era gata-gata i izbucnească în plâns.

Oricât mă simţeam de dărâmat şi mizei-abil, cuvintele lui aai că mă făcură să zâmbesc. Era mult mai în vârstă decât feine şi, chiar dacă era un pictor lamentabil, un artist lamen*-pil, lamentabil din toate punctele de vedere, merita şi el să |e acorde o şansă, măcar o dată în viaţă.

- Nu ţi-o iau în nume de rău, am bâiguit eu, înţeleg cum şiu lucrurile.

- Doar ştii că totdeauna mi-ai plăcut, mi-a râspuns el. Când ^faci mai bine, poţi să stai iar la mine... poţi să stai cât vrei.

- Da, ştiu că pot... N-am să crap încă, am izbutit eu să ai rostesc.

Nu ştiu cum s-a făcut, dar când l-am văzut pe CoUins , curajul mi-a revenit. Dacă există om să fi arătat vreodată ftătos tun, vioi, vesel, inimos, apoi el era acela. M-a luat în Iţe ca pe o păpuşă şi m-a aşezat uşurel pe bancheta maşi-Pi. Nimic, la el, din brutalitatea lui Kruger. i'Când ajunserăm la hotel, hotelul la care trăsese Collins, esta avu o mică discuţie în contradictoriu cu proprieta-,.timp în care eu am fost lăsat întins pe sofa, *înbureau.* Ilputeam auzi pe Collins încercând să-l convingă pe palton că nu era nimic... Doar o uşoară indispoziţie... că-mi

177

voi reveni complet într-o zi, două. L-am văzut vârându-i patronului în mână o hârtie mototolită, apoi apropiindu-se de mine sprinten şi vioi.

- Hai, ţine-te bine, m-a îndemnat el. Nu-l lăsa să creadă că eşti gata să-ţi dai duhul!

Rostind aceste cuvinte, mă şi săltase iute în picioare şi, petrecându-şi

braţul pe după mijlocul meu, începuse să mă ducă spre Uft.

Nu-'l lăsa să creadă că eşti gata să-ţi dai duhul! Evident, era de prost gust să mori în braţele cuiva. Normal e să mori în sânul familiei, în particular, s-ar putea zice. Cuvintele lui erau încurajatoare. începui să cred că eram victima unei glume de prost gust. Sus, după ce închiseră uşa, mă dezbrăcată şi mă vârâră între cearşaftiri. „Nu se poate să dai ortul popii, ce dracu'" - mi-a zis Collins cu căldură. O să mă bagi în daravelă... La tirma urmei, ce dracu' ţi s-a întâmplat? Ce, nu ţii la trai pe vătrai? Haide, sus capul! Peste o zi, două, ai să înfuleci un biftec. Tu-ţi închipui că eşti bohiav! Aşteaptă, ce Dumnezeu, până te pricopseşti şi tu cu un puişor de sifilis! Atunci chiar c-ai avea de ce să-ţi faci griji..." Şi începu să-mi povestească, plin de haz ca de obicei, călătoria lui pe fluviul Yangze Kiang, cu părul căzându-i din cap şi dinţii zburându-i din gură. în starea de sleire totală în care mă aflam, povestea ce mi-o depăna avea un efect extraordinar de liniştitor asupra mea. Uitam total de mme. Tipul era de un curaj nebun, zău că era. Poate c-o mai îngroşa pe ici, pe colo, spre folosul meu, dar nu-l ascultam cu spirit critic în acele momente. Eram numai ochi şi urechi. Vedeam gura gal-ben-murdară a fluviului, luminile suind la Hankow, bărcile ţâşnind prin gâtuiri, oceanul de chipuri galbene şi vârtejurile învăpăiate de răsuflarea sulfuroasă a dragonului. Ce povestire fantastică! Culii foind în jurul vasului zi de zi, pescuind gunoaiele aruncate peste bord. Tom Slattery ridicându-se de pe patul morţii ca să arunce o ultimă privire spre luminile din Hankow, frumoasa eurasiană ce zăcea 178

itr-o cămăruţă întunecoasă şi-şi umplea vinele cu otravă, aonotonia veşmintelor albastre şi a feţelor galbene, milioane (milioane de feţe omeneşti supte de foame, bântuite de mo-le, hrănindu-se cu şobolani, câini şi rădăcini, rumegând rbă, devorându-şi propriii copii. E greu să-ţi imaginezi că |best bărbat a fost o dată o masă de came acoperită de cruste, i oamenii îl ocoleau cape un lepros. Vocea lui era atât de li-|iştită şi de blajină încât îţi lăsa impresia că spiritul îi fusese îcat de toate suferinţele pe care le îndurase. întinzându-şi na după paharul cu băutură, chipul lui devenea din ce în p mai blând, iar cuvintele lui păreau să mă mângâie. Şi tot npul. China planând deasupra noastră ca însuşi Destinul. O tină în putrefacţie, prefăcându-se în praf asemenea unui îş dinozaur, dăr păstrându-şi până în ultima clipă magia, |âja, misterul, cruzimea ancestralelor ei legende.

Nu mai puteani urmări firul povestirii; gândul meu îşi lu-l'p zboml spre un Patru Iulie din trecut, zi în care îmi cumpă-sem primul ffleu pachet de petarde şi, totodată, lungile beţe p iască sfărâmicioasă cu care să le aprind, acea iască peste *m* trebuie să sufli ca să obţii o boabă de jăratec încins, iască jjffcârei miros ţi se lipeşte de degete pentru zile în şir şi te face l^visezi ciudăţenii. De Patru Iulie, străzile sunt înţesate de un l de hârtii de un roşu deschis, imprimate cu desene negre şi i, şi peste tot găseşti mici petarde cu umpluturile cele mai ludate. Pachete peste pachete legate laolaltă cu pangUcuţe îbţiri de maţe de culoarea creierului omenesc. Toată ziua mimase a praf de puşcă, a iască, iar pulbprea de

aur a strălucitoa-|lor învelişuri roşi ţi se lipeşte de degete. Nu te mai gândeşti ^jChina, dar ea este acolo, în vârful degetelor tale, şi te face ^şimţi mâncărimi în nas, şi multă vreme după aceea, după ce iroape că ai uitat cum miroase o petardă, te trezeşti într-o zi |! foiţa de aur care te înăbuşă, iar minusculele rămăşiţe de că îţi uttiplu iar nările de mirosul acela pătrunzător, pe când llteălucitoarele hârtii roşii de împachetat stârnesc în tine o pu-wnică nostalgie după un popor şi după im pământ pe care nu

179

le-ai văzut niciodată, dar care curg acum în sângele tău, curg acolo în chip misterios, întocmai ca senzaţia spaţiului şi timpului, o valoare fugitivă, constantă, spre care te întorci din ce în ce mai des pe măsură ce îmbătrâneşti şi pe care încerci s-o prinzi cu spiritul, dar zadarnic, căci tot ce este chinezesc este impregnat de înţelepciune şi de mister, elemente pe care nu le poţi niciodată prinde cu mâinile, nici cu sufletul, ci trebuie să le laşi să se şteaigă, să le laşi să ţi se lipească de degete şi să ţi se infiltreze lent în vine.

Câteva săptămâni mai târziu, într-o dimineaţă, dând curs unei invitaţii stăruitoare din partea lui CoUins, care se întorsese la Le Havre, eu şi Fillmore luarăm trenul, pregătiţi să ne petrecem sfârşitul de săptămână în tovărăşia lui. Era pentru prima oară când ieşeam în afara Parisului de când venisem aici. Eram bine dispuşi şi ne-am tratat din belşug cu vin de Anjou tot timpul drumului până la coastă. CoUins ne dăduse adresa unui bar la care urma să rle întâlnim. Era un local care se chema Jimmie's Bar şi pe care toată lumea de pe coastă trebuia să-l cunoască.

La gară, luarăm o birjă deschisă şi o pornirăm în trap vioi Spre locul de întâlnire. Ne rămăsese o Sticlă de Anjou pe jumătate plină, pe care o dădurăm gata pe drum. Aerul era înviorător, cu un gust uşor sărat, făcând ca aproape să-mi fie dor de NeW York. Cât vedeai cu ochii, era plin de catarge şi vase, de pavilioane viu colorate, rftari localuri în aer liber şi cafenele cu plafonul înalt, aşa cum nu găseşti decât în provincie. Ne făcu o splehdidă impresie, de labxm început. Oraşul ne întâmpina cu braţele deschise.

Chiar înainte de a ajunge la bar îl văzurăm pe CoUins venind la trap pe stradă îri jos. Mergea, desigur, spre gară şi era în întârziere^ ca de obicei. FiUmore propuse pe loc un Pemod. Ne bătljrăm zdravăn pe umeri, râzând şi vociferând, beţi deja de soare şi de aerul mării. CoUins părea cam nehotărât în ce priveşte Pemod-ul pentru început. Ne spuse că se pricopsise cu un pic de sculament. Nimic grav, „ia, o scui:gere 180

banală acolo!" Scoase o sticlă din buzunar şi ne-o arătă. liVenetienne" scria pe ea, dacă-mi aduc eu bine aminte. Leacul marinarilor împotriva sculamentului.

Ne oprirăm la un restaurant, ca să luăm o mică gustare

lliâinte de a ne duce la Jimmie's Bar. Era o tavemă imensă,

i grinzi groase, înnegrite de fiim şi cu mese încărcate de bu-

ăte. Ne tratarăm copios cu vinurile recomandate de CoUins.
i ne duserăm pe terasă, pentru cafea şi lichioruri. CoUins
Ife tot pomenea de Baronul de Charlus, un om după inima
pi, ne zicea el. Acesta stătea la Le Havre de mai bine de un
, străduindu-se să-şi cheltuiască banii adunaţi pe vremea
tid se ocupase cu contrabanda. Gusturile lui erau simple:
iaiealâ şi băutură, femei şi cărţi. Şi o baie numai la dispozi-
i lui! Ăsta era lucrul esenţial!
Mai vorbeam încă de Baronul de Charlus când ajunserăm
|Jimmie's Bar. Era târziu după- amiază, şi localul tocmai în-
pea să se umple de lume. Jimmie era acolo, roşu ca sfecla,
r alături de el stătea nevastă-sa* o franţuzoaică plină de nuri,
i ochi strălucitori. Toată lumea ne făcu o primire formida-
|ă. Am fost aşezaţi iar în faţa unor pahare cu Pemod, gra-
ljofonul urla, cei din jur bălmăjeau în engleză, franceză,
' ndeză, norvegiană, spaniolă, iar Jimmie şi nevastă-sa îşi dă-
|au câte o palmă uşoară peste fiind şi se pupau în draci, ridi-
|u paharele şi ciocneau. Pe scurt, era un hai şi-un tămbălău
^i'ţi venea să te dezbraci în pielea goală şi să dansezi dansul
' alpului. Femeile de la bar se strânseră în jurul nostru ca muş-
Pentru ele, dacă eram prietenii lui CoUins însemna că
i bogaţi. Puţin conta că veniserăra îmbrăcaţi în nişte ha-
şmai |*eclâ. Les Anglais* făceau cu toţii aşa. Eu n-aveam o
ede în buzunar, dar nici asta n-avea nici o importanţă, căci
1 invitatul de onoare. Mă simţeam totuşi cam stingherit cu
|»uă fete mişto în braţe, mai ales că ele aşteptau să le comand
a. Hotărâi să iau taurul de coame. Nu se mai ţinea soco-
ila ce bem în contul casei şi ce în contul nostru. Trebuia să
l comport ca un *gentleman,* chiar dacă n-aveam un sfanţ.
181

Yvette - aşa o chema pe nevasta lui Jimmie - era extraordinar de graţioasă şi prietenoasă cu noi. Ne spusese că pregătea un mic banchet în cinstea noastră, că mai trebuia să aşteptăm puţin, dar să nu cumva să ne îmbătăm prea tare, ca să fim în stare să apreciem bunătăţile. Gramofonul urla în draci. Fillmore începuse să danseze cu o mulatră superbă, care purta o rochie de catifea mulată pe corp, încât îi scotea în evidenţă toate farmecele. CoUins veni lângă mine şi-mi şopti câteva cuvinte în legătură cu o fată care stătea lângă mine.

- Dacă o vrei, patroana o s-o invite la cină.

Era o fostă prostituată, proprietara unei case somptuoase la marginea oraşului. Acum era metresa unui căpitan de marină, dar acesta era plecat, aşa că n-aveam de ce mă teme.

- Dacă-i placi, o să te invite să rămâi cu ea, adăugă el. Mi-era de-ajuns. întorcându-mă spre Marcelle, începui pe

loc s-o bombardez cu complimente. Eram într-un colţ al barului, ne prefăceam că dansăm, dar ne pipăiam *hi* lege. Jimmie îmi făcu şiret cu ochiul, dând aprobator din cap. Era grozav de lascivă această Marcelle şi, în acelaşi timp, cât se poate de apetisantă. Se descotorosi curând de cealaltă fată, după care ne aşezarăm în doi pentru o lungă conversaţie în intimitate, întreruptă, din nefericire, de anunţul că masa era gata.

Eram cam douăzeci în jurul mesei, iar eu şi Marcelle stăteam la un capăt, vizavi de Jimmie şi nevastă-sa. Gina începu cu pocnituri de dopuri de şampanie, urmate imediat de nişte discufsuri beţivăneşti, în timpul cărora eu şi Marcelle ne jucam pe sub masă. Când îmi veni şi mie rândul să mă ridic şi să rostesc câtev» cuvinte^ trebui să-nii pun şervetul în faţă. Era penibil şi, totodată, incitant. Am fost nevoit să-mi scurtez discursul, căci Marcelle mă gâdila tot timpul prin prohab.

Cinadurăpânăaproape demiezulnopţii. Eumureamdene-răbdare să petrec noaptea împreună cu Marcelle, în casa aceea grozavă de pe faleză. Dar n-a fost să fie. CoUins plănuise să ne ducă să ne facem de cap în oraş şi eu nu puteam să-l refijz.

182

•Nu-ţi face griji din pricina ei, îmi zise el. Ai s-o regu-|lezi pe săturate cât mai stăm pe-aici. Spune-i să te aştepte |taici până ne întoarcem.

Se cam şucări ea niţel, Marcelle a mea, dar când îi spuse-
fam ca mai rămân aici câteva zile, se lumină la chip. Ajunşi
|afară, Fillmore ne luă solemn de braţ pe amândoi şi ne de-
plară că avea să ne facă o mică mărturisire. Era palid şi părea
îngrijorat.

-Ei, bine, care^^i chestia? îl întrebă CoUins vesel. Hai, -i drumul!

Dar Fillniore nu-i putea da drumul chiar aşa, direct. Făcu te câteva ori „eh, hm", apoi izbucni:

Păi, când m-am dus acum câteva minute la closet, am sbservat ceva...

-Ah, te-ai pricopsit şi tu! strigă CoUins triumfător şi în-!?,epu să-şi fluture în mână sticla lui de Venetienne. Să nu '^umva sate duci la vreun doctor, adăugă el vdiinos, că nenorocii ăştia lacomi scot şapte piei de pe tine. Şi nu te abţine nici ! la băutură. Toate astea-s nişte baliverne. Ia din chestia asta I două ori pe zi. Şi scutur-o bine înainte. Şi iju e nimic mai ău decât să te sperii, mă înţelegi? Şi, acum, haidem. Când o să le întoarcem îţi dau eu o seringă şi nişte hipermanganat.

Şi aşa ne pierdurăm în noapte, înî-eptându-ne spre coasta Snspre care răzbăteau muzică şi înjurături de marinari beţi. ns mi încetă să vorbească tot timpul drumului, ba de una, [de alta, despre un băieţandru de care se îndrăgostise lulea |('despre belelele ce dăduseră peste el când părinţii puştiului

iaseră. De la asta reveni la Baronul de Charlus, apoi la :, cel care o luase în susul fluviului şi se pierduse. Erau te-fjele lui favorite, îmi plăcea felul în care CoUins se mişca me-i pe acest fimdal literar. Era ca un milionar care nu coborâse Iciodată din RoUs Royce-ul său. Pentru el nu exista un spaţiu itermediar între realitate şi idei. Când ajunserăm la bordelul ; pe Quai Voltaire, după ce se trântise pe o canapea şi sunase -să cheme fetele şi să comande băuturi, încă mai continuă i vâsleascâ vârtos alături de Kurtz şi, abia după ce fetele se

r 183

trântiră pe canapea alături de el şi începură să-i astupe gura cu sărutări, îşi încetă divagaţiile. Apoi, ca şi cum, în sfârşit, şi-ar fi dat seama unde se află, i se adresă matroanei ţinându-i un discurs elocvent despre prietenii lui care veniseră special de la Paris ca să4 vadă stabilimentul. în salon se aflau vreo şase fete, toate goale şi, pot să spun, atrăgătoare. Ţopăiau împrejur ca nişte păsărele, în timp ce noi, toţi trei, ne strâduiam s-o întreţinem pe matroană. Până la urmă, matroana se scuză, rugându-ne să ne simţim ca acasă. Femeia asta mă cucerise cu totul, atât era de amabilă, binevoitoare şi maternă. Şi era atât de bine crescută! N-ai fi crezut nici în ruptul capului cate afli într-un „bârlog al viciului", cum i se spune.

Am stat acolo un ceas sau două şi, cum eu eram singurul în stare să mă bucur de privilegiile casei, CoUins şi Fillmore rămaseră jos să pălăvrăgească în voie cu fetele. Când revenii în salon, îi găsii pe amândoi întinşi pe pat; fetele formaseră un semicerc şi cântau cu cele mai angelice glasuri corul din „Trandafirii din Picardia". Părăsirăm stabilimentul grozav de deprimaţi sentimental, mai ales Fillmore. CoUins ne conduse rapid la o spelutică ordinară plină de marinari beţi în permisie şi stăturăm câtva timp acolo, distrându-ne cu spectacolul ritualului homosexual care era în plină desfăşurare. Când ieşirăm de acolo, trebui să trecem prin mahalaua felinarelor roşii, unde alte matroane cu şalurile pe umeri, stând în prag, îşi făceau vânt cu evantaiele şi aruncau ocheade trecătorilor. Şi toate erau aşa de amabile şi de prevenitoare, de-ţi venea să crezi că fac de gardă în faţa unui leagăn de copii. Grupuri mici de marinari treceau pe şapte cărări şi intrau zgomotoşi în bordelurile astea ţipătoare. Sex peste tot. Deborda din toate părţile ca o maree ce lua cu ea stâlpii de susţinere ai oraşului. Mai tândălirăm puţiil pe malul golfului unde toate erau cu susul în jos. Aveai impresia că toate aceste vapoare, schoonere, iachturi, traulere şi barje fuseseră aruncate pe ţărm de o furtună violentă.

în răstimp de patruzeci şi opt de ore ni se întâmplaseră atâtea lucruri de parcă am fi fost la Le Havre de o lună, ba 184

^hiar mai mult. Aveam de gând să plecăm limi de dimineaţă, |ăci Fillmore trebuia să meargă la slujbă. Ne petrecurăm du-jinica bând şi destrăbălându-ne, cu sau fără sculament. în apă-amiaza aceea, Collins ne mărturisi că-l bătea gândul să ; întoarcă la ferma lui din Idaho. Nu mai dăduse pe-acasă |e opt ani şi

voia să mai vadă o dată munţii din ţinutul natal lainte de a face o nouă călătorie în Orient. Eram într-un bor-*t*| şi aşteptam o fată căreia el îi promisese nişte cocaină. |e-a spus că se săturase până-n gât de Le Havre. Prea mulţi ilturi se roteau în jurul gâtului lui. Colac peste pupăză, ne-pista lui Jimmie se îndrăgostise de el şi-i făcea zile amare cu denele ei de gelozie, îi făcea scene noapte de noapte. Se po-îflise de când veniSerăm noi, dar ne asigură că starea asta nu ^â dura. Era geloasă mai cu seamă pe b tânără rusoaică, una |âre dădea mereu pe la bar când se cherchelea. O scandalagi-iică. în plus, mai era îndrăgostit ca un disperat de băiatul fla despre care ne vorbise în prima zi. I - Un băiat poate să-ţi rupă inima, zise el. E atât de dum-ezeieşte de finmos! Şi atât de crud! */i* Nu ne puturăm stăpâni să nu izbucnim în râs auzindu-l. âtul suna atât de absurd. Dar Collins vorbea serios. j, Pe la miezul nopţii, eu şi Fillmore ne-am dus la culcare. li se dăduse o cameră sus, deasupra barului. Era al dracului i înăbuşitor înăuntru, nici o adiere. Prin ferestrele deschise l^uzeam pe clienţi ţipând jos. Gramofonul urla în continu-*h-.* Deodată se dezlănţui furtuna, o furtună adevărată. Iar ■ptre bubuiturile tunetelor şi rafalelor de vânt ce ne băteau ^geam, răzbătea vuietul unei alte fijrtuni, care făcea ravagii *f,* în bar. Părea să se fi dezlănţuit chiar lângă noi şi era si-|stră. Femeile ţipau cât le ţinea gura, se auzea zgomot de sti-l sparte, de mese răsturnate şi bufnetul înfundat, familiar ijrespingător de trupuri omeneşti trântite pe podea. Pe la şase, Collins îşi vârî capul pe uşă. Era palid* faţa îi i peticită cu plasturi, iar un braţ îi atârna de gât, legat cu o iarfă. Rânjea, descoperindu-şi dinţii.

185

- Exact cum v-am spus, începu el. Astă-noapte s-a dezlănţuit. Aţi auzit tămbălăul, nu?

Ne îmbrăcarăm în grabă şi ne duserăm jos să ne luăm rămas bun de la Jimmie. Localul era complet distrus, nu mai vedeai o sticlă care să stea în picioare, un scaun care să nu fie rupt. Oglinda şi vitrinele erau făcute ţăndări. Jimmie tocmai îşi fâcea im grog cu ou.

în drum spre gară, reconstituirăm întâmplarea. Rusoaica picase după ce noi ne duseserăm dătinându-ne la culcare. Yvette o şi făcuse de două parale, fără să aştepte măcar o scuză. începuseră prin a se trage de păr şi tocmai atunci îşi făcuse apariţia un zdrahon de suedez care-i răsese rusoaicei un pumn în falcă, s-o trezească la realitate. Asta pusese paie peste foc. Collins vrusese să afle ce drept avea matahala aia necioplită să se amestece în treburile altora. Drept răspuns, se pomenise cu o directă în falcă şi se prăbuşise rostogolin-du-se în celălalt capăt al barului.

- Bine ţi-a făcut! uriaşe Yvette, prinzând din zbor ocazia să-i trântească rusoaicei o sticlă în cap.

în momentul acela, se dezlănţuise furtuna. Timp de câteva minute, barul se preschimbase într-un adevărat infern, toate femeile turbând şi grăbindu-se să

se folosească şi ele de această ocazie pentru răfuieli personale. Nu e nimic mai grozav ca o încăierare în lege la un bar... e atât de uşor să împlânţi unuia cuţitul în spate sau să-l ameţeşti cu o sticlă în cap când zace căzut pe njasă. Bietul suedez se băgase într-un viespar. Toţi îl urau şi, în primul rând, chiar camarazii lui. Voiau să-l vadă la pământ. Aşa că închiseră uşa, dădură mesele la o parte şi făcură astfel, în faţa barului, un loc liber tinde cei doi adversari să se poată înfiiinta în voie. Şi se înfiointaseră! Când totul se sfârşise, trebuiseiră să^l care pe bietul suedez la spital. Collins scăpase destul de ieftin - doar o încheietură de la mână sucită, câteva degete mutate din loc, nasul plin de sânge şi un ochi învineţit. Doar nişte zgârieturi, cum zicea el. Dar dacă ajungea vreodată să se angajeze pe acelaşi vapor cu el, o să-l omoare. încă nu terminase cu el. Ne-o promitea. 186

Dar nici tărăşenia de la bar nu se sfârşise cu asta. Yvette ; dusese la alt bar, să-şi înece amarul. Fusese insultată şi tre-|uia să pună punct la toate. Aşa că ia un taxi şi-i spune şofe-jlui s-o ducă pe o stâncă ce se ridica deasupra mării. O să I sinucidă, asta o să facă. Numai că era atât de beată încât, jipă ce coborâse bălăbănindu-se din taxi, începuse să se iniorcăie şi, înainte ca s-o poată opri cineva, să se dezbrace, ipferul o adusese acasă în halul ăsta, pe jumătate goală şi, |nd o văzuse Jimmie în ce hal e, se înfuriase atât de cum-pt, încât înhăţase cureaua de ascuţit briciul şi o bătu măr, ' : ticăloasei îi plăcea, căci tot striga: „Mai bate-mă!" stând ; genunchi şi cuprinzându-i picioarele cu braţele. Dar nie se săturase, aşa că-i dăduse un picior zdravăn în ă, de-i tăiase răsuflarea şi poate şi ceva din poftele sexu-î perverse, strigându-i: „Scroafă bătrână ce eşti!" Bine că trebuia să plecăm. Oraşul arăta altfel în lumina ^'" a zorilor. Ultimul lucru despre care mai vorbirăm în hp ce aşteptam ca trenul să tragă la peron fii Idaho. Toţi trei âm americani. Veniserăm din locuri diferite, dar aveam fulte lucruri în comun - o groază de lucruri, pot să spun. De-Ihiserăm sentimentali, aşa cum se întâmplă cu americanii jmd trebuie să se despartă. Ne idiotizam gândindu-ne la vite, K'spaţiile nesfârşite, la locurile unde bărbaţii sunt bărbaţi cu ffevăiBt şi alte rahaturi de geriul ăsta. Dacă, în locul trenului, |fi tras la peron un vapor, cred că ne-am fi căţărat toţi trei pe nte şi ne-am fi luat rămas bun de la toate. Numai că, aşa . mi-a fost dat să aflu mai târziu, Collins n-a mai ajuns dodată în America... iar Fillmore, ei, i-a venit şi Iui timpul *hţi* primească pedeapsa şi tocă într-un fel cum nici unul cUn-i^noi nu şi-ar fi pututînchipui. E bine să ţii America aşa, me-iîn fiuidal, ca pe un soi de carte poştală ilustrată la care te i în momentele de slăbiciune. în acest fel îţi închipui că este *iţea* acolo, aşteptându-te, neschimbată, intactă, un vast spa-yi^patriotic, cu vite, oi şi oameni inimoşi gata să dea dracului '^ce văd în faţa ochilor^ bărbat, femeie sau animal! America iexistă! E doar un nume pe care-l dai unei idei abstracte...

187

Parisxil este ca o curvă. De la distanţă pare răpitoare, abia aştepţi s-o

strângi în braţe. Iar peste câtevaminute te simţi pustiit şi dezgustat de tine însuţi. Ai impresia că ai fost dus de nas.

M-am întors laParis cu cevabani, câteva sute de franci pe care CoUins mi-i vârâse în buzunar tocmai când mă urcam în tren. îmi ajungeau ca să-mi iau o cameră şi pentru o săptămână de mâncat pe săturate. De mai mulţi ani n-avusesem atâţia bani asupra mea. Mă simţeam atât de plin de avânt, de parcă o viaţă nouă mi se deschidea în faţă. Voiam să-mi chivernisesc averea, aşa că pomii în căutarea urnii hotel ieftin, unul de care-mi vorbise mai demult Eugene, situat deasupra unei brutării, pe Rue du Château, imediat după Rue de Vanves. La numai câţiva metri se afla podul ce traversa drumurile cartierului Montpamasse, cartier atât de familiar mie.

Puteam obţine acolo o cameră pentru o sută de franci pe lună, o cameră, bineînţeles, lipsită de cele necesare - ri-avea nici măcar o fereastră - şi poate c-aş fi luat-o, ca să am un aidă-post sigur în caz de nevoie, dacă n-ar fi avut inconvenientul că, pentru a intra, eram nevoit să trec întâi prin camera unui orb. Ideea că va trebui să trec seară de seară prin camera lui avu asupra mea un efect deprimant, Hotărâi să caut altă cameră, aiurea. Mă dusei pe Rue Cels, chiar în spatele cimitirului, şi examinai un soi de cursă de şobolani, cu balcoane dispuse în jurul curţii. De-a lungul balcoanelor de la primul etaj erau înşirate coUvii cu păsărele. Era, iară îndoială, o privelişte reconfortantă, dar mi se păru că totul seamăiiă cu o cameră banală de spital. Nici proprietarul nu mi se păru în regulă. Mă hotărâi să aştept să vină noaptea, să caut mai cu grijă şi sărmi găsesc un colţ plăcut pe o străduţă liniştită.

Cheltuii cincisprezece franci cu cina, de două ori mai mult decât îmi propusesem. Asta mă făcu atât de nefericit, încât renunţai să-mi îngădui huzurul unei cafele, îil pofida faptului că începuse să burniţeze. Nu! O să mă mâi plimb puţin, apoi mă voi duce la culcare, la o oră rezonabilă. Mă şi simţeam un nenorocit pentru faptul că eram nevoit să-mi 188

lenajez astfel resursele financiare. N-o făcusem în viaţa aea, nu-mi era în fire.

Până la urmă, începu să plouă cu găleata. Eram mulţu-
lit. Asta îmi oferea un motiv scuzabil pentru a mă refugia
ideva şi a-mi îtitinde puţin picioarele. Era încă prea de-
reme ca să mă duc la culcare. Grăbii pasul, revenind spre
poulevard Raspail.

Deodată, văzui că o femeie se apropie de mine şi mă jordează, sub şfichiuirile polii. Mă întreabă cât e ceasul, îi Şspund că n-am ceas. Şi atunci ea izbucneşte, exact în bşti termeni: ' - O, bunul meu domn, vorbiţi cumva englezeşte?

Eu răspund dând afirmativ din cap. Ploaia începea acum i cadă în şuvoaie.

Domnule dragă, poate aveţi inima atât de bună ca să
duceţi la o cafea. Plouă aşa de tare şi eu n-am bani să

|au undeva, Scuzaţi-mă, bunul meu domn, dar păreţi atât de
isecade... mi-am dat imediat seama că sunteţi englez.
Şi, rostind aceste cuvinte, buzele ei schiţează un zâmbet
îraniu şi pe jumătate dement.
- Poate îmi puteţi da uii mic sfat, scumpul meu domn...
ut singură pe lume... Doamne, e groaznic să n-ai bani!
^9este „domnule dragă" şi „bunul meu domn" şi „scumpul
|eu domn" mă făcură aproape să izbucnesc într-un râs iste-
O deplângeam şi totuşi nu mă puteam stăpâni să nu râd.
|bucnii în jrâs. îi rasei în faţă. Şi atunci începu şi ea să râdă,
ţrâs ciudat, cu accente extrem de stridente, un râs smintit,
Eiucnire în cascade ale unui râs cu totul neaşteptat. O luai
fejbraţ şi nu făcurăm decât un salt până la cafeneaua cea mai
propiată. încă mai chicotea când intrarăm în *bistro.*
ţţi'- Scumpul şi bunul meu domn, începu ea din nou; poate
edeţi că nu vă spun adevărul. Sunt o fată cinstită... provin
liţntr-o familie bună. Doar că (şi aici schiţă iarăşi acel zâm-
Pşşt palid, forţat), doar că sunt într-o situaţie atât de nenoro-
ială încât nu-mi pot permite să stau undeva jos.
189

Auzind-o, izbucnii iar în râs. Nu mă puteam stăpâni; frazele pe care le folosea, accentul acela ciudat, pălăria aiurită pe care o purta, zâmbetul ăla smintit...

- Ascultă, o întrerupsei eu, de ce naţionalitate eşti?

- Sunt englezoaică, îmi răspunse ea, Adică m-am născut în Polonia, dar tatăl meu e irlandez.

- Şi asta te face pe dumneata englezoaică?

- Da, răspunse ea şi începu să chicotească iar, stingherită, făcând un pic pe sfioasa.

- Ştii cumva un hotel drăguţ unde m-ai putea duce?

îi pusesem întrebarea asta nu pentru că aş fi intenţionat să mă duc cu ea, ci numai pentru a o scuti de preliminariile obişnuite.

- Oh, scumpul meu domn, protestă ea, de parcă făcusem cea mai cumplită greşeală, sunt sigură că nu la aşa ceva vă gândiţi. Eu nu sunt genul ăsta de fată. Aţi glumit doar, văd eu. N-aş fi avut curajul să-i vorbesc unui firanţuz cum v-am vorbit dumneavoastră. Ăştia te jignesc de cum dau cu ochii de tine.

Turui, câtva timp, pe acelaşi ton. Vpiam să scap de ea. Dar ea nu voia să fie lăsată singură. Se teittea, actele ei nu erau în ordine. N-aş fi aşa de drăguţ s-o duc la hotel? Poate că aş putea să-i „împrumut" cincisprezece sau douăzeci de franci, ca să-l liniştească pe patron? O condusei până la hotelul unde spunea că stă şi-i vârâiîn mână o bancnotă de cincizeci e flranci. Ori era şireată, ori cu

adevărat inocentă - imeori îţi vine greu să-ţi dai seama dar, oricum, voia s-o aştept până se duce la *bistro* s-o schimbe. Când îi spusei că nu e nevoie, îmi luă mâna, şi-o duse la gură şi mi-o sărută. Un gest absolut spontan. Eram stupefiat. Mă simţeam gata să-i ofer tot ce aveam. Zău că mă atinsese la sentiment acest mic gest nebunesc. Mă gândeam, în sinea mea, că e bine să fii bogat din când în când numai ca să trăieşti o emoţie ca asta. Totuşi, nu-mi pierdui capul. Cincizeci de franci! Destui bani făcuţi praf într-o noapte ploioasă. Când mă îndepărtai de ea, îmi făcu semne de rămas bun cu boneţica aia caraghioasă a ei pe care nu ştia cum s-o poarte. Parcă eram nişte vechi tovarăşi 190

Ide joacă. Mă simţeam tâmpit şi beat. „Scumpul şi bunul *leu* domn... arătaţi atât de cumsecade... sunteţi atât de Ibun... etc. etc". Mă simţeam ca un s@nt.

Când te simţi plin de tine şi mulţumit sufleteşte nu e chiar aşa de uşor să te duci la culcare. Te simţi parcă dator să te răsplăteşti pentru asemenea accese de bunătate. Trecând pe ■" ngă, Jungle", aruncai o privire spre ringul de dans, femei *fa* spatele gol şi şiraguri de perle strângându-le de gât - sau * m aşa arătau - îmi aţâţau privirea cu cururile lor apeti-nte. M-am dus aşadar la bar şi-am comandat o cppă de şampanie. Când muzica se opri, o blondă fhimoasă- părea să fie norvegiană - veni şi se aşeză lângă mine. Nu erau decât vreo ase perechi în local, probabil că toată lumea dansase lao-iltă. Mai comandai o cupă de şampanie ca nu cumva să-mi padă curajul.

Când mă ridicai c^ să mă duc să dansez cu blonda, în ng nu eram decât noi doi. De obicei, în situaţii de genul ^ta, eram conştient de ce făceam, dar şampania şi felul cum i se crampona de mine, lumina palidă şi cele câteva sute de tici din buzunar, care-mi dădeau atâta siguranţă, mă rog... lai făcurăm un tur de dans, un soi de exhibiţionism în doi, ^oi ne aşezarăm să Stăm de vorbă. Ea începu să plângă -Iţă cum a început toată tărăşenia. Mă gândeam că poate băle prea mult, aşâ că mă prefăcui că nici nu observ. între pip, îmi aruncam privirile înjur, căutând o alta din şeptel,

! să fie disponibilă. Dar localul era acum pustiu. If" Când eşti prins într-o cursă, cel mai bun lucru pe care poţi Pl faci e să-ţi iei tălpăşiţa. Şi pe loc! Dacă nu, ai rupt-o-n ferire. Ceea ce mă reţinu, lucru destul de curios^ fu ideea că Vmai trebui să plătesc un bilet de vestiar. Te laşi mereu ■ tis în cursă din pricina Uiiof fleacuri. Motivul pentru care ningea, îmi fu dat să descopăr curând, era că-şi pierduse co-^ul. Nu era norvegiană, era franţuzoaică şi, pe deasupra, toaşă. O moaşă şic, pot să spun, dar cu lacrimile ce-i şiroiau >'obraz. O întrebai dacă nu i-ar pica bine ceva de băut, drept ire comandă pe loc un whisky şi-l dădu pe gât cât ai clipi.

191

- Mai vrei unul? o întrebai cu gingăşie.

Credea că da, era total dăi-âmată, într-o stare groaznică de depresie nervoasă. Credea că i-ar plăcea şi un pachet de Camei.

- Nu, stai puţirt, se răzgândi ea, mai bine Pali Mall.

Ia ce vrei, gândeam eii, dar, pentru numele lui Dumiiezeu, opreşte-te odată din plâHS; că mă calci pe nervi. O săltai în picioare, să mai fecem un dans. în picioare, părea o cu totul altă femeie. Probabil că suferinţa te face mai lasciv, habar n-am. O întrebai în şoaptă dacă n-ar fi mai bine s-o luărti din loc.

- Unde? întrebă ea cu vioicixme.

- Păi, oriunde, într-un loc liniştit, unde să putem sta de vorbă.

Mă dusei la toaletă şi-mi mai numărai b dată banii. Ascunsei bancnotele de o sută de fianci în buzunarul vestei, iar mărunţişul împreună cu o bancnotă de 50 de franci îl lăsai în buzunarul de la pantaloni. Mă întorsei la bar, hotărât să vorbesc pe şleau.

îmi uşura mult sarcina, întrucât atacă ea însăşi subiectul. Trecea prin mari dificultăţi. Nu numai că-şi pierduse copilul, dar şi mama ei era acasă, bolnavă, foarte bolnavă, şi trebuia să plătească doctorul, şi să cumpere medicamente, şi câte şi mai câte. Bineînţeles că nu credeam o iotă din tot ce-mi îndruga. Şi, cum tot aveam nevoie de o cameră de hotel pentru 6 noapte, îi propusei să vină şi să rămână cu mine până dimineaţa. Mă gândeam că aşa puteam face nişte mici economii. Dar ea nu voia nici în ruptul capului. Mai bine acasă la ea, avea un apartament şi, pe deasupra, trebuia să mai aibă grijă de ţnaică-sa. Gândindu-mă bine, îmi ieşea mai ieftin să dorm la ea, aşa că mă declarai de acord - şi hai s-o roim imediat. Totuşi, înainte de a pleca, mi se păru normal să-i spun cum stăteam cu banii, ca să nu ajungem să ne tocmim tocmai la sfârşit. Credeam c-o să leşine când îi spusei ce sumă am în buzunar.

- Ei, lasă gluma! exclamă ea. 192

Se simţea profund jignită. Credeam că va urma o scenă... ^ar am rămas netulburat pe poziţie.

- Bine, atunci te las, i-am zis. Se vede c-am greşit adresa.

- Chiar c-ai greşit-o! exclamă ea, dar ţinându-mă în ace-şi timp de mânecă. *Ecoute, cheri... sois raisonnable!*

Când o auzii vorbind aşa^ îmi recâştigai pe deplin încre-^rea. Ştiam ca ajungea să-i promit un supliment, ca totul lfieO.K.

Bine, bine, i-am zis cu o oarecare lehamite, am să fiu ^ăguţ cu tine, ai să vezi.

- Aşa, deci, m-ai minţit?

- Da, recunoscui eu zâmbind, te-am minţit...

Nici n-apucasem bine să-mi pun pălăria pe cap, că ea şi che-ase utl taxi. *O* auzii dându-i şoferului o adresă de pe jlevard de Clichy. Asta era mai mult decât preţul unei care, mă gândii în sinea mea. Dar mai era timp... mă rog, o să |dem. Nu ştiu când începuse, dar îmi dădui la un moment dat ama că vorbea ca în delir despre Henri Bordeaux! Nu întâlni-|m încă O curvă care să-l fi cunoscut pe Henri Bordeaux! Dar |ţa era chiar inspirată. Vorbea atât de fiximos, într-o limbă pasă, era atât de plină de discernământ, încât mă întrebam cât l'trebui să-i plătesc. Mi

se pare c-am auzit-o spunând „ *quand* | *y aura plus de temps ".* Oricum, ceva cam în genul ăsta. în rea în care mă aflam, o asemenea frază merita o sută de ici. Mă întrebam dacă fraza era a ei sau o luase de la Henri brdeaux. Puţin contează. Era exact flraza potrivită pentru o să în taxi pe sub Monttnartre. „Bună seara, mamă, îmi zi-i în gând, fiica dumiţale şi eu o să avem grijă de dumneata *'ţuand ii n 'y aura plus de temps!"* Parcă-mi aduc aminte că ^ia să-mi arate şi diploma ei. De îndată ce închiserăm uşa în urma noastră, aproape I apucară năbădăile. Era ca nebună, îşi frângea mâinile şi fopta poziţii â la Sarah Bemhardt, pe jumătate goală şi ^bolditidu-mă să mă dezbrac mai iute, să fac asta, să fac aia. t'sfârşit, când fli goală-puşcă şi începu să umble de colo-colo

193

cu un combinezon în mână, căutându-şi kimonoul, o prinsei şi o strânsei puternic la piept. Când îi dădui drumul, avea o mutră speriată.

- Dumnezeule, Dumnezeule mare, exclamă ea, trebuie să mă duc până jos să văd ce face mama! Dacă vrei, poţi să faci o baie, *cheri.* Uite, acolo. Nu lipsesc decât două minute.

La uşă, o cuprinsei din nou în braţe. Eram numai în chiloţi şi aveam o erecţie formidabilă. Nu ştiu de ce, tot zbuciumul, toată agitaţia şi toată comedia asta nu făceau decât să-mi excite apetitul. Poate că nu făcea decât să coboare şi să-şi liniştească peştele. Aveam senzaţia că se întâmplă ceva neobişnuit, un soi de dramă despre care voi citi mâine dimineaţă în ziare. Inspectai la repezeală apartamentul. Două camere, baie, mobilate nu fără gust. Destul de cochet. Pe unul din pereţi era atârnată diploma: „Clasa întâi", cum sunt toate. Pe măsuţa de toaletă descoperii fotografia unei fetiţe cu bucle bogate. Dădui drumul la apă în baie, apoi mă răzgândii. Dacă se întâmplă ceva şi sunt găsit în baie... Ideea îmi displăcea, începui să umblu de colo-colo prin cameră, simţindu-mă din ce în ce mai stânjenit, pe măsură ce timpul trecea.

Când se întoarse, era încă şi mai agitată.

- O să moară... o să moară! nu înceta ea să se jeluiască. O clipă, mă gândii să las totul baltă. Cum dracu' să înca-

leci o femeie când maică-sa moare cu un etaj mai jos, poate chiar sub această cameră? O luai în braţe, jumătate din simpatie, jumătate din dorinţa de a obţine lucrul peiitru care venisem aici. Cum stăteam aşa, lipiţi unul de altul, îmi şopti că avea nevoie imediat de banii pe care i-i promisesem. Erau pentru *„maman ".* Căcat! Dar n-aveam chef să mă târguiesc într-un asemenea moment. Mă dusei la scaunul pe care îmi aşezasem hainele şi scosei din bUztinaral de la vestă o bancnotă de o sută de fi-anci, având grijă să rămân tot timpul cu spatele la ea. Şi, ca o precauţie în plus, îmi aşezai pantalonii pe partea patului unde urma să mă întind. Cei O sută de franci n-o mulţumeau chiar pe deplin, dar îmi dădiii seama, după protestele ei slabe, că erau de ajuns. Apoi, eu o energie 194

re mă uM, îşi scoase kimonoul şi sări în pat. Abia îmi petre-

li braţul înjurai mijlocului ei şi o trăsei spre mine, că ea şi
&ci comutatoml, şi hopa, un întuneric desăvârşit! Mă îmbră-
|a cu patimă şi gemea de mai inare dragul, aşa cum fac
^ate franţuzoaicele când eşti cu ele în pat. Mă excitase la
^Ime cu găsehiiţa asta, stingerea luminii, neobişnuită pentru
ae. Mi se părea ceva ireal, dar, în acelaşi timp, chestia mă
eu şi bănuitor şi, de îndată ce putui s-o fac comod* întinsei
âinile ca să verific dacă pantalonii mei erau pe scaun.
Credeam că rezolvasem problema nopţii. Patul era cât se
liate de confortabil, mai moale decât un pat obişnuit de ho-
\, iar cearşafurile curate, lucru de care avusesem timp
l-mi dau seama: De nu s-ar zvârcoli atâta! Aveam impresia
inu se culcase cu un bărbat de o lună de zile. Eu voiam
|i-mi prelungesc plăcerea. Pe măsura celor o sută de firanci
care-i plătisem. Dar ea bălmăjea fel de fel de chestii în
ţibajul acela de pat care-ţi pătrunde în sânge încă şi mai re-
|de când totul se petrece în întuneric, Duceam o luptă înver-
aată, dar totul era zadarnic câtă Vreme ea tot gemea şi
ifâia şi mă îndemna:
Vite, chiri! Vite, cheri! Oh, c'est bon! Oh, oh! Vite,
fe, c/îen/ încercai să număr de la unu la nu ştiu cât, dar to-
|il era ca o sirenă de pompieri care se stingea în depărtare.
^; - *Vite, cheri!*
Şi de data asta, gâfâind, se cutremură atât de tare, încât
i! - şi gata. Auzii stelele sunând ca nişte clopote, şi pa şi
Şisi sutei mele de franci şi celor cincizeci care se duseseră
iapa sâmbetei mai înainte şi despre care uitasem cu desă-
şire, şi iată lumina iar aprinsă şi, cu aceeaşi viteză cu care
rise în pat, iat-o şi pe ea sărind din pat gemând şi guiţând
o scroafă bătrână. Eu rămăsesem întins în pat, pufăind
atr-o ţigară, dar cu ochii jalnic aţintiţi spre pantalonii mei.
jrau groaznic de mototoliţi. Peste o clipă ea apăra din nou,
3fângându-şi kimonoul pe lângă trap şi-mi spuse, în felul ei
jitat, care mă călca pe nervi, să mă simt ca acasă.
195

- Eu mă duc jos, să văd ce mai face mama, îmi zise. *Mais faites comme chez vous, cheri. Je reviens tout de suite.*

Trecu un sfert de oră şi începui să mă simt neliniştit. Mă dusei în cealaltă cameră şi citii o scrisoare pe care o găsii pe masă. Nimic interesant, o scrisoare de dragoste. în baie, cercetai toate sticluţele de pe etajeră. Avea absolut tot ce-i trebuie unei femei ca să miroasă bine. Speram să revină şi să-mi mai dea ceva,

măcar pentru alţi cincizeci de franci. Dar timpul se ţâra încet - şi nici urmă de ea. începui să mă alarmez. Poate că cineva chiar murea jos. Distrat, cred că datorită instinctului de conservare, începui să mă îmbrac. în timp ce-mi prindeam cureaua cu catarama, îmi trecu prin minte ca o străftilgerare faptul că pusese suta mea de franci în poşetă. în emoţia momentului, îşi aruncase poşeta în dulap, pe raftul de sus. îmi aminteam perfect cum se ridicase pe vâr-fijri ca să ajungă la acel raft. N-avusei nevoie decât de un minut ca să deschid şifonierul şi să4 găsesc poşeta pe pipăite. Era la locul ei. O deschisei grăbit şi-mi văzui bancnota de o sută de franci ascunsă cu grijă între compartitoentele de mătase. Pusei poşeta exact în locul în care o găsisem, îmi îmbrăca! haina şi-mi trăsei pantofii în picioare, apoi ieşii pe palier, ciulind urechile. Nici un zgomot. Numai Dumnezeu ştie unde se dusese! într-o clipită, mă întorsei la şifonier şi-i scotocii în poşetă. Umflai cei o sută de franci şi tot mărunţişul pe care-l mai găsii acolo. Apoi, închizând uşa făfă zgomot, coborâi scările în vârful picioarelor şi, când mă văzui în stradă, o luai la fijgă mâncând pământul. La *Cafi* Bourdon, mă oprii ca să iau o gustărică. Gurvele se distrau pe seama unui grăsan care adormise cu nasul în farfurie. Tipul sforăia zdravăn, dar continua să dea din fălci. în local eraun vacarm de nedescris. Se striga: „Toţi la bord!", după care urma un concert de flirculiţe şi cuţite lovite de masă. Grăsanul îşides-chise ochii pentru o clipă, clipi stupid din gene, apoi capul i se rOstogoU iarăşi pe piept. îmi vârâi suta de franci cu grijă la locul ei, în buzunarul de la vestă, şi-mi numărai mărunţişul. 196

KTămbălăul din jurul meu se înteţea, iar mie îmi venea greu |să-mi aduc aminte dacă pe diploma ei scria „Clasa întâi" sau au. Faptul mă intriga. De maică-sa mă durea în cot. Speram tjă dăduse deja ortu' popii! Ar fi fost nostim ca tot ce-mi spusese să fie adevărat. Prea frumos ca să fie adevărat! „ *Fite, \heri... vite,* vite.'" Şi idioata aialaltă, cu „bunul meu domn" ^i „arătaţi atât de cumsecade" ale ei! Mă întrebam dacă-şi lu-şse cu adevărat o cameră la hotelul în faţa căruia o lăsasem.

Spre sfârşitul verii, Fillmore îmi propuse să stau la el. Lo-feuia într-un atelier-studio spaţips care dădea spre cazarma cavalerıştilor, chiar alături de Place Dupleix. Ne văzuserăm des lupă scurta noastră călătorie la Le Havre. Dacă nu era el, nu |tiu ce s-ar fi ales de mine. Probabil c-aş fi fost mort acum.

• Ţi-aş fi propus mai demult să stai la mine, îmi zise el, par n-am putut s-o fac din pricina curviştinei ăleia de Jackie. "Iu mai ştiam cum să scap de ea.

N-am putut să nu zâmbesc. Mereu i se întâmplau chestii Işrastea lui Fillmore. Avea geniul de a atrage căţele de pripas, pricum, Jackie îşi luase până la urmă tălpăşiţa de bună voie. Se apropia anotimpul ploilor, cu interminabilele şi lugu-|rele sale perioade de ceaţă deasă şi de averse din senin care ^.pătrund până-n măduva oaselor şi te fac să te simţi neno-^cit. Ce oraş execrabil este Parisul iarna! O climă care-ţi ^ade sufletul şi te laşă pustiu ca întinsa coastă a Labradorului. Remarcai cu oarecare îngrijorare că singura sursă de căl-ră era soba din atelier. Oricum, era încă destul de f)nfortabil. Iar de la fereastră,

priveliştea era superbă. |; Dimineaţa, Fillmore mă zgâlţâia fără menajamente şi-mi |[şa o bancnotă de zece franci pe noptieră. Drept care, în-pită ce pleca, eu mă întorceam pe partea cealaltă, să mai feg un pui de somn. Uneori, rămâneam în pat până la prânz, iimic nu mă presa, trebuia doar să-mi termin cartea, dar |şta nu mă nelinişteа prea mult, întrucât eram convins de pe pum că nimeni nU mi-ar fi acceptat-o. Totuşi, Fillmore era

197

foarte impresionat de ce scriam. Când veHea seara acasă, cu o sticlă sub braţ, primul lucru pe care-l făcea era să se ducă la masa de scris ca să vadă câte pagini fătasem. La început îmi plăcură aceste accese de entuziasm, dar mai târziu, când inspiraţia începuse să-mi sece, mă simţeam al dracului de stânjenit când îl vedeam că-şi bagă nasul peste tot căutând paginile care era de presupus că trebiiiâu să curgă din mine ca apa dintr-un robinet. Când n-aveam tiimic să-i arăt, mă simţeam exact ca o curvă pe care o găzduise la el. îmi amintesc că obişnuia să spună despre Jackie:

- Totul ar fi fost în regulă cu ea, doar să-mi mai fi dat şi câte o bucăţică de cur din când în când.

Dacă as fi fost femeie, i-aş fi oferit cu plăcere o bucăţică de cur. Mi-ar fi fost mult mai uşor decât să-l alimenteiz cu paginile pe care le aştepta de la mine.

Oricum, îşi dădea silinţa să mă facă să mă simt în largul meu. în casă era totdeauna destulă mâncare şi băutură. Din când în când Filltnore ţinea morţiş să merg cu el la un *dancing!* îi plăcea grozav să fi-ecventeze un local cu negri de pe Rue d'Odessa, unde îl aştepta b mulatră trăsnet, care uneori venea cu noi acasă. Singurul lucru care-i dădea bătaie de cap era că nu găsea o fi-anţuzoaică în stare să tragă la măsea. Toate erau prea abstinente pentru gustul lui. îi plăcea să aducă o femeie la atelier şi să dea gata câteva butelci împreună înainte de a trece la treabă. îi mai plăcea s-o facă Să creadă că e artist plastic. Cum tipul de la care închirinase apartamentul era pictor, nu-i era deloc greu să creeze această impresie. înşirase prin cameră tablourile găsite în *armoire,* iar o pâxiză neterminată o aşezase la vedere pe şevalet. Din nefericire, toate erau pictate îiitr-o manieră suprarealistă şi impresia pe care o creau era de obicei nefavorabilă, între o curvă, o portăreasă şi un ministru, nu e prea măre diferenţă în ceea ce priveşte pictura. Fillmore se simţi foarte uşurat când Mark Swift începu să ne facă vizite regulate, cu intenţia de a-mi face mie portretul. Nutreao mare admiraţie pentru Swift. Zicea că e un geniu. Şi, cu toate că exista 198

teva feroce în tot ce se apuca să facă, dacăpicta un om sau un obiect pricepea! totuşi despre ce era vorba.

La cererea lui Swift, începusem să-mi las barbă. Susţinea că forma craniului meu cere neapărat o barbă. Trebuia ăă-i pozez stând lângă fereastră, cu turnul Eiffel în spatele

leu, căci voia şi tUmul Eiffel în tablou. Şi mai voia şi ma-dna de scris tot în

tablou. în această perioadă^ Kruger prin-bse şi el obiceiul să ne viziteze. Susţinea că Swift n-are liabar de pictură, îl exaspera să vadă lucruri care nu respec-|au proporţiile. Credea, implicit, în legile naturii. Pe Swift îl ^urea-n cot de natură, voia să picteze doar ceea ce era în cablul lui. Oricum, portretul meu făcut de Swift trona acum pe gievalet, şi, cu toate că nici o proporţie nu era respectată, ^ână şi un ministru îşi dădea seama că era un cap de om, ca-unui bărbat cu barbă. Ba portăreasa chiar începu să se

rate interesată de tablou. Zicea că asemănarea e izbitoare, ^i-i plăcea ideea cu tumul Eiffel ca fiindal.

O lună şi mai bine convieţuirea noastră se desfăşură fără probleme deosebite. împrejurimile îmi plăceau, mai ales |oaptea, când lugubra lor hidoşenie se făcea simţită din plin. iliaţeta, atât de încântătoare şi de liniştită în amurg, putea lua :tul cel mai lugubru şi mai sinistru îndată după căderea

iltunericului. Era zidul acela lung şi foarte înalt care acope-

ea o parte a cazărinilor, lângă care mereu erau doi îndrăgos-Iţi, îmbrăţişându-şe pe furiş, adesea în ploaie. Era un

aectacol deprimant să vezi doi tineri strâns înlănţuiţi lângă

cest zid de închisoare, sub un bec electric ce împrăştia o lu-

ină spectrală. Parcă ar fi fost surghiuniţi dincolo de hota-! lumii acesteia. Şi ceea ce se petrecea în curtea cazărmii

ra deprimant. Când ploua, aveam obiceiul să stau la geam ^i să contemplu activităţile ce se desfăşurau jos, ca şi cum ar

Lfost ceva ce se întâmpla pe o altă planetă: Mi se părea ceva absolut de neînţeles. Totul se petrecea conform unui pro-

ram prestabilit, dar un program făcut de un nebun, lată-i teolo, înglodaţi în noroi, trâmbiţele sunând, caii galopând,

totul între patru ziduri. Un simulacru de bătălie. O grămadă de soldaţi de plumb care n-aveau nici un interes să înveţe cum să omoare, cum să-şi lustruiască cizmele sau să-şi ţe-sale caii. O comedie total ridicolă, care, însă, făcea parte din ordinea lucrurilor. Când n-aveau nimic de făcut, arătau încă şi mai ridicol. Se scărpinau, umblau fără rost, cu mâinile în buzunare, se uitau la cer. Iar când îşi făcea apariţia un ofiţer, pocneau din călcâie şi salutau. Mi se părea că-i o casă de nebuni. Până şi caii aveau un aer tâmp. Apoi, din când în când, scoteau tunurile şi defilau pe stradă cu mare tămbălău, iar mulţimea se înşiruia pe margini căscând gura şi admirându-le fhimoasele uniforme. Mie totdeauna nii-au făcut impresia unui corp de armată în retragere. Arătau jigăriţi, murdari, resemnaţi, uniformele erau prea largi, iar toată vioiciunea care le era proprie ca indivizi dispărea cu desăvârşire.

Totuşi, când se arăta soarele^ totul era altfel. Citeai în ochii lor o rază de

speranţă, pasul le era mai Vioi, arătau un pic de entuziasm. Atunci culorile lucrurilor ieşeau grandioase în evidenţă şi remarcai agitaţia dezordonată atât de caracteristică francezilor. La *bistwt^^â* din colţ pălăvrăgeau veseli stând la un pahar, iar ofiţerii păreau mai unlani, mai firancezi, as putea să spun. Când iese soarele, fiece locş6r din Paris poate arăta fiumos. Iar dacă tnai există şi un *bistrot* cu tenda desfăşurată, cu câteva mese pe trotuar şi băuturi colorate în pahare, atunci oamenii arată chiar a oameni. Şi chiar sunt oameni, cei mai grozavi de pe pământ când soarele străluceşte! Atât de inteUgenţi, atât de indolenţi, atât de lipsiţi de griji! Este o crimă să-i aduni pe aceşti oameni ca pe o tunnă în cazărmi, să-i obligi să facă instrucţie, sări ierarhizezi în soldaţi de rând, sergenţi, colonei şi mai ştiu eu ce. Cum spuneam, convieţuirea noastră se desfăşura fără probleme. Din când în când, Cari îmi aducea câte ceva de lucru, articole pe care lui nu-i plăcea să le scrie. Nu mi le plătea decât cu cincizeci de franci bucata, dar erau uşor de scris, întrucât nu aveam decât să consult numerele mai vechi ale ziarului şi să 200

etualizez articolele. Oamenii citesc chestii de-astea doar la paletă sau ca să-şi omoare timpul într-o sală de aşteptare. Esenţialul era să lustruieşti bine adjectivele, restul fiind doar j problemă de date şi de statistici. Dacă era un articol impor-' tit, şeful de secţie îl semna chiar el. Era o nulitate tipul. Nu arbea bine nici o limbă, dar 0a cum să-ţi caute nod în pa-. Dacădescoperea vreun paragraf bine scris, exclama:

- Uite, aşa mi^ar plăcea mie să scrieţi toţi. E grozav! îţi au voie să-l foloseşti în cartea ta.

Aceste pasaje magnifice erau de obicei luate din enciclope-jje sau dintr-un ghid turistic mai vechi. Pe unele, Cari chiar Va folosit în cartea lui, căci aveau un caracter suprarealist.

Dar iată că într-o seară, când tocmai mă întorsesem leasă după o mică plimbare, dau să deschid şi văd o femeie lişnind din doraiitor.

- A, dumneata eşti scriitorul! exclamă ea fără nici o altă (jtroducere, contemplându-mi barba ca pentru a-şi verifica npresia. Vai, ce barbă oribilă! continuă ea apoi. Cred că

loî, ăştia de pe-aici, sunteţi cam într-o dungă.

Fillmore se ţâra în urma ei cu o cuvertură în braţe.

- E o prinţesă, mi-o prezentă el plescăind din limbă de rcă tocmai ar fi gustat din nişte icre negre.

Amândoi erau îmbrăcaţi de oraş şi pu pricepeam ce vo-^u cu aştemuturile. Apoi, imediat îmi trecu prin minte că allmore trebuie s-o fi dus în dormitor ca să-i arate sacul cu ^fârie. Totdeauna făcea aşa, mai ales cu o *Frangaise.* „N-ai " ăluţe, n-ai qămăşuţe!" asta scria pe sacul lui cu nifărie, şi i oricum obsedat de dorinţa de a-i explica acest moto oriei femeiuşti care venea pe la el. Dar dama asta de acuni i era o *Frangaise,-aâ* lămuri el imediat. Era o rusoşică şi i mai mult, nici mai puţin decât o prinţesă. Era bucuros şi emoţionat ca un copil care descoperă o ju-

rie deosebită.

- Vorbeşte cinci limbi! o lăudă el, evident copleşit de o |semenea performanţă.

201

- Patru, îl corectă ea prompt.

-Bine, fie şi patru... Oricum, e o fată a dracului de deşteaptă. Trebuie s-o auzi vorbind.

Prinţesa era nervoasă, se tot scărpina la o coapsă şi-şi freca nasul.

-De ce vrea să-şi facă patul chiar acum? întrebă ea brusc, adresându-mi-se mie. Crede că în felul ăsta o să-i cedez? Nu-i decât un copil mare. Se tomportă într-un mod ruşinos. L-ana dus ieri la un restaurant rusesc şi a început să danseze ca un negru. (Dădu de câteva ori din fond, ca să-mi arate cum anume dansase.) Şi vorbeşte prea mult. Şi prea tare, Şi spune o groază de prostii! '

Se fâţâia prin cameră examinând tablourile şi cărţUe, tot timpul cu nasul pe sus, dar scărpinându-se intermitent. Din când în când, vira cu o sută optzeci de grade, ca o navă de război, şi slobozea o ploaie de ocări. Fillmore se ţinea după ea, cu o sticlă într-o mână şi un pahar într-alta.

- Ia nu te mai ţine aşa după mine! strigă ea. Şi ce, n-ai altceva de băut? Nişte şampanie nu puteai să ai în casă? Am nevoie de şampanie! Nervii mei! Ah> nervii!

Fillmore încearcă să-nii şoptească la ureche:

- E actriţă... o stea de cinema... un tip i-a dat cu piciorul şi nu-şi mai poate reveni... Am s-p îinbăţ criţă!

- Ei, atunpi cred că e cazul să ţ)l?c, tocpiai ziceam eu, când priţiţesa nei întrerupse ţipând şi bătând din picior:

- *Ce* tot iîoscorodiţi acolo? Nu vă daţi seama că sunteţi nepoliticdşi? Şi dumneata, credeiam că mă scoţi în oraş, nu? Ţi^am spus doar că trebuie să mă îmbăt cri^ noaptea asta!

-Da, da, bineîiiţfeles, încuviinţă Fillmore. Plecăm imediat... Să mai dau doar un pahar pe gât.

- Eşti un pioro! ţipă ea. Dar eşti şi un băiat bun. Doar că vorbeşti prea tare. Şi n-ai maniere! Pot să am încredere în el că se vapurta cum trebuic?;zise ea, întorcându-se spre mine. Trebuie să mă fac criţă diseară, dar nu vreau ca el să mă facă de ruşine. Poate că viii aici, după aceea. Aş vrea să-ţi vorbesc. Pari ceva mai mteligent.

202 .

Când plecară, prinţesa îmi strânse mâna cordial şi promise i va veni într-o zi la masă, „când o să fiu trează", - zise ea.

- Grozav! exclamai eu. Mai adu o prinţesă sau, cel puţin, fkontesă. Schimbăm cearşafiirile în fiecare sâmbătă.

Pe la trei dimineaţa, Fillmore intră în casă clătinându-se ,. singur. Era ca un

transatlantic cu toate limimile aprinse |bâjbâia ca un orb, lovind cu bastonul lui crăpat. Toc, toc, *p,* de-a lungul drumului vieţii...

- Mă duc direct la culcare, îmi zise el trecând pe lângă ae. O să-ţi povestesc totul mâine.

f Intră în camera lui şi dădu cuverturile la o parte, îl auzeam &ormăind: „Ce femeie! ce femeie!". Peste o clipă era iar în camera mea, cu pălăria pe cap şi bastonul crăpat în mână.

■ Ştiam că aşa o să se întâmple. E nebună de legat! Co-^băie puţin prin bucătărie şi se întoarce cuo sticlă de Anjou. tebuie să mă scol şi să dăm gata sticla împreună.

în măsura în care, din cele spuse de el, pot reconstitui po-
istea, torni începuse la Rond-Point des Champs-Elysies,
^de el se oprise să bea ceva în drum spre casă. Ca de obicei,
lisra aceea *la terrasse* era plină de muşterii. Ea stătea chiar
V^nijlocul aleii, cu o groază de farfiirii în faţă. Se îmbăta de
te singură, liniştită, când Fillmore îi întâlnise privirea.
ţ' - Sunt criţă, chicotise ea, n-ai vrea să-mi ţii companie?
«r> Apoi, ca şi când ar fi fost lucrul cel mai firesc de pe lume,
^cepuse să-i debiteze povestea cu producătorul de filme,
t o dăduse afară şi cum ea se aruncase în Sena, şi bla, bla,
, Nu-şi mai amintea de pe ce pod se aruncase, ci doar că
. o groază de lume pe mal când o scoseseră din apă. De
^ţfel, ea nici nu vedea ce importanţă putea să aibă faptul că
i^aruncase de pe podul cutare sau cutare. De ce să-i pună ci-
feVa întrebări atât de stupide? Râdea nervos, apoi, brusc, îşi
Manifestă dorinţa de a se duce în altă parte. Voia să danseze.
gazând că el ezită, îşi deschise poşeta cu un gest impulsiv şi
i^ase o bancnotă de o sută de fi-anci. în clipa următoare ho-
1 însă că o sută de franci nu prea ajung.
203

- Dumneata n-ai bani chiar deloc? îl întrebă.

Nu, n^avea cine ştie ce la el, dar avea acasă uti carnet de cecuri. Aşa că dăduseră o fugă după carnetul de cecuri şi, bineînţeles, eu trebuise să nimeresc exact când îi explica chestia „N-ai părăluţe, n-ai cămăşuţe".

în dnun spre casă, se opriseră la Poisson d'Or pentru o mică gustare, pe care ea o stropise cu câteva pahare de vodcă. Era în elementul ei acolo, în mijlocul tuturor acelor oameni care-i sărutau mâna şi tot murmurau *Princesse, Princesse.* Aşa beată cum era, reuşise să-şi păstreze demnitatea:

- Nu mai bâţâi aşa din fund! îi atrăgea ea mereu atenţia în timp ce dansau.

Aducând-o la atelier, ideea lui Fillmore fusese acepa de a o reţine acolo. Dar cum ea era atât de inteligentă şi de excentrică, hotărâse să se supună

capriciilor ei şi să amâne marele eveniment. Se gândise chiar şi la posibilitatea de a mai găsi o prinţesă şi a le aduce pe amândouă. Seara, când ieşiseră, el fusese cât se poate de bine dispus şi pregătit, dacă era-nevoie, să facă praf câteva sute de franci. La urma ur-rhei, nu dai în fiecare zi peste o prinţesă.

De data asta, ea îl duse la un alt local, unul unde era încă şi mai binecunoscută şi unde, zicea ea, n-aveau să întâmpine dificultăţi cu încasarea unui cec. Toată lumea era: în haine de seară şi iarăşi se repetară plecăciunile adânci şi sărutările de mâini în timp ce chelnerul îi conducea la o masă. în mijlocul unui dans ea părăseşte ringul, cu lacrimi în ochi.

- Ce s-a întâmplat? o întrebă el. Cu ce-am mai greşit de dataasta?

Şi, instinctiv, îşi duse mâna la spate, temându-se că bâ-ţâia iar din fund.

- A, nu s-a întâmplat nimic, îi răspunse ea. N-ai făcut nimic. Hai, vino, ce băiat drăguţ eşti! Cu aceste cuvinte, îl târăşte iar în ring şi începe să danseze parcăuitând de sine.

- Dar ce-i cu tine? o întrebă el şoptit.

- Nimic, repetă ea. Am văzut aici pe cineva, asta-i tot. De ce vrei să mă îmbeţi? Nu ştii că beţia mă aduce în pragul ne-204

|buniei? zise apoi, cu o subită izbucnire de mânie. Dai cecul? |îl întrebă. Trebuie Să plecăm de-aici. (Chemă chehierul şi Ivorbi cu el în şoaptă, pe ruseşte.) Cecul e în ordine? îl întrebă ea după ce cheherul se îndepărtase. Aşteaptă-mă jos, la gar-|derobă. Trebuie să dau un telefon, mai făcu ea, impulsivă.

După ce chelnerul îi aduse banii, Fillmore coborî domol
Scările şi se duse la garderobă s-o aştepte. începu să se
fclimbe de colo-colo, fredonând şi fluierând în surdină, ba
|hiar lingându-şi buzele cu gândul la excelentul caviar care-l
ştepta. Trecură cinci minute. După douăzeci de minute, de-
ş^eni bănuitor. Garderobiera îi spuse Că prinţesa plecase de
ault. Dădu buzna afară. în faţa porţii era un negru în livrea,
|u un zâmbet larg pe faţă. Ştia cumva încotro o luase prin-
esa? Negrul zâmbeşte iar:

Eu auzit Coupole - asta tot, dom'le. |., La Coupole, jos, o descoperă stând în faţa unui cocktail, |u o expresie visătoare, ca în extaz. Zâmbeşte când îl vede.

- Frumoasă festă mi-ai jucat, îi reproşa el, lăsându-mă colo cu buzele umflate! Puteai să-mi spui că nu mă placi.

Se aprinse toată la aceste cuvinte şi adoptă o atitudine ^atrală. Dar, după lin potop de vorbe, începu să ofteze şi să

Icâncească.

Sunt o nebună, bolborosi ea. Şi dumneata eşti nebun. Vrei Ite culci cu mine, iar eu nu vreau să mă culc cu dumneata.

f' Şi începu Să delireze iar despre iubitul ei, regizorul de film, 'i care-l văzuse pe ringul de dans. Din pricina lui a trebuit să

Ifece de-acolo. Din pricina lui se droga şi se îmbăta în fiecare papte. Din

pricina lui se aruncase în Sena. Bălmăji câtva timp spre cât era de nebună, apoi, brusc, îi veni o idee.

- Hai să mergem la Bricktop! Cunoştea pe cineva acolo... un tip care-i promisese odată

|f.slujbă. Era sigură că o s-o ajute.

*f^* - Cam cât o să ne coste? întrebă Fillmore prevăzător.

p' îl asigură pe loc c-o să coste mult.

fc - Dar, ascultă, dacă mă duci la Bricktop, îţi promit că vin

acasă cu tine.

205

Fusese destul de cinstită ca să adauge că avea să-l coste vreo cinci-şase sute de franci.

- Dar îi merit! Nu ştii ce femeie sunt eu. Nu e alta ca mine în tot Parisul...

- Aşa-ţi închipui *tu!* (Sângele lui de yankeu se răzvrătea). Mie nu mi se pare deloc. Mie nu mi se pare că ai fi cine ştie ce. Nu eşti decât o biată ştoarfă săritä de pe fix. Zău dacă n-aş prefera să-i dau cincizeci de franci unei franţuzoaice amărâte. Măcar de la astea obţin ceva în schimb.

Mai să iasă prin tavan când îl auzi vorbind de franţuzoaice.

- Ia nu-mi vorbi mie de paţachinele alea! Le iMsc! Sunt idioate! Sunt nasoale... nişte mercenare... nişte... Să nu te mai aud pometiindu-mi de ele!

Dar peste o clipă se potoli, începu să-l ia cu duhul blândeţii.

- Dragule, murmură ea, nici iiu ştii cum arăt eu goală. Sunt frumoasă!

Fillmore nu se lăsă impresionat.

- Eşti o târfă! îi spuse el pe un ton glacial. Nu mi-ar păsa să cheltuiesc câteva sute de franci cu tine, dar eşti zuză rău. Nici măcar nu te-ai spălat pe faţă. Când sufli, pute. Puţin îmi pasă mie că eşti prinţesă sau nu... N-am nevoie de neamul vostru de rusoaice cu curul mare. Mai bine ai ieşi în stradă, să faci trotuarul. Nu eşti cu iiimic mai bună decât ultima franţuzoaică. Nu faci nici cât una dintre ele. Nu niai cheltuiesc un sfanţ cu tine. Ar trebui să te duci în America. Acplo-i de tine, lipitoare ce eşti!

Tirada lui nu păru s-o impresioneze.

- Cred că ţi-e puţin cam frică de mine, îi spuse.

- Frică de tine? De ri«e.?

- Nu eşti decât un băieţel, continua ea. N-ai maniere. Când o să mă cunoşti mai bine, o să vorbeşti cu totul altfel.. De ce nu te străduieşti puţin să te porţi drăguţ cu mine? Dacă nu vrei să fim noaptea asta împreună, mă rog, treaba ta. Mâine, între cinci şi şapte după-amiază, voi fi la Rond-Point. îmi placi. 206

- N-am de gând să mă duc mâine la Rond^-Point, şi nici jitr-o altă seară... niciodată. Nu vreau să te mai văd. Am ter-îiinat cu tine. O să-mi găsesc eu o franţuzoaică minionă şi ăguţă. Şi mai du-te dracului! Se uită la el şi zâmbi a lehamite.

- Aşa vorbeşti acum. Dar aşteaptă. Aşteaptă până o să te ulei cu mine. Habar n-ai ce corp finunos am. Crezi că fran-

aaicele ştiu să facă dragoste... Aşteaptăşi-ai să vezi. O să fac să fii nebun după mine. îmi placi. Numai că eşti fccivilizat. Nu eşti decât un băieţel. Vorbeşti prea mult.

- Zău că *Qşti* izuză, repetă Fillmore. Nu m-aş îndrăgosti |e tine nici de-ai fi ultima femeie de pe pământ. Du-te acasă ¥spală-te pe faţă.

r Şi plecă fără să achite nota.

?/ Totuşi, p6ste câteva zile, prinţesa se instalase la noi. Era

■* iar prinţesă, de asta eram absolut siguri. Dar avea blenora-

. Oricum, viaţa noastră în trei nu era plictisitoare. Fillmore pa bronşită, prinţesa, cum am mai spus, avea blenoragie,

• eu, hemoroizi. Tocmai schimbasem şase sticle goale la *epicerie* rusească de peste drum. Nici un strop nu

Tsese în gâtlejul meu. Nici tu came, nici tu vin, nici tu vâ-|t, nici tu femei. Numai fructe şi ulei de parafină, picături de ■ tiică şi unguent cu adrenalină. Şi nici xm scaun destul de lânfortabil în toată casa. Chiar şi în clipa asta, uitându-mă la

aţesă, stau proptit ca un paşă. Paşa! Asta-mi aduce aminte 3 numele ei: o cheamă Masa. Nu mi se pare un nume tocmai fcistocratic. Mă face să mă gândesc la *Cadavrul viu.* L La început, mă temusem că acest we«ageâiraw va fi stân-şitor pentru toţi* Dar nici vorbă- Când o văzusem mutân-.*se aici, crezusern c-am rupt-o iar în fericire, că va trebui i-mi găsesc o altă locuinţă, dar Fillmore îmi dăduse de înţe-!ţ că o va ţine aici doar până se va pune pe picioare. Cu o fe-

'! ca ea, nu-mi puteam da seama ce putea să însemne o presie ca asta. Mie mi se păruse că stătuse în cap toată via-. Zicea că revoluţia o alungase din Rusia, dar sunt sigur că,

dacă nu era revoluţia, ar fi alungat-o altceva. Are impresia că este o mare actriţă. Nu-i contraziceam niciodată afirmaţiile, căci ar fi însemnat să ne pierdem timpul de pomană. Fillmore o găseşte amuzantă. Dimineaţa, când pleacă el la slujbă, lasă zece fl-anci pe perna ei şi zece pe a mea. Seara ne ducem la restaurantul rusesc din apropiere. Sunt o grpaziă de ruşi prin împrejurimi şi Masa chiar găsise pe unii care să-i acorde un mic credit. Bineînţeles că zece fi-anci pe zi nu însearonă nimic pentru o prinţesă. Din când în când pofteşte caviar şi şampanie şi are nevoie de o nouă garderobă, ca să-şi găsească iar ceva de lucru în cinematografie. Acum n-are altceva de făcut decât să-şi omoare vremea. Şi ia proporţii.

Azi-dimineaţă am tras o spaimă de zile mari. După ce mă spălasem pe ochi, luasem din greşeală prosopul ei. Pare imposibil s-o obişnuim să-l agate într-un cui anume. Când am mustrat-o pentru asta, mi-a răspuns:

- Dragule, daca din asta se poa;te orbi, eu aş fi fost oarbă de ani de zile.

Apoi mai e şi chestia cu toaleta, pe care suntem nevoiţi s-o folosim în cqmun. încerc să-i vorbesc pe un toii patern despre scaunul de la toaletă.

- Ia mai taci, îmi răspunde ea. Dacă ţi-e chiar aşa de frică, o să mă duc la o cafenea. încercasem s-o lămuresc că nu e nevoie, că trebuie doar respectate iiişte reguli cât se poate de simple.

- Haide, haide! tăspunse ea, dacă p iei aşa, n-o să mă mai aşez, airi să stau în picioare.

Toate merg pe dos de când stă aici. întâi nu voise să cedeze pe motivul că era la ciclu. Opt zile a durat! începeam s-o bănuim că se preface. Dar nu, nu se prefăcea. într-o zi, când m-am uitat să fac puţină ordine prin apartament, am descoperit sub pat Iiişte şomoioage de vată. Erau pătate cu sânge. Ea aruncă totul sub pat: coji de portocale, pachete de vată, dopuri, sticle goale, foarfeci, prezervative folosite, cărţi, peme. Nu face patul decât când se duce la culcare. Majoritatea timpului şi-o petrece în pat, citindu-şi ziarele ei ruseşti. 208

i - Dragule, îmi spune ea, dacă n-ar trebui să mă duc
-mi cumpăr ziarele, nu m-aş da jos din pat nici o clipă.
Bineînţeles că aşa era! Doar ziare ruseşti peste tot. Nici
|bucată de hârtie igienică, nimic decât ziare ruseşti cU care
L te ştergi la cur.
Totuşi, revenind la idiosincraziile ei, trecuse de ciclu, se
mise cum trebuie, mai pusese un rând de şunci pe mijloc
btot nu vrusese să cedeze. Acum pretindea că nu-i plăceau
^cât femeile. înainte de a accepta xm bărbat, trebuia să fie
^mulată cum trebuie. Voia s-o ducem la o casă din acelea
ide femeile se împreunează cu câini. Sau, şi mai bine, la
gda şi lebăda: fâlfâirea aripilor o excita extraordinar.
' într-o seară, ca s-o punem la încercare, o însoţirăm la un
^biliment indicat de ea. Dar, înainte de a face aranjamentele
^■matroana, un englez beat, care stătea la o masă alăturată, in-
|l'în vorbă cu noi. Fusese sus de două ori deja, dar voia să
|ăi încerce o dată. N-avea decât douăzeci de fi-anci în buzu-
■ şi, cum nu ştia o boabă fi-anţuzeşte, voia să-l ajutăm să
că tratative cu fata pe oare pusese ochii. Se întâmplase ca
să fie o negresă vânjoasă din Martinica, fiumoasă ca o
Qteră. Şi, pe deasupra, avea şi o fire încântătoare. Ca să-l ac-
pte pe englez pentru douăzeci de fl:anci, Fillmore a trebuit
M promită că o ia şi el îndată ce termină ea treaba cu engle-
|l. Prinţesa se tot uita la noi, auzise tot ce discutaserăm, şi de-
ată izbucni furioasă. Se simţea profund jignită.
- Bine, bine, îi zise Filhnore, voiai să te exciţi. Poţi să te
Suciţi uitându-te cum dau eu din fund.

Dar ea nu voia să se uite la el, voia lebăda.
, - Rahat! exclamase el. Fac şi eu cât un lebădoi, şi dumi-
|ca şi în cursul săptămânii, ba poate că-s chiar mai bun.
ff>Şi astfel, după ce se tot ciorovăiră, ca s-o potolim, am
|st nevoiţi să-i chemăm una din fete şi să le lăsăm să se pi-
ie reciproc... Când Fillmore se întoarse cu negresa, aceasta
^a ochii în flăcări. înţelesei din felul cum d privea că-l dă-
|fce gata şi mi se stârni şi mie pofta. Fillmore trebuie să-şi
209

fi dat seama ce simţeam şi ce însemna pentru un bărbat să stea doar şi să privească tot timpul, căci scoase din buzunar un bilet de o sută de firanci şi, trântindu-i pe masă, îmi zise:

- Hai, bătrâne, poate că ai mai multă nevoie ca noi toţi de o fiitelniţă. Ia banii ăştia şi alege-ţi ce fată vrei.

într-un fel, gestul acesta mă făcu să-l îndrăgesc mai mult decât tot ceea ce făcuse pentru mine până atunci. Şi făcuse extrem de mult. Acceptai banii în spiritul în care-mi fuseseră dăruiţi şi-i făcui negresei semn să se pregătească pentru încă un număr. Se pare că asta o scoase pe prinţesă din sărite mai mult decât orice altceva. Voia să ştie dacă, în tot stabilimentul ăsta, nu se afla altă fată mai bună pentiii noi decât negresa asta. I-am răspuns priritr-un NU răspicat. Chiar aşa şi era. Negresa era regina haremului. Doar te uitai la ea şi aveai o erecţie. Ochii parcă îi pluteau în spermă. Era beată de plăcerea de a fi atât de dorită. Nici nu mai putea merge drept; Cel puţin aşa mi se păru mie: Urcând în spatele ei scările înguste în spirală, nu mă putui abţine să nu-i vâr mâna între picioare. Ne continuarăm drumul aşa, ea zâmbindu-mi fericită şi mişcând din cur când o gâdilam prea tare.

Oricum, fu o seară cât se poate de reuşită. Toată lumea era mulţumită. Masa părea şi ea în toane bune. Şi astfel, în seara următoare, după ce Masa îşi luase porţia de şampanie şi icre negre, după ce ne povestise încă un capitol din istoria vieţii ei, Filhnore o atacă direct. Părea că, în sfârşit, îşi va primi răsplata. Masa nu mai opunea nici o rezistenţă. Stătea întinsă, cu picioarele desfăcute şi-l lăsa s-o tot pipăie şi apoi, tocmai când se urca pe ea, tocmai când să i-o bage, iată că-i aduse la cunoştinţă, pe un ton nonşalant, că are blenoragie. Fillmore se prăbuşi ca un butuc. îl auzii scotocind prin bucătărie în căutarea săpunului negru de care se folosea în asemenea ocazii şi peste câteva clipe era în patul meu, cu un prosop în mână şi zicându-mi:

- Poţi să-ţi închipui una ca asta? Curva asta de prinţesă are blenoragie! 210

Părea înspăimântat. în timpul acesta, prinţesa ronţăia un iîăr şi cerea să i se aducă ziarele ei ruseşti. Pentru ea, totul |ra doar o glumă bună.

Există lucruri şi mai rele pe lume, ne spuse ea stând în-
isă în pat şi vorbindu-ne prin uşa deschisa.

Până la imnă, Fillmore luă şi el în glumă întâmplarea şi,
stupând o altă sticlă de vin de Anjou, îşi umplu un pahar
-l dădu pe gât. Era abia unu după miezul nopţii, aşa că mai
itu câtva timp de vorbă cu mine. N-avea să se dea el bătut
i atâta lucru, bineînţeles, trebuia să fie prevăzător... mai
i şi chestia cu blenoragia aia veche de la Le Havre. Nurşi
jitea aduce aminte cum se procopsise cu ea. Uneori, când se
[ibăta, uita să se spele. Nu era ceva chiar atât de înfiorător,
r nu ştiai niciodată cum putea să evolueze în timp. Nu voia
;i în ruptul capului să accepte masaje la prostată. Nici
id. Prima blenoragie o avusese la colegiu. Nu ştia daca
i i-o dăduse lui sau el fetei. Se întâmplau atâtea lucruri nos-
le în campus, că nu mai ştiai pe ciae să crezi. Aproape fie-
! studentă rămăsese borţoasă mai devreme sau mai târziu.
au prea ignorante, toantele... chiar şi profii erau nişte igno-
[iţi. Unul dintre profi se castrase, aşa se zvonise...
Oricum, era hotărât ca noaptea următoare să rişte, fie
|rO fi, cu un prezervativ. Riscul nu-i prea mare - doar dacă
?sparge. îşi cumpărase nişte prezervative speciale „solzi
f'peşte", cele mai rezistente, mă asigură el. Dar nu i-a mers
' 1 aşa. Masa o avea prea îngustă.
I' - Ce naiba! exclamase, doar nu sunt câtuşi de puţin anor-
"kl! Cum îţi explici chestia asta? Cineva a putut-o pătrunde
lai ca să-i dea blenoragia asta. Trebuie s-o fi avut anor-
il de subţire.

Neizbutind cu nici uii chip să-şi facă mendrele, se dădu |tut. Acum zac în pat unul lângă altul, ca un frate cu sora î; bântuiţi de vise incestuoase. O aud pe Masa filozofând â,îVoce tare, în genul ei:

■ La noi, în Rusia, se întâmplă destul de des ca un bărbat l'doarmă înpat cu o femeie, fără să se atingă de ea. Pot să

stea aşa săptămâni întregi şi nici să nu se gândească la aşa ceva. Până când, deodată, paf! O înşfacă şi paf, paf! După aia, e paf, paf, paf!

Acum, toate eforturile sunt concentrate în jurul ideii de a o aduce pe Masa în formă. Fillmore crede că dacă o vindecă de blenoragie e posibil să i-o mai lărgească. O idee ciudată. Aşa că i-a cumpărat un irigator, o provizie de hipermanganat, o pară pentru instilaţii uretrale şi fel şi fel de alte mărunţişuri pe care i le recomandase un doctor ungur, un şarlatan care provoca avorturi pe lângă Place d'Aligre. Se pare că şefiil lui o lăsase borţoasă cândva pe o fată de şaisprezece ani şi că acesta i-l recomandase pe doctorul respectiv. Mai târziu, acelaşi şef se procopsise cu un şancru de toată frumuseţea, şi hai iar la doctorul

ungur. Aşa se înjgheabă prieteniile la Paris -nişte prietenii gehito-urinare. Oricum, sub supravegherea noastră strictă. Masa a început să se îngrijească. Noaptea trecută, de exemplu, am trecut toţi trei printr-o stare de alarmă, îşi vârâse un tubuîeţ şi nu mai găsea şnurul legat de el.

- Sfinte Doamne! urla ea. Unde-i afurisitul ăla de şnur? Vai de mine, nu mai găsesc şnuruleţul!

- Te-ai uitat sub pat? o întrebă Fillmore,

Până la urmă se mai potoli. Dar numai pentru câteva minute, căci izbucni brusc:

-Aoleu, uite că iar sângerez! Mi s-a terminat ciclul şi uite că mai picură sânge. Trebuie să fie din pricina şampaniei ăleia ordinare pe care mi-o cumperi. Ge naiba, vreţi să sângerez aşa până mor?! >

Apare într-un kimono şi cu un prosop între picioare, încercând să aibă un aer demn, ca de obicei.

- Asta e viaţa mea acum, continuă ea. M-am neurasteni-zat. Umblu toată ziua braiîibura, iar seara mă îmbăt. Când am venit la Paris, eram încă o copilă nevinovată, îi citeam numai pe Villon şi Baudelaire. Dar, cum pe atunci aveam 300.0000 de fi-anci elveţieni în bancă, muream să mă distrez, căci în 212

iusia totdeauna au fost foarte severi cu mine. Şi eram chiar
ai frumoasă decât acum. Toţi bărbaţii erau la picioarele
aele. (Ajunsă aici, arătă cu degetul spre stratul de grăsune ce
; formase în jurul pântecelui). Să nu vă închipuiţi că aveam
i asta când am venit aici... Am făcut-o din pricina otrăvu-
lor pe care mi le-au dat de băut... acele *aperitifş* oribile pe
fi-ancezii simt aşa de nebuni ca să le consume... Apoi
i întâlnit pe regizorul meu de filme, care voia să-mi dea un
bl. Zicea că sunt cea mai minuilată făptură din lume şi mă im-
itora în fiecare noapte să mă culc cu el. Nu eram decât o vir-
|ină tâmpită şi într-o noapte l-am lăsat să mă violeze. Voiam
i devin o mare actriţă şi nu ştiam că el era plin de otravă. Aşa
imi-a dat blenoragia asta şi tot ce vreau eu acum e să i-o dau
apoi. El e de vină că m-am sinucis aruncându-mă în Sena...
|ie ce râdeţi? Ce, nu credeţi că m-am sinucis? Pot să vă arăt zi-
ele... poza mea e peste tot... într-o zi, o să vă arăt ziarele ru-
Işti... au scris grozav despre mine:.. Dar, scumpule, ştii
l'arte bine că mai întâi îmi trebuie o rochie nouă. Nu-l pot da
Ita pe omul ăsta cu zdrenţele pe care le port acum. Pe deasu-
a, îi mai datorez croitoresei mele 12.000 de franci...
După asta, începu o lungă povestire despre o moştenire
l'posesia căreia trebuie să intre. Avea un avocat tânăr, un
, cam timid şe pare, şi ăsta se străduia să-i recâştige
sştenirea. Din când în când, îi mai dădea vreo sută de

tici în contul moştenirii.

■ E zgârcit, ca toţi firanţujii, zice ea. Iar eu eram aşa de fin-şasă că nu-şi maj putea lua ochii de la mine. Tot timpul mă ilora să mă culc cu el. Ajunsesem atât de sastisită de rugă-inţile lui încât, înti^o noapte, am zis da, numai ca să-l mai po-|esc şi să nu pierd suta de franci pe care mi-o dădea din când jjcând. (Se opri o clipă şi izbucni într-un râs isteric.) Mamă, lă, cpntiiiuă ea apoi, e greu să descrii în cuvinte ce poci-^g a păţit. într-o zi mă cheamă la telefon şi-mi spune: „Tre-lie să te văd urgent... e ceva foarte important". Când ne-am iit, mi-a arătat o hârtie de la un dpctor... avea gonoree! Şi

213

i-am râs în obraz... De unde să ştiu că mai am încă blenoragie? Ai vrut să-mi vii tu de hac şi ţi-am venit eu! Chestia asta l-a potolit definitiv. Uite-aşa se petrec lucrurile în viaţă. Nu bă-nuieşti nimic - şi, deodată, paf, paf, paf! Era aşa de tâmpit încât, după aceea, s-a îndrăgostit iar de mine. M-a rugat doar să nu umblu toată noaptea lelea prin Montpamasse bând şi făcând amor cu fel de fel de bărbaţi. Zicea că'-l înnebunesc. Voia să mă ia de nevastă. Dar familia lui, de cum a aflat despre mine, l-a convins să plece în Indochina.

De la avocatei, Masa trecu foarte calmă la ce i se întâmplase cu o lesbiană.

- E nostim de tot, dragă, cum m-a agăţat într-o noapte. Eram la „Fetiche", beată ca de obicei. M-a trambalat dintr-un local într-altul şi m-a pipăit toată noaptea, pe sub masă, până n-am mai putut rezista. Apoi m-a dus în apartamentul ei şi acolo, pentru două sute de firanci, ara lăsat-o să mi-o mozolească după pofta inimii. Voia să rămân să locuiesc la ea, dar n-aveam chef ş-o las să mi-o sugă noapte de noapte... te vlă-guieşte de tot. Şi apoi, pot să vă spun că lesbienele nu mă mai interesează aşa de mult ca înainte. Prefer să mă culc cu un bărbat, chiar dacă mă doare. Dar mă excit foarte tare, nu mă mai pot opri... de trei, patru, cinci ori, uite-aşa! Paf, paf, paf. Apoi sângerez şi asta e foarte rău pentru mine, căci sunt cam anemică. Aşa că vă daţi seama că, din când în când, trebuie să mă las mozolită de o lesbiană...

Când vremea se răci, prinţesa dispăru. Viaţa devenise mai incomodă doar cu sobiţa aia din atelier. Dormitorul era o gheţărie şi bucătăria la fel. Era un spaţiu mic în jurul sobi-ţei unde era într-adevăr cald. Masa îşi găsise un sculptor, un sculptor castrat. Ne vorbise de el mai înainte de a pleca. Peste câteva zile îşi manifestase dorinţa de a reveni la noi, dar Fillmore nici nu vru să audă. Se plângea că sculptorul o ţinea trează toată noaptea, sărutând-o necontenit. Şi-apoi, nu avea apă caldă pentru duş. Până laurmă, ajunsese şi ea la concluzia că era mai bine să nu vină înapoi. 214

- Nu mai vreau să stau cu sfeşnicul ăla lângă mine, zise Mereu sfeşnicul ăla... mă aducea într-o stare de nervi. Saca ai fi fost pederast, aş fi rămas cu tine.

După plecarea Masei, începurăm să ne petrecem altfel sepie. Adesea stăteam timp îndelungat în jurul focului şi beam jfoguri fierbinţi, discutând despre

viaţa de-acolo, din Statele *i.* Vorbeam de parcă ne-am aştepta să nu ne mai întoar-^m niciodată acolo, Fillmore avea o hartă a New York-ului, ‘care o agăţase pe perete. Petreceam seri întregi vorbind ^spre valorile relative ale Parisului şi New York-ului. Inevi-l, conversaţia noastră aluneca totdeauna spre Whitman, ijica figură pe care a produs-o America pe parcursul scurtei J! vieţi. Prin Whitman, întreaga scenă americană prinde via-; trecutul şi viitorul, naşterea şi moartea ei. Whitman a ex-riraat tot ce are o oarecare valoare în America şi nu mai e ^mic de adăugat. Viitorul aparţine maşinilor, roboţilor. Era petul Trupului şi al Sufletului, Whitman. Primul şi ultimul poet. E aproape indescifi-abil astăzi, un monument acoperit Ije hieroglife fiaiste, pentru care nu există cheie. Pare straniu -i pomeneşti numele în Europa. Căci nu există echivalent i limbile europene pentru spiritul pe care el l-a imortalizat, ropa e saturată de artă, solul ei e plin de oseminte, muze-i pocnesc de comori jefiiite, dar ceea ce Europa n-a avut ^ciodată a fost un spirit sănătos, liber; ceea ce se poate numi L OM. Goethe i-ar fi întrucâtva apropiat, dar Goethe era un bdant în comparaţie cu el. Goethe era un cetăţean respecta-l, un pedant, un pisălog, un spirit universal, dar purtând Imnul fabricaţiei germane, un vultur bicefal. Seninătatea lui loethe, calmul, atitudinea olimpiană nu sunt altceva decât iipoarea somnoroasă a unei zeităţi burgheze germane, sethe era un sfârşit a ceva, Whitman este un început. După o discuţie de acest gen, mă îmbrăcam pentru o feurtă plimbare, înfofolit într-un pulovăr, un pardesiu de pri-|iiăvară de-al Iui Fillmore şi o pelerină pe deasupra. Era un ig câinos, jilav, împotriva căruia nu există altă protecţie de-|ât un spirit solid. Se zice că America ar fi o ţară a extremelor

şi este adevărat că termometrul înregistrează grade în minus necunoscute aici. Dar Mgul iernii pariziene e necunoscut în America, întrucât este im frig psihologic, atât lăuntric, cât şi exterior. Dacă nu îngheaţă niciodată, apoi nu există nici dezgheţ. Aşa cum oamenii au învăţat să se apere împotriva invaziei asupra vieţii lol: particulare prin ziduri înalte, zăvoare şi jaluzele, portărese cârcotaşe, jegoase şi spurcate la gură, tot aşa au învăţat să se apere de frigul şi dogoarea unui climat viguros şi înviorător. S-au întărit. Cuvântul de ordine este apărare. Apărare şi securitate. Ca să poată putrezi confortabil, într-o noapte jilavă de iarnă nu este nevoie să te uiţi pe hartă ca să descoperi latitudinea Parisului. E un oraş nordic, un avanpost ridicat peste o mlaştină plină de cranii şi oseminte. De-a lungul bulevardelor e o imitaţie rece şi electrică de căldură. *Tout Va Bien* în raze ultraviolete care-i face pe clienţii cafenelelor Dupont să arate pa nişte cadavre cangrenate. *Tout Va Bien!* Acesta este motoul care-i hrăneşte pe cerşetorii care-şi petrec noaptea umblând în sus şi în jos sub burniţa razelor violete. Oriunde există lumină, există şi un pic de căldură. Te încălzeşti numai uitându-te la ticăloşii ăia graşi şi siguri de sine care-şi beau grogurile fierbinţi şi la cafelele lor negre aburinde. Unde sunt lumini, acolo se adună oamenii pe

trotuare, se bulucesc, îşi transmit un pic de căldură animală prin rafăria lor de corp murdară şi prin răsuflările lor puturoase şi încărcate cu blesteme. E posibil ca pe o distanţă de opt sau zece blocuri de locuinţe să existe o aparenţă de veselie, după care se recade într-o noapte lugtibră, abjectă, o noapte neagră asemănătoare cu grăsimea Sleită într-o supieră. Sunt străzi după străzi cu apartamente sordide, cu toate ferestrele închise ermetic, cu toate buticurile de la parter apărate de bare de fier şi zăvorâte. Kilometri şi kilometri de închisori de piatră fără cea mai mică licărire de căldură. Câinii şi pisicile Sunt cu toţii înăutitru, împreună cu canarii. Libărcile şi ploşniţele sunt şi ele încarcerate în deplină siguranţă, Ibu/ *Va Bien.* D^ă n-ai un sfanţ în buzunar, ei bine, ia-ţi nişte ziare vechi şi încropeşte-ţl un pat pe treptele vreunei catedrale. Porţile sunt bine ferecate şi n-o 216

> să fie nici un curent care să te deranjeze. E încă şi mai grozav ;' să dormi în faţa grilajului de la intrările în staţiile de metrou. [Acolo, cel puţin, ai parte şi de companie. Uitaţi-vă la ei, într-o [noapte ploioasă, cum stau culcaţi acolo, ţepeni ca nişte salatele, bărbaţi, femei, purici, toţi înghesuiţi unii într-alţii şi protejaţi de ziare împotriva scuipatului şi a viermilor ce merg lifără picioare. Priviţi-i sub poduri şi sub hangarele pieţelor. Re-rcaţi cât arată de prăpădiţi în comparaţie cu legumele proaspete şi curate expuse la vedere ca bijuteriile. Până şi halcile de ^âme de cal, vacă sau oaie atârnate de cârlige unsuroase sunt nai atrăgătoare. Gel puţin, o să le mâncăm mâine, şi chiar şi ' aţele vor fi bune la ceva. Dar cerşetorii ăştia jegosi, dormind 1 ploaie, la ce sunt buni? Ce bine pot ei să ne facă? Fac doar l ne sângereze inima câteva minute şi asta-i tot. Ei, dar la urma urmei astea nu sunt decât nişte gânduri noc-ne provocate de o plimbare prin ploaie după două mii de ani ; creştinism. Acum cel puţin păsările sunt bine îngrijite, la fel pinii şi pisicile. Ori de câte ori trec pe sub fereastra portăresei f suport şocul îngheţat al privirii ei, zău că-mi vine un chef ne-i să le sucesc gâtul tuturor păsărilor de pe lume. Pânâ şi în ncul inimii celei mai îngheţate există o picătură, două de agoste, tocmai cât trebuie ca să hrănească nişte păsări.

Totuşi, nu-mi pot scoate din cap diferenţa enormă ce
xistă între idei şi viaţă, E o dislocare permanentă, cu toate
l ne străduim să aruncăm peste amândouă un magnific aco-
rământ. Şi nu se potriveşte. Ideile trebuie însoţite de acţi-
Dacă nu există sex şi vitalitate în ele, nu există nici
ţvaas. Ideile nu pot exista singure într-un vid spiritual. Ide-
ş,sunt legate de viaţă; idei ale ficatului, idei ale rinichiului,
ei interstiţiale eţc. Dacă nu s-ar fi pus problema decât a
i idei, Copemic ar fi făcut praf macrocosmosul existent,
• Colimib ar fi eşuat în marea Sargasselor. Estetica ideii
ijroduce ghivece de flori, iar ghivecele de flori le pui peper-
1 de la geam. Dar dacă nu este soare şi nu plouă, ce rost
i are să pui florile la geam?

Fillmore e doldora de idei despre aur. „Mitul" aurului, cum îi zice el. îmi place şi mie niţel „mitul" aurului şi ideea de aur, dar nu sunt obsedat de subiect şi nu văd pentru ce am face ghivece pentru flori, fie ele şi din aur. îmi spune că francezii îşi tezaurizează aurul în compartimente închise etanş, la mare adâncime sub pământ. Cică au şi o mică locomotivă care circulă pe sub aceste bolţi, de^a lungul acestor coridoare subpământene. îmi place la nebunie ideea asta. G linişte adtocă, neîntreruptă, în sânul căreia aurul mpţăie la o temperatură de 17 grade şi un sfert, îmi mai spune că o armată de oameni care ar lucra timp de patruzeci şi şase de zile şi treizeci şi şapte de ore n-ar ajunge pentru a număra tot aurul îngropat sub Banca Franţei şi că există o rezervă de dinţi falşi, brăţări, verighete etc. Apoi, rezerve de hrană pentru cel puţin optzeci de zile şi, deasupra acestor munţi de aur, un lac, ca să reziste la şocurile celui mai putemic explozibil. Aurul, susţine el, tinde să devină din ce în ce mai invizibil, un mit, şi gata cu delapidările! Bravo! Mă întreb ce se va întâmpla cu lumea asta când vom fi îndepărtaţi de etalonul de aur în ce priveşte ideile, îmbrăcămintea, morala etc. *Etalonul de aur al iubirii!*

Până acum, gândul meu, colaborând cu mine însumi, a fost acela de a mă îndepărta de etalonul de aur al literaturii. Pe scurt, gândul meu era să prezint o resurecţie a emoţiilor, să descriu comportatnentul unei fiinţe omeneşti în stratosfera ideilor, adică în ghearele delirului. Să zugrăvesc o fiinţă presocratică, o făptură jumătate ţap, jumătate titan. Pe scUrt, să clădesc o lume pe baza lui otriphalos, nu pe o idee prinsă în cuie de o cruce. Ici şi colo aţi putut descoperi statui date uitării, oaze încă necultivate, mori de vânt care îi scăpaseră lui Cervantes, râuri curgând în sus, femei cu cinci sau şase ţâţe dispuse longitudinal de-a Itingul bustului. (Scriindu-i lui Gauguin, Strindberg spimea: *„J'ai vu des arbres que ne retrouverait aucun botanniste, des animaux que Cuvier n'a jamais soupgonneset des hommes que vous seul avezpu crier ").*

Când Rembrandt a ajuns la apogeu, a fost îngropat cu toate lingourile lui, cu toată carnea sărată şi cu paturile lui 218

|ţ;&3obile. Aurul este un cuvânt nocturn ce ţine de spiritul chto-ian: conţine în el mit şi visare. Revenim la alchimie, la eeastă falsă înţelepciune alexandrină care a plăsmuit simbolurile noastre umflate cu aer. Adevărata înţelepciune este depozitată în subterane de către avarii ştiinţei. Va veni ziua în re se va roti în văzduh cu magicienii: ca să găsim o fărâmă *ţs,* minereu va trebui să urcăm la o înălţime de zece mii de pi-Joare cu câteva instrumente - de preferinţă la o latitudine a lieţurilor - şi să luăm legătura prin telepatie cu adâncurile lanţului şi cu umbrele morţilor, S-a zis cu Klondike. Gata . fabuloasele bonanze! Va trebui să învăţăm puţin să cân-i şi să facem tumbe, să citim semnele zodiacului şi să ne şrcetăm propriile măruntaie. Va trebui să extragem din nou bt aurul ascxms în zăcămintele subpământene. Tot acest simplism va trebui să fie extras din nou din

măruntaiele omului. ^^, mai întâi, instrumentele trebuie perfecţionate. Va trebui inventăm aeroplane mai bune, să distingem din ce parte |ne sunetul şi să nu ne pierdem cumpătul când auzim o ex-îţozie sub cur. Şi, în al doilea rând, va trebui să ne adaptăm I straturile superioare ale atmosferei, să devenim nişte peşti i sânge rece ai văzduhului. Gata cu respectul. Gata cu mila. |âta cu nostalgia. Gata cu istericalele. Mai presus de toate, i zice Philippe Datz, „GATACU DESCURAJAREA!" Acestea sunt gândurile însorite inspirate de un *ver-^outh-cassis* în Place de la Trinite. într-o sâmbătă după-ami-i, cu o carte de un „succes ratat" sub braţ. Toiul pluteşte -un muco-puroi divin. Băutura îmi lăsă în gură un gust de aiană amară, drojdia marii noastre civilizaţii occidentale te putrezeşte acum asemenea unghiilor de la degetele pi-sarelor sfinţilor. Femeile defilează, regimente de femei, ate mişcând din cur în faţa mea. Claxoanele sună strident îf,autobuzele suie pe trotuar busculându-se unele pe altele. 3^fo«-ul şterge masa cu o cârpă murdară, în timp ce *la ytronne* gâdilă maşina automată de înregistrat cu o volup-; diabolică. Eu arborez un aer absent, abrutizat, vag ca acu-We, ochii mi-s aţintiţi spre fundurile ce trec frecându-se de

mine. în clopotaiţa din faţă, cocoşatul bate cu un ciocan de aur şi porumbeii scot ţipete ascuţite de alarmă. Deschid cartea, cartea despre care Nietzsche spunea că „e cea mai bună carte nemţească ce s-a scris vreodată" şi care grăieşte:

„OAMENUVORDEVENIMAIDEŞTEPŢI ŞI MAI VICLENI, DAR NICI MAI BUNI, NICI MAI FERICIŢI, NICI MAI PUTERNICI ÎN ACŢIUNE - SAU, CEL PUŢIN, NUMAI ÎN ANUMITE EPOCI. PREVĂD UN TIMP CÂND DUMNEZEU NU VAMAIPUTEAAFLABUCURIE ÎNTRU EL, CI VADISTRUGE TOATELUCRURTLEÎN VEDEREĂUNEINOICREAŢn. SUNT SIGUR CĂ TOTUL ESTE PLĂNUIT PENTRU ACEST SFÂRŞIT ŞI CĂ SUNT DE PE ACUM HOTĂRÂTE TIMPUL ŞI CEASUL CÂND, ÎN VIITORUL ÎNDEPĂRTAT, ACEASTĂ REÎNNOIRE VA AVEA LOC, DAR PÂNĂ ATUNCI VA MAI TRECE ÎMCĂ MULT TIMP ŞI MH ŞI MII DE ANI DE ACUM ÎNAINTE NE VOM PUTEA AMUZA LA FEL CA ŞI PÂNĂ ACUM PE SCUMPUL ŞI VECHIUL NOSTRU PĂMÂNT."

Bravo! Cel puţin, acum o sută de ani a existat un om destul de clarvăzător pentru a ne spime că Ixraiea e pe ducă. *Lumea noastră occidentală! C&nd* văd siluetele bărbaţilor şi femeilor mişcându-se apatic în dosul zidurilor închisbrii lor, la adăpost sigur, bine închişi pentru câteva ore fugare, mă înspăimântă potenţialul de dramă umană cuprins în aceste tra-puri plăpânde. în dosul acestor ziduri cenuşii e plin de scântei umane şi totuşi nici un incendiu nu izbucneşte. Oare aceştia sunt bărbaţi şi femei, mă întreb eu, sau doar nişte umbre, umbrele unor marionete manevrate de nişte sfori invizibile? Aparent se mişcă fără nici un fel de constrângere, dar n-au unde să se ducă. Doar pe un singur tărâtţi sunt liberi şi pot hălădui în libertate, dar încă n-au învăţat să-şi ia avânt. Până acum nu

sp cunoaşte vreim vis care să-şi fi luat avântul. Nici un om n-a venit pe lume destul de uşor, destul de voios pentru a se putea desprinde de pământ!

Vulturii care au bătut o vreme din aripile lor putemice s-au zdrobit de pământ. Ne-au ameţit cu zgomotul pe care-l 220

' fac când bat aerul cu aripile. Rămâneţi pe pământ, o, voi, vul-
I turi ai viitorului! Cerurile au fost explorate şi s-au dovedit a
1 fi pustii. Iar ceea ce zace sub pământ este tot un pustiu, um-
j plut doar de oseminte şi de umbre. Rămâneţi deci pe pământ
[şi mai plutiţi câteşva sute de mii de ani!

E trei dimineaţa şi avem la noi două fufe care fac tumbe ipe duşumeaua goală. Fillmore se fâţâie gol prin încăpere, cu Iun pahar cu picior în mână, cu pântecele întins ca o tobă, tare Ica un buboi. Tot Pemod-ul, toată şampania, tot coniacul, tot Ijpinul de Anjou pe care le-a băgat în el îi tot ghiorţăie în maţe . într-o hazna. Fufele îşi lipesc urechea de pântecele lui ca ^e o cutie muzicală. Deschideţi-i gura cu o croşetă şi vârâţi-i *ţn* crăpătură un jeton. Când haznaua ghiorţăie, aud cum Ulie-&ii fiig din clopotaiţa şi visul se preschimbă în artificiu.

Fetele s-au dezbrăcat şi noi cercetăm cu atenţie duşu-
Eieaua ca nu cumva să rămână pe jos niscai cioburi care să le
[itre în cur. în picioare mai au încă pantofii cu tocul înalt.
Şar curul! Curul le este ponosit, zgâriat, dat cu şmirghel, ne-
^d, tare, strălucitor ca o bilă de biliard sau ca o tigvă de le-
|[;os. Pe perete, portretul Monei. Priveşte spre nord-est, de-a
îgul unei linii trase cu cemeală verde spre Cracovia. La
|iânga ei este Dordogne, încercuită cu creion roşu. Deodată
în faţa mea o crăpătură neagră şi păroasă, încrustată
^tr-o bilă de biliard albă şi strălucitoare, perfect lustruită. Pi-
Ijoarele mă ţin ca nişte foarfece. Arunc doar o privire spre
3astă rană neagră şi căscată şi o fisură adâncă mi se între-
/fe.schide în creier. Toate amintirile mele, toate imaginile pe
re, distrat sau cu răbdare, le sortasem, le etichetasem, le cla-
sem, le sigilasem şi le ştampilasem erup talmeş-balmeş ca
şte furnici ce ţâşnesc dintr-o crăpătură în pavaj. Pământul
|î încetează mişcarea de revoluţie, timpul se opreşte în loc,
lănţuirea însăşi a visurilor mele se destramă şi se dizolvă,
' măruntaiele mele se umflă într-un uriaş flux schizofrenic,
-o evacuare care mă lasă faţă-n faţă cu Absolutul. Le re-
Id pe başoaldele matroane tolănite ale lui Picasso, cu sânii
221

acoperiţi de păianjeni, revăd legenda lor adânc ascunsă în labirint. O revăd şi pe Molly Bloom, întinsă pe salteaua murdară pentru veşnicie. Pe uşa toaletei, ştoiuri bărbăteşti desenate cu cretă roşie, iar madona fredonând în diapazonul

durerii. Aud un râs dezlănţuit, isteric şi încăperea foind de nebuni cu fălcile încleştate, iar trupul, care fusese negru, străluceşte acum fosforescent. Râs sălbatic, sălbatic, râs absolut de necontrolat, şi crăpătura aia care râde şi ea în faţa mea, râde printre mustăţile ei de muşchi, un râs ce stârneşte încreţituri pe suprafaţa lustruită şi strălucitoare a bilei de biliard. Mare curvă şi mamă a omului cu gin curgându-i în vine. Mamă a tuturor prostituatelor, păianjen ce ne rostogoleşti în mormântul tău lo-garitmic, nesătul, demon al cărui râs mă sfâşie! îmi cobor privirea spre acest crater adânc, lume pierdută fără să lase vreo urmă şi aud dangăt de clopote, văd două călugăriţe la Palace Stanislas şi simt izul dexmt rânced de sub haineje lor, manifestul netipărit vreodată fiindcă plouă, războiul dus pentru a promova cauza chirurgiei plastice, prinţul de Wales zburând în jurul lumii ca să decoreze mormintele eroilor necunoscuţi. Fiecare liliac zburând afară dia clopotniţă- ca o cauză pierdută. Toate hei-rup-urile, nişte gemete radiodifuzate din tranşeele personale ale condamnaţilor. Din această rană neagră şi căscată, din această cloacă abominabilă, leagăn al aşezărilor foind de roiuri negre, unde muzica ideilor se îneacă în osânză rece, din această Utopie strangulată s-a născut un clovn, o făptură împărţită între frumuseţe şi hidoşenie, între lumină şi haos, un clovn care, când priveşte pieziş, este însuşi Satan, iar când se uită spre cer, vede un înger uns cu unt, un melc cu aripi!

Când îmi cobor privirea spre această crăpătură, văd un semn de ecuaţie, văd liteiea cu talgerele balanţei egale, o lume redusă la zero şi nici o urmă de rest. Nu acel zero spre care Van Norden şi-a îndreptat fascicolul lantemei, nu crăpătura ca un hău a bărbatului prematur decepţionat, ci mai degrabă un zero arab, semnul din care ţâşneşte o infinitate de lumi matematice, punctul de sprijin ce ţine în echilibru stelele 222

iţi visurile uşoare şi maşinile mai uşoare decât aerul şi mădula-

Ele uşoare ca un fiilg şi explozivele care le-au produs. Mi-ar acea să pătrund în această crăpătură plină ochi, să-i fac să se >lbeze feroce, scumpi ochi metalurgici, scumpi ochi nebuni! 'gând ochii se vor mişca ieşind din orbite, voi auzi cuvintele ' i Dostoievski, le voi auzi rostogolindu-se pagină după pală, topindu-se în cele mai minuţioase observaţii, în cea mai ^bunească intrOspecţie, în toate semitonurile mizeriei, abor-^tă ba uşor, ba cu humor, ba tunând ca un sunet de orgă, până ^ inima parcă explodează şi nu mai rămâne nimic altceva de-|t o lumină orbitoare care-ţi arde ochii, lumina radiindă care '|)artă în spaţiu sămânţa fecundă a astrelor. O istorie a artei "î cărei rădăcini se scaldă în sângele măcelului. Când îmi cobor ochii spre această valvă de curvă răsfiitută, nt întreaga lume sub picioarele mele, o lume care se cla-l şi se prăbuşeşte, o lume istovită de moarte şi lustruită ca , craniu de lepros. Dacă ar exista un om care să îndrăz-ască să spună tot ce-a gândit despre lumea asta, nu i-ar ră^ ; nici o palmă de pământ pe care să stea. Gând apare un , lumea îl zdrobeşte şi îi frânge şira spinării. Mereu rămân iea mulţi stâlpi putrezi în picioare, prea multă omenire infec-l pentru ca omul să mai poată înflori. Suprastructura este linciună, iar temelia, o

nesfârşită spaimă zguduitoare, iacă, o dată la un secol, apare un om cu o privire disperată, ' nesită, un om care ar vrea să întoarcă Ixmiea cu susul în / ca să creeze o nouă rasă, iubirea pe care el o aduce lumii *i* schimbată în fiere şi el devine o plagă. Dacă din când în ncd descoperiţi nişte pagini care fac explozie, pagini care ■şie şi ard, oare smulg gemete, storc lacrimi şi blesteme, ţi că aceste pagini îi aparţin unui om pus la zid, un om a ai singură apărare sunt cuvintele, şi cuvintele lui sunt tot-na mai puternice decât povara mincinoasă şi zdrobitoare iii, mai puternice decât toate instrumentele de tortură şi (ile mventate de laşi pentru a zdrobi miracolul personalită-toacă un om ar cuteza vreodată să traducă tot ce zace în Stna lui, să ne pună sub nas tot ce îaseamnă experienţa lui,

223

adevărul lui adevărat, cred că lumea s-ar face bucăţi şi nici un zeu, nici un accident, nici o voinţă n-ar mai putea vreodată să adune la un loc bucăţile, ţăndările, atomii, elementele indestructibile ce au fost folosite pentru a făuri lumea.

în cele patru secole care s-au scurs de la apariţia ultimului suflet devorator, a ultimului om care a cunoscut extazul, am fost martorii unui declin constant şi susţinut al omului în ceea ce priveşte arta, gândirea, acţiunea. Lumea e pe ducă şi nimic nu mai rămâne din ea. Oare ce om cu ochii disperaţi şi hămesiţi poate da dovadă de cel mai infim respect faţă de guvernele existente, faţă de legile în vigoare, faţă de aceste coduri, principii, idealuri, idei, totemuri şi tabuuri? Dacă cineva ar şti ce înseamnă să citeşti enigma acestui lucru pe care azi îl numim o „crăpătură" sau o „gaură", dacă cineva ar trăi cea mai infimă senzaţie de mister în prezenţa fenomenelor etichetate ca „obscene", lumea s-ar despica în două. Tocmai oroarea obscenităţii, aspectul uscat al lucrurilor face ca această civilizaţie smintită să arate ca Un crater. Căci spiritele creatoare şi mamele seminţiei poartă între coapse tocmai marele hău, gura căscată a neantului. Când un spirit avid şi disperat apare şi face cobaii să chiţăie, o face pentru că ştie unde să-şi bage cablul de înaltă tensiime al sexului, pentru că ştie că sub carapacea indiferenţei se ascunde plaga hidoasă, rana de nevindecat. Şi îşi bagă cablul de înaltă tensiune tocmai între picioare. Loveşte sub centură, încinge până la incandescenţă chiar măruntaiele. Nu folosesc la nimic mănuşile de cauciuc. Tot ceea ce poate fi manipulat la rece şi la modul intelectual ţine de carapace şi un bărbat care arde de dorinţa de a crea plonjează totdeauna, dedesubt, în această rană deschisă, în această oroare obscenă şi infectată, îşi agaţă dinamul de părţile cele mai gingaşe. Dacă nu scoate decât sânge şi puroi, tot e ceva. Acest crater uscat este obscen. Dar mai obscenă decât orice este merţia. O blasfemie mai cumplită decât orice este paralizia, bacă n-ar rămâne decât o singură rană căscată, aceasta ar trebui să curgă, chiar dacă n-ar produce decât lilieci, broaşte râioase şi homunculi. 224

Totul este conţinut într-o secundă care este sau nu csr^

Însumată. Pământul nu este un platou arid al sănătăţii şi con-rtului, ci o uriaşă femeie eu braţele şi picioarele desfăcute, un tors de catifea care se umflă şi se ridică o dată cu valu-e oceanului. Freamătă sub O diademă de sudoare şi anxie-e. Goală şi sigură pe sexul ei, alunecă printre nori în nina violetă a astrelor. Totul Ia ea, de la sânii generoşi, nă la coapsele-i strălucitoare, scapără de o ardoare dezlăn-ită. Se mişcă printre anotimpuri şi ani cu un puternic ei-rup" care-i aprinde în piept o fijrie paroxistică ce face să dă pânzele de păianjen ale cerului. Recade pe orbita ei axi-i cu cutremure vulcanice. Pare o căprioară uneori, o că-ioară prinsă în capcană, care aşteaptă cu inima înfiorată nbalele să sune şi câinii să latre. Dragoştea'şi ura, dispera-i, mânia, mila, dezgustul, ce sunt toate astea faţă de dezmă-rile planetelor? Ce pot să însemne războiul, molima, feroarea, când noaptea ne înfăţişează extazul miriadelor de pri incandescenţi? Ce-s paiele astea pe care le rumegăm în |mn dacă nu rămăşiţele din amintire ale unor planete agăţare cu spini şi ale roiurilor de stele? jt Mona obişnuia să-mi spună, în momentele ei de supremă 'faltare: „Eşti o fiinţă Umană extraordinară". Şi, cu toate că |-a lăsat aici să pier, cu toate că a săpat sub picioarele mele un Ijens hău urlând de atâta pustietate, cuvintele ce zac în adân-l'sufletului nieu ţâşnesc şi iluminează umbrele de sub mine. feunt unul care a fost pierdut *îa* rnulţime, unul pe care efluvi-^de lumină l-au ameţit, un zero cai-e a văzut schimbându-se feaţiocură tot ce era în jurul lui. Au trecut pe lângă mine băr-pi şi femei îii flăcări de pucioasă, portari în livrele de calciu ^deschideau gura infernului, faima Umblând în cârje, pcîzată de zgârie-nori, strivită până la iaheantizare de gurile feoase ale maşinilor/Am hălăduit printre clăxliri uriaşe spre fele de răcoare ale râului şi am văzut luminile avântându-se "'nişte rachete printre coastele scheletelor. Dacă într-adevăr m o fiinţă umană extraordinară, cum zicea ea, ce înseamnă l^tă această tâmpenie îmbăloşată în jurul meU? Aveam un

trup şi un suflet, aveam o inuM neprotejată de bolţi de oţel. Trăiam momente de extaz şi cântam cu scântei arzătoare. Cântam ecuatorul, picioarele l\ii cu pene roşii Şi insulele ce se întind cât vezi cu ochii. Dar nimeni nu auzea. O lovitura de tun trasă peste Pacific se pierde în spaţiu din pricină că pământul este rotund şi porumbeii zboară cu capul în jos. Am văzut-o privindu-mă peste masă cu nişte ochi care erau o întruchipare a suferinţei, am văzut cum durerea, pătrunzând în adâncime, îşi strivea nasul de vertebrele ei, măduva ei, bătută până se făcuse spumă, lichefiindu-se. Era uşoară ca un cadavru ce pluteşte pe Marea Moartă, degetele ei sângerau de atâta nelinişte şi sângele se schimba în bale. O dală Cu zorii jilavi, veneau dangătele clopotelor şi bătăile lor se pierdeau de-a lungul nervilor şi îmi răsunau în inimă cu o maliţiozitate de fier. E straniu acest dangăt de clopote, dar şi niai stranie este această explozie a tmpului, această femeie preschimbata în noapte şi viermii cuvintelor rozând să străbată prin saltea. Eu hălăduiam pe la ecuator, auzeam râsul hidos al hienei cu fălci

verzi, vedeam şacalul cu coada mătăsoasă şi leopardul pătat, toate jivinele lăsate în grădina raiului. Şi atunci suferinţa ei se dilata ca prova unui cuirasat şi greutatea scufimdării ei îmi inunda urechile. Vârtejuri de nămol şi lunecare de safire, prelingându-se de-a lungul neuronilor cenuşii şi spectrul destrămat şi copastia scufundându-se. Cu paşi catifelaţi, ca de leu, am auzit afeturile tunurilor rotindu-se, am văzut tunurile vomitând şi vărsând bale, firmamentul surpându-se şi toate stelele devenind negre. Oceanul negru sângerând şi stelele chincite fătând gheme de came proaspăt umflată, în timp ce deasupra se roteau păsările, iar din cerul halucinat cădea cumpăna cu mortar, pisăloage şi ochii legaţi ai justiţiei. Tot ce este relatat aici aleargă cu picioare imaginare de-a lungul planetelor muribunde. Tot ce se vede cu orbitele goale zvâcneşte pa florile din iarbă. Din neant se ridică semnul nemărginitultii. Sub veşnic suitoarele spirale se năruie domol genunea căscată. Pământul şi marea zămislesc împreună versuri, un poem scris cu came, mult mai rezis-226

|ltot decât oţelul şi granitul. Prin noapte, fflră sfârşit, pământul

! învârtejeşte spre o creaţie necunoscută... P Astăzi m-am trezit dintr-un somn sănătos cu înjurături vedele pe buze, înjurături bolborosite de limba mea, repetând o litanie: *„fay ce que vouldrasl... Fay ce que vouldras".* |ă orice, numai să ţâşnească bucuria! Fă orice, numai să sară extazul! Câte nu mi se îtivârtejesc în cap când îmi spun sta! Imagini, imagini vesele, teribile, înnebunitoare, lupul şi l^pra, păianjenulj crabul. Sifilisul cu aripile lui întinse şi i spre pântece, veşnic neferecatăj veşnic deschisă, aştep-id ca mormântul. Poftă, crimă, sfinţenie; viaţa celor pe re-i ador, eşecurile celor pe care-i ador, cuvintele ce le-au psat în urma lor, cuvintele nerostite până la capăt. Binele ce îu adus cu ei, răul, suferinţa, discordia, ranchiuna, luptele ! care le-au stârnit. Dar, mai presus de toate, *extazul!* |,'. Unele lucruri în legătură cu vechii mei idoh mă fac să-mi ea lacrimile: întreruperile, dezordinea, violenţa şi, mai cu feamă, ura ce au stâmit-o. Când ttiă gândesc la diformităţile , la stilurile monstruoase pentru care au optat, la flatulenţa pplictiseala ce emană din operele lor, la haosul şi confxizia ^icare s-au bălăcit, la obstacolele ce singuri şi le-au ridicat |jjtir, simt un soi de exaltare. Toţi se scăldau în propriul lor pnoi. Toţi cej care au supra-elaborat. Acest lucru e atât de ^evărat încât îmi vine să strig: ‚Arâtaţi-mi unul care supra-aborează şi am să vă arăt un om mare". Ceea ce se cheamă ţjpra-elaborarea" lor constituie hrana mea: este semnul lupii, este însăşi lupta cu toate fibrele care se agaţă de ea, aura ibianţa spiritului discordant. Iar când o să-mi arătaţi un . care se exprimă perfect, eu n-am să zic că nu-i un oip re, ci că nu mă atrage deloc. îmi lipsesc calităţile de recep-Când mă gândesc că sarcina pe care artistul şi-o asumă apUcit este aceea de a răsturna valorile existente, de a face [haosul ce*l înconjoară o ordine proprie numai lui, de a se-la vrajba şi fermentul în asemenea măsură încât, prin des-re emotivă, cei ce-au murit să poată fi redaţi vieţii, încep

227

să alerg cu bucurie spre marii imperfecţi, confuzia lor mă hrăneşte, iar bâlbâială lor sună ca o muzică divină în urechile mele. Văd în paginile magnific umflate ce urmează după unele întreruperi ştergerea unor meschine intruziuni, a urmelor de paşi murdari, ca să zicem aşa, ale laşilor, mincinoşilor, hoţilor, vandalilor, calomniatorilor. Văd în muşchii xmiflaţi ai gâtlejurilor lor lirice înspăimântătorul efort care trebuie făcut pentru a împinge roata înainte, pentru a relua mersul din locul în care te-ai oprit. Văd că, în spatele grijilor şi prezenţelor nedorite de zi cu zi, în spatele răutăţii meschine sclipitoare a celor slabi şi inerţi, stă simbolul puterii dezamăgitoare a vieţii, şi că cel care vrea să creeze ordinea, cel care vrea să semene sămânţa vrajbei şi a discordiei, căci e doldora de voinţă, un astfel de om încă mai trebuie ars pe rug sau dus la spânzurătoare. Văd că, în dosul nobleţii gesturilor sale, stă la pândă spectrul ridicolului tuturor acestor lucruri, văd că el nu este doar sublim, ci şi absurd.

Am crezut cândva că ţelul cel mai înalt pe care un om putea să şi-l propună era acela de a fi uman, dar acum văd că acest ţel n-avea altă raţiune decât aceea de a mă distruge. Astăzi sunt mândru că pot afirma că sunt *inuman,* că aparţin nu oamenilor şi guvernelor, că n-am nimic în comun cu credinţele şi principiile. N-am nimic de-a face cu maşinăria scârţâitoare a omenirii, eu îi aparţin pământului. Spun asta stând cu capul pe pernă şi simt cum îmi cresc coame din tâmple. Şi-i văd în jurul meu pe toţi strămoşii ţicniţi care sunt ai mei, dansând în jurul patului, consolându-mă, îmboldindu-mă, biciuindu-măcu limbile lor de şerpi, rânjind şi strâmbându-se spre mine din tigvele lor pânditoare. *Sunt inuman!* Spun asta cu o grimasă nebunească şi halucinantă, şi voi continua s-o spun, chiar dacă ar ploua cu crocodili! în dosul cuvintelor mele stau tdate aceste tigve ce rânjesc, privesc câş, pândesc, unele cu un rictus străvechi, altele rânjind ca şi cum ar avea fălcile încleştate, altele rânjind cu o grimasă de zâmbet, prefigurarea şi consecinţa a ceea ce veşnic se întâmplă. Mai limpede 228

4ecât orico Iml **vid praţwtul ~~iMM~~miUH HmiRi, hnt** vM MIM. >l«tal dansând In vânt, **vM lirjP»**mii***m*** **Jmjtipmrt** 'fi paginile umflate de «NtM **mMlMlNlM|iMklftM**

Ibm topesc muco/itiţlle, **i**.....'"W>»>ill **MJJJWMBff**

lllliafele circuit ce merKO prin *hn*||*V»* **MiWMHVSlii**

Ibată această borâtură gratuita, iiednrItA, **haf(NMlSU|H|**

fCtirge la nesfârşit prin minţile ceUir cure vw nlW^ iN **iMpilti**

bilul recipient ce conţine istoria rând, AlniurI de **MtniHfM**

Iţlliiianilor, curge o altă rasă de indivizi, accon n IniimNUlIor,

'irtfea artiştilor care, îmboldiţi de impulsuri necunoNcuto, Inu

Imasa amorfă a omenirii şi, prin febra şi fermentul ce i Ic inlli-jifeââă, schimbă acest aluat apos în pâine şi pâinea în vin şi vi-*faA* în cântec. Din această plămadă moartă, din această zgură Ibertă, ei fac să se înalţfc un cântec molipsitor. Văd această fcă de indivizi băgând universul în sac, întorcând totul cu *iţdsal* în jos, le văd picioarele bălăcindu-se în sânge şi la-ţţşrimi, le văd mâinile

veşnic goale şi veşnic încercând să *x'^'acQ* viaţa de dincolo, să-l prindă pe zeul de neatins, îi văd |j;^sacrând tot ce au la îiidemână ca să potolească monstruţ '^e le devoră părţile vitale ale fiinţei. Văd că atunci când îşi iiiulg părul din cap în strădania de a înţelege ceva, de a cuprinde veşnic necuprinsul, când scot mugete ca nişte vite în-||iebunite şi străpung totul cu ghearele şi cu coamele lor, eu Buşesc că e bine aşa şi că[nu există altă cale. Un bărbat care martine acestei rase trebuie să se înalţ? pe piscuri, cu bâlbâita în gură, şi să-şi sfârtece maţele. E bine şi e drept să facă *0^,* fiindcă trebuie! Iar tot ce rămâne în afara acestui specta-al înspăimântător, tot ce este mai puţin groaznic, mai puţin Qorători, m^i puţin nebun, mai puţin delirant, mai puţin mo-^ psitor nu este artă. Tot restul este o contrafacere. Tot restul ^te uman. Restul aparţine vieţii şi lipsei de viaţă.

Când naă gândesc, de pildă, la StavrQghin, mă gândesc la soi de monstru divin, stând pe un pisc şi aruncându-ne Măruntaiele făcute ferfeniţă. *în „Demonii",* pământul se cu-^emură: nu este vorba de catastrofa ce se abate asupra unui

individ imaginar, ci de un cataclism în urma căruia o mare parte a omenirii este îngropată, ştearsă de pe faţa pământului. Stavroghin era Dostoievski, iar Dostoievski era siuna tuturor acestor contradicţii care ori îl paralizează pe un bărbat, ori îl înalţă pe piscuri. Nu există pentru el lume prea de jos în care să nu fi coborât, nici locuri prea înalte pe care să nu fi cutezat să le escaladeze, A parcurs toată gama, de la abisuri până la stele. Păcat că noi nu vom mai avea niciodată prilejul de a vedea un om aflându-se în însăşi inima misterului, un om care, prin fiilgerele pe care le desferecă, să ilumineze pentru noi adâncurile şi imensitatea tenebrelor,

Asiăzi am devenit conştient de descendenţa mea. N-am nevoie nici să-mi fac horoscopul, nici să-mi cercetez arborele genealogic. Despre ce mi-e scris în stele sau în propriul meu sânge n-am habar. Ştiu că descind din întemeietorii mitologici ai neamului. Bărbatul care duce la buze butelca divină, criminalul ce îngenunchează în piaţă, inocentul care descoperă că toate cadavrele put, nebunul care dansează cu fijlgere în mâini, călugărul ce-şi ridică pulpana sutanei ca să se pişe peste lume, fanaticul ce-şi umple sacul cu biblioteci ca să descoţwre Cuvântul, toţi aceştia sunt topiţi în plămada fiinţei mele, toţi aceştia alcătuiesc confuzia meâ şi extazul meu. Dacă sunt inuman, este pentru că lumea mea s-a revărsat peste hotarele a ceea ce este Uman şi pentru că a fi uman mi se pare o stare pauperă, mizerabilă, limitată de simţuri, restricţionată de legi morale şi coduri, definită prin platitudini şi ,4sttie". îmi vărs sucul strugurelui în adâncul gâtlejului şi descopăr în el înţelepciunea, dar înţelepciunea ittea nu izVorâşte din bobul de strugure, beţia mea nu-i datorează niinic vinului...

Vreau să fac înconjuftil acestor coame de munţi arizi pe care se moare de sete şi de fiig, al acestei istorii „extratem-porale", al acestui absolut al timpului şi

spaţiului în care nu există nici om, nici fiară, nici vegetaţie, unde înnebuneşti de singurătate, cu o limbă care nu este decât cuvinte, unde totul este desfăcut, dezarticulat, ieşit ditt tiparele timpului. Vreau o lume de băibaţi şi femei, de copaci care nu vorbesc (prea mult 230

se vorbeşte pe lumea asta!), de râuri care sate ducă pe alte meleaguri, nu râuri-legende, ci râuri care să te pună în contact cu alţi bărbaţi şi femei, cu alte arhitecturi, religii, plante, ani-■ male, râuri pe care să plutească bărci şi în care oamenii să se *[* poată îneca, îpeca nu în mit, în legendă, în cărţi şi în pulberea î trecutului, ci în timp, în spaţiu şi istorie. Vreau râuri care să î plăsmuiască nişte oceane asemenea lui Shakespeare şi Dante, |râuri care să nu sece în hăul trecutului. Oceane, da! Să avem Iparte de mai multe oceane, de oceane noi care să întunece tre-feutul, oceane care să creeze noi formaţiuni geologice, noi perspective topografice şi continente ciudate şi terifiante, oceane ^are să distrugă şi să păstreze în acelaşi timp, oceane pe care i putem naviga, să ieşim în larg pentru noi descoperiri, noi Iprizonturi. Să avem parte de mai multe oceane, de mai multe îscoale, de mai multe războaie, de mai multe holocausturi. ^ă avem parte de o lume de bărbaţi şi femei cu dinamuri între sicioare, o Ixune a unei furii fireşti, o lume a pasiunii, acţiunii, ramei, visării, nebuniei, o lume care produce extaz şi nu iste băşini seci. Sunt încredinţat că astăzi, mai mult ca ori-id, o carte trebuie căutată, chiau- dacă nu conţine decât o sin-L pagină mare: trebuie să căutăm bucăţi, ţăndări, vârfiui de fcghii; totce conţine o fărâmă de minereu, tot ce este capabil |l suresciteze trupul şi sufletul.

E posibil ca toţi să fim condamnaţi, să nu existe nici o spe-l&tiţă pentru noi, pentru *nici unul* dintre noi, dar, dacă aşa stau ierurile, hai să scoatem un ultinl urlet de suferinţă atroce, re să îngheţe sângele în vine, un strigăt sfâşietor de sfidare, 1 strigăt de război! La naiba cu lamentaţiile! La naiba cu ele-|ile şi bocetele funebre! La naiba cu biografiile şi povestirile, 1 bibUOtecile şi muzeele! Să-i lăsăm pe morţi să-i devoreze I morţi! Noi, cei vii, să dansăm înjurai gurii craterului, să îsăm un ultim dans al agoniei! Dar să fie chiar un dans! |fe „îmi place tot ce curge'*, zicea marele Milton orb al tim-rilor noastre. M-am gândit la el în dimineaţa asta, când l-am trezit scoţând un mare strigăt sângerând de bucurie: aă gândeam la râurile şi la copacii lui, la toată această lume

231

a nopţii pe care el o explorează. Da, mi-am zis mie însumi, şi mie îmi place tot ce curge: îmi plac râurile, canalele de scurgere, lava, sperma, sângele, fierea, cuvintele, fi-azele, îmi place lichidul amniotic scurgându-se din placentă, îmi plac rinichii cu pietrele şi nisipul lor şi mai ştiu eu ce. îmi place scurgerea caldă a urinei şi veşnic picurătoarea blenoragie, îmi plac cuvintele istericilor şi fi:'azele ce curg ca dizenteria şi reflectă toate imaginile bolilor sufletului, îmi plac marile fluvii, ca Amazonul şi Orinoco, în care nişte ţicniţi ca Moravagine plutesc spre legendă şi vis într-o barcă deschisă şi se îneacă la gurile oarbe ale fluviului, îmi

place tot ce cuige, până şi fluxul menstrual ce elimină ovulele nefecundate, îmi plac scrierile care curg, fie ele hieratice, ezoterice, perverse, polimorfe sau unilaterale, îmi place tot ce curge, tot ce conţine în sine timp şi devenire, tot ce ne duce spre începutul ce n-are sfârşit: violenţa profeţilor, obscenitatea care este extaz, înţelepciunea fanaticului, preotul cu litania lui gumoasă, cuvintele nebuneşti ale curvei, flegma ce curge în rigole, laptele din ţâţă şi amara miere ce curge din pântece, tot ce este fluid, tot ce se topeşte, dizolvă şi se poate dizolva, tot puroiul şi murdăria care, curgând, se purifică, tot ceea ce-şi pierde sensul originii, tot ceea ce parcurge marele circuit spre moarte şi disoluţie. Marea dorinţă incestuoasă este aceea de a curge necontenit, una cu timpul, şi de a topi într-un singur tot imaginea lumii de dincolo cu aici şi acum, Dorinţă prostească, dorinţă sinucigaşa, constipată de cuvinte şi paralizată de gândire.

Era aproape de revărsatul zorilor, într-o zi de Crăciun, când ne întorseserăm acasă, de pe Riae d'Odessa, cu două negrese de la compania de telefoane. Focul era stins şi eram cu toţii atât de obosiţi, încât ne trântirăm în pat îmbrăcaţi cum eram. A mea, care toată seara zburdase ca un leopard, adormi adânc în timp ce o încălecam. O vreme cdntinuai să mă căznesc cu trupul ei, aşa cum te căzneşti deasupra imui înecat sauaimuiasfixiat. Apoi renunţai şi addrmii şi eubuştean. 232

Tot timpul sărbătorilor ne tratarăm cu şampanie dimi-' neaţa, la prânz şi seara... cea mai ieftină şi cea mai bună. După 1 anul nou, aveam să plec la Dijon, unde mi se oferise un post *1* banal de profesor de engleză, în cadrul schimburilor culturale, [unul dintre aranjamentele prieteniei franco-americane, me-lnită să contribuie la adâncirea bunei înţelegeri şi bunăvoinţei Idintre republicile noastre surori. Fillmore era mai încântat de-' "t mine de această perspectivă şi din motive lesne de înţeles. Pentm mine, chestia nu însemna altceva decât un transfer de

1,1a un purgatoriu la altul. Postul ăla nu-mi deschidea în faţă nici un viitor. Nici măcar nu urma să primesc un salariu. Trebuia să mă consider nespus de fericit că aveam prilejul să răspândesc evanghelia prieteniei fi:anco-americane. Era un post "otrivit pentru un băiat de bani gata.

în noaptea din ajunul plecării mele chefiiirăm în lege. re dimineaţă, începu să ningă. Ne trambalarăm dintr-un tier într-altul, ca să-mi iau rămas bun de la Paris. Traver-iid Rue St. Dominique, dădurăm pe neaşteptate într-o pia-ă şi iată-ne în faţă la Eglise Ste. Clotilde. Oamenii tocmai 5 duceau la slujbă. Fillmore, care încă mai avea capul ince-bşat, vru musai să mergem şi noi. „Ca să ne distrăm", îmi ^otivă el hotărârea. Ideea nu prea mă încânta, întâi pentru | nu fusesem niciodată la o slujbă şi, în al doilea rând, pen-i că mă simţeam mahmur şi chiar eram mahmur. Fillmore Mta şi el destul de demolat, chiar mai suspect decât mine: llăria lui mare, cu borurile lăsate, îi stătea în cap ca aninată cu fijTca, iar paltonul îi era încă plin de rumeguş de la ul-jfcnul local în care fuseserăm. Totuşi, înainte, marş! Mai rău ^cât să ne dea afară n-aveau ce să ne facă. 1 Spectacolul ce mi se oferi ochilor mă ului într*atât încât ată mahmureala mi se risipi pe loc.

îmi trebuiră câteva mi-' ■; până să mă obişnuiesc cu semiîntunericul. îl urmam pe lllmore poticnindu-mâ şi ţinându-l de mânecă. Un zgomot ^aniu, nepământesc îmi asalta urechile, un soi de zumzet ird ce se ridica din pardoseala rece. Era un mormânt imens, bru, cu oameni adânc mâhniţi care veneau şi plecau,

233

târşâindu-şi picioarele. Un soi de anticameră a lumii infernului. O temperatură între 55 şi 60 de grade Fahrenheit. Nici o muzică, afară de acel nedefinit bocet, confecţionat în hruba subpământeană - ca şi cum un naiUon de conopide ar fi gemut în întuneric. Erau oameni înveliţi în linţolii, murmurând pierduţi cu privirea în gol, disperată şi descurajată ca a cerşetorilor care stau cu mâna întinsă, mormăind, în transă, o rugăminte inteligibilă.

Că asemenea lucruri existau ştiam eu, doar tot atât de bine ştim toţi că există abatoare, morgi şi săli de disecţie. Eviţi instinctiv asemenea locuri. Pe stradă, mi se întâmplase adesea să depăşesc un preot cu o cărţulie de rugăciuni în mână, tocindu-şi de zor versetele. *Tâmpitul* ~ îmi ziceam eu ^ şi asta era tot. Căci pe stradă întâlneşti tot felul de forme ale demenţei şi preotul nu este cea mai izbitoare dintre ele. Două mii de ani ne-au învăţat să trecem nesimţitori pe lângă asemenea aspecte. Şi, totuşi, când te pomeneşti brusc tocmai în inima împărăţiei lui, când vezi colţul restrâns în limitele căruia preotul fijncţionează asemenea unui ceas deşteptător, e normal să ai cu totul alte senzaţii.

Timp de câteva clipe, toată salivaţia şi toate contorsionările buzelor aproape că fiiră pe punctul de a căpăta un sens. Se petrecea ceva, se desfăşura un soi de spectacol de pantomimă care, fără să mă uluiască cu totul, mă prinsese în vraja lui. în toată lumea, oriunde există morminte din astea slab luminate, dai şi de acest spectacol de necrezut - aceeaşi căldură pe sponci, aceeaşi lumină crepusculară, acelaşi zumzet monoton. Peste tot în lumea creştină, la anumite ore fixe, oameni îmbrăcaţi în negnl îngenunchează în faţa altarului la care stă preotul cu o cărticică într-o mână şi cu un clopoţel sau un ato-mizor într-alta şi le mormăie ceva într-o limbă care, chiar dacă ar fi inteligibilă, nu are nici fărâmă de Sens. Probabil că-i binecuvântează. Binecuvântează ţara, pe şefii statului, binecuvântează armele de foc, cuirasatele, muniţiile şi grenadele de mână. E înconjurat de copilaşi îmbrăcaţi ca îngerii Domnului şi care cântă alto şi sopran. Miei nevinovaţi. Toţi în rochiţe 234

albe, toţi fără sex, cum fără sex este şi preotul care, adesea, I are platfiis şi mai este şi miop pe deasupra. Un adevărat taraf *i de miorlăituri epicene! Sex în suspensor, în gama şi bemol. ; Cuprindeam cât puteam cu ochii în măsura în care semiîn-tiitunericul mi-o îngăduia. Spectacol fascinant şi stupefiant în l'acelaşi timp. De-a lungul şi de-a latul întregii lumi civilizate, pnă gândeam eu. Minunat! Ploaie sau soare, zloată, zăpadă, ihmete, fulgere, războaie, foamete, molimă - tipicul rămâne nheschimbat. Mereu aceeaşi temperatură joasă, acelaşi jargon abracadabrant, aceleaşi încălţări cu şireturi până sus şi acelaşi îngeraşi ai

Domnului care cântă sopran şi alto. Aproape ^e ieşire, o cutiuţă mică cu o despicătură necesară pentru a ace să fimcţioneze această lucrare. Pentru ca binecuvântarea iii Dumnezeu să plouă peste rege şi ţară şi cuirasate şi explolibile de mare putere şi tancuri şi aVioane. Pentru ca muncito-'^ 1 să aibă mai multă putere în braţe, putere să sacrifice cai şi ^aci şi oi, putere să perforeze grinzi de fier, putere să coasă lâsturi la pantalonii altora, putere să vândă morcovi, maşini le cusut şi automobile, putere să extermine insecte, să cureţe brajdurile, să golească pubelele de giuioi şi să fi-ece closetele, lutere să serie titluri cu litere de-o şchioapă şi să composteze ^lete de metrou. Putere.., putere. Şi tot datul ăsta din gură, Ipte minciunile astea, doar pentru un pic de vlagă! Trecurăm dintr-un loc într-altul, cercetând tot ce se petre-% cu luciditatea care survine după o noapte de beţie zdra-IW. Trebuie să fi atras destul de mult atenţia asupra noastră |rin hâţâiala de colo-colo, cu gulerele paltoanelor ridicate, fe a ne face vreodată semnul Crucii şi Sră a mişca din buze ffecât pentru vreo observaţie grosolană. Poate că totul s-ar fi psfăşurat fără incidente, dacă Fillmore n-ar fi ţinut morţiş să pacă prin faţa altarului în toiul serviciului divin. Căuta ieşi-ea şi în timpul ăsta se gândea, cred eu, ce era dacă i-ar fi arun-at şi el o privire sfintei sfintelor, ca s-o vadă în prim plan, ca & zicem aşa. Ajunseserăm &ă impedimente destul de ' Toape şi tocmai ne îndreptam spre o rază de lumină, care

trebuia să fi fost ieşirea, când un preot ieşi brusc din penumbră şi ne bară drumul. Voia să ştie imde ne ducem şi ce făceam pe-acolo, îi răspunserăm destul de politicos că ne îndreptam spre „exit". I-am spus„exit" din pricină că, luaţi prin surprindere, n-£un putut găsi pe loc cuvântul fi-anţuzesc pentru ieşire. Fără să spună vreun cuvânt, ne înşfacă solid de câte un braţ şi, deschizând uşa - era o uşa laterală^ ne dădu brânci şi iată'-ne ajunşi de-a berbeleacul în lumina orbitoare a zilei. Totul se petrecuse atât de repede şi atât de pe neaşteptate, încât când ne izbirăm de trotuar eram deja total năuciţi. Făcurăm câţiva paşi clipind din ochi, apoi n6 întoarserăm instinctiv amândoi. Preotul stătea încă în pragi palid ca un spectru şi încruntat ca dracul în persoană. Trebuie să fi fost cumplit de supărat! Mai târziu, gândindu-mă lacele întâmplate, n-am putut să-l condamn pentru ce făcuse. Dar în clipa aceea, văzându-l în sutana lui lungă şi cu ţăcălie, nu mă putui abţine să nu izbucnesc în râs, atât îmi păru de ridicol. Mă întorsei spre Fillmpre, care începuse şi el să râdă. Timp de circa un minut nu încetarăm să-i râdem în nas bietului sodomit. Era atât de uluit, încât câteva clipe nu se putu hotărî ce să facă. Totuşi, deodată,începusăcoboare treptele alergând şi amenințându-fle cu pumnul, ca şi cum ar fi luat treaba în serios. Când trecu de grilajul din jurul bisericii, era în plin galop, în clipa aceea, instinctul meu de conservare mă povăţui s-o iau la sănătoasa. îl prinsei pe Fillmore de mânecă şi începui să alerg, dar el tot ţipa ca un idiot: - Nu, nil! Nu vreau să fug!

^ Hai, hai mai repede! urlam eu. Mai bine s-o ştergem, că popa ăsta-i lovit

rău cu leuca-n cap!

Şi o şterserăm fugind cât ne ţineau picioarele, în drum spre Dijon, în timp ce încă mă mai umfla râsul când mă gândeam la cele întâmplate, îmi amintii la un moment dat de un incident caraghios, întrucâtva asemănător, petrecut în cursul scurtei mele şederi în Florida. E vorba de perioada marelui boomcând, ca alte mii de oameni, am fost 236

| jtieu prins pe picior greşit. încercând să scap, m-au prins, îm-iroreunâ cu un prieten de^al meu, la mare strâmtoare. Oraşul l^acksonville, unde ne refugiaserăm pentru aproximativ şase niUSptămâni, era practic în stare de asediu. Toţi vagabonzii de itefaţa pământului şi mulţi dintre cei care nu fuseseră vagabonzi înainte de asta, păreau să fi cotit spre Jacksonville. P'sociaţia Creştină a Tinerilor, Armata Salvării, cazarmele npierilor, hotelurile, pensiunile, toate erau supraaglome-j^te. *Complet,* pline până la refuz, şi peste tot tăbliţe de acest " 1. Localnicii deveniseră atât de nesimţitori încât păreau 1'umblă îmbrăcaţi în zale. Se pimea din nou vechea pro-|emă a crăpelniţei. Ceva haleală şi un locşor unde să te în-Wi. Crăpelniţa venea mereu dinspre sud, garnituri de tren " ne de portocale şi tot soiul de alte fructe zemoase. Obişnu-l să ne învârtim în junii depozitelor unde se descărcau, cărând fhicte pe jumătate stricate, dar şi acestea începuseră tfie o raritate, într-o seară, l-am târât disperat pe prietenul meu Joe la si-|ftgogă, în timpul slujbei. Era o congregaţie reformată şi *TSL-%ml* îmi făcu o impresie favorabilă. Mă cuceri muzica, ' tea lamentaţie stridentă a evreilor. De îndată ce slujba se ' lină, mă dusei la biroul rabinului şi cerni o audienţă. Mă li cu destulă bunăvoinţă, până în clipa când scopul viziri îi deveni clar. Când află de ce venisem, se sperie de-a aelea. Nu-i cerusem decât |*m* mic ajutor pentru mine şi pri-feul meu Joe, dar, după cum mă privea, puteai avea impre-i că-i cerusem să-mi închirieze sinagoga ca să fac din ea o 'picărie. Şi, culmea, mă întrebă direct dacă simt evreu sau i; Când îi spusei că nu, păru pur şi simplu jignit. Atunci de lîdracu' venisem să cer ajutor de la un pastor evreu? I-am i^puns cu naivitate că totdeauna avusesem mai multă încre-fere în evrei decât în creştini; I-am spus asta pe un ton mo-'st, ca şi Cum ar fi fost vorba de unul din defectele mele ■sonale. Şi era chiar adevărat! Dar el nu se simţi deloc mă-liHt. Nu, dom'le! Din contră, era îngrozit! Ca să scape de ■ ae, mâzgăli o hârtie pentru cei de la Armata Salvării.

237

~ Uite unde trebuie să te adresezi, îmi spuse el şi-mi întoarse spatele, ducându-se să se ocupe de oile lui.

Armata Salvării, bineînţeles, nu ne putea oferi nimic. Dacă am fi avut câte cinci franci de căciulă, mă rog, am fi putut închiria o saltea pe care s-o punem pe jos. Dar noi n-aveam un sfanţ. Ne duserăm în parc şi ne culcarăm pe o ii bancă. Ploua, drept care ne acoperirăm cunişteziare. Nu trecuse, cred, nici o jumătate de oră, când apăru un poliţist şi, fără un cuvânt de avertizare, ne trase câteva

bastoane zdravene, încât sărirăm ca arşi în picioare, chiar dansând puţin, măcar că numai de dans nu ne ardea nouă. Mă siinţâam atât de umilit, nenorocit, mizerabil, păduchios şi descurajat după bastoanele primite peste cur de la bruta aia idioată, încât as fi fost în stare să arunc în aer primăria oraşului.

A doua zi dimineaţa, cu gândul de a ne pune bine cu aceşti pui de căţea atât de ospitalieri, ne înfăţişarăm devreme la uşa unui preot catolic. De data asta l-am lăsat pe Joe să ducă tratativele. Preotul era irlandez şi avea un oarecare accent. Avea ochi blânzi, albaştri, din care putea stoarce şi câteva lacrimi la nevoie. Ne deschise uşa o soră îmbrăcată în negru, dar nu ne pofti înăuntru. Trebuia să aşteptăm în vestibul până se vă duce să-l cheme pe bunul părinte, pufăind ca o locomotivă. Dar ce se întâmplase de-l deranjam la o oră atât de matinală? Aveam nevoie de ceva de rnâncare şi de un loc unde să dormim, îi răspunserăm noi nevinovaţi. Da' de unde veneam? vru să afle pe loc bvmul părinte. De la New Ybrk. De la New York, hai? Atunci mai bine mergeţi înapoi acolo, dragii mei. Şi, fără să mai adauge un cuvânt, masivul popă cu mutră de nap buhăit ne închise uşa în nas.

Cam o oră mai târziu, dtipă ce ne-am învârtit de eolo-colo ca nişte corăbii bete, ne-am nimerit din nou pe lângă refectoriu. Şi să fiu al naibii dacă napul buhăit şi libidinos nu făcea marşarier pe alee într^o limuzină elegantă. Când trecu prin dreptul nostru, ne trimise o rafală de fum direct în ochi. De parcă ne-ar fi spus: „Poftim, asto vi se cuvine!" Era o limuzină firumoasă, cu două cauciucuri de rezervă în 238

Ispate, şi bunul părinte stătea la volan pufăind dintr-im tra-||)uc barosan. Trebuie să fi fost o Corona, atât de gras şi de fvoluptuos arăta trabucul. El şedea înfipt la volan, nu era leale să te înşeli. Nu puteam vedea dacă era îmbrăcat în sutană sau nu. Nu vedeam decât zeama prelingându-i-se pe fe>uze, şi trabucul cu aromă scumpă.

Tot drumul spre Dijon n-am făcut decât să-mi depăn aintiri din trecut. M-am gândit la toate lucrurile pe care aş i putut să le spun şi să le fac şi pe care nu le-am spus şi nu &-am făcut în momentele anoste, umilitoare, când şi să ceri >coajă de pâine înseamnă să te înjoseşti, să te reduci la con-|iţia de vierme. Treaz şi lucid cum eram, continuam să re-it durerea ascuţită a acelor vechi insulte şi injurii. Simţeam . acuitate plesnitura peste cur pe care mi-a tras-o poliţistul i parc - deşi s-ar putea spune că asta n-a fost decât o baga-slă, o mică lecţie de dans. Am cutreierat fiecare palmă de loc *ţin* Statele Unite, Canada şi Mexic. Şi pretutindeni aceeaşi Şoveste. Dacă voiai o pâine, trebuia să ţi-o câştigi punându-ţi iazul la jug şi ţinând strict pasul cu ceilalţi. Pretutindeni : glob se aştemea un deşert cenuşiu, un covor de oţel şi de eton. Producţia! Nimic alta decât mai multe şuruburi cu piuate, mai multă sârmă ghimpată, mai mulţi pesmeţi pentru li, maşini de tăiat iarba pe pajişti, bile de ruhnenţi, explo-ive de înaltă tensiune, tancuri, gaze otrăvitoare, mai mult să-|un, pastă de dinţi, ziare, mai multă învăţătură, tot mai multe fiserici, biblioteci, muzee. *Avansaţi!* Timpul

ne presează, nbrionul îşi împinge gâtul afară din placentă, şi nu-i nici 3ar im bănuţ de scuipat care să-i netezească alunecarea. O stere uscată, strangulată. Nici un vaiet, nici un târâit. *Salut i monde!* Salutul a douăzeci şi unu de tunuri care detonează i rect. i,îmi port pălăria când îmi place, în casă sau afară", punea Walt. Aia era o vreme când încă puteai găsi o pălărie fe să ţi se potrivească pe cap. Dar timpul trece. Azi, ca să seşti o pălărie potrivită trebuie să te aşezi pe scaunul elec-ic. Acolo îţi dau o scufie. Cum, te strânge? N-are impor-iţă. Ţi se potriveşte.

239

Trebuie să te găseşti într-o ţară străină ca Franţa, străbătând meridianul care desparte emisferele dintre viaţă şi moarte, pentru a-ţi da seama ce privelişti incalculabile se cască în faţa ta. *Tîmpul electric! Sufletul democratic! Valul de inundaţii!* Sfântă Fecioară, ce înseamnă toate balivernele astea? Pământul e scorojit şi crăpat. Femeile şi bărbaţii se reped ca puii de vultur pe un hoit împuţit ea să se împerecheze şi apoi să-şi reia separat zborul. Vulturi care pică din nori ca nişte pietroaie. Gheare şipUscuri, asta suntem! Un gigantic aparat intestinal cu un nas care simte camea de *hoit. Avansaţi!* Mergeţi înainte, fără compasiune, fără dragoste» fără îndurare. Nu cere vreo iertare şi nu oferi vreuna. Mai multe nave de război, mai mult gaz otrăvitor, mai multe explozive puternice! Mai mulţi gonococi! Mai mulţi streptococi! Mai multe bombardiere! Mai mult din totul până când întreaga maşinărie blestemată se face ţăndări şi păniântul o dată cu ea!

Când am coborât din tren, am ştiut pe dată că am comis o greşeală fatală. Liceul se găsea la mică depărtare de gară; am pomit-o pe strada principală, în înserarea timpurie a zilei de iarnă, căutându-mi drumul spre destinaţie. Fulguiauşor, copacii sticleau de ger Am trecut de câteva cafenele vaste, pustii, care arătau ca nişte sordide săli de aşteptare. întuneric tăcut, vid - asta-i impresia care mă stăpânea. Un oraş lipsit de importanţă, insipid, unde muştarul e produs în cantităţi industriale, cu carul, cu vana, cu copaia, cu butoiul, cu borcanul.

Când am văzut liceul, am simţit un fior în şira spinării. Eram atât de nehotărât încât ni-am oprit la uşă întrebându-mă dacă să intru sau nu. Dar, cum nu aveam bani pentrii un bilet de întoarcere, şovăiala mea era lipsită de rost. O clipă m-am gândit să-i trimit o telegramă lui Fillmore, dar nu ştiam ce scuză să-i invoc. Singurul lucru care-mi rămânea de făcut era să plonjez cu ochii înphişi.

S-a întâmplat ca Monsieur le Proviseur să nu fie acolo -era ziua lui liberă. Mi s^a înfîiţişat un cocoşat mărunţel care s-a oferit să mă conducă la Monsieur le Censeur, al doilea în rang. Am pomit în urma lui, fascinat de felul grotesc în care

240

j|lontăcăia. Era un mic monstru, din aceia care pot fi văzuţi Se portalul oricărei căcăcioase de catedrale din Europa.

Biroul lui Monsieur le Censeur era spaţios şi golaş. M-am feşezat pe un

scaun cu spetează tare ca să aştept îti timp ce co-"|pşatul a zbughit-o afară să-l caute pe Monsieur le Censeur. lă simţeam aproape confortabil. Atmosfera mi-o evoca acut ^e cea a unor birouri filantropice din Statele Unite unde stăt^i-pm ore întregi aşteptând câte un ticălos cu vorba dulce care P vină şi să mă supună unui interogatoriu. 1. Bmsc se deschise uşa şi, cu un pas săltăreţ, intră Monsieur I Censeur, împieptoşându-se. Tot ce-am reuşit a fost să-mi îăbuş un chicotit. Purta o redingotă exact ca aceea a lui ibris şi pe fiimte îi atârna un breton, un fel de meşă lipită " rcă cu scuipat, ca aceea pe care ar fi purtat-o Smerdiakov. rav şi irascibil, cu un ochi ca de linx, nu irosi cuvintele de -venit. Scoase pe dată foile pe care erau scrise numele Jevilor, orele, cursurile eţc. Totul într-o caligrafie meticu-jmsă. îmi făcu cunoscut ce cantitate de cărbunişi de lemne " se îngăduia să consum şi după aceea mă informă că în apul liber puteam face orice doream. Această din urmă in-tenaţie a fost primul lucru bun pe care l-am auzit din gura Era atât de reconfortant, încât pe dată am rostit în gând |mgăciune pentru Franţa, pentru armata şi marina ei, pen-i sistemul educaţional, pentru *bistro-mi,* pentru toate bles-latele ei de instituţii. După ce-a isprăvit cu tot tra-la-laul ia, a sunat din clopoţel şi pe loc a apărut cocoşatul ca să t escorteze la Monsieur rEconome. Aici atmosfera era oa-IŞum diferită. Mai Curând ca într-o gară marfară, presărată Ită cu facturi de încărcătură şi ştampile de cauciuc şi popu-" t de slujbaşi cu feţe păstoase care mâzgăleau de zor cu pe-boante în dosare uriaşe, apăsătoare. După ce mi s-a Ibilit porţia de cărbuni şi de lemne, am pornit, cocoşatul şi ^«■mine şi cu o roabă spre dormitoare. Urma să ocup o capră la mansardă, în aceeaşi aripă cu *lespions.* Situaţia lua lură umoristică. Nu ştiam la ce dracu' mă mai puteam ptepta. Poate că la o scuipătoare. Totul mirosea a pregătire

pentru o campanie de luptă, nu lipsea decât o raniţă, o puşcă şi... o plăcuţă de identitate.

Camera care mi s-a dat era mare şi avea o sobiţă cu un burlan crăpat care făcea un cot drept deasupra patului de fier. Lângă uşă se afla o ladă mare pentru cărbuni şi lemne. Ferestrele dădeau spre un şir de căsuţe prăpădite, toate din piatră, în care locuiau băcanul, brutarul, cizmarul, măcelarul etc. Toţi nişte mocofani cu mutre imbecile. Mi-am purtat privirea peste acoperişuri, spre dealurile despuiate ţjrintre care se hurduca un tren. Şuierul locomotivei ţipiă jalnic şi isteric.

După ce cocoşatul mi-a făcut fbcul, l-am întrebat de haleală, încă nu era ora cinci. M-am trântit pe pat, cu paltonul pe mine, şi m-am învelit cu o pătură; Lângă mine era eterna noptieră rahitică în care stă ascunsă oala de noapte. Am pus deşteptătorul pe noptieră şi am urmărit ticăitul minutelor care se scurgeau. în puţul camerei se filtra lumina albăstrie a străzii. Am ascultat uruitul camioanelor care treceau, şi am privit în neştire burlanul sobei şi cotul legat cu

sârmă. Lada de cărbuni mă intriga. Niciodată în viaţa mea nu mai locui-sem într-o cameră cu o ladă de cărbuni. Şi niciodată în viaţa niea nu aprinsesem un foc şi nu predasem unor copii. Şi, dacă-i vorba pe aşa, niciodată în viaţa mea nu lucrasem fără plată. Mă simţeam liber şi încătuşat în acelaşi timp, aşa cum te simţi înaintea alegerilor, când toţi şnapanii şi-au depus candidatura şi ţu eşti invitat să votezi pentru omul potrivit. Mă simţeani ca un argat năimit, ca un om bun la toate, pa un vânător, caunpirat, caun sclav la galere, ca un pedagog, ca un vierme şi un păduche, Eram liber, dar picioarele mi'-erau legate. Un suflet deţnocratic, cu un bilet de recomandare pentru o masă gratuită, dar lipsit de puterea de a se mişca, lipsit de glas. Mă simţeam ca o meduză ţintuită de o scândură. Şi, mai presus de orice, mă simţeam flămând. Minutarele ceasului se târau lent. încă zece minute de omorât până când o să sune ceasul. Umbrele din încăpere se îngrbşaseră. Tăcerea devenise mai densă, o linişte intensă care-mi încorda nervii.

242

fulgii de zăpadă se lipiseră de geamuri, îto depărtare, o loco-iiotivă scoase un ţipăt strident. Pe urmă, din nou tăcere de lormânt. Soba începuse să se înroşească, dar nu radia nici pic de căldură. Am început să mă tem că s-ar putea să iorm şi să pierd masa de seară. Asta ar fi însemnat să zac saz întreaga noapte cu burta goală. M-a cuprins panica. Cu Mipă înainte de a răsuna gongul, am sărit din pat şi, după ce încuiat uşa în urma mea, am dat buzna pe scări, spre te. Acolo m-am rătăcit. Un patrulater după altul, o scară ţipă alta. Am intrat şi am ieşit în şi din clădiri, căutând fi'ene-; refectoriul. Am trecut pe lângă o coloană de puştani care tîărşăluiau spre Dumnezeu ştie unde, se mişcau ca un convoi Igat în lanţuri, cu un conducător de sclavi în frunte. în cele i'n urmă am văzut un tip cu o alură energică şi cu un melon cap, venind drept spre mine. L-am oprit ca să-l întreb 3de-i refectoriul. S-a întâmplat să-l opresc tocmai pe omul strivit. Era Monsieur le Proviseur şi părea încântat că dă-ase peste mine. A vrut să afle acolo pe loc daCă fusesem ca-l^t confortabil şi ce mai putea face pentru mine. L-am figurat că totul era O.K. Numai că în cameră era cam rece, -am hazardat să adaug. Mi-a răspuns că nu era un lucru ne-pişnuit, datorat vremii ăsteia rele. Ba era ceaţă, ba zăpadă, i desigur, în casă era neplăcut, şi dă-i aşa înainte. în tot acest I mă ţinea de braţ şi mă conducea spre refectoriu. Părea i fie un tip cumsecade. Un iiţdivid prietenos, mi-am spus în *ţncB.* mea. Ba chiar am mers până acolo încât să-mi imagi-; că s-ar putea să devenim amici şi, pe o noapte geroasă, o ^mă invite la el şi o să-mi prepare un grog fierbinte. în cele |teva minute până am ajuns la uşa refectoriului mi s-au pe-idat prin minte fel de fel de lucruri prietenoase. Dar, o dată i, în timp ce fantezia mea gonea cu o milă pe minut, in-Ividul mi-a strâns mâna, şi-a scos pălăria şi mi-a urat noapte lă. Eram atât de uimit încât mi-am dus şi eu un deget la paie. Curând am aflat că aşa se cuvenea. De câte ori treci pe igă un profesor, sau chiar pe lângă Monsieur l'Econome,

243

îţi scoţi pălăria. Chiar dacă dai nas în nas cu el de douăsprezece ori pe zi. N-are importanţă. Trebuie să execuţi salutul chiar dacă ţi s-a tocit pălăria. Aşa e politicos.

Oricum, găsisem refectoriul. Arăta ca o cliuică din Cartierul de Est, cu pereţii din cărămidă aparentă, lumină slabă şi mese cu plăci de marmură. Şi, bineînţeles, o sobă mare, cu un burlan care făcea un cot. Cina nu era încă servită. Un individ şchiop tot intra şi ieşea alergând, aducând cuţite, fiirculiţe, farfurii şi sticle cu vin. într-un colţ, mai mulţi tineri erau angajaţi într-o conversaţie animată. Mă dusei la ei şi mă prezentai. Mă întâmpinară cu multă cordialitate. Cu prea multă chiar. Nu pricepeam unde băteau; într-o clipă, odaia începu să se umple de lume. Mă prezentară imul altuia cât ai zice peşte, apoi, făcând cerc înjurai meu şi umplându-şi paharele, începură să cânte:

L 'autre soir l'idee m 'est venue
Cre nom de Zeus d 'enculer un pendu;
Levent se Ifve sur lapotence,
Voilă mon pendu qui se balance,
J'ai du l 'enculer en sautant,
Cre nom de Zeus, on estjamais content.
Baiser dans un con trop petit,
Cre nom de Zeus, ons'ecorche le vit;
Baiser dans un con trop large,
Onsaitpasoul'ondecharge;
Se branler etant bien emmerdant,
Cre nom de Zeus, on estjamais content.

Cu asta, Quasimodo anunţă că masa e servită.

Formau un grap vesel aceşti *les surveillants.* Printre ei Kroa care râgâia ca un porc şi întotdeauna dădea drumul la o băşină zgoiriotoasă când se aşeza la masă. Mi s-a spus că era în stare să se pârţuiască de treisprezece ori la rând. Deţinea recordul. Pe urmă mai era Monsieur le Prince, un atlet căruia îi plăcea să se înţolească în smoking seara când ieşea în oraş; 244

avea un ten fiumos, de fată mare, nu se atingea de vin şi nu citea niciodată ceva ce ar fi putut să-i solicite prea mult creierul. I' Alături de el şedea Petit Paul, din Midi, care nu se gândea la I nimic altceva decât la muieri; obişnuia să spună în fiecare zi: ' „ *a partir de jeudi je ne parlerai plus de femmes ".* El şi ^Monsieur le Prince erau inseparabili. Mai era şi Passeleau, un weritabil terchea-berchea, care studia medicina şi care se îm-"prumuta de bani în dreapta şi-n stânga; vorbeau întruna de ^onsard, Villon şi Rabelais. Lângă mine stătea Mollesse, agi-llîator şi organizator *âepions* care insista să cântărească mânca-iîrea ce ni se oferea, ca să vadă dacă nu ne-au fiirat la gramaj. lOcupa o cămăruţă la infirmerie. Duşmanul lui suprem era ^lonsieur I'Econome, ceea ce nu era un mare merit, îiitracât oată lumea îl ura pe individul ăsta. Mollesse avea drept companion pe unul poreclit Le P^nible, un individ posac, cu un ^ofil de

şoim, care practica cea mai strictă economie şi făcea ^ cămătarul. Arăta ca o gravură de Albrecht D(irer-un com-t)zit din toţi diavolii ursuzi, morocânoşi, amari, ghinionişti, efericiţi şi introspectivi care alcătuiesc panteonul cavalerilor Medievali germani. Era evreu, fără îndoială. în orice caz a pst omorât într-un accident de automobil, puţin după sosirea mea, ceea ce m-a îmbogăţit pe mine cu douăzeci şi trei de Mici pe care-i datoram. Cu excepţia lui Renaud care şedea |tigă mine, ceilalţi mi s-au şters din minte; aparţineau acelei ^egorii de indivizi incolori care alcătuiesc lumea ingineri-^j a arhitecţilor, dentiştilor, farmaciştilor, profesorilor etc. iti exista nimic care să-i deosebească de bulgării de pământ lî'eare aveau să-şi fi'ece picioarele mai târziu. Era un zero în l^tă puterea cuvântului, cifiie care formau nucleul unei socie-P respectabile şi lamentabile. Mâncau cu capetele în piept, jfprau îhtotdeauna primii care cereau un Supliment de porţie, i&mieau zdravăn şi nu se văitau niciodată; nu erau nici ve-Jli, nici trişti. Indiferenţii pe care Dante i-a plasat în antica-îra Infernului. Cei din păturile de sus. i.Era obiceiul ca după cină să ieşim imediat în oraş, dacă i eram de gardă la dormitoare. în centrul oraşului se găseau

cafenele ~ săli uriaşe, posomorâte, în care se adunau negustorii somnoroşi din Dijon ca să joace cărţi şi să asculte muzică. Era cald în cafenele, lucrul cel mai bun pe care4 poţi spune despre ele. Şi scaunele erau destul de comode. Şi întotdeauna se învârteau pe acolo câteva curve care, pentru o cană de bere sau o ceaşcă de cafea, se aşezau să-ţi ţină de urât. Pe de altă parte, muzica era atroce. Ce mai muzici! Pe o seară de iarnă, într-o văgăună împuţită ca Dijon, nimic nu poate fi mai sâcâitor, mai iritant, decât sunetul unei orchestre franţuzeşti. Mai ales al uneia din acele lugubre orchestre de femei, care emite schelălăieli şi pârţuri, într-un ritm arid, algebric şi cu consistenţa igienică a pastei de dinţi. O scârţâiala şi o râcâială executată la atâţia şi atâţia firanci ora - fiecare dintre ei cântând pentru sine. Ah, tristeţea acestor orchestre! De parcă bătrânul Euclid s-ar fi ridicat pe picioarele dindărăt şi ar fi înghiţit acid prusie. întreaga împărăţie a Ideii atât de profimd exploatată de raţiune, încât nu a mai rămas nimic din care să se facă muzică decât clapele goale ale acordeonului, printre care şuieră vântul, sfâşiind eterul în zdrenţe. Oricum, a vorbi de niuzică în legătură cu groapa aceea e ca şi cum ai visa la şampanie când te afli în celula condamnatului la jtnoarte. Muzica era cea de pe urmă dintre grijile mele. Nu mă gândeam nici măcar la muieri, atât de dezolant, de rece, de pustiu, de cenuşiu era totul. în prima seară, în drum spre casă am zărit la uşa unei cafenele o inscripţie din *Gargantua.* înăuntru, cafeneaua era ca o morgă. Dar, oricum, *înainte!*

Aveam timp berechet şi nici un sfanţ în buzunar. Predam două sau trei ore de conversaţie pe zi, şi asta era tot. Dar ce noimă avea să-i înveţi englezeşte pe nenorociţii ăia mici? Mi-era grozav de milă de ei. Toată dimineaţa trudind pe

Călătoria lui John Gilpin şi după-masa venind la mine să facă exerciţii într-o limbă moartă. Mă gândeam cât timp preţios irosisem citindu-l pe Vergiliu sau bălăcindu-mă într-un nonsens incomprehensibil ca *Hermann undDorothea.* Ce sminteală! învăţătura înseamnă coşul de pâine gol. Mă gândeam

246

la Cari care poate să recite *Faust* de la coadă la cap şi care niciodată nu scrie o carte fără să slăvească până şi căcatul din

I nemuritorul, incoruptibilul lui Goethe. Şi totuşi, Cari n-are destulă minte ca să-şi poată găsi o pizdă cu bani şi Să-şi poată

I cumpăra un schimb de lenjerie de corp. E ceVa obscen în dragostea aceasta pentru trecut care sfârşeşte în cozi la pâine şi adăposturi blindate. E ceva obscen în banda asta spirituală care-i permite unui idiot să stropească apă sfinţită peste tunu-

I rile Big Bertha şi peste cuirasate şi peste explozive. Orice om

!'cu burtă plină de clasici e un inatnic al rasei umane. Şi iată-mă pe mine, presupus să răspândesc evanghelia priete-' niei fi-anco-americane - emisarul unui cadavru Care, după ce ; a jertfit în dreapta şi-n stânga, după ce a pricinuit nespuse suferinţe şi mizerii, a visat să instituie pacea universală. Pfiii! Oare despre ce s-or fi aşteptat să vorbesc, mă întreb? Despre ^*Fire de iarbă* a lui Whitman, despre plafonarea impozitelor, Idespre Declaraţia de hidependenţă, despre cel mai recent răz-|boi dintre gangsteri? Ce? Ce anume ar fi vrut, asta doresc să Iştiu. Ei bine, am să vă spun adevărul - niciodată nu am pome-imt despre vreunul din lucrurile astea. De la bun început am M)orait cu o lecţie despre fiziologia omului. Cum fac dragoste ii - asta-i! Şi a prins ca focul în pădure. După prima zi ţju au mai existat bănci goale. După această primă lecţie de |imba engleză, elevii se înghesuiau la uşă să mă aştepte. Ne "aţelegeam de minune, îmi puneau tot felul de întrebări de că până atunci nu aflaseră nimic. Iar eu îi lăsam să-şi dea nul. I-am învăţat să pună întrebări şi mai delicate. *între-i orice-r^* asta era deviza mea. Eu mă aflu aici în calitate de plenipotenţiar al împărăţiei spiritelor libere. Mă aflu aici ca |ă creez o fierbere şi un ferment. Un astronom celebru ar fi Ipus: „într-un fel. Universul material pare să se spulbere ca 'j'poveste care a fost povestită, să se dizolve în nimic ca o vi-|!;i\jne". Ăsta pare a fi sentimentul general care zace sub coşul '; pâine gol al învăţăturii. Eu xmul nu cred acest lucru. Nu sred o iotă din tot ce încearcă păcătoşii ăia să ne vâre pe gât.

247

între lecţii, dacă nu aveam vreo carte de citit, mă duceam sus la dormitoare şi pălăvrăgeam cu *lespions.* Erau încântător de ignoranţi în legătură cu tot ce se petrece înjur - mai cu seamă în lumea artelor. Aproape la fel de ignoranţi ca şi studenţii. S-ar fi zis că intrasem într-un mic ospiciu de nebuni privat, fără nici o ieşire. Uneori mă plimbam pe sub arcade privind copiii care

mărşăluiau cu câte un coltuc de pâine îndopat în botul murdar. Şi mie mi-era întruna foame, pentru că nu reuşeam să mă duc la micul dejun, servit la nişte ore inumane, dis-de-dimţneaţă., tocmai când patul ajungea să fie mai primitor. Micul dejun consta din boluri imense cu cafea albăstrie şi bucăţi de pâine albă, fără unt. La prânz aveam fasole sau linte cu bucăţele mici de came puse acolo ca să dea un aspect mai apetisant. Hrană bună pentru deţinuţi în lanţuri, pentrvi spărgă-tori de stâncă. Până şi vinul era împuţit. Toată mâncarea era sau prea subţiată sau năclăită. Şi răspunzător era Monsieur l'Econome. Aşa se spunea. Dar nu cred nici lucrul ăsta. El era plătit ca să ne ţină la nivelul de plutire. Nu ne întreba dacă sufeream de trânji sau de abcese, nu-l interesa dacă aveam gusturi delicate sau intestine de lup. Şi de ce l-ar fi interesat? El era plătit pentru atâtea grame pe farfiirie care să producă atâţia kilowaţi de energie. Totul în termeni de cai putere. Şi totul înregistrat în cărţoaie groase în care fiincţionarii cu feţe păstoase mâzgăleau dimineaţa, la prânz şi seara. Debite şi credite, separate între ele printr-o linie roşie, trasă în mijlocul paginii.

Hoinărind cu burta goală de jur împrejurul patrulaterului curţii, uneori simţeam că-mi pierd minţile. Asemenea lui Carol cel Prost, bietul de el, numai că eu nu aveam o Odette Champdivers cu care să mă joc cu degeţelul. Cea mai mare parte din timp trebuia să-i tapez pe studenţi de ţigări şi, uneori, în timpul lecţiilor, molfăiani, ca şi ei, o bucată de pâine uscată. Cum focul ardea întruna, curând mi-am consumat raţia de lemne. Şi era al naibii de greu să-i duci cu vorba pe fiincţionarii de la dosare ca să mai scoţi ceva lemne de la ei. în cele din urmă, am ajuns la asemenea exasperare, încât am pomit

248

să cutreier străzile în căutarea a ceva bun de pus pe foc, ca un arab. E de mirare cât de puţine lucruri bune de foc poţi găsi la Dijon. Oricxmi, aceste mici expediţii de aprovizionare m-au purtat prin nişte cartiere ciudate. Am dat peste o străduţă numită după un domn Philibert Papillon - un muzician mort, aşa cred - pe care se găseau o grămadă de case de curve. Prin păr-, ţile astea era întotdeaima o atmosferă mai veselă; mirosea a I mâncare gătită, a rufe întinse la uscat. Câteodată reuşeam să Izăresc şi pe sărmanii semi-imbecili care locuiau pe acolo. Ară-'tau totuşi ceva mai acătării decât amărâţii din centm de care ;' mă izbeam ori de câte ori intram într-un magazin universal. Şi l' intram des, ca să mă mai încălzesc. Iar ei veneau tot pentru | acelaşi lucru, aşa cred. în căutarea cuiva care să le ofere o ca-

ifea. Păreau puţin nebuni, de fiig şi de singurătate. Dar între-•gul oraş arăta puţin nebun, când albastral serii se lăsa asupră-i. ,în fiecare zi de joi puteai străbate strada principală în sus şi-n jos, până-n pânzele albe, fără să întâlneşti un suflet dornic de :pomunicare. Şaizeci sau şaptezeci de mii de locuitori, poate r mai mult, înfăşuraţi în rufărie de lână, şi nicăieri unde să pe duci şi nimic de făcut. Toţi fabricând muştar cu vagoanele. Tchestre de femei miorlăind *Văduva veselă.* Tacâmuri de argint în hotelurile mari. Palatul ducal putrezind, piatră cu

pia-^'ă, bârnă cu bârnă. Copacii scârţâind de ger. Un permanent Clămpănit de saboţi de lemn. Universitatea celebrând moartea '^ji Goethe, sau poate că naşterea, nu mai ţin minte. (De obicei tiorţile sunt celebrate). Oricum, o treabă tâmpită. Şi fiecare ^scând şi întinzându-şi mădularele. Când veneam de pe alee şi intram în patrulaterul curţii, i copleşea o senzaţie de abisală zădărnicie. Afară, moho-t şi pustiu, înăimtru, mohorât şi pustiu. O sterilitate posomorâtă plutea deasupra oraşului, pâcla livrescă a învăţăturii, pgura şi cenuşa trecutului. Pe laturile curţilor interioare erau ânduite clasele, nişte colibe din acelea pe care le poţi vedea Vpădurile din nord, şi unde pedagogii îşi dădeau fiâu liber fcglasuri. Pe tablă, inutila abracadabra pentru care viitorii fetăţeni ai republicii aveau să cheltuiască o viaţă întreagă ca

249

s-0 uite. Din când în când erau primiţi părinţii în vasta sală de recepţii, chiar lângă aleea ornată cu busturi ale eroilor antichităţii. Ca Moliere, Racine, Comeille, Voltaire etc, toate sperietorile pe care miniştrii de cabinet le enumera, cu buze însalivate, ori de câte ori un nou nemuritor e adăugat la galeria statuilor din ceară! Dar nici un bust al lui Villon, al lui Rabelais, al lui Rimbaud. Oricum, aici se întruneau într-un conclav solenm părinţii şi cămăşile împăiate pe care statul le plăteşte ca săîncovoaie minţile celor tineri. Mereu acelaşi proces de încovoiere, acelaşi grădinărit peisagistic, menit să facă spiritul mai atractiv. Uneori veneau şi elevii, micile floa-rea-soarelui care în curând vor fi transplantate din camera copiilor în ghivece mxmicipale. Unii dintre ei erau doar nişte plante de cauciuc, lesne şterse de praf cu o cămaşă ruptă. Toţi înghesuindu-se rapid în dormitoare de îndată ce se lăsa seara. Dormitoarele *ia* care ardeaubecurile roşii, în care clopotul suna ca o sirenă de pompieri, în care treptele erau tocite de goana de a ajunge la celulele educaţionale.

Şi pe urmă profesorii! în primele zile am mers până acolo încât să dau mâna cu câţiva cUntre ei şi, desigur, intervenea întotdeauna salutul cu scoaterea pălăriei, când ne întâlneam pe sub arcade. Dar o discuţie de la om la om, o băutură luată împreună la colţ, nici vorbă de aşa ceva! Era pur şi simplu inimaginabil. Majoritatea arătau speriaţi până-n măduva oaselor. Oricum, eu aparţineam altei ierarhii. N-ar fi împărţit nici uii păduche cu unul ca mine. Mă iritau atât de tare, numai cât îi ve-deaitt, încât obişnuiam să-i înjur pe sub mustaţă Când îi zăream apropiindu-se. Mă opream locului, rezemat de o coloană, cu o ţigară atâmându-mi în colţul gurii şi pălăria pleoştită pe ochi şi, când se apropiau ia mică depărtare de mine, trânteam câte un scuipat zdravăn şi-mi scoteam pălăria. Nu catadicseam nici măcar să deschid gura ca să-i întreb cât e ceasul. Şi murmuram în barbă: „Te bag în pizda mă-tii". Şi cu asta basta.

După o săptămână, aveam senzaţia că-mi petrecusem acolo toată viaţa. Era ca un coşmar blestemat din care nu izbuteşti să te mai desprinzi. Numai cât mă gândeam şi cădeam 250

într-un soi de comă. Am sosit acum câteva zile. La căderea |i; nopţii. Oamenii fojgăind spre casă ca nişte şobolani, pe sub fe-|- linare împâciite. Copacii sticlind cu maliţiozităţi diamantine. Revedeam totul, de ornie de ori. Drumul de la gară la liceu a [' fost ca o plimbare prin Coridorul Danzigi cu marginile zimţu-ite, crăpat tot, cu nervurile încordate. Un land al osemintelor I moarte, al figurilor distorsionate, înfăşurate în giulgiuri. Spi-l'nări alcătuite din oase de sardele. Iar liceul părea răsărit |;dintr-un lac de zăpadă subţire, un munte cu vârful în jos, care arăta spre mijlocul pământului, acolo unde Dumnezeu sau Sa-fltana trudeşte încorsetat în cămaşă de forţă, muncind pentru ^flcel paradis care nu-i decât o ejaculare în vis. Dacă a strălucit reodată soarele, nu-mi aduc aminte. Nu-mi aduc aminte de-eât de ceţurile reci, jegoase, purtate de vânt dinspre mlaştinile îngheţate, dincolo de care şinele ferate se îngropau printre dealurile spectrale; Lângă gară era un canal, sau poate că un râu, ^^cuns sub o crustă gălbuie, şi cu un şir de cocioabe lipite de ilurile povâmite. Pe undeva exista şi o cazarmă, aşa mi-am spus, pentru că din când în când întâlneam nişte omuleţi gal-jeni din Cochin-China, agitaţi, nişte mârţoage cu feţe de opi-fjsmani, pândind pe sub unifomlele lăbărţate, ca nişte schelete wpsite, împachetate în rumeguş, întregul aflirisit medievalism U locului era infernal de apăsător şi enervant, parcă tegănându-se în faţă şi-n spate cu gemete înăbuşite, sărindu-ţi i cârcă din grote, spânzurând din garguie ca nişte ucigaşi cu latul fi:ânt. Priveam tot timpul îndărăt şi mergeam ca un crab ttţepat cu o flirculiţă murdară; Toţi monştrii aceia grăsuni, plă-lile cu efigii lipite pe faţada bisericii St. Michelmă urmăreau jl^ străduţele întortocheate şi pe după colţuri, întreaga faţadă a ^sericii St. Michel părea să se deschidă noaptea, ca un album, idu-te faţă-n faţă cu ororile paginii tipărite. Când Iximinile ŞP stingeau şi figurile se eclipsau, moarte ca şi cuvintele, |tunci faţada devenea magnifică; din fiecare scobitură a fron-|ispiciului noduros se degaja găunoasa psabnodiere a vântu-ai de noapte şi peste dantela pietrificată a veşmintelor reci şi

ţepene se lăsa o mantie de salivă de culoarea absintului, un nor de ceaţă şi de ger.

Aici, unde era plantată biserica, totul părea răsucit cu spatele în faţă. Chiar şi biserica fusese probabil rotită pe fiinda-mentul ei de veacimle de ploi şi zăpezi care se abătuseră asupră-i. Zăcea în Place Edgar Quinet, turtită de vânt, ca un catâr mort. Prin Rue de la Mormăie vântul se zbenguia ca nişte Şuviţe de păr cărunt care o luaseră razna: se învârteau în jurul stâlpilor de priponit caii care barau trecerea omnibu-zelor şi a atelajelor de douăzeci de catâri putere. Uneori, învârtindu-mă pe aici în orele timpurii ale dimineţii, dădeam peste Monsieur Renaud care, înfăşurat în sutana lui cu glugă, asemenea unui călugăr vorace, mi se adresa în limba secolului al şaisprezecelea. Mergând la paş cu Monsieur Renaud, în timp ce luna se spărgea în cerul soios, ca un balon înţepatj lunecam

pe dată pe tărâmul transcendentalului. Monsieur Renaud avea o rostire precisă, uscată ca pistilul de caise şi cu o bază greoi brandenburgică. Venea la mine doldora de Goethe sau Fichte, cu tonalităţi profunde care se reverberau în colţurile vântoase ale pieţii ca nişte rafale întârziate ale tunetelor de anul trecut. Oameni din Yucatan, oameni din Zanzibar, oameni din Tierra del Fuego, sal-vaţi-mă de acest şorici albicios!

Nordul se adună în jurul meu, fiordurile glaciale, piscurile cu reflexe albăstrii, luminile nebune, obscenul cânt creştin care se prăvăleşte ca o avalanşă de la Etna la marea Egee. Totul ţeapăn îngheţat ca zgura, mintea ferecată şi brumată de ger, şi, prin inelancolicul clănţănit al spiritului, horcăitul înecat al sfinţilor mâncaţi de păduchi. Sunt alb şi înfăşurat în lână, înfofolit, încotoşmănit, căptuşit, paralizat, dar fără voia mea. Sunt albit până la os, cu o bază rece* alcalină şi cu vârfimle degetelor muiate în şofiran. Alb, vai, dar nu frate întru învăţătură, nu o inimă catoUcă. Alb şi necruţător, ca străbunii mei care au venit pe Elba. Privesc marea, cerul, tot ce este neinteligibil şi distant de aproape. 252

Zăpada de sub picioare fiige în faţa vântului, se spulberă, i> te gâdilă, te înţeapă, susură, se învârtejeşte, vine în rafale, în j aşchii, se pulverizează. Nici urmă de soare, de muget al mă-*[* rii, de plesnet de valuri. Crivăţul împunge cu suliţi ghimpate, l: îngheţate, hain, hulpav, amorţind, paralizând. Străzile se răsu-! cesc la cotiturile lor strâmbe; se feresc de priveliştea învolbu-Iată, de privirea rigidă. Vântul şontâcăie de-a lungul j. grilajelor, se roteşte în jurul spatelui devenit faţa bisericii, co-i seşte printre statui, turteşte monumentele, smulge copacii, i împietreşte iarba, suge seva din pământ. Frunze plate precum |;cimentul: frunze cărora nici o rouă nu le-ar mai da vreodată i-strălucire. Nici o lună nu va mai arginta vreodată apatica lor |toropeală. Anotimpurile au ajuns la un punct mort, copacii se Pnălbesc şi se veştejesc, carele se hurducă pe făgaşele de pţnică, scoţând bufiiituri surde, alunecoase, ca de harpă. în va-^ea dintre dealurile cu creste înzăpezite somnolează fantomaticul Dijon, cel fără de oase. Nici ţipenie de om viu în noapte, fe doar spiritele lipsite de astâmpăr ce visează la sud, laîngră-Mirile de safir. Şi totuşi, eu sunt treaz, în picioare, un strigoi pinbulant, un om alb, terorizat de luciditatea rece a acestei geometrii de abator. Cine sunt eu? Ce caut aici? Cad prinlie zidurile reci ale ostilităţii umane, o siluetă albă fluturândă, lcufi«idându-se în lacul rece, cu un munte de cranii deasupra nea. Mă dedic latitudinilor reci, treptelor de cretă scăldate în tedigo. Pământul, în coridoarele lui întunecate, toi cunoaşte |asul, simte un picior care apasă, o aripă care freamătă, o res-aţie agitată şi un fior. Aud cum învăţătura e tocată şi ciopâr-Ită, cifrele urcând la ceruri, găinaţul liliecilor picurând de ius şi clincănind din aripi de mucava aurită; aud trenurile iocnindu-se, lanţurile zăngănind, locomotivele pufăind şi ^sându-se. Prin ceaţa străvezie toate lucrurile vin spre mine lizul repetiţiei, cu mahmureli galbene, cu chinul cuielor de |g cruce, cu sfredeliri. în centrul mort, departe^ departe de l)ijon, rault dedesubtul regiunilor hiperboreale, stă Zeul kjax, cu umerii încinşi la roata de moară, iar măslinele poc-

nesc în gură şi apele verzui ale mlaştinilor colcăie de broaşte careorăcăie.

Ceaţa şi zăpada, latitudinea rece, învăţătura greoaie, cafeaua albăstrie, pâinea neunsă cu unt, supa şi lintea, fasolea împănată cu porc, brânza mucegăită, mâncarea apoasă, vinul, vinul puturos au adus întregul penitenciar la constipaţie. Şi exact când fiecare burtă era balonată de căcat, ţevile de la toalete au îngheţat. Guguloaiele de excremente se înălţau ca nişte muşuroaie de furnici, până la urmă a trebuit să se renunţe la micul piedestal şi să se lase excrementele pe jos. Zăceau acolo, ţepene şi îngheţate, aşteptând dezgheţul. în zilele de joi, cocoşatul venea cu mica lui roabă, desţelenea căcaţii reci şi ţepeni cu o mătură şi un făraş, apoi împingea roaba afară, trăgându-şi după el piciorul schilod. Coridoarele erau presărate cu fâşii de hârtie igienică; ţi se lipeau de tălpi ca hârtia de prins muşte. Când vremea s-a mai domolit, duhoarea s-a răscopt; o puteai simţi până la Winchester la patruzeci de mile depărtare. Când stăteai dimineaţa peste bălegarul ăla răscopt, cu periuţa de dinţi în mână, duhoarea era atât de pestilenţială că te apuca ameţeala. Stăteam în cămăşi de flanca roşie, aşteptând să putem ajunge să ne uşurăm în gaură; era ca o arie dintr-una dintre marile opere ale lui Verdi - un cor de nicovale cu scripeţi şi pompe. Noaptea, când mă apuca o nevoie urgentă, mă repezeam la toaleta particulară a lui Monsieur le Censeur, de peste drum de alee. Scaunul meu e întotdeauna plin de sânge. Nici toaleta lui nu fimcţionează, dar mă pot bucura măcar de plăcerea de a mă aşeza, îmi las guguloiiil acolo, ca un semn de respect pentru el.

în fiecare seară, spre sfârşitul cinei, pică *le veilleur de nuit,* ca să se mai veselească şi el puţin. E unica fiinţă oine-nească, din întreaga instituţie, de care mă simt şi eu apropiat. E un nimeni. Poartă în mână o lanternă şi un lanţ cu chei. îşi execută rondurile, noaptea, ţeapăn ca lui automat. Când se serveşte brânza mucegăită, hop, apare şi el să bea un pahar 254

de vin. Stă acolo, cu laba întinsă, cu părul ţeapăn şi sârmos ca
% de dulău de pază, cu obrajii rumeni şi mustaţa sticlind de zăl'padă. Bolboroseşte un cuvânt sau două şi Quasimodo îi
I aduce sticla. Pe urmă, proptindu-se zdravăn pe picioare, îşi
idă capul pe spate şi îşi toarnă vinul pe gât, încet, dintr-o
liungă înghiţitură. Pentru mine e ca şi cum şi-ar turna rubine
Ipe beregată. Ceva din gestul lui pare să mă apuce de păr. E
Ica şi cum ar da pe gât drojdia milei umane, ca şi cum în|treaga dragoste şi compasiune a omenirii ar putea fi date
Iduşcă, dintr-o singură înghiţitură - ca şi cum asta-i tot ce
pwate fi stors din viaţa de zi cu zi. Făcuseră din omul ăsta
Iceva mai puţin decât un şobolan. în ierarhia lucrurilor, el nu
Evalora nici cât saramura unei scrumbii. Era doar o balegă
Wis. Şi ştia lucrul ăsta. Şi când, după ce bea, se uita în jur şi

pe zâmbea, lumea părea să se prăbuşească. Era un zâmbet |runcat peste un abis. întreaga împuţită de lume civilizată pace, ca im smârc, în fluidul prăpastiei şi deasupra ei, ca un piiraj, pluteşte zâmbetul ăsta şovăielnic.

Era acelaşi zâmbet care mă întâmpina când mă întorceam ^oaptea din escapadele mele. îmi aduc aminte de o astfel de oapte când, stând în faţa porţii şi aşteptând ca bătrânul să-şi Tmine rondul, m-am sirnţit brusc atât de bine, încât aş fi pu-pt aştepta acolo pe vecie; A trebuit să stau vreo jumătate de pt până mi-a deschis poarta. Am început să mă uit de jur ferprejur, calm şi tacticos, sorbind întreaga privelişte, copacul wcat din faţa şcolii, cu ramurile lui ca de frânghie răsucită, ca^-S^le de peste drum care-şi schimbaseră culoarea peste noapte p care se cUrbau acum mai vizibil, zgomotul unui tren care se bstogolea prin pustiurile siberiene, pictate parcă de Utrillo, ce-lil, brazdele adânci ale roţilor de car. Brusc, din senin, apăru o reche de îndrăgostiţi; la fiecare câţiva metri se opreau şi se utau şi, când nu am mai putut să-i urriiăresc din ochi, le-am năril zgomotul paşilor, le-am auzit opririle abrupte, şi apoi persul lent, şerpuit. Le simţeam îndoirea şi prăbuşirea trupu-ilor când se sprijineau de câte un stâlp, le auzeam scârţâitul

pantofilor când îşi încordau muşchii pentru a se îmbrăţişa. Hoinăreau prin oraş, pe străzile întortocheate, către canalul sticlos cu apă neagră ca smoala. Perechea aceasta avea ceva de fenomen. în tot Dijonul nu mm erau alţii ca ei.

între timp, bătrânul îşi făcea rondul; îi auzeam zăngănitul cheilor, cizmele scrâşnind pe prundiş, pasul greu, autOmat.în cele din urmă l-am văzut venind pe alee ca să descuie poarta mare, sub portalul monstruos, boltit, în faţa căruia se găsea un şanţ de apărare. L-am auzit umblând la lacăt, cu mâinile lui ţepene, cu mintea amorţită. Când s-a deschis poarta, am văzut deasupra capului său o constelaţie sclipitoare care încununa capela. Fiecare uşă era încuiată, fiecare celulă zăvorâtă. Cărţile erau închise. Noaptea atârna foarte jos, împungătoare ca un vârf de pumnal, beată ca un desfi&iat. O infinitate de goh-ciune. Deasupra capelei, în fiecai^e noapte, în timpul nopţilor de iarnă, atârna ca o mitră episcopală, constelaţia; atârna jos, deasupra capelei. Joasă şi luminoasă, o mână de vârfim de pumnal, o scânteiere de goliciune pură. Bătrânul m^^a urmat până la cotul aleii. Poarta s-a închis în tăcere. Când i-am urat noapte bună, i-am zărit iar surâsul acela disperat, dureros, ca o fulgerare meteorică peste marginea unei lumi pierdute. Şi l-am revăzut stând în picioare în refectpriu, cu capul dat pe spate şi cu rubinele curgându-i pe gât întreaga Mediterană părea îngropată în el cu livezile de portocali, chiparoşii, statuile înaripate, templele de lemn, marea albastră, măştile rigide, numerele magice, păisările mitologice, cerurile de safir, puii de vultur, golfurile însorite, brazii orbi, eroii bărboşi. Pierite toate acestea, îngropate sub avalanşa nordului, înmormântate, moarte pe veci. O amintire. O

speranţă sălbatică.

O clipă am zăbovit pe aleea pentru trăsuri. Giulgiul, linţoliul, strânsoarea de negrăit a vidului! Apoi am înaintat repede pe cărarea acoperită cu prundiş de lângă zid, pe lângă arcade şi coloane, pe lângă scările de fier, trecând dintr-un patrulater în altul. Totul ferecat. Ferecat în faţa iernii. Descopăr arcada ce duce la dormitoare. Din ferestrele murdare,

256

(opacizate de ger, se filtrează pe scări o lumină bolnăvicioasă. . Pretutindeni vopseaua e coşcovită. Pietrele sunt sparte, ba-, lustradele scârţâie; o sudoare umedă se degajă din dalele pa-'.vajului şi formează o aură palidă, estompată, străpunsă de anemica lumină roşie din capul scărilor. Urc ultimele trepte, ;. foişorul scăldat de sudoarea groazei. în bezna densă îmi bâj-I bâi drumul prin coridorul pustiu, cu toate camerele goale, în-^'cuiate, pradă putregaiului. Mâna îmi lunecă de-a lungul ' zidului, în căutarea broaştei. Când prind mânerul uşii, mă cu-|, prinde panica. întotdeauna am senzaţia unei mâini care mă în-l.haţă de guler, gata să nă smucească îndărăt. O dată intrat în "j cameră, zăvorăsc uşa. E un miracol pe care-l trăiesc noapte

Ii^'de noapte, miracolul de a intra în cameră fără să fiu strâns de |,|gât, fără să fiu despicat cu un topor. Aud şobolanii fojgăind npe coridor, rozând deasupra capului meu printre grinzile Toase. Lumina străluceşte orbitor ca sulfiil aprins şi în aer »luteşte mirosul dulceag, greţos al unei încăperi care nu e ni-ll^odată aerisită. în colţ zace lada de cărbuni, aşa cum am lă-i^t-o. Focul e stins. Tăcerea e atât de intensă, încât îmi bubuie i urechi precum cascada Niagara. . Singur, cu o sfâşietoare nostalgie şi cu spaima, întreaga ca-feieră numai pentru gândurile mele. Nimic decât eu şi ce gândesc eu, şi de ce mă tem eu. Aş putea gândi cele mai fantastice şânduri, aş putea dansa, scuipa, aş putea face strâmbături, aş utea înjura, schelălăi - nimeni n-ar şti vreodată, nimeni n-ar *ţmi.* Gândul la o asemenea singurătate absolută e sxifieient ca ||ă mă scoată din minţi. E ca o naştere propriu-zisă. Totul tăiat; " -ţit de mine. Separat, gol, singur. Fericire şi tortură în celaşi timp. Timpul în propriile tale mâini. Deserturi, mări, ri, oceane. Timpul lovind ca un satâr de tăiat came, Nimic-cie. Lumea. Eul şi non^'eul *meu. Oomaha^rumooma.* Totul prebuie să aibă iin nume. Totul trebuie învăţat, testat, experi-*matat Faites comme chez vouş.cheri.*

Tăcerea se prăvăleşte în prăbuşiri vulcanice, în depăr-l^re, printre dealuri golaşe, rostogolindu-se spre marile zone

257

metalurgice, locomotivele îşi cară mărfiirile. Lunecă pe paturi de oţel şi de fier, pe pământul presărat cu zgură şi cenuşă şi minereuri ruginii, în vagonul de bagaje, cenuşă de alge, rulmenţi, rotocoale de sârmă, papuci, cabluri, farfimi şi cearşa-fiiri, articole laminate, doage de butoi, tije de metal şi piuliţe şi minereuri. Lasă în urmă splendide specimene de arhitectură anglo-normandă, lasă în urmă

pedeştri şi pederaşti, fiir-nale aprinse, laminoare Besşemer, dinamuri şi transformatoare, turnătorii de fontă şi drugi de oţel. Publicul mare, pedeştri şi pederaşti, peştişori 4e aur şi palmieri diij fibră de sticlă, măgari care sughiţă, toţi circulând liber prin scuarurile pentago-nale. La Place du Bresil, un ochi verde lavandă.

îmi defileaaă prin minte femeile pe care le-am cunoscut. Ca un lanţ pe care l-am forjat din propria mea amărăciune. Fiecare dintre ele e legată de cealaltă. O spaimă de a trăi separat, de a te fi riăscut independent. Poarta pânteceliii întotdeauna zăvorâtă. Spaimă şi nostalgie. Adânc în sânge atracţia paradisului. Dincolo, întotdeauna acel dincolo. Probabil că totul a început cu buricul. Ţi-au tăiat cordonul ombilical, ţi-au tras o palmă peste popou *şi, presto!* Eşti azvârlit în lume, în voia valurilor, o corabie fără cârmă. Te uiţi la stele şi pe urmă te uiţi la buric, îţi cresc ochi pretutindeni: la subţiori, între buze, la rădăcina părului, pe tălpile picioarelor. Ce e îndepărtat devine apropiat, ce e apropiat devine îftdepărtat, înăuntru -în afară, unflux constant, o lepădare de epiderme, o întoarcere cu înăuntrul în afară. Şi pluteşti aşa, purtat de valuri, ani şi ani, până când te pomeneşti în centrul mort, şi acolo putrezeşti încet, te sfărâmi încet, te răspândeşti iarăşi. Nu-ţi rămâne decât numele.

S-a desprimăvărat până să reuşesc eu să scap din penitenciar, şi asta numai printr-un noroc. într-fo zi^ o telegramă de la Cari m-a mformat că există un post vacant„sus"; adăuga că, dacă accept, o să-mi plătească el costul biletului de drum. I-am răspuns imediat, tot telegrafic şi, de îndată ce mi-au sosit bişţarii, m-am dus la gară. Fără vreun cuvânt lui Monsieur le Proviseur sau altcuiva. Am şters-o englezeşte, cum se spune.

258

M-am prezentat imediat la hotelul de la 1 bis, unde locuia i; Cari. M-a primit la uşă, gol puşcă. Era seara lui liberă şi, ca "f de obicei, avea o curvă în pat.

- Fă-te că n-o vezi, mi-a spus, doarme. Dacă vrei să fuţi, l^oţi s-o iei. Nu-i de lepădat.

A dat la o parte cuvertura ca s-o văd cum arată. Oricum,

!| n-aveam chef de futut. Eram prea emoţionat. Ca un om care iVtocraai a scăpat din închisoare. Nu voiam decât să văd şi să Wud noutăţi. Drumul de la gară fusese ca im vis. Aveam sen-iWţia că lipsisem ani de zile.

Ki Numai când m-am aşezat şi m-am uitat bine de jur împre-yur am realizat că mă aflam din nou în Paris. Era camera lui |;Carl, fără putinţă de tăgadă. Ca o colivie de veveriţă combi-Inată cu o hazna. Pe masă, aproape că nici nu era loc pentru IWşina lui de.scris portabilă. Totdeauna era aşa, fie că se gă-feea la el o doamnă sau nu. întotdeauna se găsea un dicţionar Meschis lângă un volum din *Faust* cu imagini aurite, întot-ideauna era o pungă de tutun, o beretă, o sticlă de *vin rouge,* "|fcrisori, manuscrise, ziare vechi, acuarele, un ceainic^ ciorapi murdari, scobitori, săruri Kruschen, prezervative etc. în *ţidet,* erau coji de portocală şi un rest de sandviş cu şuncă... " - Găseşti de mâncare în cămară, mi-a

spus. Serveşte-te. i tocmai voiam să-mi fac o injecţie. Am găsit în cămară un sandviş şi o bucată de brânză din re ciugulise. Cât a stat pe marginea patului, oferindu-şi ^oza de argyrol, eu am dat gata sandvişul şi brânza, cu ajutorii unui pahar de vin.

- Mi-a plăcut scrisoarea despre Goethe pe care mi-ai trimis-o, mi se adresă el ştergându-şi puţa cu o pereche de izmene murdare. Am să-ţi arăt îndată şi răspunsul, îl bag în partea mea. Necazul cu tine e că nu eşti neamţ. Ca să-l înţelegi '^•3 Goethe trebuie să fii neamţ. Rahat, n-am să stau să-ţi explic Him. Am scris totul în carte... Apropo, am o gagică nouă -ffii pe asta, asta-i settii-imbecilă. Cel puţin am avut-o până um câteva zile. Nil sunt sigur dacă o să se mai întoarcă sau . A trăit cu mine tot timpul cât ai fost plecat. Şi acum câteva

zile au venit părinţii şi au luat-o. Ziceau că n-are decât cincisprezece ani. Ce chestie! M-au speriat demoarte...

Am început să râd. Numai Cari era în stare să se vâre într-o belea ca asta.

- Ce te hlizeşti? m-a întrebat. Pentru un lucru ca ăsta pot intra la pâmaie. Noroc că n-am lăsat-o gravidă. Mare minune. Ştii, pentru că niciodată nu aveam grijă de ea. Dar ştii ce m-a salvat? Cel puţin aşa cred. FaM5^ m-a salvat. Din întâmplare, taică-su l-a văzut pe masă. M-a întrebat dacă înţeleg germana. Şi, dintr-una în alta, până să mă dumiresc, îl văd că-mi inspectează cărţile din bibliotecă. Din fericire, îl aveam şi pe Shakespeare deschis. Ceea ce l-a impresionat al naibii. A zis că, fără îndoială, sunt un tip serios.

- Şi ce-i cu fata - eo ce-a zis?

- Era speriată de moarte. Ştii, când a venit aici avea un ce-suleţ de mână; şi în toată harababura aceea nu reuşeam să găsesc cesuleţul, iar maică-sa o ţinea întruna că dacă nu găsim ceasul cheamă poliţia. Şi vezi şi tu ce-i aici la mine. Am întors toată camera cu susu-n jos - dar nici urriiă de blestematul ăla de ceas. Maică-sa era furioasă. Şi-mi plăcea a naibii, în ciuda a tot ce spunea. Arăta chiar mai bine decât fiică-sa. Stai... am să-ţi arăt o scrisoare pe care am începutsă i-o scriu. M-am îndrăgostit de ea...

- De *mamă?*

- Te cred. De ce nu? Dacă o vedeam întâi pe mamă nici nu m-aş fi uitat la fată. De unde să ştiu că n-are decât cincisprezece ani? Nu întrebi o fofoloancă câţi ani are înainte de a o regula, nu?

- E ceva de necrezut în toată povestea asta. Nu mă duci, nu?

- Să te duc? Poftim, uită-te la astea.

Şi mi-a arătat acuar^ele pe care le făcuse fata - nişte chestii drăguţe - un cuţit şi o pâine, masa cu ceainicul, totul destul de dificil.

~ Era îndrăgostită de mine, continuă Cari. Părea o copilită. Eu trebuia să-i spun când să se spele pe dinţi şi cum 260

să-şi pună pălăria. Ia uită-te la bomboanele astea! îi cumpăram în fiecare zi

bomboane - îi plăceau.

- Mă rog, şi ce-a făcut când au venit părinţii s-o ia?

- S-a smiorcăit puţin, asta-i tot. *Cǫ putea să* facă? E minoră... A trebuit să le promit că n-am s-o mai văd niciodată

!,^ şi că n-o să-i scriu niciodată. Şi acum aştept să văd - dacă o !' să se poată ţine departe de mine sau nu, Când a venit aici era . virgină. Şi acum mă întreb cât o să reziste să stea nefututǎ. ■,. Când era aici» nu se mai sătura. M-a stors de tot.

Femeia din pat se trezise şi se freca la ochi. Şi ea arăta i'',foarte tânără. Deloc urâtăj dar proastă ca noaptea. Voia să I'ştie despre ce vorbim. ' - Locuieşte aici, în hotel, m-a lămurit Cari. A treia uşă ,,.de aici. Vrei să mergi la ea? îţi aranjez eu.

Nu ştiam dacă doresc aşa ceva sau nu, dar când l-am vă-ii-zut pe Cari hârjonindu-se din nou cu ea, am hotărât că vreau fci eu. Am întrebat-o mai întâi dacă nu-i prea obosită, între-ifbare inutilă. Curvele nu obosesc niciodată să-şi desfacă pi-ijisioarele. Unele din ele sunt în stare să adoarmă în timp ce Ie Smotoceşti. Oricum, am decis să ne ducem în camera ei. în «Felul ăsta, nu trebuia să-l plătesc pe patron pentru o noapte. |i>, A doua zi dimineaţa am închiriat o cameră care dădea |«pre părculeţul unde oamenii-sandviş, care poartă reclame, iveneau să-şi ia masa. La prânz, m-am dus la Cari să luăm împreună micul dejun; în lipsa mea, el şi Van Norden îşi făcuseră un obicei nou; se duceau în fiecare zi la Coupole pentru Jnicul dejun.

- De ce la Coupole? l-am întrebat. -De ce la Coupole? Pentru că acolo servesc terci de

Ivăz la orice oră din zi şi din noapte şi terciul de ovăz te Eiută să te căci.

- înţeleg, am spus. Aşa că toate erau iar ca înainte. Toţi trei mergând împre-

ală la şi de la lucru. Mici certuri, mici rivalităţi. Van Norden
SicărindU'Se de ştoarfele lui şi de felul în care^şi curăţa de-
|ecţiile din burtă. Numai că acum descoperise o distracţie
S 261

nouă. Şi anume că e mai uşor să te masturbezi. Am rămas cu gura căscată când mi^a adus la cunoştinţă noutatea. Nu credeam că e posibil ca un bărbat ca el să găsească vreo plăcere în a Se freca singur. Dar am fost şi mai uimit când mi-a explicat cum o face. Inventase o scamatorie nouă, aşa mi-a spus:

-Iei un măr şi îi scoţi sâmburii şi cotorul. Pe urmă îl ungi pe dinăuntru cu o alifie rece, ca să nu se topească prea repede. încearcă o dată şi o să vezi! La început o să te înnebunească. Oricum, e ieftin şi nu pierzi prea mult timp. Apropo, a urmat el, schimbând subiectul. Prietenul ăla al tău, Fillmore, e la spital. Cred că a înnebunit. Cel puţin aşa mi-a Spus prietena lui. S-a înhăitat cu-o franţuzoaică, în timp ce erai plecat. Se băteau ca dulăii. Ea i-o căţea voinică, sănătoasă - ca o

sălbăticiune. Nu m-aş da în lături s-o răstorn o dată, dar mi-e teamă că o să-mi scoată ochii cu ghearele. Fillmore avea întotdeauna faţa şi mâinile zgâriate. Şi ea arată din când în când buşită - sau aşa părea. Ştii cum sunt franţuzoaicele astea - ^ când iubesc îşi pierd ttiinţile. ^

Evident, se întâmplaseră multe în absenţa mea. îmi părea rău de Fillmore. Se purtase extraordinar de firumos cu mine. Când am plecat de la Van Norden, m-am urcat într-un autobuz şi m-am dus direct la spital. Presupun că nu se hotărâseră încă dacă era complet sărit de pe linie sau nu, pentru că l-am găsit sus, într-o rezervă, bucurându^se de toate libertăţile pacienţilor obişnuiţi. Când am intrat, tocmai făcuse o baie. Şi când m-a văzut, a izbucnit în lacrimi.

- S-a zis cu toate, m-a informat pe dată. Doctorii spun că-s nebun - şi s-ar putea să am şi sifilis. Spun că am mania grandorii.

S-a prăbuşit pe pat şi a început să plângă încet. După ce a plâns un timp, şi-a ridicat capul şi a zâmbit—^ ca o pasăre care se trezeşte din somn.

- De ce m-or fi pus într-o cameră atât de scumpă? De ce nu m-or fi dus într-un salon - sau la balamuc? Nu-mi pot permite să plătesc luxul de aici. Am ajuns la ultimii cinci sute de dolari.

262

' - De asta te şi ţin aici, i-am răspuns. N-avea grijă, când ai să-ţi termini banii or să te transfere rapid.

Probabil că vorbele mele i-au făcut o impresie puternică, pentru că nici n-am terminat bine de vorbit că mi-a înmânat ceasul lui cu lanţ, portofelul, acul de cravată cu sigla facultăţii, şi aşa mai departe.

- Ţine-le tu, mî-a cerut Ticăloşii ăştia or să-mi fure tot , ce am.

Şi apoi începu să râdă, unul din râsetele acelea lugubre, •lipsite de veselie, care te fac să te gândeşti că cineva e într-o *k* ureche, chiar dacă nu e.

- Ştiu că ai să mă socoteşti nebun, urmă el, dar vreau ca I'" tu să ispăşeşti pentru ceea ce am făcut eu. Vreau să mă căsă-l toresc. Vezi, eu n-am ştiut că am un sculament. Şi i l-am dat i tşi ei şi după aceea am lăsat-o însărcinată. I-am spus doctom-I lui că nu-mi pasă de ce o să mi se întâmple mie, dar vreau I'să-mi dea voie ca mai întâi să mă însor. EI îmi tot spune să I "aştept până o să mă simt mai bine - dar eu ştiu că n-am să jiliiă însănătoşesc niciodată. Âsta-î sfârşitul.

v Auzindu-l cum vorbea, nu m-am putut împiedica să nu IJrâd. Nu înţelegeam ce-I aplicase. în orice caz, a trebuit să-i l^romit că o s-o văd pe fată şi o să-i explic totul. Voia să stau pângă ea, s-o îmbărbătez. Spunea că în mine poate avea în-Icredere etc. Am răspuns *da* la tot ce mi-ă cerut, ca să-l liniştesc. Mie nu mi se părea chiar nebun, ci numai depresiv O iriza tipic anglo-saxonă. O erupţie de morală; Eram curios lă văd fata, să cunosc şi reversul medaliei. ?f' A doua zi am căutat-o. Locuia în Cartierul Latin. Cum şi-a dat seama cine sunt, a devenit extrem de cordială. Se numea Gfinette. Era măre, ciolănoasă, robustă^ tipul de ţărancă, dar cu n dinte în faţă pe jumătate mâncat. Plină de vitalitate şi cu un bc nebunesc în ochi. Primul lucrupe care l-a făcut a fost să llângă. Pe urmă,

înţelegând că eram un vechi prieten al lui pla-Jo - aşa îi spunea ea - a alergat până jos şi s-a întors cu âbuă sticle de vin alb. Mi-a cerut să rămân să iau masa cu ea, la chiar a insistat. Pe măsură ce bea, devenea ba veselă, ba

263

sentimentală. Nu trebuia să-i pun nici o întrebare ^ îşi dădea drumul singură ca o maşină cu întoarcere automată. Lucrul care o preocupa cel mai mult era dacă el o să-şi recapete slujba când o să fie eliberat din spital. M-a informat că părinţii ei aveau avere, dar erau nemulţumiţi de ea. Erau împotriva purtărilor ei nesăbuite. Şi mai cu seamă nu-l acceptau pe Jo-Jo ~ pentru că era lipsit de maniere şi era american. M-a implorat s-o asigur că Jp-Jo o să-şi recapete slujba, ceea ce am fi-cut pe dată, fără ezitare. Şi pe urmă m-a implorat să ştiu dacă putea avea încredere în ce-i spunea el - anume că o s-o ia de nevastă. Pentru că acum, cu un copil în burtă şi o porţie de blenoragie pe deasupra, nu mai putea face vreo partidă - în nici un caz cu un fi-ancez. Asta era clar, nu-i aşa? Fără îndoială, am asigurat-o. Pentru mine totul era clar ca bună ziua - în afară de întrebarea cum dracului a putut Fillmore să se încurce cu ea. Dar să luăm lucrurile pe rând. Datoria mea de acum era să o consolez, aşa încât am început să-i înşir verzi şi uscate, am asigurat-o că totul o să se termine cu bine şi că eu o să fiu naşul copilului lor etc. Şi apoi, brusc, m-a fiBpat ca absolut nepotrivită existenţa acestui copil - mai ales că, probabil, avea să se nască orb. I-am spus acest lucru, cu cât mai mult tact.

- N*are nici o importanţă, mi-a răspuns. Vreau să am copilul lui.

- Chiar dacă o să fie orb? am întrebat-o.

- *Mon DieUi ne ditespgs ga,* a gemut ea. *Ne ditespas ga.*

Totuşi, am socotit că e de datoria niea să-i spun. Au apucat-o istericalele şi a început să plângă ca o niorsă, după care a mai turnat vin. Câteva minute mai târziu, râdea în hohote. Râdea amintindu-şi cum se maibătşau ei în pat.

- îmi plăcea să mă lupt cu el, îmi spuse. E p brută. Când ne-am aşezat la masă, a picat o prietenă a ei - o

curvuliţă care locuia pe acelaşi palier, la capătul culoarului. Ginette m-a trimis pe dată să mai aduc vin. La întoarcere, mi-am dat seama că discutaseră între ele şi puseseră totul la cale. Yvette, prietena, lucra pentru departamentul de poliţie. După câte am înţeles, era un soi de informatoare. Cel 264

puţin asta încerca să mă facă să cred. Evident, însă, nu era decât o curviştină. Dar obsedată de poliţie şi de isprăvile poliţieneşti. Tot timpul mesei mă îndemnau să le însoţesc la un *bal musette.* Voiau să se mai distreze puţin - era atât de trist pentru Ginette cu Jo-Jo în spital! Le-am spus că am de lucru şi le-am făgăduit că în seara mea liberă o să vin . din nou şi o să le scot în oraş. Totodată le-am spus pe şleau că n-am bani de cheltuit pe ele. Ginette, care rămăsese ulu-•, ită la auzul acestor cuvinte, a pretins că asta n-are nici o im-I', portantă. Ba chiar, ca să-mi dovedească ce bună camaradă I e, a stăruit să mă

conducă la slujbă cu un taxi. Făcea acest , lucru pentru că eram prietenul ei. „Şi, mi-am spus în sinea mea, dacă se întâmplă ceva cu Jo-Jo al tău, ai să vii pe ca-; pul meu cât ai zice peşte. Şi-atunci ai să vezi ce mai prie-' ten îţi sunt!" Dar acum eram dulce ca 6 plăcintă faţă de ea. |Ba chiar, când am coborât din taxi, le-am îngăduit celor iMouă să mă convingă să mai bem un ultim păhăruţ de tPemod împreună. Yvette voia să ştie dacă mă poate căuta ^'^ 1 slujbă. Zicea că are o sumedenie de lucruri confiden-■j^iale să-mî spună. Dar am izbutit s-o refuz fără s-6 jignesc. "Oin nefericire, m-am lăsat destul de îmbrobodit încât să-i pau adresa mea.

Zic *din nefericire,* De fapt, dacă stau să mă gândesc, mă

ijbucur că am făcut-o. Pentru că, chiar de a doua zi, au început isă se întâmple o mulţinie de literari. Chiar a doua zi, înainte dle a mă fi sculat din pat, au tăbărât amândouă pe mine. Jo-Jo fusese mutat de la spital - îl încarceraseră într-im mic castel {Ide la ţară, la câteva mile de Paris, îl numeau *ghâteau.* O ma-^inieră politicqasă de a desemna ,ieasa de nebuni". îmi cereau *''"M.* mă înţbrac imediat şi să merg cu ele. Intraseră în panică. |Poate că de unul singur m-aş fi dus - dar cu astea două după piiine nu mă puteam hotărî să merg. Le-am cerut să mă aş-Iţepte jos până ce mă îmbrac, gândind că, în felul ăsta, o să am ■ np să inventez o scuză. Dar nu voiau în ruptul capului să ||asă din cameră. S-au aşezat şi m-au urmărit în timp ce mă ^^' 265

I

spălam şi mă îmbrăcam, de parc-ar fi fost lucrul cel mai obişnuit. Şi, în mijlocul chestiei, hop şi Cari. I-am prezentat pe scurt situaţia, în englezeşte, după care am încropit un pretext, că trebuie să mă duc undeva numaidecât. Oricum, ca să mai netezim întâmplarea, am băut nişte vin şi le-am amuzat arătându-le o carte cu poze porcoase. Yvette pierduse deja orice chef de a mai merge la *château.* Ea şi Cari se simţeau de minune împreună. Când sosi momentul de plecare. Cari hotărî că o să le însoţească el. îşi spunea că e nostim să-l vadă pe Fillmore plimbându-se printre zănatici. Voia să vadă şi el cum arată xm ospiciu de nebuni. Aşa încât au plecat împreună, uşor afumaţi şi în cea mai bună dispoziţie.

Cât timp a zăcut Fillmore la *château* nu m-am dus o dată să-l văd. Nu era necesar, pentru că Ginette îl vizita regulat şi îmi dădea raportul. Zicea că doctorii spera să-l readucă la normal în câteva luni. Bănuiau că e vorba de o intoxicaţie alcoolică, nimic altceva. Desigur, avea blenoragie - dar asta nu era greu de vindecat. După toate probabilităţile, nu avea sifilis. Ceea ce era ceva. Aşadar, ca un prim remediu, i-au pompat stomacul. I-au curăţit tot organismul. Un timp s-a simţit atât de slăbit, încât nu a fost în stare să se dea jos din pat. Era şi foarte deprimat. Zicea că nu vrea să fie tratat - că vrea să moară. Şi repeta cu atâta insistenţă nonsensul asta încât până la urmă medicii s-au alarmat. Probabil că n-ar fi fost o bună publicitate pentru spital dacă s-ar fi sinucis. Drept care, au început să-i aplice un tratament nlentâl. Şi, între timp, au început să-i extragă

dinţii, din ce în ce mai mulţi, până l-au lăsat coihplet ştirb. Se pi-esupunea că, duţ)ă acest proces, o să se simtă mai bine, dar ilu s-a simţit. A devenit mai deprimat ca oricând. Şi după aceea a început să-i cadă părul. în cele din urmă a dat semne de paranoia - a început să-i acuze pe medici de tot felul de grozăvii, cerea să i se spună în virtutea cărui drept e ţinut prizonier, ce a săvârşit el ca să merite să fie închis şi aşa mai departe. După o cumplită criză de depresie, devenea brusc plin de energie şi ameninţa să arunce clădirea în aer, dacă nu i se dă drumul să plece. Şi, colac peste pupăză, 266

;t în ce o privea pe Ginette, îi trecuse cu totul pofta de a o lua în | căsătorie, îi spunea în feţă că n-are nici o intenţie să se însoare cu ea şi că, dacă e destul de nebună încât să lase copi-lilul, atunci n-are decât să-l întreţină singură. Doctorii au |.,!interpretat această atitudine ca un semn de însănătoşire, însă |f Ginette, desigur, I-a socotit mai nebun ca oricând, dar se ruga l^ă fie eliberat ca să-l poată lua la ai ei, la ţară, unde o să aibă Bjparte de calm şi de linişte şi o să-şi recapete judecata lim-jvpede. între timp, părinţii ei veniseră în vizită Ia Paris şi mer->/seseră până acolo încât să se ducă să-l vadă pe viitorul ginere ! Ja *château.* Cu viclenia lor, şi-au spus probabil că e preferabil ||pentm fiica lor să aibă un soţ nebun decât nici un fel de soţ. feTatăl se gândea că o să-i găsească lui Fillmore ceva de lucru jj^a fermă. Şi a declarat că Fillmore nu era un băiat chiar atât ;'.de rău. Şi când a auzit de la Ginette că părinţii lui aveau bani, ,w devenit şi mai indulgent, şi mai înţelegător. P'i Lucrurile se aranjau fitimos de la sine. Ginette a plecat Ipentm un timp în provincie, la părinţii ei. Yvette venea în paod regulat la hotel, la Cari. îl credea redactorul-şef al zia-ipjlui. Şi, încetul cu încetul, a început să ne facă mărturisiri, itr-o zi, când s-a îmbătat criţă, ne-a informat că Ginette a fest dintotdeauiia o curvă şi o lipitoare, că nu a fost niciodată însărcinată şi că nu era însărcinată nici acum. Eu şi Cari iu ne îndoiam de celelalte acuzaţii, dar de faptul că nu era în-lârcinată nu puteam fi siguri.

- Atunci cum de are aşa o burtă mare? a întrebat-o Cari.

- Poate că şi-a umflat-o cu o pompă de bicicletă, a răspuns

;Vette râzând. Nu, zău, serios, burta i se trage de la băutură.

linette suge ca un peşte. Când o să se întoarcă de la ţară, o să fedeţi c-o să fie şi mai umflată. Taică-su e un beţiv, Ginette e o feţivană. Se poate ca bleporagie să aibă, dar însărcinată nu-i.

ÎJ|5.', -Atunci de ce vrea să se mărite cu el? îl iubeşte 'Jtetr-adevăr?

f$ .l- *Să-l iubească?* Ginette n-are inimă. Vrea să-şi ia pe ci-^va care să aibă grijă de ea. Nici un i5-ancez n-ar lua-o vreo-Ită. Are cazier la poliţie. Nu, îl vrea pe el pentru că-i prea

267

tâmpit ca să descopere adevărul despre e^. Părinţii ei n-o mai vor - e ruşinea familiei. Dar dacă s-ar putea mărita cu im american bogat, atunci totul ar

fi în regulă... Voi credeţi că poate ţine un pic la el. Asta înseamnă că n-o cunoaşteţi. Când trăiau împreună la hotel, ea îşi aducea bărbaţi în cameră cât era el la slujbă. Zicea că nu-i dă destui bani de buzunar. Că e zgârcit. Blana aia pe care o poartă - lui i-a spus că i-audat-p părinţii cadou. Bleg credul! Ce mai, am văzut-o o dată aducând un bărbat la hotel chiar când era el acolo. L-a dus jos, în subsol, am văzut cu ochii mei. Şi ce mai bărbat! O epavă! Nu putea nici măcar să mai aibă o erecţie!

Dacăi la ieşirea din *château,* Filhnore s-ar fi întors la Paris, poate că i-aş fi deschis ochii în legătură cu Ginette. Cât se afla încă sub observaţie medicală, n-am socotit că se cade să-l amărăsc cu bârfele despre Ginette. Dar s-a întâmplat ca de la *château* să se ducă direct la casa părinţilor ei. Acolo, fără voia lui, a fost ademenit să facă publică logodna. Anunţurile au fost publicate în gazeta locală şi s-a organizat o recepţie pentru prietenii familiei. Filhnore a profitat de ocazie ca să se lanseze în tot felul de escapade. Deşi ştia bine ce face, pretindea că încă e pşjţin într-o ureche. De pildă, împrumuta maşina de la socru-său-şi pornea razna de unul singur; dacă nimerea într-un oraş care-i plăcea, se oprea acolo şi se distra de mama focului până ce venea Ginette în căutarea lui - chipiu-ile la pescuit - şi nu mai dădeau pe acasă zile întregi. A devenit exasperant de capricios şi de pretenţios. Presupun că-şi imagina că-şi poate satisface orice gust.

Când s-a întors cu Ginette la Paris, avea o garderobă complet nouă şi buzunarele doldora de bani. Arăta vesel şi sănătos şi era finimos bronzat. Ca un firuct. Dar, de îndată ce ne-am descotorosit de Ginette, şi-a deschis inima: îşi pierduse slujba şi toţi banii. Peste o lună sau două urma să se căsătorească, între timp îl întreţineau părinţii ei.

-Au pus gheara pe mine. Am să fiu robul lor. Taică-su vrea să-mi deschidă o papetărie. Ginette o să se ocupe de clienţi şi o să mânuiască banii etc., iar eu am să stau în fundul 268

prăvăliei şi o să scriu - sau aşa ceva. Mă vezi pe mine zăcând în fimdul unei papetarii pentru tot restul vieţii mele? Ginette e de părere că e o idee excelentă. Da' eu mai bine mă întorc la *château* decât să mă supim unui asemenea plan.

Pentru moment, desigur, pretindea că totul merge strună. Am încercat să-l conving să se întoarcă în America, dar nici nu voia să audă de aşa ceva. Zicea că n-o să se lase el alungat din Franţa de nişte ţărănoi. Se gândea s-o şteaigă undeva pentru un timp, apoi să se mute într-un cartier al oraşului < imde ea să nu mai poată da de el. Dar curând am ajuns la con-

I cluzia că era imposibil; nu poţi să te ascimzi în Franţa aşa

'^'cum te poţi ascunde în America.

- Ai putea pleca pentru un timp în Belgia, i-am sugerat.

- Şi cimi o să mă descurc? în blestematele astea de ţări nu poţi găsi o slujbă.

- De cerni te însori cu ea şi pe urmă să divorţezi? l-am întrebat.

- Şi între timp să-mi toarne plodul? Cine o să aibă grijă |de copil? .

|ţ - De unde ştii că o să aibă un copil? am întrebat, hotă-ad că acum era momentul să dau totul la iveală.

- De unde ştiu? Părea să nu înţeleagă ce vreau să insinuez. I-am dezvă-

|.iuit câte ceva din ce aflasem de la Yvette* M-a ascultat uluit. |în cele din urmă m-a întrerupt:

- N-are rost să-ţi mai baţi gura. Ştiu că-i însărcinată. Am Simţit fătul dând cu picioarele în burtă. Yvette e o târfâ spurcată. Ştii, n-am vrut să-ţi spun; dar până să intru îli spital, m-am ţinut

işi cu Yvette. Pe urmă, când m-am prăbuşit, n-am mai putut fece nimic pentru ea. Mi-am zis că am făcut destul pentru amândouă... Şi m-am hotărât să am in primul rând grijă de mine. Ceea ce a supărat-o pe Yvette. I-a spus lui Giaette că o să-şi încheie ea socotelile... Nu, aş vrea eu să fie adevărat ce-a spus. '\tunci aş putea scăpa mai uşor. Am căzut în cursă. Am promis •ă mă însor cu ea şi va trebui s-o fac. După asta nu ştiu ce-o să ? mai întâmple cu mine. Deocamdată ăia mă ţin de coaie.

269

Cum închiriaseră o cameră în hotelul în care locuiam eu, eram obligat să-i văd mereu, fie că voiam sau nu. Aproape în fiecare seară luam cu ei masa, precedată de câteva pahare de Pemod. Şi tot timpul se certau gălăgios. Era neplăcut, pentru că uneori trebtiia să iau partea unuia, alteori a celuilalt. De exemplu, într-o duminică după-masă, după ce am luat prânzul împreună, ne-am dus la o cafenea din colţul bulevardului Edgar Quinet. Lucrurile mergeau neobişnuit de bine de astă dată. Şedeam la o măsuţă, înăuntru, cu spatele la o oglindă. Se vedea că Ginette trăise câteva minute de pasiune şi acum era într-o dispoziţie sentimentală, giugiulindu-l şi sămtându-l de faţă cu toată lumea, aşa cum fac fi:ancezii cu atâta naturaleţe. Tocmai se despărţiseră dintr-o lungă îmbrăţişare când Fillmore a spus ceva despre părinţii ei, ceva ce Ginette a interpretat ca fiind o insultă. Pe dată i s-au aprins obrajii de fiirie. Am încercat s-o îmbunăm spunându-i că înţelesese greşit remarca, dar Fillmore mi-a şoptit ceva pe englezeşte - anume că ar trebui s-o ducem cu zăhărelul. Asta a făcut-o să-şi iasă cu totul din fire.

Ne-a acuzat că ne batem joc de ea. Eu i-am trântit câteva cuvinte aspre care a4»mâniat-o şi mai tare şi atunci a încercat şi Fillmore să mtervihă. „Eşti prea iute la mânie", i-a spus şi a încercat s-o mângâie pe obraz. Dar ea, crezând că-şi ridicase mâna ca s-o pălmuiască/i-a ars una în falcă, cu pumnul ei greu de ţărancă. O clipă, Fillmore a rămas ca împietrit. Nu se aşteptase la un pumn, mai ales că-l şi durea. L-am văzut devenind alb ca varul, apoi ridicându-se de pe bancă şi trăgându-i o palmă care aproape că a răstumat-o de pe scaun.

- Poftim! Asta o să te înveţe cum să te porţi! i-a spus în franceza lui stricată.

A urmat o clipă de tăcere mormântală. Apoi, ca o vijelie, Ginette a ridicat

paharul de coniac din faţa ei şi i l-a zvârlit în obraz. Paharul s-a spart de oglinda din spate. Fillmore o şi înşfăcase de braţ dar ea, cu mâna liberă, a apucat ceaşca de cafea şi a zvârlit-o pe jos. Se zbătea ca o nebună. Nu puteam face altceva decât s-o ţinem. între timp, desigur, *le* 270

I *patron* venise în goană şi strigase la noi să ieşim afară. „Hai-*%* manalelorl", ne-a zbierat.

- Da, nişte haimanale, asta sunt, a ţipat Ginette. Străini

'. împuţiţi! Bătăuşi! Gangsteri! Să dea într-o femeie însărci-

| nată! Toată lumea din jur ne arunca priviri asasine. O biată

I franţuzoaică terorizată de două brute americane. Mă între-

r bam cum dracu o să ieşim de-acolo fără să fim luaţi la bătaie.

I Fillmore amuţise. Ginette s-a repezit afară pe uşă, lăsându-ne

Ipe noi doi să înfirintăm fiutuna. în timp ce ieşea, s-a întors

I spre noi cu pumnul ridicat:

1 - Bestie! Am să-ţi arăt eu ţie! Ai să vezi tu! Nici un străin I nu poate să trateze în felul ăsta o franţuzoaică decentă! Ah, l'ittu! N-o să rămână aşa!

li. Auzind aceste *cnvints, le patron,* care îşi primise plata |\pentni băuturi şi pentru sticlăria spartă, a simţit că e de dato-itja lui să-şi manifeste galanteria faţă de o splendidă reprezen-K|antă a matriarhatului francez, aşa cum era Ginette, drept jgare, fără mare zarvă, a scuipat la picioarele noastre şi ne-a îhghiontit spre uşă:, Afară cu voi, haimanale spurcate!" ne-a

trigat, sau altă drăgălăşenie de genul ăsta. O dată ieşit în stradă şi observând că nimeni nu a aruncat |u nimic după noi, am început să văd partea amuzantă a lu-ibrurilor. „Ar fi o idee excelentă, mi-am spus, dacă întreaga

răşenie s-ar soluţiona la tribunal, *întreaga tărăşenie! C\x* |oveştile lui Yvette ca garnitură. în fond, francezii au simţul Iraorului. Poate că judecătorul, după ce avea să audă versiu-

a Iui Filhnore, o să-l absolve de căsătorie."

Ginette stătea pe trotuarul de peste drum agitându-şi pum-

|ul şi răcnind din fimdul bojocilor. Trecătorii se opreau să as-

iilt<>, să-i ţină partea, aşa cum se întâmplă în încăierările de

i. Filhnore nu ştia ce să facă - dacă să se îndepărteze de

i sau să se ducă la ea şi să încerce s-o îmblânzească. Se proţă-

i^ în mijlocul străzii, cu braţele întinse, încercând să scoată

|f-el o vorbă. Iar Ginette urla de *zox: Gangsteri Brutei Tu*

wras, salaudl şi alte amabilităţi. în cele din urmă, Fillmore se

271

îndreptă spre ea, iar Ginette, gândind probabil că are de gând să-i ardă altă scatoalcă, pomi repede în josul străzii. Fillmore se întoarse iar în locul unde mă aflam eu şi-mi spuse:

- Hai să mergem încet în urma ei.

Am pornit împreună, urmaţi de un mic alai de gură-cască. Ea îşi întorcea rnereu capul spre noi şi îşi agita pumnul. N-am încercat să o ajungem din urmă, ci o urmăream la distanţă, ca să vedem ce are de gând. Până la sfârşit şi-a încetinit pasul, iar noi am traversat pe celălalt trotuar. Se liniştise. Continuam să mergem în urma ei, micşorând din ce în ce distanţa. Acimi nu mai veneau după noi decât vreo doisprezece oameni, ceilalţi îşi pierduseră interesul. Când am ajuns la colţ, s-a oprit brusc şi ne-a aşteptat să ne apropiem.

- Lasă-mă pe mine să vorbesc, mi-a cerut Fillmore. Eu ştiu cum s-O iau.

Când am ajuns lângă Ginette, am văzut că-i şiroiau lacrimile pe obraji. Eu unul nu ştiam la ce să mă aştept din partea ei. De aceea am fost surprins când Fillmore i s-a adresat pe o voce îndureratâ:

- Crezi c-a fost frumos ce-ai făcut? De ce te-ai dat în spectacol? '

La care ea şi-a azvârlit braţele în jurul gâtului lui şi a început să plângă ca un copil,'gungurind micuţul ei asta şi micuţul ei ailaltă. După aceea s-a întors spre mine cu o privire imploratoare:

- Ai văzut cum m-a pălmuit? Aşa te porţi cu o femeie? Eram pe cale să-i răspund da, când Fillmore a luat-o de braţ, cbnducând-o.

- Gata cu toate astea, i-a spus. Dacă o iei de la capăt, te plesnesc îii stradă.

Eram convins că iar o să-şi dea drumul. Avpa foc în priviri. Dar probabil că era şi ea puţin speriată, pentru că s^^a potolit repede. Totuşi, când ne-am reaşezat într-o cafenea, i-a declarat calm şi ursuz că nu trebuie să-şi închipuie că va uita atât de uşor; o să-i arate ea mai târziu, poate chiar la noapte. 272

Şi s-a ţinut de cuvânt. Când l-am întâlnit a doua zi, Fillmore avea faţa şi mâinile acoperite de zgârieturi. Se pâre că-l aşteptase până intrase în pat şi, după aceea, se repezise la dulap, îi aruncase toate lucrurile pe jos şi apoi le ridicase unul câte unul, rupându-le în bucăţi. Cum asta se întâmplase frecvent, şi cum după ce le sfâşia tot ea stătea şi i le cosea la loc, Fillmore na protestat prea tare. Ceea ce i-a aţâţat ei fbria şi mai aprig. Nu voia decât să-şi înfigă ghearele în el, şi a fă-

i; cut-o cum s-apriceţ)ut mai bine. Fiind însărcinată, avea un oa-;' recare avantaj asupra lui. Bietul Fillmore! Nu era ide glumă. ^IPur şi simplu îl teroriza. Dacă el amenința să fugă, ea îl ame-? ninţa că o să-l omoare. Şi o spunea cu convingere: 'j - Dacă pleci în America, vin după tine. Nu scapi tu aşa

IUşor de mine: O franţuzoaică ştie întotdeauna cum să se răzbune. Şi un moment mai târziuiîl alinta, cef-ându-i să fie „rezonabil", să fie *sage* etc. Ce fhmioasă o să fie viaţa când or isâ aibă papetăria lor. El flu va trebui să mişte un deget. Ea o să facă totul. El va putea să stea în fundul prăvăliei şi să scrie - sau să facă ce-i place.

â Aşa au alternat lucrurile, ba înainte, ba îndărăt, ca un fe-i^ăstrău, timp de câteva săptămâni. îi evitam pe cât mi-era cu |>iitinţă, îngreţoşat de toată povestea şi dezgustat de amân-*âbi.* Şi atunci, într-o dimineaţă frumoasă de vară, trecând pe lângă Credit Lyonnais, cine coboară treptele băncii? Fillmore |*px*

persoană. L-am salutat cu Căldură, simţindu-mă oarecum ^inovat că niă ferisem atâta vreme de el. L-am întrebat, cu feorită curiozitate, cum mergeau treburile. Mi-a răspuns des-pil de vag, cu o notă de disperare în glas: /-Tocmai am căpătat învoireasă mă duc la bancă, a adăugat cu un ton special, obosit, abject. NU am liber decât o jumă-^te de oră, nu mai mult. îmi controlează fiecare mişcare, j' Şi m-a apucat de braţ, să mă facă să mă grăbesc. |P^ Mergeam în jos, spre Rue de RivoU; Era o zi frumoasă, [pildă, senină, însorită - una din zilele când Parisul arată bine. i o briză plăcută, atât cât să-ţi înlăture mirosul stătut din Fillmore era fără pălărie. Aparent, era întruchiparea

273

sănătăţii însăşi - imaginea turistului american de mijloc, care hoinăreşte, eu banii zomăindu-i în buzunare.

- Nu ştiu ce să fac, mi-a spus liniştit. Trebuie să mă ajuţi tu. Eu sunt neputincios. Nu mă mai pot aduna. Dacă aş putea scăpa măcar o bucată de timp de ea, poate că mi-aş reveni. Dar nu mă pierde din ochi. Mi-a dat învoire doar să mă reped până la bancă - trebuia să scot nişte bani. O să fac câţiva paşi cu tine şi pe urmă fiig acasă - mă aşteaptă cu masa.

L-am ascultat fără să spun nimic, gândind în sinea mea că într-adevăr avea nevoie de cineva care să-l scoată din groapa în care se afimdase. Era complet dărâinat, nu mai avea nici o licărire de curaj în el. Şi era ca un copil - un copil bătut zi de zi, care nu mai ştie cum să se poarte, nu mai ştie decât să se facă mic şi să se umilească. Când am intrat sub colonadele din Rue de Rivoli, a izbucnit într-o lungă diatribă la adresa Franţei. Era sătul până peste gât de francezi.

- Obişnuiam să fiu entuziasmat de ei, spunea, dar asta nu era decât literatură. Acum îi cunosc... ştiu câte parale fac. Sunt cruzi şi mercantili. La început Franţa ţi se pare minunată, pentru că ai impresia că eşti liber. Dar după un timp ţi se face lehamite. DiţKolo de suprafaţă, totul e mort, nu există simţire, compasiune, prietenie. Sunt egoişti până-n măduva oaselor. Cel mai egoist popor din lume. Nu se gândesc decât la bani, bani şi iarăşi bani. Şi, fir-ar să fie, sunt atât de respectabili, de *bourgeois.* Asta mă scoate din minţi. Când o văd cum îmi cârpeşte cămăşile, îmi vine să-i dau cu ceva în cap. Tot timpul cârpeşte şi cârpeşte. Economiseşte, economiseşte. *Fautfaire des economies.* Asta-i tot ce spune toată ziua Şi asta-i ce auzi în toate părţile. *Sois raisonnable, mon chiri. Sois raisonnable.* Ei, uite că eu nu vreau să fiu rezonabil şi Ipgic. Detest să fiu! Vreau sâ-mi dau frâu liber, vreau să mă bucur de viaţă. Vreau să fac ceva. Nu vreau să zac într-o cafenea şi să pălăvrăgesc toată ziua. Doamne, şi noi avem cusururile noastre i- dar noi avem entuziasm^ E mai bine să faci greşeli decât să nu faci nimic. Prefer să fiu un vagabond în America decât să am o situaţie bună aici. 274

Poate pentru că simt yankeu. M-ani născut în Noua Anglie şi acolo e locul meu. Nu poţi să devii european peste noapte. E ceva în sângele tău care te face diferit. Clima - şi toate celelalte. Noi vedem lucrurile cu alţi ochi. Nu ne putem

transforma, oricât i-am admira pe francezi. Suntem americani şi americani trebuie să rămânem. Sigur că-i urăsc pe băşinoii ăia de puritani de acasă. îi ufăse cu ultinia fibră din mine. Dar şi eu sunt unul dintre ei. Nu aparţin Franţei. M-am săturat de ea.

Şi aşa a ţinut-o tot drumul pe sub arcade. Eu n-am scos o vorbă. L-am lăsat să-şi veţse nădufiil - îi făcea bine să se des-

Ii carce. Dar, în acelaşi timp, mă gândeam cât e de ciudat că, [numai cu un an în urmă, omul ăsta s-ar fi bătut în piept ca o *'.* gorilă strigând: „Ce zi minunată! Ce ţară! Ce popor!" Şi > dagă s-ar fi nimerit pe acolo vreun american care să fi cârtit | câtuşi de puţin împotriva Franţei, Fillmore i-ar fi turtit nasul. , Ar fi fost în stare să moară pentru Franţa - în urmă cu un an. j Niciodată nu mai văzusem un om atât de îndrăgostit de o , ţară, atât de fericit sub im cer străin. Era de-a dreptul nefi-^resc. Când spunea Fra«/a, spunea vin, femei, bani în buzu-{■nar, totul obţinut cii uşurinţă. Franţa însemna să fii un băiat I rău, să fii într-o pertnanentă vacanţă. Şi pe urmă, când i-a ve-K nit duşul rece, când acoperişul cortului i-a fost luat de vânt 1 şi s-a putut uita bine la cer, a văzut că nu e vorba de un circ, Ş;ci de o arenă de lupte, ca pretutindeni în altă parte. Şi încă i una aprigă. De multe ori când îl auzeam delirând despre glo-I rioasa Franţă, despre libertate şi despre toate rahaturile as--Itea, mă întrebam ce ar gândi un muncitor francez dacă i-ar pnţelege cuvintele. Nu-i de mirare că toţi ne socotesc nebuni. *ffivi* suntem decât o liotă de copii. Idioţi seniH. Ce numim noi |viaţă e o peltea romantică de doi bani. Entuziasmul ăsta ilubteran - Ce e? Optimismul ieftin care întoarce pe dos sto-feiacul oricărui european de rând? E o iluzi6. Nu, iluzie e un Rjuvânt prea bun. Iluzia înseamnă ceva. Nu, nu-i asta - e o *deziluzie.* O simplă deziluzie - asta e. Suntem ca o herghelie ' ■ cai cu ochelari, în plin avânt! în salt! Peste prăpastie!

Bang! Tot ce hrăneşte violenţa şi confuzia, înainte! înainte! Indiferent unde. Şi cu spumă la gură! Strigând Aleluia! J/e-*luia!* De ce? Dumnezeu ştie. E în sânge. E clima. E multe altele. E şi sfârşitul. Şi tragem în jos întreaga lume la nivelul nostru. Nu ştim de ce. E destinul nostru. Şi restul e rahat... Când am ajuns la Palais Royal i-am propus să ne oprim şi să luăm o băutură. Am văzut că era îngrijorat din cauza ei, a mesei, a scandalului care-l aştepta.

- Pentru Dunmezeu, i-am spus, uită de ea! Am să comand ceva de băut şi vreau să bei. Nu-ţi face griji, ain să te scot eu din blestemata aSta de încurcătură.

Am comandat două whisky-uri tari.

Când a văzut whisky-ul venind, mi-a zâmbit ca un copilaş.

- Dă-l pe gât, l-am îndemnat eu, şi să mai comandăm câte unul. O să-ţi facă bine. Nu-mi pasă de ce spune doctorul - de astă dată n-o să-ţi strice. Haide, dă-l de duşcă.

S-a conformat şi în timp ce /eg^orfo« a dispărut ca să aducă al doilea rând,

Fillmore s-a uitat la mine cu ochii umezi, de parc-aş fi fost ultimul prieten care-i mai rămăsese pe lume. îi tremurau buzele. Vedeam că vrea să-mi spună ceva şi nu ştie cxim să îiiceapă. I-am aruncat o privire indiferentă, de parcă nu i-aş fi sesizat implorarea şi, dând la o parte farfurioarele de pe masă, m-am sprijinit în cot şi am spus cu seriozitate:

- Uite ce-i, Filhnore, ce-ai dori tu *într-adevăr s&* faci? Spune-mi.

La ^uzul cuvintelor mele, lacrimile i-au umplut ochii şi a izbucnit:

- Aş vrea Să fiu acasă, cu ai mei. Aş vrea să aud vorbin-du-se englezeşte!

Lacrimile i se rostogoleau pe obraji. Nu făcea nici nu efort să le şteargă. Pur şi simplu lăsa ca totul să erupă din el. , JDoamne, mi-am spus, trebuie să fie bine să te poţi uşura în felul ăsta. Trebuie să fie bine camăcar o dată în viaţă să fii un laş total. Să-ţi dai drumul! Grozav!" Şi mie îmi fâcea atât de bine 276

izbucnirea lui, încât simţeam c-aş fi în stare să rezolv orice problemă. Dintr-o dată îmi veniseră în minte o mie de idei.

- Ascultă-mă, i-am spus, aplecându-mă mai aproape de el, dacă vorbeşti serios, atunci de ce n-o faci... de ce nu pleci? Ştii ce-aş face eu în locul tău? Aş pleca pe loc, chiar azi. Da, pe Dumnezeul meu, vorbesc serios... Aş pleca pe dată fără să-i spun măcar la revedere. De fapt, ăsta e singurul mod în care ai putea s-o ştergi - ea nu te-ar lăsa niciodată să-ţi iei râttias bun. Ştii foaitebine. *Legărgon* veni cu celelalte whisky-uri. L-am văzut pe Fillmore repezindu-se cu disperare la băutură şi ducândU'-şi paharul la buze: Şi am mai văzut o licâiire de speranţă în ochii lui - îndepărtată, sălbatică, disperată. Probabil că se vedea înotând pe Atlantic. I('' Mie mi se părea uşor, simplu, ca rostogolirea unei buturugi. ; în mintea mea planul se desfăşura rapid. Vedeam limpede fiii ecare pas care trebuia făcut. Limpede ca bună ziua.

-Ai cui sunt banii ăştia din bancă? l-am întrebat. Ai tatălui ei sau ai tăi?

- Ai mei! Mi i-a trimis mama. Nu mai vreau să ating afii-|; risiţii ei de bani.

| -Atunci e în regulă. Ascultă, ce-ar fi să luăm un taxi şi ■să ne întoarcem la bancă? îţi retragi toţi banii până la ultima lî;.centimă. Pe urmă mergem la Consulatul Britanic şi cerem o I viză. Te urci azi după-masă în trenul de Londra. Şi din Londra iei primul vapor spre America. în felul ăsta nu trebuie să |-"te temi că te urmăreşte. N-o să-i treacă nici unmomentprin ii'Cap că ai plecat via Londra, Dacă o să te caute, o să se ducă l.îri mod firesc întâi la Le Havre sau la Cherbourg... Şi încă feeva - nu te duci acasă să-ţi iei lucrurile. Laşi totul acolo. |\| vasă-i-le. Cu mintea ei fi-anţiizească, n-o să-i vină njci un linoment a crede că ai şters-o fără valiză şau bagaje. Pentru Jea e incredibil. Un fi-ancez; nici n-ar visa vreodată să facă aşa ieeva... decât dac-ar fi la fel de ţicnit ca tine. l|' - Ai dreptate! Niciodată nu m-am gândit la una ca asta. l'Şi-apoi, o să-mi poţi trimite tu lucrurile mai târziu - dacă o să i' 277 .

^^■B

ţi le dea! Dar nu asta are importanţă acum. Isuse, dar n-am nici măcar o

pălărie!

- Şi ce-ţi trebuie pălărie? Când ai să ajungi la Londra, ai să-ţi cumperi tot ce ai nevoie. Acum nu trebuie decât să te grăbeşti. Trebuie să aflăm când pleacă trenul.

-Ascultă, mi se adresă el scoţându-şi portofelul, îţi dau totul ţie. Ţine, ia asta şi fă tot ce crezi că-i necesar. Eu sunt prea slab... sunt ameţit.

Am luat portofelul şi l-am golit de bancnotele pe care tocmai le scosese de la bancă. tJn taxi staţiona lângă trotuar. Ne-am urcat în el. Exista un tren care pleca de la Gare du Nord, la ora patru sau aşa ceva. îmi făceam planul exact: vizita la bancă, apoi la consulat, pe urmă la banca American Express. Perfect. Aveam timp să le facem pe toate.

- Acum, dă-i bătaie şi ţine-te tare! Ce dracului, peste câteva ore ai să traversezi Canalul. Diseară ai să te plimbi în Londra şi ai să auzi englezeşte cât o să-ţi poftească inima. Mâine ai să fii pe mare - şi pe urmă, pe Dumnezeul meu, ai să fii un om liber, n-o să te mai sinchiseşti de nimic. Când o să ajungi la New York totul o să ţi se pară doar un vis urât.

Era atât de emoţfis^at încât picioarele i se mişcau convulsiv când a încercat să se urce în taxi. Iar la bancă mâna îi tremura atât de tare, încât abia a fost în stare să-şi semneze numele. Asta era singunil lucru pe care nu-l puteam face pentru el - să-l iscălesc eu. Dar cred că, dacă ar fi fost necesar, as fi fost în stare să-l aşez pe scaunul de la toaletă şi să-l şterg la Cur. Eram hotărât să-l expediez peste ocean, chiar dacă ar fi trebuit să-l împăturesc şi să^I vâr într-o valiză. Când am ajuns la Consulatul Britanic, l-am găsit închis pentru pauza de prânz. Ceea ce însemna că aveam de aşteptat până la ora două. Ca să ne omoram timpul, nu vedeam c6va mai bun de făcut decât să mâncăm. Fireşte Ivii Fillmore nu-i era foame. Voia să mănânce doar un sandviş.

- Dă-l în mă-sa de sandviş, i-am spus. Ai să-mi oferi un prânz în lege. E ultimul prânz pe care-l mai iei aici - poate pentru multă vreme.

278

L-am condus într-un mic restaurant intim şi am comandat un meniu bogat. Plus cel mai bun vin al casei, indiferent de preţ şi de gust* Aveam în buzunar toţi banii Iui - bani căcălău. în viaţa mea nu mai avusesem atâţia bani deodată. Era o adevărată desfătare să schimb o bancnotă de o mie de fi-anci. întâi am ţinut-o în lumină ca să-i admir filigranul. Frumoşi bani! Unul dintre puţinele lucruri pe care fi-ancezii le fac Ia scară mare. Şi-i execută artistic, de parcă ar purta o adâncă afecţiune simbolului.

Când am terminat masa, ne-am dus la o cafenea. Am comandat Chartreuse pe lângă cafea. De ce nu? Şi am schimbat altă bancnotă - de astă dată una de cinci sute. Era o bancnotă nouă, curată, foşnitoare. O plăcere să mânuieşti asemenea bani. Dar chelnerul mi-a dat înapoi un morman de bancnote vechi şi murdare, peticite cu scoei; aveam teancuri de bancnote de cinci şi zece franci, şi un munte de monede. Bani cu găuri. Nu ştiam în ce buzunar să-i mai

pun. Pantalonii îmi crăpau de atâtea inohede şi bancnote. Şi nici nu mă simţeam prea bine să mânuieăc atâta bănet în public. Mi-era teamă să nu fim luaţi drept doi pungaşi.

Când am ajuns la banca American Express, intraserăm în criză de timp. Englezii, cu încetineala lor de căcăcioşi, ne , ţinuseră ca pe ace. în schimb, aici, parcă toţi alergau pe patine cu rotile. Erau atât de rapizi, încât totul trebuia făcut de două ori. După ce au fost semnate toate cecurile şi vârâte > într-o mică mapăi au descoperit că Fillmore iscălise într-im ; loc greşit. Aşa că a trebuit luat totul de la început. Priveam peste umărul lui, M-a durut cânda trebuit să-i dau banii. Nu toţi, slavă Domnului - dar o mare parte din ei. Mai aveam circa 2500 de franci în buzunarul meu. Spun circa, pentru că acum nu mai număram cu francul. G sută sau două sute în plus sau în minus nu mai contau pentrii mine. Cât dfespre Fillmore, participa la întreaga tranzacţie ca în transă. Nici nu ştia măcar câţi bani are. Tot ce ştia era că trebuia să păstreze o parte pentru Ginette. Nu se hotărâse cât să-i lase -treaba asta urma să o discutăm, în drum spre gară.

279

în graba noastră uitaserăm să schimbăm toţi banii. Oricum, ne aflam deja în taxi şi nu aveam timp de pierdut. Dar trebuia să ştiu cum stăm. Ne-am golit repede buzunarele şi am început să-i sortăm. Unele dintre bancnote căzuseră pe podea, altele zăceau pe canapea. Uimitor. Aveam bani franţuzeşti, americani şi englezeşti. Şi în plus o grămadă de mărunţiş, îmi yenea să iau monedele şi să le zvârl pe fereastră - numai să simplific lucrurile. în cele din urmă, am triat totul; el şi-a oprit banii englezeşti şi americani, iar eu i-am păs-: trat pe cei franţuzeşti.

Trebuia să hotărâm repede ce facem cu Ginette - cât să-i dăm, ce să-i spunem etc. El încerca să ţeasă o poveste pe care să i-o transmit eu - nu voia să-i frângă inima şi aşa mai departe. A trebuit să-i retez vorba:

- Nu are importanţă ce-i spui - las' pe mine. Cât ai de gând să-i dai, asta-i important. Dar de ce trebuie să-i dai ceva?

A sărit de parcă i-as fi pus o bombă sub fiind. A izbucnit în lacrimi. Şi încă ce lacrimi! Mai rău ca înainte. Aveam impresia căo să-mi leşine înbraţe. Fără samă gândesc, i-am spus:

- Bine, atunci haide să-i dăm toţi banii franţuzeşti. Asta o să-i ajungă pe o builS bucată de timp.

-Câţisunt?

- Nu ştiu... vreo două ipii de franci sau aşa ceva. în orice caz, mai mult decât merită.

^ Dumnezeule! Nu spune aşa ceva! mă imploră el. în fond, mă port groaznic faţă de ea. Părinţii ei h-or s-o mai prihiească înapoi. Nu, dă-i ei banii! Dă-i toţi... nu-mi pasă câţi sunt

îşi scoase o batistă ca să-şi şteargă lacrimile.

- N-am încotro, adăugă. Mă depăşeşte.

Deodată, se întinse cât era de lung - eu am crezut că face o criză sau un atac - şi spuse:

- Doamne, cred că trebuie să mă întorc înapoi. Trebuie samă întorc şi să fac faţă scandalului. Dacă i s-ar întâmpla ceva lui Ginette, nu mi-aş ierta-o niciodată.

- Isuse Hristoase, am strigat, nu poţi face una ca asta! Nu aciim! E prea târziu. Ai să te urci în tren şi de ea o să am

280

'"" eu grijă. Mă duc la ea de îndată ce mă despart de tine. Nu-ţi dai seama, tontule, că dacă află că ai vrut să fligi o să te omoare? Nu te mai poţi întoarce. S-a zis.

„Oricum, ce s-ar putea întâmpla? m-am întrebat. Să se sili nucidă? Kj!«/m/eMJt."

Când am ajuns la gară, ftiai aveam douăsprezece minute, [.încă nu îndrăzneam să-mi iau rănias bun de la el. Mă te-j meam că, ţăcănit cuiii era, o să sară din tten în ultimul minut 5 şi o să fijgă la ea. Orice ar fi ţjutiit să-i facă să se răzgân-l^deascâ. Şi un pai: Aşa încât l-âni tras la un bar de peste drum |de gară şi i-am spus:

- Acum o să luăm împreună un Pemod - *ultimul* tău FPemod, şi îţi fac cinste 6м... cu biştarii ^â/.

Ceva din remarCa mea l-a făcut să ină privească cu neîn-ji credere. A dat pe gât o înghiţitură de Pemod şi apoi, întorcân-^"du-se spre mine cu b mutră de câine bătut, mi-a spus:

- Ştiu că n-ar trebui să mă încred în tine cu toţi banii ăş-, dar... dar... Oh, bine, fă cum crezi. Nu vreau să se sinu-

|:idă, asta-i tot.

- Să se *sinucidă?* Nu-i ea aceea. Probabil că ai o părere rea bună despre tine, dacă îţi închipui aşa Ceva. Cât despre

|ani, deşi ttii-e silă Să îi dau ei, îţi promit că mă duc direct la poştă şi îi trimit telegrafic. Nu i-aş ţine la mine un minut în ^''us decât e necesar.

în timp ce vorbeam, am ochit nişte cărţi poştale ilustrate, un rastel rotitor. Am şterpelit una '- o poză a Turnului ^îflfel - şi l-am silit să scrie câteva cuvinte.

■ Spiine-i că eşti pe vapor. Spune-i că o iubeşti şi că ai fe-D aduci şipe ea de îndată ce soseşti... Când ajung la poştă T trimit *printx^dpneumatique.* Şi diseară «lă duc la ea s-o ăd. Totul o să meargă strună, ăi să vezi.

Cu asta, am traversat din nou la gară. Mai erau două mir ute. Acum mă simţeam în siguranţă. La capătul peronului lam bătut pe spate şi i-am arătat trenul. Nu i-am strâns ' âna-s-ar fi prăbuşit peste mine. I-am spus doar:

- Grăbeşte-te! Pleacă într-un minut.,

281

M-am răsucit pe călcâie şi am întins-o. Nici măcar n-am întors capul să văd

dacă s-a urcat în tren. Mi-era teamă.

Tot timpul cât mă ştrăduisem să-l expediez, nu m-am gândit ce o să fac în momentul când o să scap de el. îi promisesem o mulţime de lucruri - numai ca să^i astup gura, Dar dacă era vorba s-o înfrunt pe Ginette, aveam tot atât de puţin curaj ca şi el. Mă apuca şi pe mine panica, Totul se desfăşurase atât de vertiginos, încât nu-mi era cu putinţă să sesizez clar natura situaţiei, Am plecat de la gară cuprins de o dulce stupoare - şi cu cartea poştală ilustrată în mână. M-am oprit lângă un felinar şi am citit-o. Suna totalmente absurd. Am citit-o din nou ca să mă asigur că nu visez; pe urmă am rupt-o bucăţele şi am aruncat-o într-un canal,

M-am uitat în jur puţin temător, aşteptându-ină s-o văd pe Ginette venind după mine cu o măciucă. Dar nu mă urmărea nimeni. Am pornit alene spre Place Lafayetţe. Aşa cum ?im mai spus, era o zi frumoasă. Lumină, nori pufoşi pxirtaţi de vânt. Copertinele tremurau. Parcă niciodată nu-nii plăcuse Parisul atât demult; aproape oă^mi părearău că-l expediasem pe bietul aniăr^, în Place Lafayetţe m-am aşezat pe o bancă, cu faţa spre biserică, şi m-am uitat la tumul cu ceas: arhitectura nu-i cine ştie ce, dar albastrul acela din cadran m-a fascinat întotdeauna. Nu-mi puteam lua ochii de la el. Dacă n-b să fie destul de aiurit încât să-i scrie o scrisoare, explicându-i totul, atunci Ginette n-o să ştie niciodată ce s-a întâmplat. Şi chiar dacă o să afle că i-a lăsat 2500 de franci, n-o să poată dovedi. Aş putea oricând să afirni că îşi imaginează anumite lucruri. Un individ destul de nebun înfcât să plece la drum fără o pălărie, putea^ foarte bine să inventeze cei 2500 de franci sau câţi mai erau: De fapt, Câţi erau? m-am întrebat. Buzunarele îmi atârnau de greutatea lor. Am scos totul şi am numărat cu grijă. Erau exact 2875 de franci şi 35 de centime. Mai mult decât m-am aşteptat. De cei 75 de franci şi 35 de centime trebuia să mă descotorosesc imediat. Voiam o sumă rotundă - 2800 de franci cxiraţi. Chiar în

*^S' clipa aceea am văzut o maşină oprind lângă trotuar. Din ea a / coborât o doamnă cu im pudel alb în braţe; căţelul făcea pipi

(pe rochia ei de mătase. Ideea de a plimba un căţel cu maşina mă irita. Ce i se cuvine unui câine mi se poate cuveni şi mie, mi-am spus, şi i-am făcut semn şoferului cerându-i să mă plimbe prin Bois. Voia să ştie unde anume.

- Oriunde, i-am zis. Du-^mă prin Bois - fă înconjurul - şi |mergi încet, nu mă grăbesc.

M-am lăsat pe spate şi am privit casele trecând pe alături, Bacoperişurile neregulate, coşurile de fiim, zidurile colorate, 'pisoarele, ameţitoarele *catrefours.* Când am trecut pe lângă Rond-Point, m-am gândit să cobor să agăţ o târfă. Cine ştie ce s-ar mai putea întâmpla pe acolo. I-am cerut şoferului să Tiă aştepte. Era pentru prima oară în viaţa mea când lăsam un jxi să mă aştepte în timp ce agăţăm o târfă. Cât poate costa pişa ceva? Nu mare lucru. Cu ce-aveam eu în buzunar, îmi pu-'pam permite să las două taxiuri să mă aştepte.

M-am uitat bine de jur împrejur, dar n-am văzut nimic |are să merite. As fi dorit ceva proaspăt şi nefolosit - ceva din Jaska sau din insulele Virgitie. O piele curată, fragedă, cu o lireasmă naturală. Inutil să mai spun că nu se găsea aşa ceva. i^-am fost prea dezamăgit. De fapt, nu prea îmi păsa dacă gă-fesc sau nu. Totul e să nu pui la inimă. Fiecare lucru vine la impui său, Am hoinărit din nou pe lângă Arc de Triomphe. Câţiva turişti gură-cască hoinăreau pe lângă rămăşiţele Solda-glui Necunoscut. Când am ajuns în Bois, m-am uitat la toate iâţachinele bogate care se plimbau în limuzmele lor. Treceau i viteză de parcă ar fi avut vreo destinaţie. O :fâceau, fără în-pială, ca să-şi dea importanţă - ca să arate lumii cât de lin poară RoUs-Royce-urile sau Hispano Suizas ale lor. Dar în '" ! totul se petrecea şi mai lin decât mersul oricărui RoUs byce. în mine era catifea. Scoarţă cerebrală de catifea, verte-T de catifea. Şi măduvă de catifea, ce mai! E minunat ca, 1 o jumătate de oră, să ai bani în buzunar şi să-i zvârh în eapta şi-n stânga ca un marinar beat. Simţi că lumea e a ta. i cel mai bun lucru e că nu ştii ce să faci cu banii. Poţi să te

laşi pe spate pe banchetă privind cum contorul aleargă nebuneşte, poţi lăsa vântul să-ţi sufle prin păr, te poţi opri ca să dai pe gât o băutură, poţi să dai un bacşiş gras, te poţi împăuna că aşa ceva ţi se întâmplă în fiecare zi. Dar nupoţi crea o revoluţie. Şi nu poţi spăla *toată* murdăria din tine.

Când am ajuns la Porte d'Auteuil, i-am cerut şoferului să se îndrepte spre Sena. La Pont de Sâvres m-am dat jos şi am început să mă plimb pe malul râului, spre Auteuil Viaduct. Acolo apa-i cât un pârâu şi copacii coboară până la râu. Apa era verde şi sticloasă, mai ales spre malul celălalt. Din când în când, luneca un şlep. Scăldătorii, în chiloţi de baie, se soreau pe iarbă. Totul părea apropiat şi palpabil şi vibrant în lumina puternică.

Trecând pe lângă o berărie, am văzut un grup de bici-clişti stând la o masă. M-am aşezat în apropiere şi am comandat o *demi.* Ascultându-i cum trăncăneau, m-am gândit o clipă la Ginette. Am văzut-o învârtindu-se în sus şi-n jos prin cameră, smulgându-şi părul din cap, hohotind şi urlând în felul ei animalic. Şi am văzut pălăria pe cuier. M-am întrebat dacă hainele lui or să mi se potrivească. Avea mai ales un raglan care îmi plăcea vjnult. Mă rog, la ora asta era în plin drum. Peste puţin o să ie legene pe Canal. Englezeşte! Voia să audă vorbindu-se englezeşte. Ce idee!

Brusc, mă bătu gândul că, dacă voiam, puteam şi eu pleca în America. Era pentru prima dată când mi se oferea prilejul s-o fac. Mă întrebai: „Vrei să pleci?" Nici un răspuns. Gândurile mele rătăceau în derivă, spre mare, spre cealaltă parte a oceanului, unde, aruncând o ultimă privire în urmă, vedeam zgârie-norii pierzându-seîntr-o învârtejire de fulgi de zăpadă, îi văzui ridicându-se iar în faţa mea, învăluiţi în acelaşi halou spectral din clipa plecării. I-am văzut luminile

filtrându-se printre coastele lor. Am văzut întregul oraş lăbărţându-se de la Harlem la Battery, străzile ca un fiimicari, liniile trenuliii aerian gonind nebuneşte, oamenii ieşind de la teatru. Mă întrebam, oarecum vag, ce s-o fi întâmplat cu nevastă-mea. 284

După ce totul mi se cemu domol prin cap, ca printr-o sită,
j o pace de nedescris coborî asupra mea. Aici, unde râul şerpu-
1 ieste domol străbătând brâul de coline, se află un pământ atât
Vde saturat de trecut încât, oricât de departe ţi-ar rătăci min-
| tea, nu-l poţi separa de fimdalul său omenesc. Dumnezeule
|,mare, în faţa ochilor mei licărea o pace de aur, atât de in-
ţ tensă, încât doar un nevropat şi-ar fi putut întoarce capul în
I altă parte. Sena curge atât de lin încât abia dacă-i simţi pre-
' zenţa. E totdeauna acolo, liniştită, ca o mare arteră curgând
' prin trupul omului. în mijlocul minunatei păci ce mă învă-

11 luia, mă simţeam de parcă m-aş fi căţărat pe piscul unui l'munte nespus de înalt. Peste câteva zile voi fi în stare să con-kemplu priveliştea din jurul meu, să-i cuprind sensul. *i* Fiinţele omeneşti alcătuiesc o faună şi o floră ciudată. *ţpe* departe, par neglijabile. De aproape, pot apărea urâte şi l'maHţioase. Mai mult decât orice, au nevoie să fie înconju-*ţrate* de suficient spaţiu, chiar mai mult spaţiu decât timp.

Soarele apune. Simt cum acest fluviu curge prin mine, cu lecutul lui, cu albia lui străbună, cu climatul lui schimbător, dolinele îl strâng într-o dulce îmbrăţişare: cursul lui e ace-asi pentru veci de veci.

.....I